

وزارت آموزش و پرورش
معاونت آموزش متوسطه

دستور العمل اجرایی

الگوی تعالی مدیریت مدرسه

سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

سید الفاضل

فهرست

مقدمه:	۲
۱- اهمیت و ضرورت	۲
۲- اهداف و رویکردها	۴
۱-۲- اهداف :	۴
۲-۲- رویکردهای جدید در الگوی تعالی مدیریت مدرسه (در ساختار و قابلیت های آن)	۴
۳- ارکان راهبری الگوی تعالی مدیریت مدرسه در ستاد و ظایف آن	۵
۱-۳- ستاد	۵
۲-۳- استان	۸
۳-۳- شهرستان / منطقه / ناحیه	۱۰
۴-۳- مدرسه	۱۱
۴- معرفی الگو	۱۳
۱-۴- ویژگی های الگوی جدید تعالی مدیریت مدرسه نسبت به گذشته:	۱۳
۲-۴- معرفی ساختار کلی الگوی تعالی مدیریت مدرسه	۱۳
۵- تعاریف واژه ها و اصطلاحات الگو	۱۵
۶- نظارت و ارزشیابی بر اجرای الگوی تعالی مدیریت مدرسه	۱۶
۷- سامانه کاربران	۱۷
۸- منابع مالی	۱۷

مقدمه:

بهبود عملکرد مدارس و دستیابی به اهداف تربیتی و آموزشی نیازمند مدیریت و راهبری هوشمندانه‌ی برنامه‌های مدرسه و نظارت، کنترل بر فرآیندهای آن است. این مهم در قدم نخست به هدف‌گذاری‌های صحیح مبتنی بر اهداف تحولی نظام آموزشی و در قدم بعد استفاده از روش‌های کارآمد و مؤثر در اداره‌ی واحدهای آموزشی بستگی دارد. بکارگیری ابزارهای مدیریتی کارآمد علاوه بر چیرگی مدیران بر همه‌ی فرآیندها و اقدامات کلیدی و مهم، امکان سنجش و ارزشیابی میزان توفیق آن‌ها در دستیابی به اهداف پیش‌بینی شده را فراهم می‌آورد. الگوی تعالی مدیریت مدرسه، از ابزارهای مهم و شناخته شده‌ای است که کارآمدی آن علاوه بر حوزه‌ی صنعت در بخش‌های خدماتی، فرهنگی و آموزشی نیز به اثبات رسیده و اکنون در سطح وسیعی به کار گرفته می‌شود. این الگو که در چند سال گذشته در آموزش و پرورش و در سطح مدارس به عنوان "برنامه‌ی تعالی مدیریت مدرسه" به کار گرفته شده است، اینک ابزاری آشنا در ادبیات آموزش و پرورش با برداشت‌های بعضاً متفاوت است. به منظور تصحیح این برداشت‌ها و ضرورت تقویت کارکردهای "الگوی تعالی مدیریت مدرسه" معاونت آموزش متوسطه، از پاییز ۱۳۹۸ بازنگری جدی و اساسی در ابعاد و مولفه‌های الگوی تعالی را آغاز کرد، تا ضمن آسیب شناسی الگوی قبلی با همکاری سایر معاونت‌ها، مراکز و سازمان‌های وابسته به وزارت متبوع، الگوی جدید تعالی مدیریت مدرسه را، به عنوان الگویی جهت توسعه و بهبود سیستم مدیریت مدارس، طراحی و تدوین نماید؛ با این بازنگری این اطمینان به وجود آمده است که در همه‌ی واحدهای آموزشی، مدیران با اشراف بیشتری در مسیر تحقق اهداف اسناد تحولی و برنامه‌های آموزش و پرورش گام برداشته و به اهداف آن دست می‌یابند و بر اساس نتایج حاصل از آن به نحو موجزتری می‌توان از ارزیابی پیشرفت برنامه‌ها و بهبود روندهای مدیریت مدرسه سخن گفت.

۱- اهمیت و ضرورت

بسیاری از محققان چالش‌های اصلاحات و بهبود مدرسه را به توانایی‌های مدیران و رهبران آموزشگاهی وابسته می‌دانند و بر ارتباط بین توانایی رهبری و بهبود مدرسه اذعان دارند.

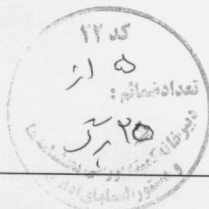

بهبود کیفیت مدیران و رهبران مدارس، عملی‌ترین و محتمل‌ترین گزینه برای ایجاد تفاوت قابل ملاحظه و قابل توجه در آموزش و پرورش است. بدون تمرکز و توجه مستمر در بهبود کیفیت رهبری و مدیریت مدارس، تلاش‌های ملی برای اصلاحات آموزشی عقیم خواهد ماند.

تلاش جهت توسعه‌ی شایستگی‌های مدیران آموزشگاهی، با استفاده از روش‌های متنوع توسعه‌ی حرفه‌ای، در کنار تجهیز و آماده‌سازی آنان برای کارآمدی بیشتر، به‌منظور پیگیری دقیق مأموریت‌ها و وظایف خویش و کمک به قرار دادن مدارس در مسیر تعالی و بهبود، از وظایف آموزش و پرورش است. این تلاش‌ها باید بتواند شرایط زمینه‌ای مناسب را برای عملکرد مطلوب مدارس، فراهم آورد. شواهد نشان می‌دهد بخش قابل توجهی از مدیران آمادگی‌های لازم برای مدیریت را کسب نکرده و عمدتاً بر اساس تجارب شغلی و سوابق خدمتی به مدیریت مدارس منصوب شده‌اند. بر این اساس ممکن است بعضی از آن‌ها از وجود ابزارهایی که به بهبود عملکرد آنان در مدرسه کمک می‌کند، اطلاع کمتری داشته باشند. ابزارهای مدیریتی شامل مجموعه متنوعی از مفاهیم، فرایندها، رویکردها، تمرین‌ها و چارچوب‌های تحلیلی هستند.

این ابزارها در شکل‌ها و فرم‌های متفاوتی عرضه می‌شوند، به عنوان مثال مدیریت کیفیت جامع، کارت امتیازی متوازن، مهندسی فرایندهای کسب و کار، اما به هر حال انتظار اصلی از تمامی این ابزارها کمک به انجام بهتر کارها و کسب نتایج بهتر است. تحقیقات در خصوص ابزارهای مدیریتی نشان می‌دهد که بکارگیری بسیاری از ابزارهای مدیریتی از فرهنگ سازمانی و رهبری تاثیر می‌پذیرد. نه تنها فرهنگ بر انتخاب ابزار اثر می‌گذارد، بلکه بر عناصر مختلف یک ابزار و نحوه‌ی اتصال ابزار به سیستم مدیریتی نیز تاثیر گذار است. فرهنگ‌های مختلف از ابزارها تفسیرهای گوناگونی ارائه می‌دهند و هر کدام بر قسمت‌هایی از ابزار تاکید می‌کند که به نظر می‌آید با ساختار هنجاری سازمان مطابقت بیشتری دارند.

آموزش و پرورش باید برای شناخت و دسترسی مدیران مدارس به ابزارهای مدیریتی و تطبیق این ابزارها با شرایط کشور و بومی ساختن آن تلاش می‌کند، یکی از ابزارهای پرکاربرد که بکارگیری آن می‌تواند در بهبود عملکرد مدیران موثر واقع شود، استفاده از الگوی تعالی در مدیریت مدارس کشور است.

۲- اهداف و رویکردها

۲-۱- اهداف :

هدف کلی:

بهبود مدیریت و راهبری مدارس بر مدار چرخش های تحولی زیر نظام راهبری و مدیریت

اهداف جزئی:

- اثر بخش نمودن فعالیت ها و اقدامات مدیریتی مدارس
- افزایش کارایی منابع به کار گرفته شده در مدارس
- افزایش مشارکت ذی نفعان درونی و بیرونی در برنامه های مدرسه
- استقرار سیستم اطلاعات مدیریت آموزش (EMIS) با هدف فراهم ساختن سیستم جمع آوری اطلاعات در سراسر کشور برای آموزش متوسطه، از جمله اطلاعات عملکردی و برنامه ای و یک پارچه سازی اطلاعات.
- تولید گزارش های مدیریتی و شناسایی روندهای آموزشی و تربیتی و استفاده از آن در برنامه ریزی ها
- تضمین کیفیت و امکان رتبه بندی مدارس
- ایجاد محیط رقابتی سالم بین مدارس در جهت بهبود کیفیت

۲-۲- رویکردهای جدید در الگوی تعالی مدیریت مدرسه (در ساختار و قابلیت های آن)

- تمرکز بر نتایج، علاوه بر فرآیندها و توانمندسازها و رصد مسیر بهبود (منطق رادار)
- متصل ساختن توانمندسازها به نتایج
- توجه به رویکردهای محوری تحول بنیادین آموزش و پرورش و مضامین به کار رفته در آن
- تقویت نقش خودارزیابی مدیران در بهبود فرآیندها
- توجه به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه ی درسی ملی
- تسهیل در تولید و مشاهده ی روندهای مدرسه توسط مدیران در جهت اصلاح و بهبود به هنگام برنامه ها
- تسهیل دریافت نمایه ی عملکرد مدارس به صورت کلی و تفکیک شده در معاونت های دارای برنامه در مدرسه
- امکان تولید گزارش های کلان و خرد در قالب های مختلف برای آگاهی مدیران سطوح بالاتر از عملکردهای نظام آموزشی در سطح مدارس کشور و در حوزه های موضوعی
- درهم تنیدگی بیشتر برنامه ها، یکپارچگی و هماهنگی میان حوزه های مختلف وزارت آموزش و پرورش، با هدف تلفیقی دیدن جریان تربیت و یادگیری در برنامه ها

- امکان واگذاری مسئولیت آموزش، نظارت، مشاوره و ارزیابی عملکرد مدارس به تفکیک حوزه‌ها و معاونت‌های تخصصی

- توجه به ملاحظات تربیت تمام ساحتی در برنامه درسی مدارس

- مکانیزه نمودن فرآیندهای مستندسازی، سنجش عملکرد، سنجش نتایج و سهولت به‌کارگیری الگوی تعالی برای مدیران

- زمینه سازی برای تضمین کیفیت و رتبه بندی مدارس مبتنی بر تکالیف مقرر در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

- افزایش کیفیت مدارس به ویژه در مدارس دولتی

۳- ارکان راهبری الگوی تعالی مدیریت مدرسه در ستاد وظایف آن

۳-۱- ستاد

در سطح ستادی راهبری الگوی تعالی مدیریت مدرسه، تحت مدیریت سه رکن اصلی، با وظایف تعیین شده‌ی زیر است:

الف: شورای سیاست‌گذاری

ب: کارگروه تخصصی

ج: دبیرخانه‌های اجرایی

الف: شورای سیاست‌گذاری

این شورا به ریاست وزیر آموزش و پرورش و با حضور معاونین، روسای سازمان‌ها و مدیران کل دفاتر آموزشی و پرورشی دارای برنامه در مدرسه یا نمایندگان تام‌الاختیار آنان تشکیل می‌شود و مرجع تصمیم‌گیری در موضوع تعالی مدیریت مدرسه است. در غیاب وزیر آموزش و پرورش، این شورا به ریاست معاون آموزش متوسطه تشکیل می‌شود. تشکیل دبیرخانه‌های اجرایی دوره‌های تحصیلی در حوزه‌ی ستادی، به عهده‌ی معاونت آموزش متوسطه می‌باشد.

* ترکیب اعضا

وزیر آموزش و پرورش (رئیس)، معاون آموزش متوسطه (رئیس کمیته تخصصی آموزشی و پرورشی و دبیر شورا) دبیرکل شورای عالی آموزش و پرورش، رئیس مرکز هماهنگی حوزه وزارتی، رئیس مرکز اطلاع رسانی و روابط

عمومی، رئیس مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور، معاون برنامه ریزی و توسعه‌ی منابع، معاون پرورشی و فرهنگی، معاون تربیت بدنی و سلامت، رئیس سازمان مدارس و مراکز غیردولتی و توسعه‌ی مشارکت‌های مردمی رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، رئیس سازمان آموزش و پرورش استثنایی، رئیس مرکز استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان، مدیرکل دفتر فناوری اطلاعات و ارتباطات، مدیرکل دفتر آموزش دوره‌ی اول متوسطه، مدیرکل دفتر آموزش دوره‌ی دوم متوسطه نظری، مدیرکل دفتر آموزش فنی حرفه‌ای و کاردانش، مدیرکل امور شاهد و ایثارگران، مدیرکل ارزیابی عملکرد و پاسخ‌گویی به شکایات، مدیرکل انجمن اولیاء و مربیان و یکی از مدیران کل آموزش و پرورش استان‌ها

*** وظایف ***

- تصمیم‌گیری و اتخاذ سیاست‌های جدید به منظور توسعه‌ی الگو
- پیش‌بینی، تأمین، تخصیص و ابلاغ اعتبارات مورد نیاز اجرای الگو
- نظارت بر اجرای صحیح برنامه‌های مرتبط با الگو و تعیین کم و کیف نظارت در مراحل اجرا
- همکاری در استقرار، پشتیبانی، اجرا و مراحل ارزیابی بیرونی عملکرد مدارس
- ارزیابی کیفیت همکاری معاونت‌ها در راهبری برنامه‌های خود و فرایند ارزیابی بیرونی

ب: کارگروه تخصصی الگوی تعالی مدیریت مدرسه:

این کارگروه به منظور برنامه‌ریزی، جهت استقرار الگو و نظارت بر اجرا و تصمیم‌سازی، با حضور نمایندگان دائمی هر یک از حوزه‌های ستادی، در معاونت آموزش متوسطه، به مسئولیت معاون آموزش متوسطه تشکیل می‌شود. معاون آموزش متوسطه یکی از مدیران کل مطلع، در زمینه‌ی الگوی تعالی مدیریت مدرسه، را به عنوان دبیر کارگروه تخصصی، تعیین می‌کند، تا نسبت به ایجاد هماهنگی‌های لازم، تعیین دستور جلسات و ابلاغ تصمیمات و مصوبات این حوزه اقدام نماید. در غیاب معاون آموزش متوسطه دبیر تعیین شده، رئیس جلسه‌ی کارگروه تخصصی خواهد بود.

کلیه‌ی مصوبات کارگروه تخصصی به دفاتر آموزشی، معاونت‌ها و شورای سیاست‌گذاری با امضا معاون آموزش متوسطه ابلاغ می‌شود.

*** اعضا کارگروه تخصصی:**

یکی از نمایندگان دائمی هر یک از دفاتر معاونت آموزش متوسطه (کارشناسی مدیریت آموزشی یا واحد مرتبط

با امور مدیریت مدارس، گروه‌های آموزشی و ...، دفاتر معاونت پرورشی و فرهنگی، دفاتر معاونت تربیت بدنی و سلامت، معاونت برنامه‌ریزی و توسعه‌ی منابع، اداره کل امور شاهد و ایثارگران، سازمان آموزش و پرورش استثنایی، مرکز استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان، شورای عالی آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مرکز برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات و ارتباطات، اداره کل ارزیابی عملکرد و پاسخ‌گویی به شکایات، انجمن اولیاء و مربیان، سازمان مدارس و مراکز غیردولتی و توسعه‌ی مشارکت‌های مردمی مسئول روابط عمومی معاونت آموزش متوسطه و یکی از معاونان آموزش متوسطه استان‌ها

**** وظایف کارگروه تخصصی:**

- تهیه‌ی RFP اپلیکیشن تعالی مدیریت مدرسه
- تدوین و تولید راهنمای ارزیابی
- پیش‌بینی، درخواست، تخصیص و توزیع اعتبارات اجرای الگو
- تدوین برنامه‌های آموزشی برای تسلط عوامل اجرایی، نظارتی و ارزیابان درخصوص چرایی، چستی، چگونگی و اجرای الگو
- تعیین ساز و کارهای نظارتی و ارزیابی
- تهیه‌ی چک‌لیست‌های ارزیابی و نظارت
- آسیب‌شناسی فرآیند اجرای الگو و نتایج حاصله
- بازنگری محتوای الگو و بهبود در روند اجرای آن

ج: دبیرخانه‌های اجرایی الگوی تعالی مدیریت مدرسه دوره‌های تحصیلی

دبیرخانه‌های دوره‌های تحصیلی، رکن اجرایی الگوی تعالی در ستاد می‌باشند. دبیرخانه‌ی الگوی تعالی مدیریت مدرسه درحوزه ستادی، در دفاتر آموزش دوره‌های تحصیلی و در معاونت آموزش متوسطه تشکیل می‌شود. مدیران کل دفاتر آموزش دوره‌های تحصیلی، رئیس دبیرخانه‌های اجرایی مربوط به حوزه‌ی فعالیت خود هستند و مسئولیت هماهنگی و پیگیری همه‌ی امور اجرایی مربوط به دوره‌ی تحصیلی را بر عهده دارند.

*** اعضا و چگونگی انتخاب آن‌ها:**

دبیرخانه‌های سه‌گانه می‌توانند ۹ تا ۱۵ نفر عضو داشته باشند. اعضای دبیرخانه‌ی هر دوره‌ی تحصیلی، از میان کارکنان دفاتر آموزش دوره‌های تحصیلی (۳ نفر) و نیز نمایندگان معاونت‌ها و سازمان‌های ذی‌ربط با موضوع (هر

حوزه ۱ نفر عضو دائم با معرفی کتبی) انتخاب می‌شوند. نمایندگان معاونت‌ها، سازمان‌ها و ادارات کل، رابط دائمی دبیرخانه‌ی دوره‌های تحصیلی محسوب می‌شوند و پیگیری و اجرای برنامه‌ها در معاونت مربوط را عهده دار هستند. معاونت‌های تخصصی دارای برنامه در مدرسه، می‌توانند برای هماهنگی بین بخشی و اجرای دقیق برنامه‌های پیش بینی شده‌ی هر معاونت، دبیرخانه‌ی فرعی مربوط به حوزه‌ی خود را تشکیل دهند. در هر حال نماینده‌ی معرفی شده‌ی معاونت، رابط اصلی و عضو دائم دبیرخانه‌ی اجرایی دوره‌ی تحصیلی خواهد بود. معاونت‌ها و سازمان‌های عضو دبیرخانه‌ی اجرایی، می‌توانند سه رابط مستقل برای سه دوره‌ی تحصیلی یا یک رابط مشترک برای عضویت در هر سه دوره‌ی تحصیلی داشته باشند.

*** وظایف دبیرخانه‌های اجرایی دوره‌های تحصیلی:**

- ایجاد هماهنگی و همسویی لازم میان حوزه‌های مختلف و مرتبط ستادی
- رصد و پایش عملکرد دبیرخانه‌های اجرایی استان‌ها به صورت مستمر
- تولید گزارش‌های آماری و اطلاعاتی و تهیه‌ی گزارش تحلیلی و ارائه به کارگروه تخصصی و شورای سیاست-گذاری مدیریت مدرسه
- مشارکت در تصمیم‌گیری برای برگزاری همایش ملی تجلیل از مدیران مدارس برگزیده
- تهیه و تولید گزارش‌های آماری و اطلاعاتی
- اجرای برنامه‌های آموزشی مصوب کارگروه تخصصی

۳-۲- استان

ساختار اجرایی الگو در سطح استانی، شامل دو بخش کمیته تخصصی و اجرایی الگوی تعالی و دبیرخانه‌ی اجرایی است.

الف: کمیته تخصصی و اجرایی الگوی تعالی مدیریت مدرسه

این کمیته با حضور افراد ذیل تشکیل و مسئولیت پشتیبانی و نظارت بر اجرای مصوبات این الگو را برعهده دارد.

*** اعضا**

مدیرکل آموزش و پرورش استان (رئیس کمیته)، معاون آموزش متوسطه (دبیر)، مدیرکل نوسازی و تجهیز مدارس استان، معاون پرورشی و فرهنگی، معاون برنامه ریزی و توسعه‌ی منابع، معاون تربیت بدنی و سلامت، رئیس اداره مدارس غیردولتی و مشارکت‌های مردمی، رئیس اداره استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان، مدیر/رئیس یکی از ادارات آموزش و پرورش مناطق / نواحی / شهرستان به عنوان اعضای کمیته و رؤسای سایر

ادارات از جمله: ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات، آموزش متوسطه (دوره‌ی اول متوسطه و دوره‌ی دوم متوسطه‌ی نظری، فنی حرفه‌ای و کاردانش)، انجمن اولیاء و مربیان، امورشاهد و ایثارگران، آموزش و پرورش استثنایی، روابط عمومی و اطلاع رسانی و رییس گروه تکنولوژی آموزشی و بررسی محتوای آموزشی، برحسب موضوع در جلسات شرکت خواهند نمود.

****وظایف**

- استقرار الگوی جدید تعالی مدیریت مدرسه، در مدارس متوسطه استان و نظارت دائمی بر آن
- شرکت در جلسات و دوره‌های بازآموزی کشوری
- برنامه‌ریزی و برگزاری دوره‌های آموزشی ویژه‌ی مدیران مدارس و تمامی مسئولان واحدهای کارشناسی حوزه‌های مرتبط
- تصمیم‌گیری در خصوص نحوه‌ی مشارکت و نقش‌آفرینی همه‌ی واحدهای کارشناسی در حوزه‌های مختلف
- پیش‌بینی، تخصیص و جذب اعتبارات لازم برای اجرا و استقرار الگو
- نظارت مستمر بر فعالیت تیم‌های مشاوره، نظارت و ارزیابی

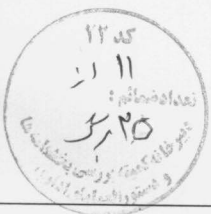
ب: دبیرخانه اجرایی الگوی تعالی استان

***اعضا**

مسئولان هر یک از ادارات آموزش دوره‌ی اول متوسطه و دوره‌ی دوم متوسطه نظری، فنی حرفه‌ای و کاردانش، پرورشی و فرهنگی، تربیت بدنی و سلامت، ارزیابی عملکرد، استعدادهای درخشان، امور شاهد و ایثارگران، آموزش و پرورش کودکان استثنایی، مراکز غیر دولتی و توسعه‌ی مشارکتهای مردمی و گروه تکنولوژی آموزشی و بررسی محتوای آموزشی

****وظایف**

- تنظیم شیوه‌نامه‌ی اجرایی و ارائه به کمیته تخصصی آموزشی و پرورشی استان
- برنامه‌ریزی و برگزاری دوره‌های آموزشی ویژه‌ی مدیران مدارس و تمامی مسئولان واحدهای حوزه‌های مرتبط
- تشکیل تیم مشاوره، نظارت و ارزیابی و صدور ابلاغ اعضای تیم‌ها
- راهبری و هدایت کارشناسان و مدیران برای استفاده‌ی مطلوب از اپلیکیشن الگوی تعالی مدیریت مدرسه
- تشکیل بانک تجارب و اطلاعات مدارس حائز رتبه و معرفی الگوهای مدیریتی منتخب

- اطلاع رسانی در خصوص فرآیند اجرا و استقرار الگو و انعکاس اخبار مربوطه
- ارزیابی عملکرد مدارس حائز رتبه ممتاز و ارائه‌ی نتایج آن به کمیته تخصصی آموزشی و پرورشی استان
- تهیه‌ی گزارش مستند از فرآیند اجرا و نتایج ارزیابی و ارائه به کارگروه تخصصی اجرایی، مستقر در دفتر معاونت آموزش متوسطه

۳-۳- شهرستان / منطقه / ناحیه

الف: کمیته اجرایی منطقه

کمیته اجرایی مسئولیت پشتیبانی و نظارت بر اجرای مصوبات ستادی و استانی را برعهده دارد و در صورت نیاز تدابیر لازم را برای اجرای مطلوب الگو اتخاذ می‌نماید.

* اعضا

مدیر/ رئیس اداره آموزش و پرورش شهرستان / منطقه / ناحیه (رئیس کمیته)، معاون آموزش متوسطه (دبیر شورا) معاون پرورشی و فرهنگی، معاون برنامه ریزی و توسعه‌ی منابع، کارشناس مسئولان و کارشناسان استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان، مدارس غیر دولتی و توسعه‌ی مشارکت‌های مردمی به عنوان اعضای کمیته و سایر کارشناس مسئولان و کارشناسان از جمله: واحدهای ارزیابی عملکرد و پاسخ‌گویی به شکایات، آموزش متوسطه (دوره‌ی اول متوسطه و دوره‌ی دوم متوسطه‌ی نظری، متوسطه‌ی فنی حرفه‌ای و کاردانش)، گروه تکنولوژی آموزشی و بررسی محتوای آموزشی، انجمن اولیاء و مربیان، امورشاهد و ایثارگران، آموزش و پرورش استثنایی روابط عمومی و اطلاع رسانی بر حسب موضوع در جلسات شرکت خواهند نمود.

** وظایف

- ابلاغ شیوه‌نامه به مدارس
- هدایت و راهبری اجرای الگو
- شرکت در دوره‌های آموزشی - توجیهی استانی
- تشکیل تیم‌های نظارت، مشاوره و ارزیابی
- تشکیل جلسات توجیهی، هماهنگی و هم‌اندیشی ویژه‌ی مدیران مدارس و کارشناسان حوزه‌های مرتبط
- برنامه‌ریزی، تمهید مقدمات و برگزاری دوره‌های آموزشی مدیران مدارس و کارشناسان مرتبط
- نظارت بر فرآیند استفاده‌ی مطلوب از اپلیکیشن الگوی تعالی مدیریت مدرسه
- نظارت مستمر بر فرایند اجرا

- اطلاع رسانی و انعکاس اخبار اجرای الگوی تعالی مدیریت مدرسه
- دریافت برنامه‌ی عملیاتی سالانه‌ی مدارس، بررسی و انطباق آن با چارچوب برنامه عملیاتی ابلاغی در این دستورالعمل و با وضع موجود مدارس و ارائه‌ی مشاوره و راهنمایی برای اعمال اصلاحات
- ارزیابی عملکرد مدارس براساس ملاک‌های تعیین شده و ارائه‌ی بازخورد به آنها
- تهیه‌ی گزارش نهایی از اجرای الگو و ارسال آن به استان
- اعلام نتایج ارزیابی و معرفی مدارس حائز رتبه به استان
- تقدیر از مدارس متناسب با میزان موفقیت و میزان رشدی که در اجرای الگو داشته‌اند.

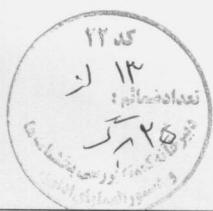
۳-۴- مدرسه

* اعضا

شورای مدرسه، با حضور اکثریت اعضا تشکیل می‌شود. این شورا با در نظر گرفتن ساحت‌های شش‌گانه‌ی تربیت ضمن جلب مشارکت همه‌ی ارکان مدرسه، نسبت به تدوین و اجرای برنامه‌ی عملیاتی، بررسی و کنترل فرایند اجرا و اعمال راهکارهای بهبود اقدام می‌نماید.

** وظایف

- شورای مدرسه موظف است، به منظور اجرا و استقرار الگوی تعالی در مدرسه، اقدامات زیر را انجام دهد:
- برگزاری جلسات توجیهی، آموزشی برای همه‌ی کارکنان مدرسه، به منظور معرفی الگو و چگونگی اجرای آن در مدرسه
 - ابلاغ وظایف هر یک از اعضا و ارکان مدرسه در تدوین و اجرای برنامه‌ی عملیاتی
 - خود ارزیابی اولیه و تحلیل نتایج
 - مرداد ماه هر سال، با توجه به نتایج حاصله از عملکرد مدرسه در سال گذشته، وضع موجود مدرسه در هریک از زیر معیارها را مشخص نموده و با تحلیل آن، نسبت به تعیین مقدار هدف اقدام نماید.
 - تدوین و تنظیم برنامه‌ی عملیاتی یک‌ساله‌ی مدرسه، مطابق چارچوب زیر:

ردیف	زیر معیار	نکته راهنما	تدوین	وضع موجود (خودارزیابی)	مقدار هدف	اقدامات	زمان اجرا	(به ریال)	اعتبار مورد نیاز	محل تأمین اعتبار	مسئول پیگیری

به منظور دستیابی به هر یک از اهداف مورد نظر، نسبت به تعیین اقدامات مرتبط و موثر اقدام نماید. دریافت
تأییدیه‌ی مشاوران و ناظران الگوی تعالی مدیریت مدرسه، برای برنامه‌ی عملیاتی ضروری است.

- اجرای برنامه‌ی عملیاتی و بسیج همه‌ی عوامل سهیم و موثر برای اجرای آن
با جلب همکاری حداکثری شورای معلمان، انجمن اولیاء و مربیان و شورای دانش‌آموزی، به عنوان عوامل سهیم و
موثر در مدرسه، نسبت به اجرای دقیق و همه‌جانبه‌ی برنامه‌ی عملیاتی اقدام نماید.

- کنترل میزان انطباق برنامه‌ی عملیاتی با انتظارات از مدرسه

در طول سال تحصیلی (حداقل دوبار در سال)، با بررسی و کنترل فرآیندها و میزان تحقق اهداف، نسبت به
شناسایی نقاط قابل بهبود و تعیین راهکارهای مؤثر در بهبود عملکرد و اصلاح فرآیندها براساس منطق رادار^۱ اقدام
نماید.

- اجرای راهکارهای بهبود عملکرد:

پس از تعیین راهکارهای بهبود، نسبت به اجرای به موقع آن‌ها اقدام نموده و بدین ترتیب روند بهبود کیفیت را به
صورت مستمر رصد و پایش نماید.

- ارزیابی از عملکرد مدرسه در پایان سال تحصیلی

- همکاری و مشارکت با ارزیابان بیرونی پاسخگویی مناسب به آنان

- اعلام آمادگی برای ارزیابی بیرونی، به دبیرخانه‌ی اجرایی منطقه، در صورت تمایل برای ورود به جایزه ملی
کیفیت

- پذیرش، همکاری و مشارکت در ارزیابی بیرونی

- دریافت نتایج و بازخوردهای ارزیابی

^۱ منطق رادار (Radar): تعیین نتایج به منظور تحلیل موقعیت (Result) و تعیین هدف مورد نیاز است؛ تعیین رویکردهای برنامه‌ریزی (Approach)،
تحلیل مرحله به مرحله آن؛ سپس اجرای رویکردهای تعیین شده (Do) و در آخر ارزیابی و بازنگری برنامه (Assesment&Rifin)

- برنامه‌ریزی برای سال آتی

۴- معرفی الگو

الگوی تعالی مدیریت مدرسه، الگویی برای بهبود سیستم مدیریت مدارس است، که براساس چشم‌اندازمدرسه در افق^۱ ۱۴۰۴ رویکردها، اهداف و راهکارهای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش^۲ و با تکیه بر اصول و مفاهیم اساسی تعالی سازمانی، معیارهای اصلی مدیریت کیفیت جامع، خودارزیابی و بهبود مستمر عملکرد و پاسخ‌گویی در مقابل نقش‌ها، وظایف و انتظارات سازمانی، طراحی شده است تا موجبات پیشرفت و بهسازی مدارس را فراهم کند.

بر اساس نتایج آسیب شناسی الگوی قبلی و فرایند اجرای آن، در پنج سال گذشته، با استفاده از نظر خبرگان، الگوی جدید تعالی مدیریت مدرسه، طراحی و تولید شده است.

۴-۱- ویژگی‌های الگوی جدید تعالی مدیریت مدرسه نسبت به گذشته:

- توجه هم‌زمان به دو حوزه‌ی توانمندساز و نتایج و پیوند میان آن‌ها
- تاکید بر نتایج کلیدی و نتایج عملکردی
- ضرورت توصیف نحوه‌ی عملکرد در غالب شواهد اجرا و شواهد بهبود توسط مدرسه (خود اظهاری)
- تاثیرگذاری قابل توجه نتایج عملکرد مدرسه در هریک از شاخص‌های سنجش کارآیی و اثربخشی، بر عملکرد مدرسه در هر یک از شاخص‌های سنجش اقدام
- انسجام بخشی به طرح‌ها و برنامه‌های مورد انتظار و ابلاغی به مدارس، با مشارکت حوزه‌های مختلف ستادی

۴-۲- معرفی ساختار کلی الگوی تعالی مدیریت مدرسه

الف- معیارها

- ۱- برخورددار از قدرت تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در حوزه‌های عملیاتی در چارچوب سیاست‌های محلی، منطقه‌ای و ملی
- نقش‌آفرین در انتخاب آگاهانه، عقلانی، مسئولانه و اختیاری فرایند زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی دانش‌آموزان براساس نظام معیار اسلامی
- یادگیرنده، کمال‌جو، خواستار تعالی مستمر فرصت‌های تربیتی، تسهیل‌کننده هدایت‌گری و تدارک بیننده‌ی خودجوش ظرفیت‌های جدید در خدمت تعلیم و تربیت
- خودارزیاب، مسئول و پاسخ‌گو نسبت به نظارت و ارزیابی بیرونی
- تأمین‌کننده نیازهای فردی و اجتماعی و محیط اخلاقی، علمی، امن، سالم، بانشاط، مهرورز و برخورددار از هویت جمعی
- مبتنی بر رویکرد مدیریتی نقدپذیر و مشارکت‌جو
- متکی بر ارکان تعلیم و تربیت و بهره‌مند از ظرفیت عوامل سهم و موثر و مبتنی بر مشارکت ذی‌نفعان با تاکید بر مربیان، دانش‌آموزان و خانواده
- دارای ظرفیت تصمیم‌سازی برای نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی

۲. راهکارهای ۱-۲؛ ۱-۳؛ ۳-۳؛ ۳-۷؛ ۴-۴؛ ۴-۷؛ ۸-۳؛ ۱۱-۷؛ ۱۳-۲؛ ۱۷-۳؛ ۱۹-۲

ب: توانمند سازها و نتایج :

ج: نکته راهنماها و نماگرها: معیارهای هفت گانه‌ی فوق، از طریق ۲۱ مولفه، به عنوان "زیر معیار" پشتیبانی می‌شود. برای هر زیر معیار تعدادی "نکته راهنما" وجود دارد، که بیانگر شاخص‌های عملکردی است و با تعیین "نماگرها" (حداقل اقدامات مورد انتظار از مدرسه در هریک از نکات راهنما)، محدوده‌ی انتظارات از مدرسه نیز مشخص شده است. در زیر برشی از نمون برگ معیار، زیر معیار، نکته راهنما، نماگرها و... آمده است.

[illegible]

۵- تعاریف واژه‌ها و اصطلاحات الگو

۵-۱- معیار: در این الگو، تمام ابعاد مدیریت، به عنوان معیارهای الگوی تعالی مدیریت مدرسه شناخته می‌شود. برنامه‌ریزی به موقع و همه جانبه در زمینه‌ی آن ابعاد، کیفیت فعالیت‌ها و فرآیندهای آموزشی و تربیتی مدرسه را بهبود داده و توان مدرسه در پاسخ‌گویی نسبت به عملکرد خود در مقابل ذی نفعان، ناظران و ارزیابان را ارتقا می‌دهد و به این ترتیب تحقق اهداف سازمانی را تسهیل می‌کند.

معیارها دارای دو بخش توانمند سازها و نتایج است.

۵-۲- توانمند سازها: شامل زیرمعیارها، نکات راهنما و نماگرهایی است که انتظار می‌رود، مدرسه با تدوین برنامه‌ی عملیاتی خود و اجرای دقیق و مطلوب آن، به نتایج قابل اندازه‌گیری دست یابد.

۵-۳- نتایج: شامل اهداف کمی قابل اندازه‌گیری، حاصل از اقدامات مدرسه در بخش توانمندسازها است. به عبارت دیگر میزان کارآیی و اثربخشی اقدامات و در نتیجه، بهره‌وری مدرسه را نشان می‌دهد.

توانمندسازها در برگیرنده‌ی اجزای زیراست:

۵-۴- زیرمعیارها: در این الگو برای هر معیار، تعدادی مولفه کمیت پذیر و قابل اندازه‌گیری تعیین شده است. از این مولفه‌ها به عنوان زیر معیار یاد می‌شود، که امکان رصد و سنجش عملکرد مدرسه در هر معیار را فراهم می‌کند.

۵-۵- نکات راهنما: شامل فعالیت‌های مورد انتظار در هر زیر معیار و در برگیرنده‌ی شاخص‌های عملکردی است.

۵-۶- نماگرها: آن دسته از اقدامات حداقلی است که مراحل چگونگی اجرای فعالیت‌های مورد انتظار را نشان می‌دهد. انتخاب هر یک از این اقدامات متناسب با ظرفیت‌های مدارس، متفاوت خواهد بود.

۵-۷- منطق استخراج اقدامات: عبارت است از مقررات، آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، شیوه‌نامه‌ها یا مصوبات ارکان سهیم و موثر مدرسه، که از اقدامات مدرسه پشتیبانی می‌کند.

۵-۸- مصداق عملکردی (شواهد اجرا در مدرسه): توصیف آن دسته از اقداماتی که مدرسه در راستای تحقق اهداف، انجام داده است.

۵-۹- ساز و کار سنجش اقدام : شامل ساز و کارهایی است که اقدامات مدرسه بر اساس آن‌ها، سنجش و ارزیابی می‌شود.

۵-۱۰- مقدار ایده‌آل : عبارت است از سطح انتظارات مطلوب و مورد نظر از عملکرد مدرسه در هر یک از نکات راهنما

۵-۱۱- وضع موجود : بیانگر وضعیت مدرسه در هر یک از نکات راهنما و نقطه‌ی عزیمت مدرسه است.

۵-۱۲- مقدار هدف : عبارت است از میزان هدف کمی تعیین شده در هر یک از نکات راهنما که مدرسه قصد دارد با توجه به ظرفیت‌های در اختیار، در طی یک سال تحصیلی به آن، به گونه‌ای دست یابد که در طی چند سال مدرسه را در رسیدن به مقدار ایده‌آل کمک نماید.

۵-۱۳- شواهد بهبود : توصیف مدرسه از فرآیند تعیین نقاط قابل بهبود عملکرد خود، در هر یک از نکته راهنماها و تعیین راهکارهای اصلاحی و اجرای آن‌ها در مدرسه

بخش نتایج دارای سه جزء است .

۵-۱۴- شاخص سنجش کارآیی و اثربخشی اقدام : عبارت از شاخص‌هایی است که امکان سنجش و اندازه‌گیری میزان کارآیی و اثربخشی اقدامات در بخش توانمندسازها را فراهم می‌کند. در واقع سنجش عملکرد مدرسه، بر مبنای این شاخص‌ها نشان می‌دهد تا چه میزان اقدامات به عمل آمده، از کارآیی لازم برخوردار بوده و منتج به نتیجه شده است.

۶- نظارت و ارزشیابی بر اجرای الگوی تعالی مدیریت در مدرسه

از آن جا که محتوای الگوی تعالی مدیریت مدرسه، تمامی برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی، تربیتی و ... در مدرسه را تحت پوشش قرار می‌دهد، لذا به منظور کنترل مستمر گام‌های اجرایی تدوین شده در این الگو، کمک به اصلاح و بهبود فرایندها و ارتقای توانمندی نیروی انسانی در مدارس، از سطح ستاد تا منطقه از سوی تمامی حوزه‌ی معاونت‌ها، فرایند اجرای الگوی فوق‌الذکر، مورد نظارت و ارزشیابی قرار می‌گیرد. نمون برگ ارزیابی از فرایند

اجرا، که متعاقباً اعلام خواهد شد، توسط کارشناسی آموزش دوره‌های مختلف تحصیلی در سطح منطقه، استان و دفاتر آموزشی ستادی تکمیل خواهد شد.

۷- سامانه‌ی کاربران

به منظور سهولت بکارگیری الگوی تعالی مدیریت مدرسه، اپلیکیشنی در حال طراحی است که اکنون طرح مقدماتی آن آماده شده است و در ماه‌های آتی آماده‌ی استفاده خواهد شد. با آماده شدن این اپلیکیشن، ضمن کاستن از دشواری‌های بکارگیری ابزار و آسان شدن ثبت اطلاعات برای کاربران به‌ویژه مدیران مدارس، زمینه برای راهبری هوشمندانه‌ی امور مدرسه فراهم شده و فرایندهای متنوع الگو که اجرای همه‌ی آن‌ها برای کارآمدی الگو ضرورت دارد، به سادگی اجرا و عملیاتی خواهد شد. علاوه بر آن به کار بستن این سامانه مزایای زیر را به دنبال دارد.

۱. بارگیری اطلاعات اولیه و ضروری، از سامانه‌های ستادی و عدم نیاز به ثبت دستی اطلاعات دسترسی به سامانه، از طریق سند و شبکه آموزش دانش آموز (شاد)
۲. امکان بارگذاری برنامه‌ی عملیاتی مدارس
۳. امکان خودارزیابی مدیر و مشاوره، نظارت و ارزیابی توسط حوزه‌های تخصصی
۴. امکان تولید و دریافت گزارش‌های تحلیلی و تخصصی در سطوح منطقه، استان و ستاد
۵. امکان ایجاد دسترسی برای هر یک از حوزه‌های تخصصی به منظور نظارت و ارزیابی برنامه‌های مدارس
۶. امکان گزارش‌گیری مستمر توسط مدارس و بکارگیری چرخه‌ی مستمر بهبود و اصلاح
۷. امکان تولید اطلاعات خرد، در مورد عملکردهای مدرسه متناسب با حوزه‌های موضوعی
- ۸- امکان تولید مجموعه داده‌های بزرگ، برای محاسبه و آشکار کردن الگوها، روندها و ارتباطات، در رابطه با رفتار و تعاملات

۸- منابع مالی

اعتبارات مالی اجرا و استقرار الگو از سوی وزارت آموزش و پرورش تامین خواهد شد.

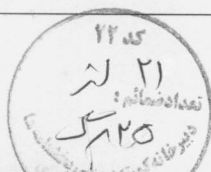

جدول زمان بندی اجرا و استقرار الگوی تعالی مدیریت مدرسه

ردیف	عنوان	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱	تشکیل و فعالیت کارگروه تخصصی و ایجاد هماهنگی و همسویی لازم میان حوزه های مختلف و مرتبط ستادی	تیر ۱۳۹۸	مرداد ۱۳۹۸	شهریور ۱۳۹۸	مهر ۱۳۹۸	آبان ۱۳۹۸	آذر ۱۳۹۸	دی ۱۳۹۸
۲	آسیب شناسی برنامه ی تعالی و مهندسی مجدد آن و طراحی الگوی تعالی مدیریت مدرسه با مشارکت سایر حوزه های ستادی							
۳	طراحی و راه اندازی اپلیکیشن الگوی تعالی مدیریت مدرسه و آموزش نحوه ی کارکرد با آن							
۴	تهیه و تنظیم چک لیست های نظارتی و ارزیابی اجرای الگو با مشارکت سایر حوزه های ستادی							
۵	تولید محتوای آموزشی الگو							
۶	پیش بینی و اجرای دوره / کارگاه های آموزشی برای مدیران کل، معاونین، روسای ادارات و کارشناسان ادارات کل آموزش و پرورش استان ها و ستاد							
۷	پیش بینی، تامین، تخصیص و ابلاغ اعتبارات مورد نیاز اجرای الگو							
		بهمن ۱۳۹۸	اسفند ۱۳۹۸	فروردین ۱۳۹۸	اردیبهشت ۱۳۹۹	خرداد ۱۳۹۹	تیر ۱۳۹۹	مرداد ۱۳۹۹
		شهریور ۱۳۹۹	مهر ۱۳۹۹	آبان ۱۳۹۹	آذر ۱۳۹۹	دی ۱۳۹۹	بهمن ۱۳۹۹	اسفند ۱۳۹۹
		فروردین ۱۴۰۰	اردیبهشت ۱۴۰۰	خرداد ۱۴۰۰	تیر ۱۴۰۰	مرداد ۱۴۰۰	شهریور ۱۴۰۰	

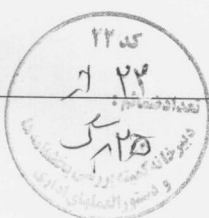
جدول زمان بندی اجرا و استقرار الگوی تعالی مدیریت مدرسه

جدول زمان‌بندی اجرا و استقرار الگوی تعالی مدیریت مدرسه																												
ردیف	عنوان																											
۸	تهیه‌ی دستورالعمل اجرایی الگو و ابلاغ به استان-ها																											
۹	نظارت بر فرآیند پشتیبانی، اجرا و استقرار الگو در مدارس																											
۱۰	تشکیل کمیته تخصصی آموزشی و پرورشی در استان																											
۱۱	شرکت فعال در دوره‌ها / کارگاه‌های آموزشی کشوری																											
۱۲	ابلاغ دستورالعمل اجرایی الگو به مناطق، نواحی و شهرستان‌ها توسط استان																											
۱۳	تشکیل و فعالیت تیم‌های مشاوره، نظارت و ارزیابی در استان																											
۱۴	برنامه‌ریزی و تدوین برنامه‌ی مشاوره‌ای، نظارتی و ارزیابی استان																											
۱۵	پیش‌بینی و برگزاری دوره‌ها / کارگاه‌های آموزشی مدیران، معاونین، روسای ادارات و کارشناسان ادارات آموزش و پرورش مناطق، نواحی و شهرستان‌ها																											
		تیر ۱۳۹۸	مرداد ۱۳۹۸	شهریور ۱۳۹۸	مهر ۱۳۹۸	آبان ۱۳۹۸	آذر ۱۳۹۸	دی ۱۳۹۸	بهمن ۱۳۹۸	اسفند ۱۳۹۸	فروردین ۱۳۹۸	اردیبهشت ۱۳۹۸	خرداد ۱۳۹۹	تیر ۱۳۹۹	مرداد ۱۳۹۹	شهریور ۱۳۹۹	مهر ۱۳۹۹	آبان ۱۳۹۹	آذر ۱۳۹۹	دی ۱۳۹۹	بهمن ۱۳۹۹	اسفند ۱۳۹۹	فروردین ۱۴۰۰	اردیبهشت ۱۴۰۰	خرداد ۱۴۰۰	تیر ۱۴۰۰	مرداد ۱۴۰۰	شهریور ۱۴۰۰

جدول زمان بندی اجرا و استقرار الگوی تعالی مدیریت مدرسه

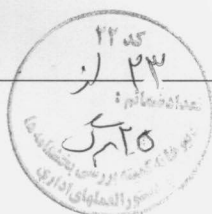
ردیف	عنوان	تیر ۱۳۹۸	مرداد ۱۳۹۸	شهریور ۱۳۹۸	مهر ۱۳۹۸	آبان ۱۳۹۸	آذر ۱۳۹۸	دی ۱۳۹۸	بهمن ۱۳۹۸	اسفند ۱۳۹۸	فروردین ۱۳۹۸	اردیبهشت ۱۳۹۹	خرداد ۱۳۹۹	تیر ۱۳۹۹	مرداد ۱۳۹۹	شهریور ۱۳۹۹	مهر ۱۳۹۹	آبان ۱۳۹۹	آذر ۱۳۹۹	دی ۱۳۹۹	بهمن ۱۳۹۹	اسفند ۱۳۹۹	فروردین ۱۴۰۰	اردیبهشت ۱۴۰۰	خرداد ۱۴۰۰	تیر ۱۴۰۰	مرداد ۱۴۰۰	شهریور ۱۴۰۰	
۱۶	آموزش و راهبری کارشناسان و مدیران برای استفاده مطلوب از اپلیکیشن الگوی تعالی مدیریت مدرسه																												
۱۷	نظارت مستمر بر فعالیت تیم‌های مشاوره، نظارت و ارزیابی																												
۱۸	ایجاد هماهنگی در خصوص نحوه مشارکت و نقش‌آفرینی همه‌ی واحد های کارشناسی در حوزه‌های مختلف																												
۱۹	پیش بینی، تامین، تخصیص و ابلاغ اعتبارات مورد نیاز اجرای الگو در استان																												
۲۰	تشکیل کمیته تخصصی آموزشی و پرورشی در منطقه / ناحیه / شهرستان																												
۲۱	ابلاغ دستورالعمل اجرایی الگو به مدارس																												
۲۲	تشکیل و فعالیت تیم‌های نظارت، مشاوره و																												

ارزیابی در منطقه

جدول زمان بندی اجرا و استقرار الگوی تعالی مدیریت مدرسه

ردیف	عنوان	تیر ۱۳۹۸	مرداد ۱۳۹۸	شهریور ۱۳۹۸	مهر ۱۳۹۸	آبان ۱۳۹۸	آذر ۱۳۹۸	دی ۱۳۹۸	بهمن ۱۳۹۸	اسفند ۱۳۹۸	فروردین ۱۳۹۸	اردیبهشت ۱۳۹۹	خرداد ۱۳۹۹	تیر ۱۳۹۹	مرداد ۱۳۹۹	شهریور ۱۳۹۹	مهر ۱۳۹۹	آبان ۱۳۹۹	آذر ۱۳۹۹	دی ۱۳۹۹	بهمن ۱۳۹۹	اسفند ۱۳۹۹	فروردین ۱۴۰۰	اردیبهشت ۱۴۰۰	خرداد ۱۴۰۰	تیر ۱۴۰۰	مرداد ۱۴۰۰	شهریور ۱۴۰۰	
۲۳	تشکیل جلسات توجیهی، هماهنگی و هم‌اندیشی ویژه مدیران مدارس و کارشناسان حوزه‌های مرتبط																												
۲۴	برنامه‌ریزی، تهیه و مقدمات و برگزاری دوره‌های آموزشی مدیران مدارس و کارشناسان مرتبط																												
۲۵	نظارت بر فرآیند استفاده‌ی مطلوب از اپلیکیشن الگوی تعالی مدیریت مدرسه																												
۲۶	نظارت مستمر بر فرایند اجرا																												
۲۷	اطلاع رسانی و انعکاس اخبار اجرای الگوی تعالی مدیریت مدرسه																												
۲۸	دریافت برنامه‌ی عملیاتی سالانه مدارس، بررسی و - انطباق آن با وضع موجود مدارس و ارائه‌ی مشاوره و راهنمایی برای اعمال اصلاحات																												

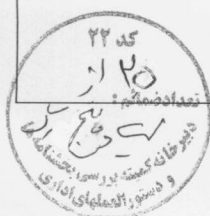

جدول زمان بندی اجرا و استقرار الگوی تعالی مدیریت مدرسه

ردیف	عنوان	۲۹	ارائه مشاوره به مدیران مدارس در طول سال تحصیلی
۳۰	ارزیابی عملکرد مدارس براساس ملاک های تعیین شده و ارائه بازخورد به آن ها توسط منطقه / ناحیه / شهرستان	تیر ۱۳۹۸	
۳۱	اعلام آمادگی توسط مدارس که در سطح منطقه حائز رتبه شده اند، برای ورود به ارزیابی مرحله ای استان و جایزه ملی کیفیت	مرداد ۱۳۹۸	
۳۲	تهیه گزارش نهایی از اجرای الگو و ارسال آن به استان	شهریور ۱۳۹۸	
۳۳	اعلام نتایج ارزیابی و معرفی مدارس حائز رتبه به استان	مهر ۱۳۹۸	
۳۴	تقدیر از مدارس متناسب با میزان موفقیت و میزان رشدی که در اجرای الگو داشته اند.	آبان ۱۳۹۸	
۳۵	ارزیابی عملکرد مدارس حائز رتبه ممتاز و ارائه نتایج آن به کمیته تخصصی آموزشی و پرورشی استان	آذر ۱۳۹۸	
		دی ۱۳۹۸	
		بهمن ۱۳۹۸	
		اسفند ۱۳۹۸	
		فروردین ۱۳۹۸	
		اردیبهشت ۱۳۹۹	
		خرداد ۱۳۹۹	
		تیر ۱۳۹۹	
		مرداد ۱۳۹۹	
		شهریور ۱۳۹۹	
		مهر ۱۳۹۹	
		آبان ۱۳۹۹	
		آذر ۱۳۹۹	
		دی ۱۳۹۹	
		بهمن ۱۳۹۹	
		اسفند ۱۳۹۹	
		فروردین ۱۴۰۰	
		اردیبهشت ۱۴۰۰	
		خرداد ۱۴۰۰	
		تیر ۱۴۰۰	
		مرداد ۱۴۰۰	
		شهریور ۱۴۰۰	

جدول زمان بندی اجرا و استقرار الگوی تعالی مدیریت مدرسه

۳۶	تشکیل بانک تجارب و اطلاعات مدارس حائز رتبه و معرفی الگوهای مدیریتی منتخب																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																														</
----	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	----

آیین‌نامه اجرایی مدارس

آیین‌نامه اجرایی مدارس

مقدمه:

اهمیت و نقش آموزش و پرورش در بهسازی و توسعه زندگی فردی و اجتماعی موجب شده است که جامعه و اولیای دانش‌آموزان انتظار داشته باشند که مدرسه محیطی رشد دهنده، پویا و زمینه‌ساز پرورش استعدادهاي بالقوه و خداداد فرزندان آنان باشد. تحقق اهداف متعالی آموزش و پرورش و لزوم توجه به روحیات و ویژگیهای نسل جوان، تفاوت‌های ناشی از شرایط جغرافیایی و محیطی و محدودیت منابع و امکانات، ایجاب می‌کند که اداره امور مدارس مبتنی بر افزایش قدرت تصمیم‌گیری، استقلال نسبی، انعطاف‌پذیری و روش‌های غیر متمرکز و مشارکت‌جویانه باشد تا بتواند فضای عمومی مدرسه را پویا، پرنشاط و فعال نموده و توانمندی‌ها و خلاقیت‌های مدیران، معلمان و دانش‌آموزان را به خوبی شکوفا و متجلی سازد. بدین جهت لازم دیده شد آیین‌نامه اجرایی مدارس با توجه به سیاست‌ها و راهبردهای اساسی آموزش و پرورش از جمله تمرکززدایی، مدرسه محوری و توسعه مشارکت همه بعدی تنظیم گردد و با تفویض اختیارات لازمه مدارس، زمینه مناسب‌تری برای تحقق اهداف تعلیم و تربیت فراهم شود.

فصل اول – کلیات

ماده ۱ - مدرسه از مهمترین نهادهای اجتماعی، تربیتی و آموزشی و اصلی‌ترین رکن تعلیم و تربیت است که به منظور تربیت صحیح دانش‌آموزان در ابعاد دینی، اخلاقی، علمی، آموزشی، اجتماعی و کشف استعدادها و هدایت و رشد متوازن روحی و معنوی و جسمانی آنان براساس اهداف مصوب دوره‌های تحصیلی، برابر ضوابط و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش تأسیس و اداره می‌شود.

ماده ۲ - مدرسه با همکاری کلیه کارکنان و با مشارکت دانش‌آموزان و اولیای آنان زیر نظر مدیرمدرسه اداره می‌شود. تعداد کارکنان مدرسه و شرح وظایف هر یک از آنان توسط وزارت آموزش و پرورش ابلاغ می‌شود.

فصل دوم – ارکان و شوراهای مدرسه

ماده ۳ - ارکان و شوراهای مدرسه عبارتند از:

- ۱ - مدیر مدرسه.
- ۲ - شورای مدرسه.
- ۳ - انجمن اولیاء و مربیان.
- ۴ - شورای معلمان.
- ۵ - شورای دانش‌آموزان.

۱- مدیر مدرسه :

ماده ۴ - مدیر مدرسه به عنوان نماینده آموزش و پرورش منطقه مسئول حسن اجرای فعالیتهای آموزشی، پرورشی، مالی و اداری مدرسه می‌باشد و در کلیه امور مدرسه مسئولیت دارد و موظف است براساس مقررات با برنامه‌ریزی‌های مناسب و استفاده از مشارکت کارکنان، دانش‌آموزان و اولیای آنها و بهره‌گیری از امکانات و ظرفیتهای داخل و خارج از مدرسه، جهت تحقق اهداف مصوب دوره تحصیلی تلاش کند، به گونه‌ای که ارزیابی عملکرد سال تحصیلی بیانگر ارتقاء و رشد کیفی و مطلوب دانش‌آموزان در ابعاد مختلف باشد.

ماده ۵ - مدیرمدرسه موظف است با مشارکت کارکنان مدرسه و اولیای دانش‌آموزان برنامه سالانه خود را در ابعاد مختلف با رعایت ضوابط آموزش و پرورش تنظیم و به تصویب شورای مدرسه برساند.

ماده ۶ - مدیرمدرسه موظف است با استفاده بهینه از منابع مالی دولتی و بهره‌گیری از مشارکتهای اختیاری مردمی و کمک‌های خیرین و تقویت منابع اعتباری مدرسه شرایط لازم را برای اجرای مناسب برنامه مدرسه فراهم کند.

ماده ۷- مدیر مدرسه باید با وظایف و مسئولیتهای خود و با شرح وظایف همکاران که ازسوی آموزش و پرورش ابلاغ می‌شود بخوبی آشنا باشد. مدیر مدرسه موظف است شرح وظایف مصوب‌هريك از کارکنان مربوط را به آنان ابلاغ نماید و بر اجرای صحیح آن نظارت کند.

ماده ۸- مدیر موظف است بطور منظم و برنامه ریزی شده شوراي مدرسه ،انجمن اوليا و مربیان، شوراي معلمان و شوراي دانش‌آموزان را تشکیل دهد و بر اجرای مصوبات و چگونگی ثبت و نگهداری سوابق و صورت جلسات مربوط نظارت کند. مدت فعالیت شوراهای انجمن اولیا و مربیان تا تشکیل شوراهای انجمن سال تحصیلی بعد خواهد بود.

ماده ۹ - انتصاب مدیران مدارس با رعایت اصل شایسته سالاری برابر آیین‌نامه انتصاب مدیران مصوب شوراي عالي آموزش و پرورش خواهد بود.

۲ - شورای مدرسه:

ماده ۱۰ - در راستای سیاست مدرسه محوري و تفویض اختیارات به مدارس و به منظور توسعه مشارکت ، همکاری و استفاده از تجرب معلمان ، مربیان و اولیای دانش آموزان در اداره مدرسه ، بهبود فرایند تصمیم‌گیری ، ارتقای کیفی فعالیت‌های آموزشی و پرورشی و اداری ، تدوین برنامه‌های سالانه مدرسه و هماهنگی امور و نظارت بر فعالیت‌های مربوط، در هر يك از مدارس شورایی به نام شوراي مدرسه تشکیل می‌گردد. ترکیب اعضا و شرح وظایف شوراي مدرسه به شرح زیر است:

الف - ترکیب اعضا:

- ۱ - مدیر مدرسه.
 - ۲ - معاونین مدرسه .
 - ۳ - يك نفر از مربیان امور تربیتی یا مشاوران به انتخاب مربیان و مشاوران مدرسه .
 - ۴- نماینده شوراي معلمان.
 - ۵ - نماینده انجمن اوليا و مربیان به انتخاب انجمن.
- تبصره -** در صورت لزوم و به ویژه در مواقعی که پیشنهادهاي شوراي دانش‌آموزان مطرح است مدیر مدرسه از نماینده شوراي دانش‌آموزان و برحسب مورد از افراد ذیربط و صاحب نظر برای شرکت در جلسات شوراي مدرسه دعوت می‌کند.

ب - شرح وظایف :

- ۱- مراقبت و نظارت بر فعالیت‌های مدرسه در چارچوب اهداف مصوب دوره تحصیلی و مفاد آیین‌نامه .
- ۲ - نظارت بر حسن اجرای مصوبات شوراي عالي آموزش و پرورش و دستورالعمل‌های مربوط و بخشنامه‌های ابلاغی از سوی وزارت آموزش و پرورش و برنامه ریزی برای توجیه و آموزش عوامل ذیربط.
- ۳ - بررسی و تأیید برنامه‌های پیشنهادي سالانه مدرسه که از سوی مدیر، در چارچوب مقررات و ضوابط مربوط، به شورا ارائه می‌شود.
- ۴ - بررسی و اتخاذ تصمیم در مورد پیشنهادهاي ارائه شده از سوی شوراي معلمان ، انجمن اوليا و مربیان و شوراي دانش‌آموزان.
- ۵ - بررسی و تأیید برنامه‌های مربوط به بزرگداشت ایام الله و مناسبت‌های مختلف دینی و انقلابی و ملی.
- ۶ - بررسی و تأیید برنامه‌های مربوط به مسابقات علمی، ورزشی، فرهنگی و هنری در سطح مدرسه.
- ۷ - بررسی و تأیید برنامه اردوها و بازدیدهای دانش‌آموزان از مراکز علمی، فرهنگی، حرفه‌ای با رعایت ماده ۱۰۷ آیین‌نامه .
- ۸ - بحث و اتخاذ تصمیم در مورد چگونگی برگزاری امتحانات با رعایت مقررات و دستورالعمل‌های مربوط.
- ۹ - تصمیم‌گیری در مورد تشویق و تنبیه دانش‌آموزان برابر مندرجات بندهای پ ۲ و ۳ پ فصل ششم این آیین‌نامه.
- ۱۰ - برنامه ریزی برای تقدیر از کارکنان و دانش‌آموزان نمونه به منظور ارائه الگوهای شایسته با همکاری انجمن اولیا و مربیان.
- ۱۱ - تصمیم‌گیری در مورد تخلفات امتحانات داخلی دانش‌آموزان برابر آیین‌نامه رسیدگی به تخلفات امتحانی.
- ۱۲- تصمیم‌گیری در مورد لباس و پوشش دانش‌آموزان، در چارچوب مبانی و ضوابط مندرج در فصل پنجم این آیین‌نامه.
- ۱۳ - نظارت بر فرآیند بودجه‌بندی برنامه درسی ارائه شده از سوی شوراي معلمان و تأیید آن برای اجرا.
- ۱۴- بررسی مشکلات موردی دانش‌آموزانی که با مسائل خاصی از نظر آموزشی و پرورشی مواجهند و ارائه پیشنهاد به کمیسیون خاص ادارات آموزش و پرورش مربوط با توجه به اختیارات کمیسیون مذکور.

- ۱۵- صدور مجوز اخذ امتحان از دانش‌آموزی که در امتحان پایانی (۳۵) داخلی و امتحان جهش تحصیلی و تغییر رشته غیبت موجه داشته است تا دوهفته پس از پایان ایام امتحانات.
- ۱۶- بررسی و تصویب پیشنهاد شورای معلمان در مورد تعیین پایه تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی مشمول ماده ۴۳ این آیین نامه .
- ۱۷- برنامه ریزی برای کمک به دانش‌آموزانی که شرایط استفاده از ماده ۵۴ این آیین نامه را دارا می‌باشند.
- ۱۸- تصمیم‌گیری در مورد دایر بودن مدرسه در ایام تعطیل رسمی و اوقات فراغت ، برای فعالیتهای فوق برنامه آموزشی و پرورشی ، بامسئولیت مستقیم مدیر مدرسه.
- ۱۹- برنامه ریزی برای ارتقای هر چه بیشتر دانش معلمان و کارکنان مدرسه.
- ۲۰- ترویج و گسترش فعالیتهای آموزشی ، پرورشی و تقویت اعتقادات دینی ، قرآنی و نماز و مکارم اخلاقی و فراهم آوردن امکانات و زمینه‌های برگزاری شایسته مراسم گوناگون عبادی -سیاسی.
- ۲۱- بررسی و اتخاذ تصمیم در مورد چگونگی ارتقاء مهارت‌های زندگی و اجتماعی مورد نیاز دانش‌آموزان.
- ۲۲- برنامه ریزی مناسب به منظور توسعه تربیت بدنی ، بهبود وضع امکانات ورزشی ، حفظ و توسعه نمودهای عینی اخلاق و آداب اسلامی ، ارتقای سطح بهداشت ، بهبود وضعیت فضا و تجهیزات کارگاهی ، آزمایشگاهی و نمازخانه
- و حفظ محیط زیست .
- ۲۳- بررسی و اتخاذ تصمیم در مورد نحوه مشارکت مؤسسات و دستگاههای آموزشی خارج از مدرسه در آموزشهای علمی و عملی دانش‌آموزان براساس آیین‌نامه‌های مربوط .
- ۲۴- بررسی و اتخاذ تصمیم در مورد عرضه تولیدات و ارائه خدمات حاصل از فعالیتهای آموزشی (عملی - کارگاهی) دانش‌آموزان به متقاضیان براساس آیین نامه مربوط .
- ۲۵- برنامه ریزی مناسب برای برقراری ارتباط و تعامل بین مدرسه و جامعه محلی به منظور بهره‌مندی از امکانات و ظرفیتهای پیرامون مدرسه در ارتقاء امور کمی و کیفی مدرسه .
- ۲۶- تعیین پایه تحصیلی دانش‌آموزی که در نظام آموزشی خارجی تحصیل کرده و متقاضی ادامه تحصیل در مدرسه ایرانی خارج از کشور است ، با رعایت مفاد آیین‌نامه ارزشیابی مدارک تحصیلی خارجی.
- ۲۷- تغییر رشته تحصیلی دانش‌آموزانی که رشته تحصیلی آنان در کشور محل انتقال موجود نمی‌باشد ، چنانچه دانش‌آموز باید در امتحان برخی از دروس به عنوان تغییر رشته شرکت کند می‌تواند ضمن ثبت نام و ادامه تحصیل در رشته مورد نظر ، دروس مربوط را تا پایان سال تحصیلی امتحان دهد.
- ۲۸- انتخاب دانش‌آموز جهت تحصیل در مدرسه شبانه روزی با رعایت اساسنامه مدارس شبانه‌روزی .
- ۲۹- بررسی و اتخاذ تصمیم در مورد دانش‌آموزانی که با مشکلات اخلاقی و رفتاری خاص مواجهند با حفظ و رعایت شأن و کرامت انسانی آنان و تصمیم‌گیری در مورد دانش‌آموزان مشمول ماده ۸۴ این آیین‌نامه . در چنین مواردی موضوع با حضور مدیر ، یکی از معاونین به انتخاب مدیر ، یک نفر از مربیان امور تربیتی به انتخاب مربیان و مشاور مدرسه (در صورت وجود مشاور در مدرسه) بررسی و تصمیم لازم اتخاذ می‌شود.
- ماده ۱۱- ریاست شورای مدرسه با مدیر است و دستور جلسات شورای مدرسه با نظر اعضای شورای مذکور توسط مدیر مدرسه تعیین می‌شود. مسئولیت اجرای تصمیم‌های شورای مدرسه نیز با مدیر خواهد بود. همه کارکنان مدرسه موظفند برای اجرای مطلوب مصوبات شورای همکاری نمایند.
- تبصره - دبیر شورای مدرسه در اولین جلسه ازین اعضا تعیین می‌شود. دبیر شورا موظف است خلاصه‌ای از مذاکرات یا تصمیمات متخذه هر جلسه را ثبت نموده و به امضای اعضای شورای برساند.
- ماده ۱۲ - در هر سال تحصیلی مدیر باید در اولین فرصت و حداکثر یکماه پس از بازگشایی مدارس نسبت به تشکیل شورای مدرسه اقدام کند. شورای مدرسه حداقل هر دو هفته یکبار تشکیل جلسه خواهد داد.
- ماده ۱۳ - شورای مدرسه با حضور ۲۳ اعضا رسمیت می‌یابد و مصوبات آن با رأی اکثریت حاضرین جلسه قابل اجرا می‌باشد. مصوبات شورا نباید با آیین‌نامه‌ها و مقررات عمومی کشور و ضوابط وزارت آموزش و پرورش مغایرت داشته باشد.
- تبصره - در مدارس که به علت کمبود تعداد دانش‌آموز و عدم حضور برخی از افراد موضوع بندالف ماده ۱۰ تعداد اعضا کمتر از ۳ نفر باشد شورای تشکیل نمی‌شود و وظایف آن به مدیر واگذار می‌گردد.

۳- انجمن اولیاء و مربیان :

- ماده ۱۴ - به منظور تقویت همکاری و مشارکت اولیای دانش‌آموزان برای کمک به ارتقای کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی و گسترش ارتباط دوکانون مقدس خانه و مدرسه ، انجمن اولیا و مربیان تشکیل می‌شود. ترکیب اعضا و وظایف انجمن اولیا و مربیان مدارس به شرح زیر است:
- الف - ترکیب اعضا:**
- ۱- مدیر مدرسه.
 - ۲- یکی از معاونین به انتخاب مدیر.
 - ۳- نماینده شورای معلمان.
 - ۴- معاون پرورشی یا یکی از مربیان امور تربیتی و در صورت نبودن مربی ، یکی از معلمان آگاه به مسائل تربیتی به

انتخاب مدیر.

۵ - منتخبین اولیای دانش‌آموزان.

تبصره ۱ - تعداد اولیای دانش‌آموزان و نحوه انتخاب آنان جهت عضویت در انجمن و چگونگی و زمان تشکیل جلسات برابر آیین‌نامه انجمن مرکزی اولیا و مربیان خواهد بود.
تبصره ۲ - در صورت لزوم مدیر مدرسه می‌تواند از نماینده شورای دانش‌آموزان و برحسب مورد از افراد ذیربط و صاحب‌نظر برای شرکت در جلسات انجمن دعوت کند.

ب - شرح وظایف:

۱ - تأمین مشارکت فکری، فرهنگی، عاطفی و آموزشی اولیا و تقویت هماهنگی و همسویی تربیتی و آموزشی خانه و مدرسه

۲ - برنامه‌ریزی و تشکیل جلسات عمومی اولیای دانش‌آموزان.

۳ - برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری جهت تشکیل جلسات آموزش خانواده.

۴ - همکاری و مشارکت با شورای معلمان در برگزاری کلاسهای فوق برنامه.

۵ - مشارکت در اجرای برنامه‌های کارآموزی هنرجویان در هنرستانها .

۶ - همکاری و مشارکت با مدیر مدرسه در اجرای فعالیتهای پرورشی، برگزاری اردوهای دانش‌آموزی و بازدید از مراکز علمی، آموزشی و فرهنگی.

۷ - همکاری و مشارکت درباره چگونگی قدردانی از کارکنان، اولیا و دانش‌آموزان و اعضای شوراهای مدرسه با رعایت ضوابط و مقررات مربوط.

۸ - جلب همکاری اولیای دانش‌آموزان جهت مشارکت و کمک به ارتقاء کیفیت فعالیتهای مربوط و ارائه پیشنهادها لازم به مدیر مدرسه.

۹ - تلاش و همکاری برای جلب مشارکت اولیای دانش‌آموزان، صاحبان حرف، افراد خیر و موسسات خیریه در تأمین امکانات مورد نیاز و بهبود اداره امور مدرسه.

۱۰ - نظارت بر چگونگی اخذ کمکهای مردمی با رعایت قوانین و مقررات مربوط.

۱۱ - تشکیل شورای مالی مدرسه با عضویت مدیر مدرسه، رئیس انجمن و نماینده شورای معلمان در اولین جلسه انجمن.

۱۲ - نظارت بر نحوه هزینه وجوه حاصل از کمکهای مردمی، خدمات فوق برنامه، سرانه دانش‌آموزان و کمکهای شوراهای آموزش و پرورش از طریق شورای مالی و مطابقت موارد هزینه با برنامه‌های مصوب شورای مدرسه.

۱۳ - بررسی و اتخاذ تصمیم نسبت به سرویس رفت و آمد دانش‌آموزان.

۱۴ - انتخاب نماینده برای شرکت در شورای مدرسه.

۱۵ - انجام اموری که براساس بخشنامه‌های انجمن مرکزی اولیا و مربیان به عهده انجمن مدرسه محول می‌گردد.

تبصره ۱ - در مدارس بزرگسالان و مدارس کم‌جمعیتی که برابر آیین‌نامه انجمن مرکزی اولیا و مربیان، امکان تشکیل انجمن نمی‌باشد، وظایف انجمن به مدیر مدرسه واگذار می‌شود.

تبصره ۲ - مدارس ضمیمه و مدارس که به صورت مجتمع (ابتدایی، راهنمایی تحصیلی و متوسطه) توسط یک مدیر اداره می‌شوند می‌توانند در صورت تمایل مدیر، انجمن اولیا و مربیان را به صورت مشترک تشکیل دهند.

۴ - شورای معلمان :

ماده ۱۵ - به منظور بحث و تبادل نظر و هماهنگی در امور آموزشی، پرورشی و اداری مدرسه و تأمین مشارکت معلمان در حسن جریان آموزشی و پرورشی و اداری مدرسه، شورایی به نام شورای معلمان با شرکت همه معلمان، مربیان و مشاوران مدرسه تشکیل می‌گردد. وظایف شورای معلمان به شرح زیر است:

۱ - نظارت بر همسویی برنامه‌ها و روشهای کاری در چارچوب اهداف مصوب دوره تحصیلی و مفاد این آیین‌نامه.

۲ - مشارکت مؤثر و کارآمد در تهیه برنامه‌ها و فعالیتهای آموزشی و پرورشی مدرسه و همکاری در اجرای آن پس از تأیید شورای مدرسه.

۳ - بودجه‌بندی برنامه درسی با رعایت مقررات مربوط و ارائه آن به شورای مدرسه جهت تأیید.

۴ - بررسی و تبادل نظر پیرامون چگونگی افزایش اثر بخشی روشهای تدریس .

۵ - چاره‌اندیشی برای تأمین مشارکت فعال دانش‌آموزان در فرایند آموزش و پرورش .

۶ - تلاش در ارتقای کیفیت برنامه‌های آموزشی و پرورشی و بررسی علل افت تحصیلی دانش‌آموزان و برنامه ریزی برای کاهش آن .

۷ - مشارکت در تنظیم برنامه‌های پرورشی، تقویت اعتقادات دینی و اخلاقی و آداب اسلامی در دانش‌آموزان .

۸ - بررسی و تبادل نظر به منظور هماهنگ کردن نحوه تشویق و تنبیه دانش‌آموزان.

۹ - بحث و تبادل نظر و اتخاذ تدابیر مناسب در مورد مسائل آموزشی، پرورشی و انضباطی دانش‌آموزان و بهبود اداره مدرسه.

- ۱۰ - بحث و تبادل نظر درباره محتوای کتابهای درسی و انعکاس آن به مسئولین ذیربط از طریق مدیر مدرسه.
- ۱۱ - تبادل نظر و هماهنگی در مورد نحوه استفاده از وسایل آموزشی، کمک آموزشی و کارگاهی.
- ۱۲ - ارائه راهکارهای مناسب برای ترغیب دانش آموزان به منظور انجام مطالعات درسی و غیردرسی.
- ۱۳ - ایجاد هماهنگی در ارتباط با نحوه و میزان تکالیف درسی دانش آموزان متناسب با نیاز، استعدادها و علائق آنان.
- ۱۴ - همکاری، برنامه ریزی و تصمیم گیری در خصوص چگونگی تشکیل کلاسهای فوق برنامه با مشارکت انجمن اولیا و مربیان و رعایت ضوابط مربوط.
- ۱۵ - بررسی منابع آموزشی، کمک آموزشی و پرورشی و انتخاب و معرفی کتب، نشریات، نوارهای صوتی و تصویری جهت استفاده در مدرسه با رعایت سایر مقررات.
- ۱۶ - انتخاب نماینده یا نمایندگان شورای معلمان برای شرکت در شورای مدرسه و انجمن اولیا و مربیان در اولین جلسه شورای معلمان.
- ۱۷ - تعیین پایه تحصیلی دانش آموزان مشمول ماده ۴۳ این آیین نامه و ارائه پیشنهاد به شورای مدرسه.
- ماده ۱۶ - ریاست شورای معلمان به عهده مدیر و در غیاب مدیر برعهده نایب رئیس است که توسط شورای معلمان تعیین می شود. مدیر مدرسه مسئول تعیین دستور جلسات و اجرای تصمیماتی است که اتخاذ می شود.
- تبصره ۱ - مدیر مدرسه می تواند در صورت لزوم از متخصصین تعلیم و تربیت، معلمان بازنشسته، کارشناسان و مسئولین آموزش و پرورش و اولیای دانش آموزان جهت شرکت در شورای معلمان و تبادل نظر در زمینه های مربوط دعوت کند.
- تبصره ۲ - دبیر شورای معلمان در اولین جلسه توسط اعضای شورا تعیین می شود و موظف است خلاصه ای از مذاکرات یا تصمیمات متخذه هر جلسه را ثبت نموده و به امضای اعضای شورا برساند.
- تبصره ۳ - شورای معلمان می تواند به منظور انجام بهتر وظایف خود نسبت به تشکیل گروه های درسی و آموزشی اقدام نماید.
- ماده ۱۷ - مدیران مدارس موظفند اولین جلسه شورای معلمان را حتی الامکان قبل از بازگشایی مدارس و حداکثر تا ده روز پس از آن تشکیل دهند. جلسات شورای معلمان حداقل هر ماه یک بار تشکیل می شود.
- ۵ - شورای دانش آموزان:**
- ماده ۱۸ - به منظور مشارکت دانش آموزان در امور مربوط به مسائل آموزشی، پرورشی، انضباطی، ورزشی و فوق برنامه و ایجاد ارتباط صحیح و مستقیم دوسویه بین دانش آموزان و اولیای مدرسه وارج نهادن به شخصیت و کرامت آنان و تقویت اعتماد به نفس و خودباوری و مسئولیت پذیری و مشارکت جویی در آنان، شورای دانش آموزان در سطح مدارس تشکیل می شود. ترکیب اعضا و شرح وظایف شورای دانش آموزان به شرح زیر است:
- الف - ترکیب اعضا:**
- اعضاء شورای دانش آموزان، از میان دانش آموزان شاغل به تحصیل همان مدرسه خواهند بود، تعداد و نحوه انتخاب اعضا برابر دستورالعملی خواهد بود که توسط وزارت آموزش و پرورش تنظیم و ابلاغ می گردد.
- ب - شرح وظایف :**
- ۱ - مراقبت برهمسویی فعالیت های شورای دانش آموزان با مفاد این آیین نامه .
- ۲ - بررسی پیرامون چگونگی مشارکت دانش آموزان در بخشی از فعالیت های آموزشی و پرورشی و اجرایی مدرسه و ارائه پیشنهاد به مدیر مدرسه.
- ۳ - همکاری در برنامه ریزی و اجرای مناسبتها، مذهبی، انقلابی و ملی در مدارس.
- ۴ - اداره نشریه دیواری و همکاری در اداره امور کتابخانه مدارس.
- ۵ - همکاری در برگزاری مسابقات فرهنگی، هنری، علمی و ورزشی دانش آموزان.
- ۶ - همکاری در برگزاری بازدیدهای علمی و اردوهای تفریحی و مذهبی.
- ۷ - همکاری در برگزاری نماز جماعت و اداره نمازخانه مدارس.
- ۸ - همکاری در تشکیل و اداره تعاونی دانش آموزان در مدارس.
- ۹ - همکاری در امور انتظامی و بهداشتی مدرسه.
- ۱۰ - همکاری در تنظیم برنامه امتحانات داخلی مدرسه
- ۱۱ - انتخاب نماینده برای شرکت موردی در شورای مدرسه و انجمن اولیا و مربیان .
- ۱۲ - ارائه پیشنهاد به مدیر مدرسه جهت تشویق دانش آموزانی که مشارکت فعال در امور اجرایی مدرسه داشته اند.
- ماده ۱۹ - شورای دانش آموزان یک شورای درون مدرسه ای است و فاقد شعبه و تشکیلات خارج از مدرسه خواهد بود. شورای دانش آموزان مجاز به ایجاد رقابت های ناسالم سیاسی و فعالیت جناحی و حزبی در داخل یا خارج از مدرسه نمی باشد و نمی تواند در انتخابات له یا علیه کاندیداها فعالیت نماید.
- ماده ۲۰ - مدیر مدرسه موظف است نسبت به تشکیل شورای دانش آموزان برابر شیوه نامه ابلاغی در هر سال اقدام نماید. جلسات شورای دانش آموزان حداقل هر ماه یکبار تشکیل می شود.
- تبصره ۱ - برای اثربخشی بیشتر شورای دانش آموزان، یکی از معاونان یا مربیان امور تربیتی و در غیاب آنها یکی از معلمان مدرسه به انتخاب مدیر، ضمن هدایت جلسات شورای دانش آموزان، مشکلات آنان را پیگیری می نماید.

تبصره ۲- شوراي دانش آموزان مي تواند با موافقت شوراي مدرسه نسبت به تشكيل انجمن هاي ديني، فرهنگي، هنري، ورزشي و علمي اقدام كند.

ماده ۳۱ - شوراي دانش آموزان در مدارس نقش مشورتی و مشارکت در اموراتی دارد و تصمیم های آن با رأي اکثریت و پس از تأیید مدیر با رعایت مفاد این آئین نامه قابل اجرا خواهد بود. مدیر مدرسه همکاری لازم را برای رفع مشکلات شوراي دانش آموزان در حد امکانات و توان بعمل خواهد آورد.

نکات ضروری در مورد انجمن اولیاء و مربیان و شوراهای مدرسه :

ماده ۲۲- تشكيل هرگونه انجمن يا شورايي در مدرسه به غير از موارد مندرج در اين آئين نامه، قبل از تصويب شوراي عالي آموزش و پرورش مجاز نيست.

تبصره- انجمن ها و شوراهايي كه براساس مقررات عمومي کشور مانند مصوبات مجلس شوراي اسلامي، شوراي عالي انقلاب فرهنگي و هيئت دولت تشكيل مي شوند تابع مقررات خاص خود خواهند بود.

ماده ۲۳ - مكاتبات ياهرنوع ارتباط اشخاص حقيقي يا حقوقي با انجمن اولياء و مربيان ياهريك از شوراهاي مدرسه فقط از طريق مدير مدرسه انجام مي گيرد.

ماده ۲۴ - شوراهاي مندرج در اين آئين نامه در سطح مدرسه فعاليت مي کنند و تشكيل آنها در سطح منطقه يا بالاتر بدون تصويب شوراي عالي آموزش و پرورش مجاز نخواهد بود.

ماده ۲۵- در مواردی كه تصميم هاي اتخاذ شده در انجمن اوليا و مربيان يا هر يك از شوراهاي مدرسه، بانظر مدير مغير باشد، مدير موضوع رابه اداره آموزش و پرورش مربوط منعكس كرده و رأي ونظر رئيس اداره متبوع لازم الاجرا مي باشد.

ماده ۲۶- مدير مدرسه موظف است هر سه ماه يكبار گزارشي از نحوه فعاليت شوراه و انجمن اوليا و مربيان شامل تعداد جلسات و اهم تصميم گيري هاي شوراي مدرسه رابه اداره آموزش و پرورش محل ارسال نمايد.

تبصره - ادارات آموزش و پرورش، انجمن اولياء و مربيان و شوراهاي فعال مدارس را مورد تشويق قرار خواهند داد.

فصل سوم - شرايط ثبت نام و ادامه تحصيل دانش آموزان

ماده- ۲۷ - ثبت نام دانش آموزان براي ورود به هر يك از دوره هاي تحصيلي در مدارس داخل كشور با اصل شناسنامه و در مدارس خارج از كشور با اصل شناسنامه يا گذرنامه صورت مي گيرد.

ماده ۲۸ - هنگام ثبت نام دانش آموز در پايه اول دبستان و انتقال دانش آموز پايه مذكور از يك مدرسه به مدرسه ديگر، مدير مدرسه بايد پس از رؤيت شناسنامه، صحت شرط سني دانش آموز را با قيد تاريخ مطابقت درظهر تصوير (فتوكپي) شناسنامه، گواهي و امضاء نمايد. گواهي مذكور بايد در پرونده تحصيلي دانش آموز ضبط و نگهداري شود.

ماده ۲۹ - مديران مدارس بايد هنگام ثبت نام دانش آموز در پايه اول ابتدائي، كارت بهداشتي تنظيم شده از سوي مراكز بهداشتي را مطالبه و در پرونده تحصيلي دانش آموز ضبط و نگهداري نمايند.

تبصره- در شهرستانها و مناطقي كه طرح سنجش سلامت جسماني و آمادگي تحصيلي، بنياني و شنوايي نو آموزان براي ورود به دبستان اجرامي شود، ارائه گواهي سلامت و بلامانع بودن ثبت نام دانش آموزان در مدرسه عادي كه توسط پايگاه هاي سنجش صادر مي شود، ضروري است.

ماده ۳۰- برگزاري آزمون ورودي، مصاحبه و تعيين شرط معدل براي ثبت نام دانش آموزان و دريافت هرگونه وجه اجباري (به جز وجه مربوط به بيمه حوادث و كتاب هاي درسي) در زمان ثبت نام مجاز نيست و نبايد دانش آموزي به دلايل مذكور از ثبت نام محروم شود.

تبصره- مدرسي كه داراي قانون و ضوابط خاص مي باشند از حيث ثبت نام تابع قوانين و مقررات مربوط به خود خواهند بود.

ماده- ۳۱ - ثبت نام دانش آموزاني كه محل سكونت آنان به مدرسه نزديك تر است، در اولويت خواهد بود و ثبت نام از دانش آموزاني كه والدين آنان هر دو شاغل هستند در مدرسه نزديك به محل كار پدر يا مادر بلامانع است.

ماده ۳۲ - در مدرسه براي هر دانش آموز پرونده تحصيلي تشكيل مي شود. پرونده تحصيلي در هر دوره نشان دهنده وضعيت تحصيلي دانش آموز در آن دوره خواهد بود و بايد علاوه بر مدارك مندرج در شيوه نامه ثبت نام، شامل كارنامه هاي سنوات قبل همان دوره تحصيلي نيز باشد. براي دانش آموزان دوره راهنمايي تحصيلي وجود كارنامه تحصيلي پايه پنجم ابتدائي و براي دانش آموزان دوره متوسطه، وجود گواهينامه دايم يا موقت پايه سوم راهنمايي تحصيلي در پرونده تحصيلي ضرورت دارد.

تبصره - افرادي كه با استفاده از ارزشيابي مدارك تحصيلي خارجي يا برابر مقررات با شركت در امتحان ورودی موفق به ادامه تحصيل مي شوند، نياز به كارنامه تحصيلي سنوات قبل ندارند.

ماده ۳۳- مدير مدرسه مي تواند در موارد استثنائي با اخذ تعهد كتبي از ولي دانش آموزي كه فاقد شناسنامه و مدارك تحصيلي است از وي بصورت مشروط حداكثر براي مدت يك ماه ثبت نام نمايد.

ادامه تحصيل اين قبيل دانش آموزان در صورت عدم ارائه مدارك هويتي و تحصيلي منوط به موافقت كميسيون خاص اداره آموزش و پرورش خواهد بود و در هر صورت دانش آموز موظف است براي ثبت نام قطعي و درج مشخصات وي در دفتر آمار تا قبل از اولين نوبت امتحاني مدارك هويتي و تحصيلي خود را به

مدرسه تسلیم کند.

تبصره - ثبت نام و ادامه تحصیل دانش آموزی که مدارک تحصیلی خارجی وی جهت ارزشیابی ناقص می باشد ، با تأیید کمیسیون ارزشیابی مدارک تحصیلی خارجی و اخذ معرفی نامه از اداره کل آموزش و پرورش مدارس خارج از کشور تا قبل از شروع امتحانات پایانی بلامانع است . چنانچه تا پایان امتحانات خرداد ماه پایه تحصیلی قطعی دانش آموز توسط اداره کل آموزش و پرورش مدارس خارج از کشور با رعایت سایر مقررات مشخص نشود، امتحانات خرداد و شهریور وی به عنوان امتحان تعیین پایه محسوب خواهد شد و چنانچه دانش آموز در امتحانات شهریور ماه قبول نشود می تواند جهت تعیین پایه در امتحان دروس پایه پایین تر به صورت یک نوبتی شرکت کند.

ماده ۳۴ - پذیرفتن دانش آموز بصورت مستمع آزاد ممنوع است.

تبصره - دانش آموزی که به ضرورت در محلی غیر از محل ثبت نام خود بسر می برد می تواند با ارائه کارت شناسایی مدرسه یا گواهی تحصیلی و با اخذ معرفی نامه از اداره آموزش و پرورش (مقصد) ، از کلاسهای درس یکی از مدارس در محل جدید بصورت موقت استفاده کند.

ماده ۳۵ - دارندگان مدارک تحصیلی نهضت سوادآموزی با رعایت شرایط سنی می توانند به شرح ذیل ادامه تحصیل دهند :

الف - بامدرک تحصیلی دوره مقدماتی در پایه دوم ابتدایی ثبت نام و ادامه تحصیل دهند و یا در امتحان پایه دوم ابتدایی (به عنوان ورود به پایه سوم) شرکت کرده و در صورت احراز شرایط قبولی در پایه سوم ابتدایی ثبت نام کنند.

ب- با مدرک تحصیلی دوره تکمیلی در پایه چهارم ابتدایی ثبت نام نمایند.

ج- بامدرک تحصیلی دوره پایانی در پایه پنجم ابتدایی ثبت نام نمایند.

ماده ۳۶ - شرایط سنی ثبت نام در مدارس روزانه بشرح زیر خواهد بود:

الف - دوره ابتدایی :

۱ - حد اقل سن ثبت نام در پایه اول دبستان ۶ سال تمام و حد اکثر آن در مناطق شهری ۹ سال تمام و در مناطق روستایی و عشایری ۱۱ سال تمام خواهد بود.

۲ - حداکثر سن ثبت نام در دوره ابتدایی در مناطق شهری ۱۴ سال تمام و در مناطق روستایی و عشایری ۱۶ سال تمام خواهد بود.

ب - دوره راهنمایی تحصیلی :

حد اکثر سن ثبت نام در پایه های اول، دوم و سوم راهنمایی تحصیلی در مناطق شهری به ترتیب ۱۵، ۱۶ و ۱۷ سال تمام و در مناطق روستایی و عشایری به ترتیب ۱۷، ۱۸ و ۱۹ سال تمام است.

ج - دوره متوسطه :

حداکثر سن ثبت نام در پایه های اول، دوم و سوم متوسطه و دوره پیش دانشگاهی در مناطق شهری ، روستایی و عشایری به ترتیب ۱۸، ۱۹، ۲۰ و ۲۱ سال تمام است.

تبصره ۱ - در هر دوره تحصیلی دوسال به حداکثر سقف سنی دانش آموزان معلول جسمی که در مراکز آموزشی خاص به تحصیل اشتغال دارند اضافه می شود.

تبصره ۲- ملاک محاسبه سن دانش آموز جهت ثبت نام، اول مهرماه خواهد بود.

تبصره ۳- ملاک تعیین شهر و روستا برای رعایت حداکثر سن مجاز ثبت نام، تقسیمات کشوری خواهد بود. چنانچه برخی روستاها در طول سال تحصیلی به محدوده شهری منضم شوند ادامه تحصیل دانش آموزان آن مناطق ، تا پایان آن دوره تحصیلی مطابق شرایط سنی روستا خواهد بود.

تبصره ۴- ثبت نام مجدد دانش آموزان غیرمشمول نظام وظیفه که ترك تحصیل کرده اند، با رعایت شرایط سنی در پایه تحصیلی مربوط بلامانع است.

ماده ۳۷ - ثبت نام مجدد دانش آموز در همان پایه ای که قبول شده است با رعایت سایر شرایط صرفاً در مدارس غیرانتفاعی یا بصورت متفرقه مجاز است .

ماده ۳۸- ثبت نام دانش آموزان پسری که به سن مشمولیت مقرر در قانون خدمت وظیفه عمومی می رسند ، تابع مقررات و شیوه نامه هایی است که با هماهنگی نظام وظیفه از طریق وزارت آموزش و پرورش ابلاغ می شود.

ماده ۳۹ - غیبت غیرموجه سه ماه متوالی و بیشتر دانش آموزان مشمول از نظر مقررات نظام وظیفه ترك تحصیل تلقی می شود.

تبصره - وقفه تحصیلی و غیبت موجه ترك تحصیل محسوب نمی شود.

ماده ۴۰ - حداکثر تعداد سالهای مردودی مجاز در هر پایه تحصیلی در دوره های ابتدایی و راهنمایی تحصیلی دو سال خواهد بود و دانش آموز با رعایت شرایط سنی می تواند برای سومین سال در همان پایه ثبت نام کند.

تبصره - دانش آموزان معلول جسمی که در مراکز آموزشی خاص به تحصیل اشتغال دارند مجاز خواهند بود به مدت یکسال بیشتر از دانش آموزان عادی تکرار پایه کنند.

ماده ۴۱- دانش آموزی که به دلایل موجه قبل از شروع سال یا نیمسال تحصیلی موفق به ثبت نام نشده است می تواند صرفاً با اخذ مجوز از کمیسیون خاص اداره آموزش و پرورش محل، ثبت نام کرده و ادامه تحصیل دهد. در اینگونه موارد در ستون ملاحظات دفتر آمار به شماره نامه و رای کمیسیون خاص استناد می شود.

تبصره - دانش آموزی که پس از ارزشیابی مدارک تحصیلی خارجی از طریق اداره کل آموزش و پرورش

مدارس خارج از کشور جهت ثبت نام معرفی می‌شود نیاز به اخذ موافقت از کمیسیون خاص اداره آموزش و پرورش ندارد و ثبت نام وی در هر زمان از سال تحصیلی بلامانع خواهد بود.

ماده-۴۲ - ثبت نام از دانش آموزان اتباع خارجی مقیم ایران براساس مدارک هویتی و اقامتی معتبر صورت می‌پذیرد. افراد خارجی مقیم ایران، رانده شدگان و پناهندگان از کشورهای خارجی باید دارای اجازه اقامت مورد تایید وزارت کشور باشند.

ماده-۴۳ - پایه تحصیلی دانش آموزی که به عللی مانند عدم دسترسی به مدرسه، بیماری و یا اقامت در خارج از کشور نتوانسته به موقع وارد مدرسه شود یا مدارک تحصیلی وی در اثر حوادثی از قبیل سیل، زلزله و آتش سوزی از بین رفته و یا وقفه‌ای در ادامه تحصیل او ایجاد شده است و همچنین پایه تحصیلی دانش آموزی که مدارک قابل قبولی جهت ارزشیابی ندارد، در دوره ابتدایی با رعایت حداقل سن متعارف ثبت نام و بررسی‌های انجام شده از سوی شورای معلمان توسط شورای مدرسه تعیین می‌شود و در ستون ملاحظات دفتر آمار به رأی شورای مدرسه استناد می‌شود. در دوره‌های راهنمایی و متوسطه متقاضی ادامه تحصیل با توجه به حداقل سن متعارف و توانایی خود می‌تواند با معرفی اداره آموزش و پرورش محل در امتحان ورودی پایه مورد نظر شرکت نموده و در صورت احراز شرایط قبولی در پایه بالاتر ادامه تحصیل دهد. (سن متعارف در دوره ابتدایی برای پایه‌های اول تا پنجم به ترتیب ۷ و ۶ و ۸ و ۹ و ۱۰ سال تمام و برای پایه‌های اول تا سوم راهنمایی ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ سال تمام و برای پایه‌های اول تا سوم متوسطه ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ سال تمام می‌باشد).

ماده -۴۴ - انتقال دانش آموزان در جریان سال تحصیلی از یک مدرسه به مدرسه دیگر در همان منطقه در صورت موافقت مدیر مدرسه مقصد با رعایت سایر مقررات و از یک منطقه و ناحیه به سایر مناطق و نواحی آموزش و پرورش در صورت موافقت اداره آموزش و پرورش مقصد تا یک ماه قبل از شروع امتحانات پایانی بلامانع خواهد بود.

تبصره ۱- منظور از امتحانات پایانی موضوع این ماده، در نظام سالی امتحانات آخر سال و در نظام نیمه‌سالی- واحدی امتحانات پایان نیمسال است.

تبصره ۲- پرونده تحصیلی و نمره‌های امتحانی این گونه دانش آموزان باید حداکثر تا یک ماه پس از انتقال دانش آموز به مدرسه جدید ارسال شود.

تبصره ۳- انتقال دانش آموزان و داوطلبان آزاد سال آخر متوسطه پس از امتحانات نهایی خردادماه از یک منطقه به منطقه دیگر مشروط برداشتن عذر موجه با موافقت کمیسیون خاص اداره آموزش و پرورش مبدأ بلامانع می‌باشد.

ماده -۴۵ - انتقال دانش آموزان مدارس بزرگسالان به مدارس روزانه منوط به گذراندن کلیه دروس یک پایه تحصیلی و داشتن شرایط سنی و سایر ضوابط ثبت نام مدارس روزانه است. انتقال دانش آموزان مدارس روزانه به مدارس بزرگسالان تا یکماه قبل از برگزاری امتحانات پایانی مدارس بزرگسالان بلامانع است. تبصره - دانش آموزان دوره متوسطه که به علت از دست دادن شرایط تحصیل مدرسه روزانه به مدارس بزرگسالان منتقل می‌شوند، اجازه بازگشت به مدارس روزانه را نخواهند داشت.

ماده ۴۶ - شرایط سنی ثبت نام در مدارس بزرگسالان (شبهانه) و متفرقه به شرح زیر خواهد بود:

۱ - حداقل سن تحصیل در مدارس بزرگسالان در دوره‌های راهنمایی تحصیلی و متوسطه به ترتیب ۱۴ و ۱۶ سال تمام خواهد بود.

تبصره ۱ - در شرایط خاص با مجوز کمیسیون خاص اداره آموزش و پرورش محل به صورت موقتی می‌توان از دانش آموزی که حداقل شرط سنی را ندارد، در مدرسه بزرگسالان ثبت نام نمود.

تبصره ۲- دانش آموزی که شرایط تحصیل در مدرسه روزانه را از دست می‌دهد و دانش آموز مردود متوسطه با هر سنی می‌تواند در مدرسه بزرگسالان ثبت نام کند.

۲ - برگزاری امتحان متفرقه در دوره ابتدایی به استثناء پایه پنجم در داخل کشور مجاز نیست. حداقل سن برای ثبت نام در امتحانات متفرقه پایه پنجم ابتدایی ۱۰ سال تمام است و برای شرکت در امتحانات مذکور نیازی به ارائه مدارک قبولی سنوات قبل نخواهد بود. در سایر پایه‌ها شرط سنی وجود ندارد ولی ارائه کارنامه قبولی پایه قبل ضروری است.

۳ - حداقل سن برای ثبت نام در امتحانات متفرقه دوره راهنمایی تحصیلی (جامع) ۱۸ سال تمام در اول مهرماه است و دارندگان کارنامه قبولی پایه پنجم ابتدایی می‌توانند بدون ارائه مدرک قبولی پایه‌های اول و دوم راهنمایی در امتحان نهایی دوره راهنمایی تحصیلی به صورت داوطلب آزاد شرکت کنند.

تبصره ۱ - ثبت نام و شرکت داوطلبان پسر مشمول نظام وظیفه در امتحانات متفرقه بلامانع است لیکن برای آنان معافیت تحصیلی صادر نخواهد شد.

تبصره ۲ - شرکت در امتحانات متفرقه از نظر مقررات نظام وظیفه ترك تحصیل تلقی می‌شود.

ماده ۴۷ - مدیر مدرسه موظف است حداکثر تا یک ماه پس از شروع سال تحصیلی، پرونده تحصیلی کلیه دانش آموزان را بررسی نماید و چنانچه از دانش آموزی برخلاف مقررات ثبت نام شده باشد، نسبت به هدایت او به پایه استحقاقی اقدام کند.

تبصره - اگر بعد از گذشت یک ماه از شروع سال تحصیلی مشخص شود دانش آموزی در همان سال یا سالهای تحصیلی قبل برخلاف مقررات ثبت نام شده است، مدیر مدرسه باید موضوع را به اداره آموزش و پرورش گزارش نماید. در این گونه موارد اداره آموزش و پرورش موظف است در اسرع وقت نسبت به تعیین سرنوشت تحصیلی دانش آموز و پیگیری موضوع از طریق مراجع ذیربط اقدام کند.

تسهیلات ویژه برای دانش آموزان خاص :

- ماده ۴۸ - دانش آموزانی که به دلایل موجه از قبیل شرکت در المپیادها و دوره‌های آموزشی مربوط، مسابقات ورزشی و نظایر آن به تشخیص کمیسیون خاص اداره آموزش و پرورش موفق به شرکت در امتحانات نهایی سوم راهنمایی تحصیلی و متوسطه نمی‌شوند می‌توانند در نوبت امتحانی بعدی شرکت کنند. قبولی آنان به عنوان قبولی در امتحانات نوبت قبل محسوب خواهد شد.
- ماده ۴۹ - کلیه کسانی که یکی از بستگان درجه اول آنها در طول سال تحصیلی شهید، اسیر یا مفقود می‌گردد و همچنین دانش آموزانی که یکی از بستگان درجه اول آنها در فاصله یک ماه قبل از آغاز امتحانات خرداد یا شهریور ماه فوت می‌شود در آن نوبت امتحانی مردود نخواهند شد. این قبیل افراد می‌توانند علاوه بر نوبت‌های امتحانی مذکور در یک نوبت امتحانی دیگر همراه با غایبین مجاز شرکت کنند. تبصره - مفاد این ماده شامل دروس نهایی دوره متوسطه نمی‌شود.
- ماده ۵۰ - دانش آموزانی که امتحانات آنان به علل مختلف از قبیل حوادث غیرمترقبه، بلایای طبیعی برگزار نشده و یا اوراق امتحانی آنان مفقود یا معدوم گردیده است در امتحانات داخلی می‌توانند با تأیید کمیسیون خاص اداره آموزش و پرورش در اولین فرصت و حداکثر تا یکماه پس از پایان ایام امتحانات در امتحان مجدد شرکت نمایند.
- تبصره - در مورد امتحانات نهایی صدور مجوز و تعیین نوبت امتحانی بر عهده کمیسیون معین شورای عالی آموزش و پرورش خواهد بود.
- ماده ۵۱ - مدرسه می‌تواند با موافقت کمیسیون خاص اداره آموزش و پرورش محل علاوه بر موارد مندرج در این آیین نامه تسهیلات زیر را نیز برای دانش آموز قائل شود:
- ۱- ثبت نام از دانش آموزی که به دلایل مختلف از قبیل کبر سن، مردودی یا مشروطی بیش از دفعات مجاز و نظایر آن شرایط تحصیل در مدرسه روزانه را از دست داده است.
 - ۲- ثبت نام بدون حضور در کلاس از دانش آموزی که به علت بیماری خاص قادر به حضور در کلاس نمی‌باشد.
- ۳- برگزاری امتحان به صورت چند گزینه‌ای، املاء صحیح غلط، دادن وقت اضافی، جایگزین کردن نمره بخش کتبی به جای شفاهی یا بالعکس در امتحانات داخلی با توجه به شرایط خاص جسمانی افراد (اختلالات حرکتی، ناسازگار بدنی، عدم تعادل بدنی)
- ۴ - برگزاری امتحان غیرنهایی در خارج از مدرسه از دانش آموزی که قادر به حضور در جلسه امتحانی مدرسه نیست.
- ۵ - اخذ امتحان پیش از موعد در دروسی که امتحان آنها به صورت نهایی نیست حداکثر یکماه قبل از شروع امتحانات پایانی از دانش آموزی که به ضرورت به اتفاق والدین خود به خارج از کشور عزیمت خواهد کرد.
- ۶ - اخذ امتحان از دانش آموزی که در امتحانات هماهنگ غیبت موجه داشته است.
- ماده ۵۲ - حداقل سن ثبت نام در مدارس ایرانی خارج از کشور که سن ورود به دبستان در آن کشورها ۵/۵ سال یا کمتر است ۵/۵ سال خواهد بود. دانش آموزانی که در ۵/۵ سالگی وارد مدارس ایرانی خارج از کشور می‌شوند در صورتی می‌توانند در مدارس داخل کشور ادامه تحصیل دهند که پایه اول دبستان را در مدارس ایرانی خارج از کشور گذرانده باشند. انتقال این قبیل دانش آموزان به پایه اول مدارس داخل کشور در صورتی مجاز است که اولیای آنان کارمند دولت، نهادها و ارگانهای انقلاب اسلامی در دواير و نمایندگیهای جمهوری اسلامی ایران در دیگر کشورها بوده و تأمیر آنان قبل از پایان سال تحصیلی خاتمه یافته باشد.
- ماده ۵۳ - دانش آموزان ازدواج کرده می‌توانند به یکی از روشهای زیر ادامه تحصیل دهند:
- ۱ - طبق مقررات در امتحانات متفرقه شرکت نمایند.
 - ۲ - طبق مقررات در مدارس بزرگسالان تحصیل نمایند.
 - ۳ - در صورت داشتن شرایط سنی در مدارس روزانه ثبت نام نمایند و بدون حضور در کلاس، مانند سایرین در امتحانات شرکت نمایند.
 - ۴ - با رعایت سادگی کامل و خودداری از ابراز مسائل ازدواج با دیگر دانش آموزان، مانند سایرین در مدارس روزانه به تحصیل ادامه دهند.
- ماده ۵۴ - دانش آموز دوره ابتدایی و راهنمایی تحصیلی که به دلایل مختلف از قبیل عدم دسترسی به مدرسه، تکرار پایه و وقفه تحصیلی در شرایط سنی بالاتر از سن متعارف پایه تحصیلی خود قرار دارد، می‌تواند در صورت قبولی در امتحانات خردادماه با حداقل معدل کل ۱۴، در شهریورماه همان سال تحصیلی در امتحانات پایه بالاتر در مدرسه قبلی یا مدرسه جدیدی که برای ادامه تحصیل ثبت نام کرده است به صورت یک نوبتی شرکت کند و در صورت احراز شرایط قبولی به پایه بعدی ارتقاء یابد. تبصره ۱- داوطلبان آزاد امتحانات متفرقه پایه پنجم ابتدایی و دانش آموزان شبانه (بزرگسالان) دوره راهنمایی تحصیلی مجاز به استفاده از مفاد این ماده نخواهند بود.
- تبصره ۲ - شرایط قبولی در امتحانات شهریورماه همانند شرایط مندرج در آیین نامه امتحانات دوره ابتدایی و راهنمایی تحصیلی خواهد بود. غایبین موجه شهریورماه می‌توانند در امتحانات داخلی با تأیید شورای مدرسه و در امتحانات هماهنگ با تأیید کمیسیون خاص اداره آموزش و پرورش در امتحانات غایبین مجاز

شرکت نمایند.

ماده ۵۵ - اینارگران مجازند یکسال بیش از سایر دانش آموزان درمدارس بزرگسالان تحصیل کنند و همچنین درهر نیمسال یادوره تابستانی يك عنوان درسي بیش از سقف واحدهای مجازانتخاب نمایند.

فصل چهارم - شرایط بهداشتی و ایمنی مدارس

ماده ۵۶ - سعی شود براساس ضوابط ومعیارهای وزارت آموزش وپرورش در هر مدرسه نمازخانه، کتابخانه، آزمایشگاه، کارگاه، سالن ورزشی، سالن اجتماعات، مکان و وسایل لازم برای کمکهای اولیه و مراقبت های بهداشتی - درمانی واطفای حریق، پیش بینی وازامکانات موجوددرمدرسه وامکانات مشابه خارج از آن استفاده شود.

ماده ۵۷ - مدیران مدارس موظفند برای کمک به ارتقاء سطح بهداشت و سلامت محیط مدرسه براموری از قبیل تأمین آب آشامیدنی سالم، نظافت سرویس های بهداشتی، توجه به پاکیزگی لباس، بدن، موی سر دانش آموزان، تهویه و تأمین رنگ وروشنایی مناسب برای فضای مدرسه وتهیه وتوزیع موادخوراکی درتعاونی مدرسه واستفاده از لباس کاردرکارگاههامراقبت کامل معمولدارند.

ماده ۵۸ - مدیران مدارس باید ابتدای سال تحصیلی نسبت به بیمه (حوادث) نمودن دانش آموزان اقدام کنند و در خصوص چگونگی استفاده از مزایای آن، دانش آموزان و خانواده آنان را راهنمایی نمایند.

ماده ۵۹ - در مدرسه باید حداقل يك بار در سال ازدانش آموزان معاینه بهداشتی - درمانی بعمل آید . مدیران مدارس باید با کمک انجمن اولیا و مربیان نهایت همکاری را با مسئولان و سازمانهای بهداشتی برای تأمین بهداشت و سلامت دانش آموزان داشته باشند.

تبصره - در مناطقی که مربی بهداشت یا مرکز بهداشتی درمانی برای اجرای برنامه های بهداشتی وجود نداشته باشد وانجمن اولیا و مربیان نیز قادر به تأمین آن نباشد، مدیر مدرسه باید در اسرع وقت با تهیه گزارش لازم مراتب را به اطلاع اداره آموزش و پرورش محل برساند تا اقدامات لازم برای اجرای برنامه های مربوط به مراقبتهای بهداشتی وخدمات ایمنی صورت گیرد.

ماده ۶۰ - در مواردی که در اثر شیوع بیماری واگیردار یا به هر دلیل دیگر در ارتباط با شرایط بهداشتی و ایمنی مدرسه، ادامه تحصیل دانش آموزان با خطر احتمالی مواجه باشد، مدیر مدرسه باید با نظر کارشناسان مربوط و موافقت اداره آموزش وپرورش نسبت به تعطیل نمودن مدرسه بصورت موقت اقدام کند و اهتمام نماید که در اسرع وقت ترتیب ادامه تحصیل دانش آموزان درمحل دیگر داده شود.

ماده ۶۱ - مدیران مدارس موظفند به هنگام مشاهده علائم بیماری در دانش آموز مراتب را به اطلاع اولیای وی برسانند تا ترتیب درمان دانش آموز قبل از سرایت بیماری به دیگر دانش آموزان داده شود.

ماده ۶۲ - دانش آموزی که به سبب ابتلا به بیماری واگیردار غیبت کند ، هنگام بازگشت به مدرسه برای اطمینان از بهبودی باید گواهی پزشکی مبنی برصحت مزاج ارائه نماید.

ماده ۶۳ - دانش آموزانی که ضعف بینایی یا شنوایی دارند باید در ردیف های مناسب کلاس قرارگیرند و درمورد دانش آموزانی که با دست چپ می نویسند نباید هیچگونه ممانعتی بعمل آید و پیش بینی محل مناسب برای نشستن و تأمین شرایط مناسب برای آنها باید مورد توجه قرار گیرد.

فصل پنجم - پوشش و لباس دانش آموزان

ماده ۶۴ - لباس دانش آموزان باید از نظر دوخت و رنگ، ساده و دارای ظاهری آراسته و متناسب بامحیط آموزشی و تربیتی مدرسه باشد.

ماده ۶۵ - دانش آموزان باید علاوه بر استفاده از پوشش مناسب در مدرسه، درآمد و رفت به مدرسه نیز از لباس و پوشش مناسب و فاقد هرگونه تصویر و نوشته استفاده کنند.

ماده ۶۶ - لباس دانش آموزان علاوه بر پوشش، نشان وقار و عفاف آنان است، شکل و دوخت لباس آنان باید با شئون اسلامی متناسب باشد.

ماده ۶۷ - پوشش دانش آموزان دخترشامل (۱) چادر،مانتو، شلوارومقنعه (۲) مانتو، شلوار ومقنعه می باشد

تبصره ۱ - چادر بهترین حجاب و مناسب ترین پوشش می باشد. شایسته است مدیران مدارس ضمن رعایت عدم اجبار، دانش آموزان دختر را به استفاده از آن تشویق و توصیه کنند.

تبصره ۲ - رنگ مانتو، شلوار و مقنعه دانش آموزان دختر باید ضمن توجه به شرایط سنی و جغرافیایی از میان رنگ های مناسب انتخاب شود.

فصل ششم - مقررات انضباطی دانش آموزان

۱ - وظایف دانش آموزان :

ماده ۶۸ - دانش آموزان در دوران تحصیل موظفند موازین اسلامی و مقررات آموزش و پرورش را در اخلاق و رفتار خویش رعایت کنند که اهم آنها به شرح زیراست :

۱ - رعایت شعائر دینی .

- ۲ - رعایت ادب و احترام نسبت به مدیر، معاون، معلمان، مربیان و دیگر کارکنان مدرسه.
- ۳ - رعایت حسن رفتار و اخلاق و همکاری با سایر دانش‌آموزان.
- ۴ - سعی شایسته در تحصیل، رعایت مقررات آموزشی و تربیتی، انجام فرائض دینی و مشارکت در فعالیتهای اجتماعی مدرسه.
- ۵ - حضور به موقع در مدرسه و خروج از آن در پایان ساعات مقرر. (حضور در مدرسه در غیرساعات مقرر برای استفاده از زمین ورزش، آزمایشگاه، کتابخانه، فعالیتهای پرورشی و... منوط به اجازه ولی دانش‌آموز و موافقت مدیر و به سرپرستی او یا یکی از کارکنان مدرسه مجاز خواهد بود).
- ۶ - حضور مرتب در مدرسه و کلاس درس در تمام مدتی که مدرسه رسم‌گدایر است.
- ۷ - رعایت بهداشت و نظافت فردی و همکاری با دانش‌آموزان دیگر و مسئولین مربوط در پاکیزه نگه داشتن فضای مدرسه.
- ۸ - استفاده از لباس، کفش، جوراب ساده و مناسب و اصلاح موی سر متناسب با شئون دانش‌آموزی برای پسران و رعایت حجاب مناسب برای دختران.
- ۹ - خود داری از بکاربردن وسایل تجملی و آرایش و پرهیز از همراه آوردن اشیاء گران بها و وسایل غیرمرتبط با امور تحصیلی به مدرسه.
- ۱۰ - خودداری از خرید و فروش در مدرسه به غیر از مواردی که در آیین‌نامه شرکت تعاونی دانش‌آموزی پیش‌بینی شده است.
- ۱۱ - مراقبت از وسایل شخصی و اهتمام در حفظ و نگهداری اموال، تجهیزات و ساختمان مدرسه. (چنانچه دانش‌آموزی به وسایل و ساختمان مدرسه یا سایر دانش‌آموزان خسارت وارد آورد، باید خسارت وارده توسط دانش‌آموز یا ولی وی جبران شود).
- تبصره - برگه‌هایی که در موقع ثبت نام توسط دانش‌آموز و ولی او تکمیل می‌شود، باید حاوی اهم وظایف انضباطی دانش‌آموزان باشد تا ضمن آگاهی و توجه، دانش‌آموز و ولی او انجام این وظایف را تعهد کنند.
- ماده ۶۹ - مدیر موظف است در مواردی که دانش‌آموز تأخیر ورود مکرر یا غیبت غیر موجه داشته باشد، مراتب را به اطلاع ولی وی برساند تا با همکاری ولی چاره جویی لازم معمول شود چنانچه غیبت دانش‌آموز پسر مشمول وظیفه عمومی بیش از حد مقرر در ماده ۳۹ این آیین‌نامه باشد مدیر موظف است مراتب ترک تحصیل وی را به مراجع مربوط اعلام کند.
- ماده ۷۰ - غیبت غیرموجه و تأخیر ورود دانش‌آموز در دفتر انضباطی ثبت و موجب کسر نمره انضباط می‌شود و در صورت تأخیر ورود مکرر یا غیبت بیش از حد، مدیر مدرسه موظف است با نظر شورای مدرسه تصمیم مقتضی را برابر مفاد ماده ۷۶ اتخاذ نماید و مراتب را کتباً به ولی دانش‌آموز ابلاغ کند.
- ۲ - ترغیب و تشویق:**
- ماده ۷۱ - مدیر مدرسه باید برای ترغیب دانش‌آموزان به انجام صحیح وظایف خویش برنامه‌هایی را تهیه و با تأیید شورای مدرسه اجرا کند.
- ماده ۷۲ - دانش‌آموزانی که وظایف خود را به نحو شایسته انجام می‌دهند، به روشهای زیر مورد تشویق قرار می‌گیرند:
- ۱ - تشویق شفاهی در کلاس در حضور دانش‌آموزان.
- ۲ - تشویق شفاهی در مراسم آغازین در حضور کلیه دانش‌آموزان.
- ۳ - تشویق کتبی و شفاهی در کلاس و اعلام آن به ولی دانش‌آموز.
- ۴ - تشویق کتبی و شفاهی در حضور کلیه دانش‌آموزان.
- ۵ - اعطای جایزه یا لوح تقدیر با امضای مدیر مدرسه در حضور همه دانش‌آموزان.
- ۶ - تشویق کتبی و اعطای لوح تقدیر از طرف اداره آموزش و پرورش.
- ۷ - معرفی برای شرکت در اردوهای تربیتی، آموزشی و فرهنگی.
- ۸ - اعطای نشان‌های دانش‌آموزی برابر ضوابط مصوب شورای عالی آموزش و پرورش
- تبصره - اتخاذ تصمیم در مورد بند ۱ با معلم و مربی دانش‌آموز و بندهای ۲ لغایت ۵ توسط مدیر مدرسه و بندهای ۶ و ۷ پس از تأیید شورای مدرسه انجام خواهد گرفت.
- ماده ۷۳ - در انجام هر نوع تشویق باید موارد ذیل رعایت شود:
- ۱ - برنامه‌های تشویقی مدرسه باید منجر به تشویق و انگیزش درونی دانش‌آموزان شده و روح امید، تعاون، عشق به کار و کوشش و جدیت را در آنان توسعه دهد.
- ۲ - ملاک اصلی در تشویق، سعی و کوشش دانش‌آموز و میزان پیشرفت وی در مقایسه با وضع قبلی خود باشد.
- ۳ - تشویق باید به گونه‌ای انجام پذیرد که علت آن برای فردی که تشویق می‌شود وسایر دانش‌آموزان روشن باشد.
- ۴ - جوایزی که تهیه می‌شود باید متناسب با سن و ذوق دانش‌آموز باشد و ارزش آموزشی و تربیتی آن مورد توجه قرار گیرد.
- ۵ - خلاصه تشویق‌های مهم باید در پرونده تحصیلی دانش‌آموزان درج شود و در صورت عدم حضور اولیا به نحو مناسب به اطلاع آنان برسد.
- ۶ - تشویق هیچ دانش‌آموزی نباید سبب تحقیر دانش‌آموز دیگری شود و در اعمال تشویق‌ها نباید تبعیض و استثنایی بین دانش‌آموزان قائل شد.

۳ - تنبيه :

ماده ۷۴ - قصور و سهل انگاري دانش آموزان نسبت به انجام وظايف خود تخلف محسوب مي شود مدير، شوراي مدرسه، معاونان و مربيان موظفند قبل از اعمال هرگونه تنبيه از وضع و موقعيت محصل آگاهي يابند و در جستجوي انگيزه و علت تخلف برآيند و نسبت به رفع آن اقدام كنند.

ماده ۷۵ - تنبيه بايد توجه دانش آموز را به اشتباه خود جلب و زمينه مناسب را براي ايجاد رفتار مطلوب در وي فراهم نمايد لذا اعمال تنبيه بايد متكي به يافته هاي علمي و استفاده از الگوهاي مناسب تغيير رفتار باشد تا موجب تجرّي دانش آموز و اصرار وي بر تكرار اشتباه نشود.

ماده ۷۶ - دانش آموزان متخلفي كه راهنمايي ها و چاره جويي هاي تربيتي، در آنها مفيد و مؤثر نمي افتد، با رعايت تناسب به يكي از روش هاي زير مورد تنبيه قرار مي گيرند:

- ۱ - تذكر و اخطار شفاهي به طور خصوصي .
- ۲ - تذكر و اخطار شفاهي در حضور دانش آموزان كلاس مربوط.
- ۳ - تغيير كلاس ، در صورت وجود كلاس هاي متعدد دريك پايه با اطلاع ولي دانش آموز.
- ۴ - اخطار كتبي و اطلاع به ولي دانش آموز.
- ۵ - اخراج موقت از مدرسه با اطلاع قبلي ولي دانش آموز، حداكثر براي مدت سه روز.
- ۶ - انتقال به مدرسه ديگر .

ماده ۷۷ - اعمال هرگونه تنبيه ديگر از قبيل اهانت ، تنبيه بدني و تعيين تكاليف درسي جهت تنبيه ممنوع است و در اعمال تنبيهات نبايد بين دانش آموزان تبعيض و استثنائي قائل شد.

ماده ۷۸ - اعمال تنبيه مندرج در بندهاي ۱ و ۲ بر عهده معلم و مربي مربوط و بند ۳ بر عهده مدير و بندهاي ۴ و ۵ پس از موافقت شوراي مدرسه بر عهده مدير است . درمورد بند ۶ علاوه بر تأييد شوراي مدرسه ، اخذ موافقت اداره آموزش و پرورش نيز ضروري است .

ماده ۷۹ - در دبirstانها و هنرستانهاي وابسته به ساير وزارتخانه ها، سازمانها و مراکز غير وابسته به آموزش و پرورش وساير واحدهاي آموزشي كه به علت منحصر به فرد بودن يا نظاير آن، انتقال دانش آموز از يك مدرسه به مدرسه ديگر ممكن نمي باشد، در صورت استمرار تخلف ، شوراي مدرسه با موافقت اداره آموزش و پرورش نسبت به اخراج دانش آموزان آن مدرسه اقدام مي نمايد.

تبصره - در مواردّي كه لازم است ولي دانش آموز در جريان تخلف فرزندش قرار گيرد، بايد قبل از احسان سيتهاي ولي بررسي و آنگاه با روش مناسب او را در جريان رفتار فرزندش قرار داد.

ماده ۸۰ - در صورتي كه دانش آموزي به علت تخلف از مدرسه اي به مدرسه ديگر منتقل شود و نهايتاً "تشخيص داده شود كه نظم آموزشي و تربيتي را برهم مي زند و موجب انحراف و گمراهي دانش آموزان ديگر مي شود، با تأييد شوراي مدرسه و موافقت اداره آموزش و پرورش مربوط در نوبت اول از حضور در مدارس منطقه يا ناحيه آموزشي مربوط و براي نوبت دوم نامدتي كه اداره كل آموزش و پرورش استان تعيين مي نمايد ، از حضور در كليه مدارس محروم مي شود و از اولياي او خواسته مي شود كه تعليم و تربيت فرزند خويش را بپروان از مدرسه بر عهده گيرند.

ماده ۸۱ - اعمال تنبيهات انضباطي مقرر در اين آيين نامه بايد با رعايت نكات زير انجام پذيرد:

- ۱ - تنبيه انضباطي بايد روشن گرانه و آگاه كننده باشد.
- ۲ - به شرايط جسمي و رواني، سني، خانوادگي و اجتماعي دانش آموز توجه شود.
- ۳ - تنبيه با تخلفي كه دانش آموز مرتكب شده، متناسب باشد و ترتيب و تدريج مناسب در اجراي تنبيه رعايت شود.

- ۴ - خيرخواهي مدرسه براي دانش آموز و ولي او بيان و روشن شود.
- ۵ - فاصله زماني بين وقوع تخلف و اجراي تنبيه، نزديك و منطقي باشد.
- ۶ - شيوه هاي جبران تخلف به دانش آموز ارائه گردد و از او خواسته شود كه خطا و تخلف خود را جبران كند.
- ۷ - در اجراي تنبيه ، آبروي دانش آموز حفظ شود و از تنبيه در حضور جمع جز در موارد ضروري اجتناب گردد.

۴- وظايف مدرسه در ارتباط با مقررات انضباطي :

ماده ۸۲ - مدير مدرسه موظف است همكاران خود را نسبت به موارد انضباطي آگاه كند و ممنوعيت تنبيه بدني را تذكر دهد و در صورت مشاهده تخلف ، مراتب را جهت اطلاع و اقدام لازم به اداره آموزش و پرورش منطقه گزارش دهد.

ماده ۸۳ - تنبيه و تشويق اعمال شده و نتيجه آن در رفتار دانش آموز بايد در دفتر انضباطي دانش آموزان درج شود و در تعيين نمره انضباط وي مورد توجه قرار گيرد.

تبصره - سوابق تخلف و تنبيه دانش آموز در پايان هر سال تحصيلي امحاء خواهد شد تا سابقه نامناسب براي دانش آموز باقي نماند.

ماده ۸۴ - چنانچه دانش آموزي به اتهام جرمي از طريق مراجع قضايي بطور موقت بازداشت شود، پس از آزادي، شوراي مدرسه نحوه ادامه تحصيل وي را تعيين مي كند كه پس از تأييد اداره آموزش و پرورش اجرا مي شود. مدت بازداشت دانش آموز به عنوان وقفه تحصيلي محسوب مي شود.

ماده ۸۵ - مدير مدرسه موظف است با همكاري معلمان، مربيان و شوراي دانش آموزان ، وظايف دانش آموزان و چگونگي تشويق ها و اجمالي از تنبيه هاي پيش بيني شده در اين آيين نامه را به تناسب

سن وفهم دانش آموزان وبه اقتضاي شرايط ، به آنان آموزش دهد .

فصل هفتم – امور مالی

ماده ۸۶- کلیه درآمدهای مدرسه (سرانه دانش آموزان و وجوه حاصل از خدمات فوق برنامه، کمکهای شوراها، آموزش و پرورش مناطق و کمکهای مردمی) باید به حساب بانکی مدرسه واریز و با رعایت مقررات مربوط، تحت نظر شورای مالی مدرسه هزینه شود. در روستاها و مناطقی که کمک کنندگان دسترسی به بانک نداشته باشند، مدیر مدرسه به ازای دریافت کمکهای نقدی، قبض شماره دار و معتبر صادر و به اولیا تحویل می دهد. وجوه جمع آوری شده در اولین فرصت با هماهنگی انجمن اولیا و مربیان باید به حساب بانکی مدرسه واریز شود و در پایان هر سال تحصیلی گزارش عملکرد کمکهای مردمی با امضای مدیر و رئیس انجمن اولیا و مربیان به شورای آموزش و پرورش شهرستان ارسال گردد.

ماده ۸۷ - شورای مالی مدرسه در هر سال تحصیلی با عضویت رئیس انجمن اولیا و مربیان، نماینده شورای معلمان و مدیر مدرسه تشکیل می شود و باید اسناد هزینه به امضای اعضای شورای مالی برسد.

ماده ۸۸ - برداشت از حساب مدرسه با دو امضاء از سه امضای شورای مالی مدرسه (امضای مدیر و یک نفر دیگر از اعضای شورای مالی مدرسه) صورت خواهد گرفت و اعضای شورای مالی در مقابل انجام هزینه ها مسئولیت مشترک خواهند داشت.

ماده ۸۹ - کلیه اموال و تجهیزات خریداری شده و اهدایی مدرسه باید مطابق مقررات مربوط شماره گذاری و در دفتر اموال مدرسه ثبت شود.

ماده ۹۰ - استفاده از کمکهای مردمی برای تشویق کارکنان، معلمان و مربیان مدرسه می بایست با موافقت انجمن اولیا و مربیان مدرسه صورت پذیرد.

ماده ۹۱ - گرفتن هرگونه وجه بابت هزینه گردشهای علمی، تفریحی و تربیتی باید متناسب با هزینه های مربوط و توان پرداخت خانواده ها باشد و پس از موافقت انجمن اولیا و مربیان مدرسه انجام گیرد.

ماده ۹۲ - شیوه نامه لازم در خصوص مقررات مالی با رعایت مفاد این آیین نامه توسط وزارت آموزش و پرورش تدوین و ابلاغ می شود.

فصل هشتم – سایر موارد

ماده ۹۳ - از اول مهرماه تا آخر شهریور ماه سال بعد یک سال تحصیلی محسوب می گردد. دوره آموزش رسمی و امتحانات آن در هر سال تحصیلی از اول مهر ماه تا پایان خرداد ماه سال بعد خواهد بود، مگر در شرایط خاص که با تصویب شورای عالی آموزش و پرورش اعلام خواهد شد.

ماده ۹۴ - در اوقات رسمی حضور مدیر، معاونان، معلمان و سایر کارکنان در مدرسه جز در مواردی که برابر قانون مجاز شناخته شده، الزامی است.

ماده ۹۵ - برنامه درسی مدارس مطابق با جداول ساعات درسی و هفتگی مصوب تنظیم می شود و قبل از شروع سال تحصیلی به اطلاع معلمان می رسد.

ماده ۹۶ - تعطیلات ضمن سال تحصیلی مدارس برابر تعطیلات رسمی کشور و تعطیلات نوروزی (لغایت ۱۳ فروردین) و تعطیلات فصلی (تیر و مرداد) خواهد بود و مدارس در ایام تعطیلات فصلی روزهای دوشنبه و چهارشنبه برای انجام کارهای اداری باز خواهند بود. تعطیلات اضطراری، برابر تصمیم اداره کل آموزش و پرورش استان عملی خواهد شد و در صورت بروز اینگونه تعطیلی ها، در فرصت مناسب باید نسبت به جبران کمبودی که از این لحاظ در مدت تحصیل رسمی سالانه روی می دهد اقدام شود.

ماده ۹۷- مرخصی های معلمان و کارکنان واحدهای آموزشی طبق آئین نامه مرخصی ها مصوب هیأت وزیران و شیوه نامه های صادره از وزارت آموزش و پرورش خواهد بود. عوامل اداری و اجرایی باید به نحوی از مرخصی سالیانه خود استفاده نمایند که منجر به تعطیلی مدرسه نشود.

تبصره - تعطیلات رسمی مدارس خارج از کشور به وسیله اداره کل آموزش و پرورش مدارس خارج از کشور پیشنهاد و پس از تصویب شورای عالی آموزش و پرورش اجرا می گردد.

ماده ۹۸ - مدرسه باید مشوق و نشاط آور باشد. مدیران مدارس موظفند با نظارت مستمر به حجم تکالیف درسی و فعالیتهای آموزشی و پرورشی و متعادل کردن دفعات امتحانات کلاسی شرایطی را فراهم آورند که از خستگی مفرط دانش آموزان جلوگیری شود.

ماده ۹۹- معلمان در انتخاب روشهای تدریس، بودجه بندی کتابهای درسی، طرح سؤال امتحانی، بکارگیری وسایل کمک آموزشی و مواد کمک درسی با رعایت مقررات مصوب و تصمیمهای شورای مدرسه آزادی عمل خواهند داشت.

ماده ۱۰۰- در ماه مبارک رمضان و دهه اول ماه محرم حتی الامکان باید از برگزاری امتحان خودداری شود.

تبصره- در روزهای ۱۹ و ۲۳ ماه مبارک رمضان کلاسهای نوبت صبح با دوساعت تأخیر شروع می‌شود و برگزاری امتحان در این دو روز مجاز نیست.

ماده ۱۰۱ - ورود بازرسان و ناظران اعزامی و افرادی که مورد شناخت مدیر هستند به مدرسه بلامانع است. ورود افراد متفرقه و کسانی که از طرف سایر دستگاهها و سازمانها برای انجام امری خاص به مدرسه مراجعه می‌کنند، پس از هماهنگی با اداره آموزش و پرورش مربوط مجاز می‌باشد.

ماده ۱۰۲- مدیر مدرسه موظف است نسبت به حفظ ساختمان و نگهداری و استفاده درست از وسایل و تجهیزات مدرسه مراقبت لازم را بنماید. تنظیم درست و نگهداری سوابق اداری و دفاتر آمار، اموال، امتحانات و مالی و نگهداری آن قسمت از سوابق تحصیلی دانش آموزان که تحویل نشده است، بارعایت شیوه‌نامه‌های مربوط، در مدرسه الزامی است و مدیران مدارس موظفند در بازرسی‌ها و مراجعه افراد ذیصلاح اداری، سوابق مربوط را به رؤیت و در صورت لزوم به تأیید آنان برسانند.

تبصره - امحاء اوراق امتحانی دانش آموزان و سایر نوشته‌ها و مدارکی که جنبه دائمی ندارد بارعایت مقررات مربوط و تنظیم صورتجلسات لازم، انجام می‌گیرد.

ماده ۱۰۳- مدیر و کارکنان و دانش آموزان مدرسه الگوهای اخلاقی و اسلامی هستند و موظف به رعایت حقوق همه مردم به ویژه همسایگان مدرسه می‌باشند.

ماده ۱۰۴- هیچ يك از کارکنان مدرسه به استفاده از دسترنج دانش آموزان یا راجع کار شخصی به آنان مجاز نیستند.

ماده ۱۰۵ - مدیر مدرسه مجاز نیست فضای مدرسه و امکانات و تجهیزات آن را بدون تأیید شورای مدرسه و موافقت اداره آموزش و پرورش در اختیار اشخاص یا سازمانها و مراکز دیگر قرار دهد.

ماده ۱۰۶- در ایام انتخابات رسمی از قبیل انتخابات ریاست جمهوری، مجلس خبرگان، نمایندگان مجلس شورای اسلامی و شورای شهر، ضمن اینکه تشویق و ترغیب دانش آموزان جهت حضور در انتخابات ضروری است، محیط مدرسه باید از هر گونه گرایش به گروه‌های افراد خاص مبرا باشد و هر گونه استفاده از محیط و امکانات مدرسه برای تبلیغ نامزدهای انتخاباتی و برگزاری سخنرانی له یا علیه نامزدها موجب پیگرد قانونی است.

ماده ۱۰۷- اعزام دانش آموزان جهت بازدید و گردشهای علمی، تربیتی و تفریحی در محدوده شهرستان محل تحصیل با موافقت شورای مدرسه و رضایت کتبی اولیای دانش آموزان بلامانع است. مدیر مدرسه موظف است موافقت شورای مدرسه را به اداره آموزش و پرورش مربوط ارسال نماید. برای اعزام دانش آموزان به خارج از محدوده شهرستان محل تحصیل، علاوه بر اخذ رضایت کتبی اولیا و موافقت شورای مدرسه، موافقت اداره آموزش و پرورش محل نیز ضروری است.

تبصره - انجام بازدیدهای علمی، تفریحی و تربیتی در ایام برگزاری امتحانات رسمی مدارس و از یک هفته قبل از آن ممنوع است.

ماده ۱۰۸ - کلیه کارنامه‌ها و گواهی‌های تحصیلی صادره از مدارس با امضای متصدی امور دفتر (یا فردی که عهده دار این مسئولیت می‌باشد) و مهر و امضای مدیر مدرسه دارای اعتبار خواهد بود. " به استناد نامه ۱۱۰۹/۱۳۰ مورخ ۷/۴/۷۹ دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش گواهی‌های صادره از مدارس برای رسیدگی به وضع مشمولین نظام وظیفه عمومی برابر آیین نامه اجرایی بخش معافیت قانون خدمت وظیفه عمومی مصوب ۹/۵/۶۴ هیأت وزیران توسط ادارات آموزش و پرورش تأیید می‌گردد. ضمناً" برابر اعلام نظر جلسه ۶۴۹ شورای عالی آموزش و پرورش مورخ ۲۶/۳/۷۹ و جلسه ۲۳۱ کمیسیون معین مورخ ۱۷/۳/۷۹ که طی شماره ۸/۶۹۰/۱۳۰ مورخ ۷/۴/۷۹ ابلاغ شده است: کلیه کارنامه‌ها و گواهی‌های تحصیلی صادره از مراکز نهضت سوادآموزی با مهر و امضاء راهنما مسئول امتحانات شهرستان دارای اعتبار قانونی خواهد بود. اسناد، مدارک و کارنامه‌های تحصیلی کلاسهای پنجم لازم‌التعلیم و بزرگسال لزومی به تأیید ادارات آموزش و پرورش ندارد. "

تبصره ۱ - صدور تأییدیه ارزش تحصیلی بر عهده اداره آموزش و پرورش منطقه می‌باشد.

تبصره ۲- صدور گواهی‌نامه پایان تحصیلات دوره راهنمایی تحصیلی و متوسطه برابر مصوبه شورای عالی آموزش و پرورش انجام می‌گیرد.

ماده ۱۰۹- ادارات آموزش و پرورش بر حسن اجرای این آیین نامه نظارت خواهند داشت.

ماده ۱۱۰ - از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه، مقررات مغایر لغو و کلیه مدارس ابتدایی، راهنمایی تحصیلی، متوسطه نظری، فنی و حرفه‌ای، کار دانش و پیش دانشگاهی مشمول مفاد این آیین‌نامه خواهند بود. مدارس استثنایی، شبانه روزی، استعدادها، درخشان، نمونه دولتی، غیرانتفاعی و مدارس وابسته به سایر وزارتخانه‌ها، نهادها و مراکز غیر وابسته به آموزش و پرورش که بر اساس قوانین و مقررات خاص تاسیس می‌شوند، بجز در مواردی که تابع قوانین خاص خود هستند، مشمول مفاد این آیین‌نامه خواهند بود.

موضوع: آيين نامه اجرايي مدارس در ششصد و پنجاه و دومين جلسه شوراي عالي آموزش و پرورش مورخ ۲۰/۵/۱۳۷۹ به تصويب رسيد. صحيح است، به مورد اجرا گذاشته شود.

۷/۶/۸۱۳۷۹/۱۰۷۷/۱۲۰ حسين مظفر
رئيس شوراي عالي و وزير آموزش و پرورش

رونوشت جهت استحضار معاونت محترم آموزشي ارسال مي گردد. خواهشمند است دستور فرماييد به دفاتر ذيربط و ادارات كل ابلاغ شود. ضمن چون اين آيين نامه به صلاحديد وزير محترم آموزش و پرورش چاپ و در اختيار كلييه مدارس کشور قرار مي گيرد لازم است از تكثر آن خودداري فرمايند.

هادي عزيززاده
دبير كل شوراي عالي آموزش و پرورش

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

برنامه تدبیر

(راهنمای مدیران در ارتقای کیفیت مدیریت مدارس دوره ابتدایی)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	پیش‌گفتار
۹	مقدمه
۱۱	مدرسه سازمان اجتماعی یادگیرنده
۱۳	مدیریت مدرسه و مهمترین وظایف آن
۱۴	مهم‌ترین وظایف مدیر
۱۴	الف) وظایف عمومی مدیران
۱۴	ب) وظایف اختصاصی مدیران
۱۶	نقش‌های مدیر
۱۷	اهمیت و ضرورت برنامه تدبیر
۱۹	برنامه تدبیر چارچوب اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش
۳۶	اهداف :
۳۶	هدف کلی:
۳۶	اهداف جزئی:
۳۷	گستره ی برنامه تدبیر از صف تا استاد
۳۷	ساختار برنامه ریزی و اجرا:
۴۱	تعاریف اصطلاحات
۴۸	برنامه‌ریزی:
۵۰	تدوین برنامه عملیاتی سالانه مدرسه
۵۱	نکته در خصوص طراحی برنامه سالانه :
Error! Bookmark not defined.	فرایندهای مهم و تأثیرگذار در بهبود عملکرد مدارس
۵۳	جهت‌گیری‌های کلی در برنامه تدبیر
۵۳	برنامه محوری
۵۳	توسعه مشارکت
۵۴	ارزیابی مداوم و اصلاح و بهبود
Error! Bookmark not defined.	کیفیت آموزش و یادگیری

۵۵	فعالیت های اجرای برنامه تدبیر در مدرسه
۵۷	ارزیابی
۵۷	کارکردهای ارزیابی در برنامه تدبیر
۵۸	شیوه های ارزیابی در برنامه تدبیر:
۵۸	الف: ارزیابی درونی
۶۱	ب- ارزیابی بیرونی
۶۲	ملاک های ارزیابی عملکرد مدرسه
Error! Bookmark not defined.	
۶۴	نکات مهم مربوط به جدول شماره ۶:
۶۴	نحوه محاسبه میزان موفقیت مدارس
۶۵	تعیین میزان موفقیت:
۶۵	اعلام نتایج و تقدیرها
۶۵	سخن پایانی

فهرست اشکال

۸	شکل شماره (۲) : رویکردهای اساسی در برنامه تدبیر
۱۲	شکل شماره (۳): مدرسه سازمان اجتماعی یادگیرنده
۱۴	شکل شماره (۴): فرایند مدیریت و کارکردهای آن
۱۷	شکل شماره (۵): وظایف، مهارت ها و نقش های مدیر (به نقل از دکتر علی علاقه بند)
۱۹	شکل شماره (۶): اهمیت و ضرورت اجرای برنامه تدبیر
۳۷	شکل شماره (۷) : اهداف برنامه تدبیر
۴۷	شکل شماره (۸) : گام های اجرایی برنامه
۴۸	شکل شماره (۹) : گام های پنجگانه تدوین برنامه عملیاتی سالانه
۵۶	شکل شماره (۱۰): کارکردهای ارزیابی در برنامه تدبیر
۶۰	شکل شماره (۱۱): مراحل خود ارزیابی مسئولین فعالیت ها
۶۱	شکل شماره (۱۲) : شیوه های ارزیابی در برنامه تدبیر

فهرست جداول

جدول شماره ۱: مبانی تطبیق برنامه تدبیر با ساحت های شش گانه

۴۸	جدول شماره (۲). گام های پنجگانه تدوین برنامه عملیاتی سالانه
۴۹	جدول ملاک ها و فعالیت های فرآیند برنامه ریزی
۵۰	جدول شماره (۳) : چارچوب برنامه عملیاتی سالانه مدرسه براساس فرم شماره ۶ (پیشنهادی)
۵۵	جدول شماره (۴) : فعالیت های اجرای برنامه تدبیر
۶۲	جدول شماره (۵) : نمونه فرم ارزیابی فرآیندی (ویژه بازدیدهای طی سال تحصیلی)
	جدول شماره (۶) : فرم ارزیابی بهبود فرآیندها
	پیوست

پیش‌گفتار

با شکل‌گیری تغییرات اساسی در کارکردهای مدرسه و تبیین ویژگی‌های آن در اسناد بالادستی و تحولی از جمله سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، جهت‌گیری‌های نظام آموزش و پرورش در تعیین اهداف، پیش‌بینی راهبرد ها و تنظیم برنامه‌ها دچار تغییر گردیده است. براین اساس در سیاست‌های وزارت آموزش و پرورش توجه به تربیت دانش‌آموزان در تراز نظام جمهوری اسلامی ایران مورد تأکید قرار گرفته و کلیدی‌ترین راهبرد، ارتقاء کیفیت آموزش تعیین شده است. از آنجا که تحقق این راهبرد نیازمند سیاست‌های مشخص در مولفه‌ها و اجزاء مختلف نظام آموزشی به ویژه مدیریت و رهبری می‌باشد، اصلاح، بهبود و تقویت آن در مدارس ضروری است. این سیاست برای عملیاتی شدن نیازمند تنظیم برنامه‌هایی است که بتواند ابعاد، فرایندها، شاخص‌ها و استاندارد های مدیریت مدرسه را به طور نظام مند مورد توجه قرار دهد تا با استفاده از ظرفیت های موجود عملکرد آن بهبود یابد.

در این راستا معاونت آموزش ابتدایی حسب وظیفه و مأموریت خود نسبت به تدوین **برنامه تدبیر** با هدف اصلاح، بهبود و ارتقاء عملکرد مدیریت مدرسه و به تبع آن افزایش کیفیت عملکرد مدرسه به عنوان تجلی گاه تحقق اهداف متعالی نظام آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ اقدام نمود. در این برنامه با توجه و باور به توانمندی ها و ظرفیت های مدارس، ساحت های شش گانه تعلیم و تربیت، راهکارهای سند تحول بنیادین و عناوین برنامه های زیر نظام از طریق فرایندهای مهم و اساسی با تأکید بر برنامه‌ریزی، توسعه مشارکت، ارزیابی مداوم، اصلاح و بهبود و در نهایت دستیابی به آموزش و یادگیری با کیفیت، مورد توجه قرار گرفته است. این برنامه در صدد است تا به مدیران جهت بازخوانی، بازاندیشی و بازآفرینی نقش ها و وظایف خود در مدیریت مدرسه کمک نماید. در واقع برنامه مذکور تکالیف جدیدی را از مدیران مطالبه ننموده بلکه تلاش می نماید تا ایشان را در انجام وظایف و مأموریت‌ها که همانا

تفکر استراتژیک ، تنظیم برنامه سالانه ، سازماندهی و هماهنگی امور، هدایت و رهبری آموزشی و ارزیابی، نظارت و بازخورد های سازنده و تعالی بخش می باشند، یاری رسانند. اینک با گذشت سه سال از اجرای این برنامه و با توجه به اهتمام جدی وزارت متبوع در پیاده سازی و اجرایی نمودن راهکارهای سند تحول بنیادین برنامه مورد بازنگری قرار گرفت . از جمله این تغییرات می توان به متناسب سازی برنامه تدبیر با ساحت های شش گانه تعلیم و تربیت و اهداف جدید دوره ابتدایی اشاره نمود انتظار می رود تغییرات به عمل آمده زمینه را برای عملیاتی نمودن راهکارهای سند تحول بنیادین و اجرای موفق تر برنامه نسبت به سال های قبل فراهم نماید. در این راستا معاونت آموزش ابتدایی همواره جهت ارتقا بخشی به اجرای این برنامه از نظرات و پیشنهادات سازنده ، استقبال می نماید .

در تهیه و تنظیم این مجموعه ماندگار ، آقای مرتضی شکوهی مدیر کل دفتر آموزش دبستانی و آقای سید محمد طباطبایی معاون مدیرکل نقش اصلی داشته اند که جا دارد از این نقش آفرینان تشکر گردد.از جناب آقای مددی مشاور محترم وزیر و مسئول ستاد اجرایی سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش و همکاران محترم آموزش و پرورش شهر تهران و کارشناسان و مدیران محترم سایر استان ها که با ارائه نظرات در شکل گیری و اصلاح برنامه نقش داشته اند ، قدردانی نمایم.

رضوان حکیم زاده

معاون آموزش ابتدایی

تقدیم به :

مدیران ایران زمین که با کرامتی چون خورشید، سرزمین
دلِ نونهالان این مرز و بوم را روشنی بخشیده و قامت گلشن
سرای علم و دانش را با تلاش‌های بی‌دریغ، دلسوزانه، آگاهانه و
هدفمند خود، سرافراز و استوار داشته‌اند.

کلیات و تعاریف

شکل شماره (۲) : رویکردهای اساسی در برنامه تدبیر

مقدمه

امروزه ارتقای کیفیت عملکرد مدارس در کشورهای مختلف به دغدغه‌ای اساسی تبدیل شده است؛ زیرا با توجه به تحولات گسترده و شتابان علم و فناوری، کارکردهای مورد انتظار از مدارس دچار تغییر و دگرگونی شده است و ذی‌نفعان برون‌دادهای متفاوت از گذشته و متناسب با نیازهای جدید مطالبه می‌نمایند. به‌طور طبیعی پاسخگویی به این انتظارات، مستلزم تامین منابع کافی و امکانات مناسب می‌باشد که به دلیل شرایط اقتصادی، کاهش در آمد دولت، شکل‌گیری نیازهای پیچیده و برهم خوردن ترکیب اولویت‌ها در سطح ملی و بین‌المللی به رغم تلاش فراوان مدیران و مسئولان، به چالشی مهم تبدیل شده است. در سال‌های گذشته اندیشمندان حوزه مدیریت و اقتصاد آموزش و پرورش و مدیران ارشد و سیاست‌گذاران نظام آموزشی جوامع مختلف برای مواجهه صحیح با این چالش‌ها، راهکارهای متعددی را پیشنهاد داده و یا عملیاتی کرده‌اند. از جمله راهکارهای عملیاتی می‌توان به افزایش سهم آموزش و پرورش از بودجه عمومی، افزایش مشارکت بخش خصوصی در تأسیس و اداره مدارس، جلب مشارکت اولیاء در اداره مدرسه، کاهش هزینه‌های غیر ضروری (صرفه‌جویی)، خودگردانی و واگذاری به سازمان‌های دیگر (مانند شهرداری‌ها، شرکت‌ها و...) و نظایر آن اشاره کرد.

با مراجعه به گزارش‌ها و تحلیل‌های ارائه شده در خصوص هر یک از بدیل‌های مذکور اگر چه هر یک از این راهکارها و روش‌ها هر چند ناچیز و بطور مقطعی به آموزش و پرورش کمک کرده اند اما هیچگاه نتوانسته‌اند بطور جدی این مشکل اساسی را حل نموده و یا بر طرف نمایند. بر همین اساس عده‌ای از صاحب نظران و مدیران برای یافتن راه حل‌های مناسب و پایدار در یک فرایند مشارکتی، اقدام به انجام پژوهش‌های توسعه‌ای نموده‌اند که حاصل آن پیدایش الگوهایی در مدیریت بوده که در این میان اندیشه‌ها، توانایی‌ها، خلاقیت‌ها، مهارت‌ها و تجارب منابع انسانی را گران‌بهاترین دارایی و سرمایه دانسته و مدیریت آن را نیز، مهم‌ترین وظیفه مدیران

تشخیص داده است که با اتکا به آن می‌توان بسیاری از مشکلات و مسائل را برطرف نمود.

به واقع می‌توان گفت که مدیریت مدرسه متأثر از جریان رشد و تطور نظریه‌های علم مدیریت در حوزه‌های مختلف، دچار تغییر و دگرگونی شده است. تأکید بر مدرسه محوری، مدارس جامعه محور، تلاش برای توسعه مدارس پیشرو، تلقی از مدارس به عنوان **سازمان یادگیرنده** و... در جوامع مختلف و ایران در راستای این تأثیرات بوده‌اند. در تمام الگوهای جدید مدیریت، منابع انسانی کانون و مرکز ثقل در انجام مأموریت‌ها و وظایف سازمانی مدارس می‌باشند؛ زیرا نیروی انسانی است که با استفاده از امکانات و وسایل موجود، تعامل سازنده با همکاران و محیط پیرامونی و با نگاه به آینده در جهت رشد و بهبود فرایندها، با اشتراک مساعی علمی- تجربی، برنامه (عملیاتی سالانه) مدرسه را تنظیم و اجرا نموده و تحقق آن را با نگاه واقع بینانه ارزیابی کرده و از نتایج آن در جهت بهبود مستمر بهره برداری می‌نماید. بنابراین می‌توان مدیریت مدرسه را، مدیریت منابع انسانی (دانش آموزان، معلمان، کارکنان و اولیاء) و تسهیل نمودن شرایط برای اشتراک دانش، تجربه، مهارت، توانایی و... برای آن‌ها دانست. به عبارت دیگر، در مدیریت مدرسه، عامل انسانی به عنوان ورودی، فرایند و خروجی نظام مدرسه از اولویت و اهمیت بسیار بالایی برخوردار است و می‌توان گفت که مدیریت مدرسه، مدیریت انسان‌ها می‌باشد که بر تعالی انسانی و جامعه بنا شده است.

بر این اساس امروزه برنامه محوری و تنظیم برنامه عمل مبتنی بر نیازهای واقعی، آینده نگرانه و ظرفیت‌های در اختیار (منابع و امکانات) در مدیریت مدرسه ای از موضوعات اساسی و مورد تاکید است که برنامه تدبیر در صدد زمینه سازی و کمک به تحقق این امر مهم می‌باشد. همچنین این برنامه به دنبال نهادینه کردن مشارکت جویی، ارزیابی مستمر و بهبود کیفیت عملکرد مدرسه است، تا از آن طریق به سطح و میزانی از اعتماد و اطمینان و تعالی رسیده و مدیران می‌توانند آمادگی

خود را برای ارزیابی شدن توسط ارزیابان بیرونی و مسئولان اعلام نمایند. در این برنامه، مدیریت به رشد و تعالی می‌رسد و سپس ارزیابی می‌شود. امید است با اجرای برنامه حاضر، مدیران مدارس با احساس حرفه‌مندی بیشتر و با لذت بردن از موفقیت و توفیقات و با ملاحظه اثراندیشه و عمل، آماده هر گونه نظارت و ارزیابی شوند.

مدرسه سازمان اجتماعی یادگیرنده

امروزه با توجه به تحولات در نظام های آموزشی، اهداف، فرآیندها، روش ها، ابزارها و جریان آموزش و یادگیری دچار دگرگونی شده و به تبع آن مدرسه نیز به عنوان نظام اجتماعی دچار تغییراتی در کارکردها و وظایف شده است.

درسند تحول بنیادین آموزش و پرورش مدرسه صرفا کارکرد آموزشی نداشته، بلکه رسالت اصلی آن بسترسازی برای دستیابی دانش آموزان به توانایی هایی در ساحت های ششگانه است که آنان را برای زندگی آماده می نماید. لذا برای اینکه مدرسه، این رسالت اصلی را به انجام برساند، هم سویی و هماهنگی برنامه ها، فعالیت ها و مدیریت و راهبری اجتناب ناپذیر است و چرخش از کارکردهای صرفا آموزشی به کارکردهایی که زمینه ساز رشد همه جانبه ی دانش آموزان باشد، بدون تغییر در سایر اجزا و عناصر امکان پذیر نخواهد بود.

فتحي واجارگاه در كتاب «برنامه درسی به سوی هویت‌های جدید» مدارس را به عنوان مکان‌هایی راهبردی برای تعیین و مشخص کردن مسائل اجتماعی در نظر گرفته است. مکان‌هایی که دانش آموزان در آنها امکان فهم و تمرین حقوق و مسؤولیت های یک شهروند فعال و نقاد را در اشکال مختلف یادگیری اجتماعی داشته باشند تا از این رهگذر، قابلیت های انسانی نظیر غمخواری و رحم، همدردی، همبستگی و اتحاد در آنها پرورش و توسعه یابد. مدارس باید ارزش های علمی را در افراد پرورش دهند و نه اینکه صرفا فردگرایی افراطی، رقابت و مصرف گرایی را ترویج دهد. (فتحي واجارگاه، ۱۳۹۲، ص ۷۲).

آیزنر نیز، رسالت و وظیفه مدرسه را وسیع تر از آموزش امرار معاش و کسب در آمد دانسته و آن را به مکانی برای یادگیری چگونه زندگی کردن وسعت داده است. وی مدرسه را مکانی می داند که به دانش آموزان یاد می دهند چگونه یک زندگی را بسازند. تأکید صرف بر درس های پایه در مدارس (بازگشت به پایه ها) معرف پایین آوردن استانداردها و سطح انتظارات است. (همان منبع، ص ۲۰۴)

اینک که تغییرات اساسی در نظام تربیت معلم، برنامه درسی، تجهیزات و وسایل آموزشی در حال شکل گیری است، مدیریت و راهبری در مدرسه نیز نیازمند تغییر و هماهنگی در جهت کمک به تحقق کارکردهای نوین مدرسه است.

براساس آنچه بیان شد، مدرسه یک نظام اجتماعی پویایی است که دارای درون داده ها، فرآیندها و بروندادهایی است که در زمینه ی فرهنگی، اجتماعی و سیاسی جامعه و حتی متأثر از شرایط بین المللی فعالیت می نماید. شکل زیر این عناصر را نشان می دهد.

شکل شماره (۳): مدرسه سازمان اجتماعی یادگیرنده

مدرسه سازمان یادگیرنده

زمینه (فراگیر، موقعیت جغرافیایی و بومی)

- جنسیت- نیازهای شناسایی شده جسمی، ذهنی و عاطفی- نگرش- آمادگی برای ورود به مدرسه- قومیت
- زبان مادری- آمادگی جسمی، روانی یا شناختی (استعداد) -انگیزه - علائق و پشتکار

ورودی	فرایند	خروجی
- دانش آموز -منابع انسانی - فضا و تجهیزات - منابع مالی - خط مشیها، قوانین و مقررات - منابع آموزشی و کمک - آموزشی(محتوا) - علائق و انگیزه -دانش، اطلاعات و فناوری	الف) آموزش و یادگیری: - براهرمدها، الگوها ، روشهای تدریس - منجش و ارزشیابی تحصیلی - تربیتی - دانش آموزان - مدیریت کلاس - مدیریت و بهره برداری از وسایل و تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی - غنی سازی برنامه درسی وتولید محتوای توسعه ای - اجرای برنامه درسی ب) رهبری و مدیریت : - مدیریت منابع انسانی - مدیریت منابع مالی - مدیریت فضا و تجهیزات - مدیریت امور آموزشی و پرورشی(تربیت بدنی...) ج) تعاملات و ارتباطات : - مشور با کارکنان (آموزشی، اداری و خدماتی)، دانش آموز، خانواده، سایر ذینفعان - معلم یا مدیریت، کارکنان ، دانش آموزان ، خانواده و سایر ذینفعان - دانش آموز با مدیر ،کارکنان (آموزشی ،اداری و خدماتی) و سایر دانش آموزان د) نظارت و ارزیابی: - نظارت بر عملکرد کارکنان - ارزشیابی از عملکردکارکنان - ارزشیابی از برنامه ه) مشاوره و راهنمایی:پیش گیری از آسیب های اجتماعی، شناسایی دانش آموزان در معرض مشکلات تربیتی و ارجاع آنها به مراجع ذیربط	خروجیها: -ارتقای دانش آموزان به پایه های بالاتر - تغییرات شناختی ،نگرشی و رفتاری در دانش آموزان -دست یابی به اهداف پیش بینی شده درساحت های شش گانه

زمینه (خانواده و اجتماع)

- تاریخ و مذهب - فرهنگ - نظام سیاسی - فرصت های موجوددر بازارکار -رسانه های جمعی - اقتصاد
- وضعیت اجتماعی و اقتصادی - تحصیلات والدین - نگرش والدین و یادگیری (فضای روانی، عاطفی حاکم برخانواده)- نوع سرپرستی

مدیریت مدرسه و مهمترین وظایف آن

امروزه مدرسه یک نظام اجتماعی پیچیده محسوب می شود . زیرا ورودی اصلی مدرسه ،کودکانی با استعدادها ،علائق و ویژگی های فرهنگی متفاوت هستند که از طریق فرآیند

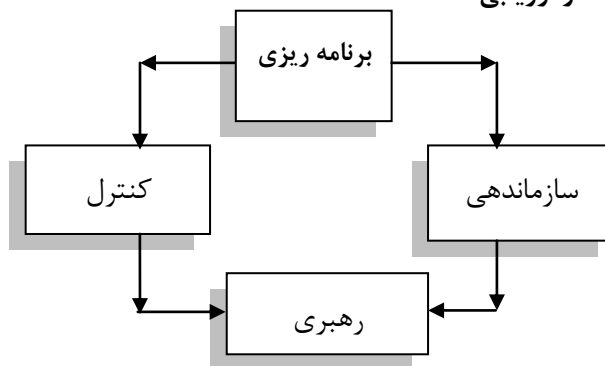
های مدرسه با هدایت عوامل انسانی به افرادی با توانایی ها و شایستگی های جدید برای استمرار زندگی هدفمند و موثر تربیت می شوند. بنابراین مدیریت و راهبری آن توسط مدیر به عنوان نماینده آموزش و پرورش با برنامه ریزی مناسب ، بهره گیری از دانش و مهارت های لازم و مشارکت و همکاری معلمان ، دانش آموزان ، اولیاء و سایر ذینفعان انجام می شود.

مهم ترین وظایف مدیر

وظایف مدیران مدارس به دو دسته عمومی و اختصاصی تقسیم می شود:

الف (وظایف عمومی مدیران

- ۱- برنامه ریزی
- ۲- سازماندهی
- ۳- هدایت و رهبری
- ۴- نظارت و ارزیابی

شکل شماره (۴): فرایند مدیریت و کارکردهای آن

البته وظایف مدیر مدرسه در هریک از موارد فوق براساس ویژگی هایی چون اهداف، ساختار، روش ها، فرآیندها و... که در مدارس به عنوان یک نظام اجتماعی پویا و با ارتباطاتی باز با محیط پیرامونی تعامل دارند؛ انجام می شود.

ب) وظایف اختصاصی مدیران

تسهیل و ایجاد شرایط مناسب یادگیری برای دانش آموزان در ساحت های مختلف تربیتی و حضور فعال معلمان در این فرایند و وظایفی که متناسب با این مأموریت باشد از مدیران مورد انتظار است . از جمله این وظایف می توان به اجرای مجموعه فعالیت های(برنامه درسی،طراحی آموزشی ، جشنواره ها و مسابقات، توانمند سازی ،ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و...) که زمینه و شرایط را برای یادگیری دانش آموزان در ساحت های مختلف تربیتی فراهم می نماید، اشاره نمود.

چرخش های تحول آفرین در سند تحول بنیادین (زیر نظام راهبری و مدیریت)

از آنجا که سند تحول بنیادین نظام آموزشی را به شش زیر نظام تقسیم بندی نموده است و یکی از آنها زیر نظام راهبری و مدیریت است در این زیر نظام چرخش هایی مورد انتظار و تاکید است که عبارتند از :چرخش از نهاد آموزشی به نهادی فرهنگی ، اجتماعی و مولد سرمایه اجتماعی -از مدیریت اداری و کنترلی به راهبری تربیتی مبتنی بر نظام معیار اسلامی -از تمرکز زدایی به مشارکت جویی و مسئولیت پذیری -از برنامه ریزی های موردی و پراکنده به برنامه ریزی های راهبردی و آینده نگر و ...

بنابراین با توجه به نکات فوق و چرخش های تحولی مورد تاکید سند تحول بنیادین ، مدیریت مدرسه و وظایف آن دچار تغییر و دگرگونی می شود.

اما نکته قابل تامل، تنها مدیران مدارس با اتکاء به توانمندی های خود قادر به ایجاد تغییر نخواهند بود بلکه با ایجاد بستر مناسب می بایست زمینه ایجاد تغییر را در اولیاء ، دانش آموزان و نیروی انسانی در اختیار به وجود آورند و با تلاش و بهره گیری از خرد جمعی در تحقق اهداف دوره تحصیلی کوشش نماید.

نقش های مدیر

در زمینه نقش های مدیران نظریه های متعددی ارائه شده است که از معروفترین نظریه ها می توان به نظریه هنری مینتزبرگ اشاره کرد که در این نظریه و اکثر نظریه ها بر نقش رهبری مدیران تأکید شده است. رهبری به معنای نفوذ در افراد و هدایت آنان برای انجام مشتاقانه و داوطلبانه ی وظایف است. نقش رهبری مدیران به دلیل حضور عوامل انسانی متخصص در مدارس و وظایف معلمان که بر پایه تفکر و برنامه ریزی هوشمندانه و اقدام فکورانه می باشد و مدیران نیز می بایست زمینه ی کنش و اقدام فکورانه را برای آنان هموار نمایند از اهمیت بیشتری نسبت به سایر نقش ها برخوردار است. بنابراین در مدیریت مدارس از مجموع نقش هایی که مدیران ایفا می نمایند (نقش هایی نظیر نقش تصمیم گیری ، نماینده سازمان ، رابط بین افراد، سخنگو، اطلاعاتی ، مذاکره کننده و...) نقش رهبری آموزشی از اولویت و اهمیت بیشتری برخوردار است.

وظایف	مهارت ها	نقش ها
• برنامه ریزی • سازماندهی • راهنمایی و هدایت • کنترل و نظارت	• فنی • ادراکی • انسانی	• روابط میان افراد: • نماینده سازمان، رهبر، رابط • تصمیم گیری: • کارآفرین، مهارتگر آشوب، تخصیص گر منابع، مذاکره گر • اطلاعاتی: • خبرگیر، پخشگر و سخنگو

شکل شماره (۵): وظایف، مهارت ها و نقش های مدیر (به نقل از دکتر علی علاقه بند)

اهمیت و ضرورت برنامه تدبیر

اگرچه آموزش و پرورش در شکل گیری و پیشرفت تغییرات و تحولات علمی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نقش انکارناپذیری دارد اما خود نیز از این تحولات متأثر شده و برای حفظ نقش ممتاز و بی بدیل نیازمند تحول می باشد. آنچنان که سند تحول بنیادین نیز برای تحول متوازن، پایدار و متناسب به نیازهای محلی، منطقه ای و بین المللی مولفه های اصلی را در نظام آموزش و پرورش مورد توجه قرار داده و با نگاه نظام گرا، تحت عنوان زیرنظام های «برنامه درسی، تربیت معلم و تأمین منابع انسانی، راهبری و مدیریت، تأمین و تخصیص منابع مالی، تأمین فضا، تجهیزات و فن آوری، پژوهش و ارزشیابی» تعیین نموده است.

اگرچه هریک از زیرنظام های آموزش و پرورش به نوبه ی خود دارای اهمیت می باشند اما زیرنظام مدیریت و راهبری به دلیل مسئولیت در راهبری و مدیریت دوره های تحصیلی از اهمیت بیشتری برخوردار است؛ زیرا محصول و نتایج هر یک از زیر نظام های ذکر شده از طریق این زیرنظام هماهنگ و هم پیوند شده تا اهداف نهایی آموزش و پرورش محقق گردد. مدیریت مدرسه سطحی از مدیریت و راهبری آموزشی است که با برنامه ریزی، بهره گیری از منابع (انسانی، مادی، مالی)، تعامل مؤثر با جامعه محلی، آرمان ها، اهداف، راهبردها و سیاست های آموزش و پرورش را محقق

می‌نماید و در صورتی که فرایندهای آموزشی و پرورشی در مدارس به درستی مدیریت شوند؛ مدرسه به کانون تربیت محله^۱ تبدیل شده و شرایط برای تحقق اهداف آموزش و پرورش فراهم می‌شود.

به عبارتی این فرایندها شامل برنامه محوری، آموزش و یادگیری، فعالیت های پرورشی و فوق برنامه، سلامت و تربیت بدنی، مشارکت، نظارت و ارزیابی و اداری- مالی می باشند که در سند تحول بنیادین نیز با عباراتی همچون " رویکرد مدیریتی نقدپذیر و مشارکت جو، تعامل اثربخش با محیط پیرامونی، خودارزیابی، مسئول و پاسخگو نسبت به نظارت و ارزیابی بیرونی، گسترش و تعمیق فرهنگ پژوهش و ارزشیابی، خلاقیت و نوآوری " به آنها توجه شده است.

از آنجا که مدرسه محل تجلی و ظهور اهداف نظام آموزشی است و براساس کیفیت خروجی های آن (دانش آموزان) در خصوص میزان توفیق آن قضاوت می‌شود. لذا بهبود مدیریت مدرسه و ارتقای کیفیت یادگیری دانش آموزان حیاتی است و از این جهت مدرسه نیازمند مدیران حرفه‌ای، نیروی انسانی پرانگیزه و توانمند، دانش آموزان علاقه‌مند به یادگیری و کمال، استفاده بهینه از تجهیزات مناسب و... است که همه آنها منوط به مدیریت کارآمد و اثربخش می‌باشد. بنابراین برنامه پیش رو تحت عنوان برنامه تدبیر برای دستیابی به اهداف زیر و پاسخگویی به ضرورت های ذکر شده تنظیم گردیده است. شکل زیر نیز اهمیت و ضرورت برنامه تدبیر را در یک نگاه نشان می‌دهد.

شکل شماره (۶): اهمیت و ضرورت اجرای برنامه تدبیر

برنامه تدبیر چارچوب اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

از آنجا که دستیابی به مراتبی از حیات طیبه غایت تعلیم و تربیت در سند تحول بنیادین می باشد و این مراتب با توجه به ابعاد مختلف وجودی و نیازهای فردی و اجتماعی در شش ساحت طبقه بندی شده است ، در برنامه تدبیر نیز کلیه فعالیت ها و اقدامات مدرسه باید در جهت ساحت های شش گانه و غایت تعلیم و تربیت باشد.

بنابراین تربیت دانش آموزان به صورت جامع و متوازن در تمام ساحت ها با تحقق اهداف دوره تحصیلی دنبال می شود و هدف های دوره تحصیلی ملاک اصلی انجام فعالیت ها و اقدامات در مدرسه خواهد بود. برای انجام نظامند و منسجم امور مدرسه مطابق با سند که در سطوح مختلف زیر نظام هایی را

مشخص نموده است نیز باید مدرسه زیر نظام های مختلف و مجموعه فرایند ها را به صورت هدفمند سازماندهی نماید و راهکارهای سند که تعیین کننده ی انواع فعالیت ها و اقدامات خواهند بود را در هر زیر نظام مورد توجه قرار گیرد. از این رو در جدول ذیل ساحت ها به عنوان مبنای اهداف و ملاک اصلی زیر نظام ، چارچوب نظامند کردن فعالیت ها و راهکارهای سند در نظر گرفته شده است.

این جدول با استفاده از مبانی نظری سند ، راهکارهای سند تحول بنیادین، مصوبه شورای عالی در زمینه اهداف دوره تحصیلی و برنامه های زیر نظام ها تنظیم شده است. تلاش گردیده تا برای مدیران ساعی مدارس مبانی فعالیت ها و اقدامات مهیا شود تا با استفاده از آنها بتوانند متناسب با نیازها ، اولویت ها ، امکانات و منابع و سایر شرایط مدرسه اقدامات مناسبی پیش بینی نماید.

از مدیران گرانقدر انتظار می رود با انجام گام های پیش بینی شده در برنامه تدبیر در چارچوب این جدول اقدام به تنظیم برنامه عملیاتی سالانه خود نمایند.

**مبانی تطبیق برنامه تدبیر با ساحت های ۶ گانه تعلیم و تربیت سند تحول بنیادین
و اهداف جدید دوره ابتدایی**

روخوانی قرآن در پایه سوم ۸- اجرای فعالیت هایی در جهت ترویج و تقویت مستمر فضائل اخلاقی در مدرسه با اولویت کرامت ، عزت نفس ، شجاعت ، حیاء ، عفاف ، صداقت ، مسئولیت پذیری و نظم ۹- اجرای برنامه ی آموزش عملی نماز ۱۰- اجرای طرح اداب و مهارت های زندگی اسلامی در دوره ابتدایی ۱۱- ارتباط با مراکز برون سازمانی و برون مدرسه ای جهت گذراندن اوقات فراغت مثل کانون ها، دارالقرآن ها، اردوگاه ها به دانش آموزان ۱۲- برگزاری محافل قرآنی ۱۳- تحکیم پیوند مدارس با مساجد به ویژه مدارس نزدیک به مساجد ۱۴- برگزاری جشن تکلیف دانش اموزان دختر ۱۵- اجرای فعالیت هایی به منظور ارتقا سرانه مطالعه و سرانه کتاب ۱۶- تقویت کتابخانه های		نهادهای و دستگاه ها به ویژه حوزه های علمیه و حضور فعال و سازمان یافته دانش آموزان و مدارس در برنامه های سیاسی و اجتماعی و انقلابی. راهکار ۵/۲- ایجاد سازوکارهای لازم برای تقویت آداب و سبک زندگی اسلامی - ایرانی، در تمام ساحت های تعلیم و تربیت به عنوان رویکرد حاکم در فرایند طراحی، تدوین و اجرای برنامه های درسی و آموزشی. راهکار ۱/۳- توسعه فرهنگ اقامه نماز و اهتمام به برپایی نماز جماعت در مدرسه و تقویت انس با قرآن در دانش آموزان و توسعه فرهنگ و سواد قرآنی با اصلاح برنامه ها و توانمندسازی معلمان در راستای تقویت مهارت روخوانی و روان خوانی در دوره ابتدایی راهکار ۳/۳- جلب مشارکت سازنده و اثربخش خانواده ها در حفظ، تعمیق و اشاعه حیا، عفاف، و پوشش دانش آموزان راهکار ۲/۸- استفاده از ظرفیت برنامه های درسی، منابع آموزشی، شبکه ملی اطلاعات و ارتباطات، کتابخانه، فرصت اردوها و فعالیت های برون مدرسه به ویژه مساجد و کانون های مذهبی برای تقویت معرفت و باور به معارف الهی به	هدف ۲ دوره اول: با شناخت روش زندگی و آموزه های اخلاقی پیشوایان دینی تاثیر آن را در رفتار خود نشان دهد هدف ۲ دوره دوم: با مطالعه روش زندگی و آموزه های اخلاقی پیشوایان دینی و شناخت احکام مورد نیاز، الگوهای را برای عمل صالح شناسایی کند و در زندگی به کار گیرد.
--	--	--	--

کلاسی به عنوان بهترین و موثر ترین نوع کتابخانه در مدارس ابتدایی ۱۷- برگزاری جلسات آموزش خانواده با محور تربیت قرآنی و اسلامی ۱۸- بهره مندی از ظرفیت اولیاء در برگزاری مراسم ها و مناسبت ها ۱۹- برگزاری جلسات آموزش خانواده با محور تربیت قرآنی و اسلامی ۲۰- و...		ویژه اعتقاد به توحید و معاد و ولایت و انتظار با رویکرد قرآنی، روایی و عقلانی در دانش آموزان. راهکار ۷/۲- نهاده سازی و تقویت همکاری مدرسه با مراکز فرهنگی و علمی محله به ویژه مسجد و کانون های مذهبی و حوزه های علمیه و مشارکت فعال مدیران، معلمان و دانش آموزان در برنامه های مرتبط محله و نیز حضور نظام مند و اثربخش روحانیون توانمند و مبلغان مذهبی با تجربه در مدرسه. راهکار ۲/۳- تقویت شایستگی های اعتقادی، اخلاقی و حرفه ای مدیران و معلمان و تحکیم نقش الگویی آنان و فراهم آوردن سازو کارهای اجرایی برای مشارکت فعال و موثر ایشان در برنامه های تربیتی و فعالیت های پرورشی مدارس و واگذاری مسئولیت کلان تربیتی مدرسه به مدیران مدارس راهکار ۲/۶- طبقه بندی و متناسب سازی مقولات و موضوعات تربیتی و اخلاقی با مراحل رشد و ویژگی های دانش آموزان و اهداف و نیازهای نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی و جامعه راهکار ۳/۳- جلب مشارکت سازنده و اثربخش خانواده ها در حفظ، تعمیق و اشاعه حیا، عفاف، و پوشش دانش آموزان	
---	--	---	--

			راهکار ۳/۵- طراحی و ارائه الگوی لباس و پوشش مناسب، متنوع، زیبا و آراسته مبتنی بر فرهنگ اسلامی-ایرانی برای مریدان و دانش آموزان پسر و دختر در راستای تقویت هویت اسلامی-ایرانی راهکار ۳/۶- برنامه ریزی به منظور اقصاء فکری دانش آموزان برای پذیرش قلبی و درونی حیا، عفاف، حجاب و عمل به آن با تبیین دیدگاه اسلامی		
--	--	--	---	--	--

ساحت تعلیم و تربیت اجتماعی سیاسی	هدف ۱ دوره اول : با ایفای نقش خود به عنوان عضوی از گروه (خانواده، دوستان، مدرسه)، احساس تعلق خود را نسبت به گروه با رفتار همدلانه، محترمانه و مشارکت جویانه نشان می دهند. هدف ۱ دوره دوم : با شناخت حقوق و مسئولیت های خود در زندگی خانوادگی و اجتماعی و به کارگیری رفتار سازنده و مسالمت جویانه ، از قوانین و مقررات به صورت آزادانه و سازنده پیروی کند. هدف ۲ دوره اول :رعایت نظم و قانون در روابط خانوادگی	راهکار ۴/۴- افزایش میزان مشارکت خانواده ها در فعالیت های آموزشی و تربیتی مدرسه، برگزاری دوره های آموزشی اثربخش، ارائه خدمات مشاوره ای به خانواده های آسیب پذیر و آسیب زا برای همسو سازی اهداف و روش های تربیتی خانواده و مدرسه راهکار ۷/۱- فراهم آوردن زمینه های لازم برای نقش آفرینی مدرسه به عنوان کانون کسب تجربیات تربیتی محله و جلوه ای از جامعه اسلامی و حیات طیبه با تفویض اختیار و مسئولیت به آن و استانداردسازی تمام مولفه ها و عوامل درون مدرسه ای راهکار ۳-۸- بسترسازی برای حضور فعال دانش آموزان در شکل های رسمی و قانونی مرتبط با اتکا به ظرفیت های درون و برون آموزش و پرورش از قبیل بسیج دانش آموزی، کانون های علمی و فرهنگی و انجمن اسلامی دانش آموزان راهکار ۱-۱۸- مناسب سازی فرهنگ سازمانی براساس معیارهای اخلاق اسلامی با تأکید بر تقویت روحیه اخوت و تعاون، خلاقیت و آموزش مستمر ۲-۱۳ : افزایش کارآمدی شوراهای درون مدرسه (مانند شورای معلمان و شورای دانش آموزان) با تفویض برخی از اختیارات اداره و مدرسه به آنان فراهم آوردن زمینه مشارکت بیشتر ایشان در فرآیند تعلیم و تربیت مدرسه.	- برنامه درسی - راهبر ی و مدیر یت - منابع انسانی آموزش ویادگیری پرورشی و فوق برنامه تربیت بدنی و سلامت مشارکت	۱- فعالیت های غنی سازی اوقات فراغت دانش آموزان ۲- آموزش پیشگیری رشد مدار (مدارس مراقبت از خود) و پیشگیری با رویکرد اجتماع-محور (مدارس مراقب) ۳- توانمند سازی و آموزش مهارت های خود مراقبتی با ارایه آموزش های لازم و مستمر به دانش آموزان، والدین و کارکنان برای پیشگیری از اعتیاد در محیط خانه و مدرسه ۴- مشارکت فعال دانش آموزان در اجرای مراسم آغازین ۵- شیوه ها و راهکارهای ترغیب و تشویق دانش آموزان جهت شرکت در مسابقات و شورای دانش آموزی ۶- ارایه خدمات توانمند سازی و حمایتی و انجام مداخلات آموزشی، توانمند سازی و حمایت های روانی- اجتماعی دانش آموزان در معرض خطر، دارای اختلالات مصرف مواد و لازم التوجه ۷- آشنایی دانش آموزان با مهارت های زندگی از طریق نمایش، قصه
--	--	---	---	--

گویی و داشتن نویسی و ۸- اولویت بندی نیازهای پرورشی ، ورزشی و فوق برنامه و طبقه بندی علاقه دانش آموزان از طریق خود اظهاری و اعلام والدین ۹- فعالیتهای فوق برنامه متناسب با نیازهای دانش آموزان ۱۰- احیاء نقش تربیتی و مشاوره ای معلمان و همزمان توسعه و تقویت برنامه ی معلم رابط مشاور ۱۱- توانمند سازی و تشویق دانش آموزان برای مشارکت در فعالیت های خیریه و تعاونی در جامعه با استفاده از ظرفیت برنامه درسی و فعالیت های تربیتی ۱۲- فعالیت های تقویت فرهنگ نیکو کاری، تعاون و مشارکت جویی در دانش آموزان ۱۳- توانمندسازی و آموزش اعضای شورای مدرسه ، شورای معلمان و شورای دانش آموزی ۱۴- فعالیت های تقویت و توسعه فرهنگ سازمانی مدرسه با تاکید بر تقویت روحیه اخوت و تعاون در بین معلمان و دانش آموزان ۱۵- تقویت تعاملات بین مدرسه ای در سطح منطقه و استان		راهکار ۱-۲- تدوین برنامه های عملیاتی در راستای ترویج ، تقویت مستمر و تحکیم فضایل اخلاقی در محیط های تربیتی با استفاده از تمام ظرفیت های آموزشی و تربیتی با تاکید بر اولویت کرامت و عزت نفس ، حیاء و عفت ، صداقت ، مسئولیت پذیری و نظم در تمام دوره های تحصیلی راهکار ۴-۱۵- دانش افزایی مستمر معلمان در حین خدمت و ارتقاء شأن و منزلت فرهنگی و اجتماعی آنها راهکار ۱-۹: ایجاد تسهیلات قانونی و ساز و کارهای تشویقی و انگیزشی لازم اعم از مادی و معنوی، برای بسط فرهنگ نیکوکاری و تعاون، مشارکت پذیری و مشارکت جویی در جامعه و در بین دانش آموزان با الهام از آموزه های دینی با تأکید بر استفاده مناسب از ظرفیت کتاب های درسی، مجلات و رسانه های آموزشی و برگزاری اردوهای جهادی راهکار ۱-۱۶- ایجاد تنوع در فرصتهای تربیتی در مراکز آموزشی و تربیتی برای پاسخ گویی به نیازهای دانش آموزان راهکار ۴-۲۱ استقرار نظام راهنمایی و مشاوره ی مبتنی بر مبانی اسلامی و افزایش نقش معلمان در این زمینه و به کارگیری مشاوران متخصص برای ایفای وظایف تخصصی در تمام پایه های تحصیلی	و اجتماعی (محیط زندگی و مدرسه) وظایف خود را در قبال دیگران انجام دهد هدف ۲ دوره دوم: با شناخت تغییرات محیط طبیعی و اجتماعی در گذر زمان ، تاثیر آن را در زندگی خود تبیین کند. هدف ۳ دوره اول: با شناخت خود به عنوان یک شهروند ایرانی ، احساس تعلق خود را نسبت به وطن و نمادهای آن نشان دهد . هدف ۳ دوره دوم: با درک شناخت شاخص های هویت ملی / ایرانی - اسلامی ، توانایی / ظرفیت های خود را در فعالیتهای برنامه ها / تقویت /
--	--	---	--

۱۶- و...		راهکار ۷-۱- ایجاد سازوکار برای تقویت انسجام اجتماعی و وحدت ملی و احیاء هویت افتخارآمیز اسلامی - ایرانی در دانش‌آموزان و معلمان با تأکید بر آموزش و اجرای سرود ملی به اهتزاز در آوردن پرچم جمهوری اسلامی ایران در مدرسه راهکار ۵/۲- ایجاد ساز و کارهای لازم برای تقویت آداب و سبک زندگی اسلامی - ایرانی، در تمام ساحت‌های تعلیم و تربیت به عنوان رویکرد حاکم در فرایند طراحی، تدوین و اجرای برنامه‌های درسی و آموزشی راهکار ۵/۳- طراحی و ارائه الگوی لباس و پوشش مناسب، متنوع، زیبا و آراسته مبتنی بر فرهنگ اسلامی- ایرانی برای میریان و دانش‌آموزان پسر و دختر در راستای تقویت هویت اسلامی- ایرانی راهکار ۵-۸- تبیین دستاوردهای علمی و فنی و تمدن اسلامی - ایرانی در برنامه‌های آموزشی و تقویت بـاور و روحیـه مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان. راهکار ۹/۸- تعامل اثر بخش با مراکز فرهنگی و اجتماعی و استفاده از ظرفیت رسانه‌ها - به ویژه رسانه ملی - برای تبیین جایگاه نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی در تولید سرمایه اجتماعی و فرهنگی و جلوگیری از کوچک‌انگاری نقش آن در سرنوشت آینده کشور از منظر معارف اسلامی	حفظ انسجام ملی / دفاع از منافع ملی توسعه دهد.
-----------------	--	--	--

**ساحت
تعلیم و
تربیت
علمی
فناوری**

هدف ۱ دوره اول: با بهره گیری از مهارت های پایه یادگیری، پدید ه های طبیعی و روابط ریاضی را مطالعه کند و یافته های خود را با دیگران به اشتراک بگذارد.	راهکار ۶/۶- برقراری تعامل اثربخش مدارس با محیط های یادگیری مانند پژوهشسراها، اردوگاه ها، خانه های فرهنگ، کتابخانه های عمومی، نمایشگاه ها و موزه های تخصصی علوم و فناوری، مراکز کارآفرینی، ورزشگاه ها و سایر مراکز مشابه با رعایت اصل غنی سازی محیط مدرسه با همکاری سایر دستگاه ها.	- برنامه درسی	آموزش و یادگیری	۱- تقویت شایستگی های پژوهشی معلمان با تاکید بر پژوهش های گروهی از جمله درس پژوهی و اقدام پژوهی ۲- تقویت و توسعه مشارکت کارکنان جهت شرکت در فعالیت های علمی - آموزشی و ورزشی و سلامت ۳- اطلاع رسانی دستاوردهای مطالعات پژوهشی به کارکنان (تراکت "پنفلید" سایت و..)
هدف ۱ دوره دوم: با استفاده از مهارت های علمی و تفکر، پدیده های طبیعی (آیات الهی) و الگوها و روابط ریاضی را مطالعه کند و نتایج آن را برای حل مسائل روزمره زندگی بکار گیرد.	راهکار ۵/۱۸- حمایت مادی و معنوی از مدیران، مربیان و دانش آموزان خلاق و نوآور و کارآفرین راهکار ۳/۱۷- اصلاح و به روزآوری روش های تعلیم و تربیت با تأکید بر روش های فعال، گروهی، خلاق با توجه به نقش الگویی معلمان راهکار ۲/۱۷- تولید و به کارگیری محتوای الکترونیکی متناسب با نیاز دانش آموزان	- راهبری و مدیریت فضای، تجهیزا ت و فناوری پژوهش و ارزشیابی منابع انسانی	مشارکت	۴- توسعه و تقویت ارتباط و تعامل معلمان با گروه های آموزشی منطقه ۵- طراحی و ارائه تکالیف عملکردی متناسب با نیاز دانش آموز درایام تعطیل به ویژه عید نوروز (رح عید و داستان) ۶- توسعه و تقویت آموزش پژوهش محور در مدرسه و کلاس ۷- تولید محتوای الکترونیکی ویژه همکاران
هدف ۲ دوره اول: با کسب مهارت های پایه فناوری، پرسشگری و خلاقیت، فرآیند تولید یک محصول را تجربه کند.	راهکار ۷/۱۱- توسعه زمینه پژوهشگری و افزایش توانمندی های حرفه ای به شکل فردی و گروهی میان معلمان و تبادل تجارب و دستاوردها در سطح محلی و ملی و ایجاد فرصت های بازآموزی مستمر			۸- طراحی فعالیت های متنوع آموزشی جهت دانش اموزان دارای افت تحصیلی ۹- تقویت معلمان و مربیان در تهیه و تنظیم طراحی آموزشی ۱۰- کیفیت طراحی آموزشی معلمان (بکارگیری روش های فعال و خلاق استفاده از ابزارهای مناسب بهره مندی

	هدف ۲ دوره دوم: با استفاده از مهارت های کار با دیگران، ایده ها و یافته های حاصل از فعالیت های علمی - پژوهشی (فردی و گروهی) را با دیگران به مشارکت بگذارد. هدف ۳ دوره دوم: با استفاده از یافته های علمی و فناوری و بهره گیری از مهارت های پایه فناوری، کالاها و وسایل مورد استفاده در زندگی روزمره را بررسی و ایده هایی برای بهبود کیفیت و استفاده مسئولانه از منابع پیشنهاد کند.	علمی و تحقیقاتی و مطالعاتی و برگزاری جشنواره های الگوی تدریس برتر و اختصاص اعتبارات خاص برای فعالیت های پژوهشی معلمان. راهکار ۲۱/۹- حاکمیت برنامه محوری به جای کتاب محوری و تولید بسته آموزشی در برنامه های درسی با رعایت اصل معلم محوری. راهکار ۱۹/۲- طراحی و اجرای نظام ارزشیابی نتیجه محور براساس استانداردهای ملی برای گذر از دوره های تحصیلی و رویکرد ارزشیابی فرآیند محور در ارتقای پایه های تحصیلی دوره ابتدایی و رویکرد تلفیقی (فرآیند محور و نتیجه محور) در سایر پایه های تحصیلی). راهکار ۱۶/۱- ایجاد تنوع در فرصت های تربیتی در مراکز آموزشی و تربیتی برای پاسخگویی به نیازهای دانش آموزان. ۱۱-۶- استقرار ساز و کارهای ارتقای توانمندی های معلمان برای مشارکت موثر آنان در برنامه ریزی درسی در سطح مدرسه، به ویژه ساز و کارهایی که به تقویت هویت		از فناوری های نوین استفاده از وسایل و امکانات موجود آموزشی پرورشی و ورزشی و....) ۱۱- توسعه و تقویت تعامل مدرسه با پژوهش سراها و موسسات رسمی حامی نوآوری و خلاقیت نظیر پارک های علم و فناوری، شرکت های دانش بنیان و صنایع مرتبط با فناوری های نوین ۱۲- تقویت اجرای صحیح ارزشیابی کیفی توصیفی ۱۳- تشویق و ترغیب معلمان برای شرکت موثر در جشنواره های الگوهای تدریس و جشنواره های علمی - تخصصی تربیت بدنی ۱۴- توانمند سازی نیروی انسانی (طرح کارآمد، مدرسه توانمند ساز) برای خلق فرصت ها و محیط های متنوع یادگیری متناسب با نیازهای و علایق متنوع دانش آموزان ۱۵- برنامه ریزی جهت دانش آموزان تلفیقی ۱۶- استفاده از طبیعت به عنوان بزرگترین آزمایشگاه علوم تجربی و تدارک برنامه های اردویی جهت استفاده از طبیعت و گزارش نویسی ۱۷- توسعه و تجهیز کلاس های هوشمند و سایت آموزش کامپیوتر مدرسه
--	--	---	--	--

۱۸- ارتقاء سواد رسانه ای معلمان و توسعه بهره برداری از فناوری های نوین آموزشی برای اثر بخش کردن فعالیت های آموزشی و تربیتی ۱۹- برپایی نمایشگاه هایی از آثار علمی - پژوهشی دانش آموزان جهت ترغیب و تشویق دانش آموزان ۲۰- برگزاری مسابقات دانش اموزی با رویکرد فناوری ۲۱- برنامه ریزی آموزش مهارت های پایه فناوری برای دانش اموزان در برنامه های فوق برنامه ۲۲- تجهیز کتابخانه کلاسی با مشارکت والدین و سایر نهادها ۲۳- توسعه و تقویت مشارکت اولیاء در فعالیت های علمی و آموزشی ۲۴- اجرای جشنواره جابر ابن حیان ۲۵- اجرای طرح تکالیف مهارت محور ۲۶- و ...			حرفه ای آنان می انجامد.		
--	--	--	-------------------------	--	--

**ساحت
تعلیم و
تربیت
زیستی
بدنی**

هدف ۱ دوره اول : با شناسایی ویژگی ها، نیازها و توانمندی های جسمی- حرکتی خود، رفتارهای متناسب با آن را برای حفظ شادابی، ارتباط سطح سلامت و توانایی های بدنی خویش به عنوان امانت الهی انجام دهد.	راهکار ۸-۸: مشارکت فعال آموزش و پرورش در مواجهه با نیازهای فوری و عمومی جامعه از قبیل حفظ و پاکیزگی محیط زیست، اردوهای آموزشی و توجیهی برای آماده سازی مربیان و دانش آموزان	تربیت بدنی و سلامت	۱- اجرای طرح حیاط پویا ، خط کشی زمین های ورزشی ۲- تکمیل و بایگانی فرم سلامت دانش آموزان برای انجام فعالیت های ورزشی بر اساس دستورالعمل جامع اجرا و ارزشیابی درس تربیت بدنی ۳- برگزاری مسابقات ، اردوها و کلاس های مرتبط با موضوع محیط زیست ، سلامت و تندرستی ۴- برگزاری المپیاد ورزشی درون مدرسه ای ۵- شرکت در دوره های توجیهی و آموزشی تربیت بدنی ویژه مدیران و آموزگاران ۶- شناسایی و ارجاع دانش آموزان دارای ناهنجاری های اسکلتی و قامتی به کانون های حرکات اصلاحی ۷- انجام فعالیتهای موثر جهت حضور حداکثری دانش آموزان و معلمان در مسابقات ورزشی ۸- شناسایی و ارجاع دانش آموزان دارای مشکلات عاطفی و ... به مراکز مشاوره ۹- معرفی خدمات مشاوره ای مراکز مشاوره هسته های آموزش و پرورش و مراکز مشاوره انجمن و اولیاء به دانش آموزان و اولیاء ۱۰- برگزاری دوره آموزشی معرفی برنامه درس تربیت بدنی به والدین و توزیع بروشور راهنمای والدین در جلسه اول انجمن اولیا و مربیان ۱۱- برگزاری مسابقات ، نمایشگاه ، کارگاه ها و کلاسهای آموزشی و ... با رویکرد محیط زیست ۱۲- تقویت مشارکت دانش آموزان در طرح های بهداشتی و حوزه سلامت ۱۳- توسعه فرهنگ تغذیه سالم در مدارس ۱۴- ارتقاء کیفیت بوفه مدرسه (فضاء ، مواد خوراکی ،
هدف ۱ دوره دوم : با شناسایی ویژگی ها، نیاز ها و توانمندی های جسمی- حرکتی و روانی خود، الگوی متناسب با موقعیت های مختلف را انتخاب کند و سطح سلامت و شادابی خود را ارتقاء دهد.	راهکار ۷-۳ ارائه خدمات مشاوره ای تربیتی در کلیه سطوح تحصیلی برای افزایش سلامت جسمی و روحی در دانش آموزان	برنامه درسی مدیریت	۱۱- اجرای طرح حیاط پویا ، خط کشی زمین های ورزشی ۱۲- تکمیل و بایگانی فرم سلامت دانش آموزان برای انجام فعالیت های ورزشی بر اساس دستورالعمل جامع اجرا و ارزشیابی درس تربیت بدنی ۱۳- برگزاری مسابقات ، اردوها و کلاس های مرتبط با موضوع محیط زیست ، سلامت و تندرستی ۱۴- برگزاری المپیاد ورزشی درون مدرسه ای ۱۵- شرکت در دوره های توجیهی و آموزشی تربیت بدنی ویژه مدیران و آموزگاران ۱۶- شناسایی و ارجاع دانش آموزان دارای ناهنجاری های اسکلتی و قامتی به کانون های حرکات اصلاحی ۱۷- انجام فعالیتهای موثر جهت حضور حداکثری دانش آموزان و معلمان در مسابقات ورزشی ۱۸- شناسایی و ارجاع دانش آموزان دارای مشکلات عاطفی و ... به مراکز مشاوره ۱۹- معرفی خدمات مشاوره ای مراکز مشاوره هسته های آموزش و پرورش و مراکز مشاوره انجمن و اولیاء به دانش آموزان و اولیاء ۲۰- برگزاری دوره آموزشی معرفی برنامه درس تربیت بدنی به والدین و توزیع بروشور راهنمای والدین در جلسه اول انجمن اولیا و مربیان ۲۱- برگزاری مسابقات ، نمایشگاه ، کارگاه ها و کلاسهای آموزشی و ... با رویکرد محیط زیست ۲۲- تقویت مشارکت دانش آموزان در طرح های بهداشتی و حوزه سلامت ۲۳- توسعه فرهنگ تغذیه سالم در مدارس ۲۴- ارتقاء کیفیت بوفه مدرسه (فضاء ، مواد خوراکی ،
هدف ۲ دوره اول : با کسب آگاهی نسبت به محیط زیست ، تاثیر عملکرد خود بر محیط زندگی ، بررسی و نتایج آن را به کار گیرد.	راهکار ۴-۴ افزایش میزان مشارکت خانواده ها در فعالیت های آموزشی و تربیتی مدرسه	مشارکت	۱۱- اجرای طرح حیاط پویا ، خط کشی زمین های ورزشی ۱۲- تکمیل و بایگانی فرم سلامت دانش آموزان برای انجام فعالیت های ورزشی بر اساس دستورالعمل جامع اجرا و ارزشیابی درس تربیت بدنی ۱۳- برگزاری مسابقات ، اردوها و کلاس های مرتبط با موضوع محیط زیست ، سلامت و تندرستی ۱۴- برگزاری المپیاد ورزشی درون مدرسه ای ۱۵- شرکت در دوره های توجیهی و آموزشی تربیت بدنی ویژه مدیران و آموزگاران ۱۶- شناسایی و ارجاع دانش آموزان دارای ناهنجاری های اسکلتی و قامتی به کانون های حرکات اصلاحی ۱۷- انجام فعالیتهای موثر جهت حضور حداکثری دانش آموزان و معلمان در مسابقات ورزشی ۱۸- شناسایی و ارجاع دانش آموزان دارای مشکلات عاطفی و ... به مراکز مشاوره ۱۹- معرفی خدمات مشاوره ای مراکز مشاوره هسته های آموزش و پرورش و مراکز مشاوره انجمن و اولیاء به دانش آموزان و اولیاء ۲۰- برگزاری دوره آموزشی معرفی برنامه درس تربیت بدنی به والدین و توزیع بروشور راهنمای والدین در جلسه اول انجمن اولیا و مربیان ۲۱- برگزاری مسابقات ، نمایشگاه ، کارگاه ها و کلاسهای آموزشی و ... با رویکرد محیط زیست ۲۲- تقویت مشارکت دانش آموزان در طرح های بهداشتی و حوزه سلامت ۲۳- توسعه فرهنگ تغذیه سالم در مدارس ۲۴- ارتقاء کیفیت بوفه مدرسه (فضاء ، مواد خوراکی ،
هدف ۲ دوره دوم : با	راهکار ۵-۵: طراحی و تدوین		۱۱- اجرای طرح حیاط پویا ، خط کشی زمین های ورزشی ۱۲- تکمیل و بایگانی فرم سلامت دانش آموزان برای انجام فعالیت های ورزشی بر اساس دستورالعمل جامع اجرا و ارزشیابی درس تربیت بدنی ۱۳- برگزاری مسابقات ، اردوها و کلاس های مرتبط با موضوع محیط زیست ، سلامت و تندرستی ۱۴- برگزاری المپیاد ورزشی درون مدرسه ای ۱۵- شرکت در دوره های توجیهی و آموزشی تربیت بدنی ویژه مدیران و آموزگاران ۱۶- شناسایی و ارجاع دانش آموزان دارای ناهنجاری های اسکلتی و قامتی به کانون های حرکات اصلاحی ۱۷- انجام فعالیتهای موثر جهت حضور حداکثری دانش آموزان و معلمان در مسابقات ورزشی ۱۸- شناسایی و ارجاع دانش آموزان دارای مشکلات عاطفی و ... به مراکز مشاوره ۱۹- معرفی خدمات مشاوره ای مراکز مشاوره هسته های آموزش و پرورش و مراکز مشاوره انجمن و اولیاء به دانش آموزان و اولیاء ۲۰- برگزاری دوره آموزشی معرفی برنامه درس تربیت بدنی به والدین و توزیع بروشور راهنمای والدین در جلسه اول انجمن اولیا و مربیان ۲۱- برگزاری مسابقات ، نمایشگاه ، کارگاه ها و کلاسهای آموزشی و ... با رویکرد محیط زیست ۲۲- تقویت مشارکت دانش آموزان در طرح های بهداشتی و حوزه سلامت ۲۳- توسعه فرهنگ تغذیه سالم در مدارس ۲۴- ارتقاء کیفیت بوفه مدرسه (فضاء ، مواد خوراکی ،

			مشارکت در طرح های و برنامه های بهداشت، سلامت، تفریحات سالم، تربیت بدنی و فعالیت های ورزشی، مسئولیت خود در قبال سلامت فردی، خانوادگی و جامعه را انجام و تاثیر پذیری آن را بر سلامت خود و دیگران مورد ارزیابی قرار دهد. هدف ۳ دوره دوم: با شناسایی محیط زندگی خود، تاثیر الگوی رفتاری خویش بر محیط زیست به مثابه آیات الهی را تبیین کند و عملکرد خود را بهبود بخشد.	برنامه آموزشی متناسب با نیازها و نقش های دختران و پسران	هزینه ها و ...) ۱۵- برگزاری مناسبت های مرتبط با حوزه محیط زیست (درختکاری، روز طبیعت، هوای پاک و ...) با حضور و مشارکت حداکثری معلمان، دانش آموزان ۱۶- برگزاری اردو های آموزشی با محوریت سلامت و محیط زیست ۱۷- تهیه تجهیزات و وسایل ورزشی مورد نیاز بر اساس دستورالعمل جامع اجرا و ارزشیابی درس تربیت بدنی ۱۸- ایمن سازی، بهسازی و متناسب سازی فضاهای ورزشی بر اساس دستورالعمل مربوطه ۱۹- برگزاری ورزش صبحگاهی ۲۰- تشکیل کانون های ورزشی درون مدرسه ای بر اساس دستورالعمل مربوطه ۲۱- اجرای طرح ورزش با خانواده ۲۲- برگزاری هفته مبارزه با اعتیاد و آسیب های اجتماعی ۲۳- ارائه خدمات توانمند سازی و حمایتی در زمینه آسیب های اجتماعی و رفتارهای پر خطر ۲۴- ارتقای بهداشت مدارس با آموزش سلامت و بهداشت به دانش آموزان ۲۵- توسعه نظام مراقبت از سلامت جسمانی و خود مراقبتی دانش آموزان ۲۶- هنجاریابی اقدامات بهداشتی با نظارت بر وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدارس ۲۷- و ...
--	--	--	---	--	---

ساحت های سند تحول	اهداف دوره ابتدایی	راهکار سند تحول	زیر نظام	فرایند های مدرسه	فعالیت
ساحت تعلیم و تربیت زیبا شناختی و هنری	هدف ۱ دوره اول : با مشاهده اشیاء اطراف، پدیدههای طبیعی و فرهنگی و هنری ساده، دریافت حسی خود و لذت حاصل از آن را به زبان هنر ابراز کند.	۶-۶ ایجاد شبکه ای از محیط های یادگیری مانند پژوهش سرا، اردوگاه ها، خانه های فرهنگ، کتابخانه های عمومی، نمایشگاه ها و موزه های تخصصی علوم و فناوری، مراکز کار آفرین، ورزشگاه ها و سایر مراکز مشابه و برقراری تعامل اثربخش مدارس با این محیط ها، با رعایت اصل غنی سازی محیط مدرسه با همکاری سایر دستگاه ها.	-برنامه درسی -فضا و تجهیزات و فناوری	پرورشی و فوق برنامه آموزش و یادگیری	۱- برگزاری فعالیت های فوق برنامه و پرورشی با موضوعات هنری و پرورش خلاقیت ۲- فعالیت های تشکیل انجمن های علمی و هنری ۳- استفاده از ظرفیتهای محیطهای یادگیری متنوع (اردو ها ، مراکز هنری ، کتابخانه و ...)
	هدف ۱ دوره دوم : با شناسایی و درک اهمیت عناصر زیبایی سازد پیرامون خود فضای زندگی خویش را بهبود بخشد هدف ۲ دوره اول : با تغییر سازنده در محیط و اشیا اطراف قدرت تخیل، تجسم و خلاقیت خود را پرورش می دهد هدف ۲ دوره دوم : با خلق یک اثر هنری، با استفاده از معیارهای زیبایی شناسی، قدرت تخیل، تجسم و ایده پردازی خود را تقویت کند. هدف ۳ دوره دوم : با شناخت اصول اولیه زیباشناسی ، یک پدیده طبیعی یا اثر هنری را بررسی و چگونگی تأثیر آن را بر خود توصیف کند	۳-۱۴ : اهتمام به طراحی و تجهیز مناسب نمازخانه ، کتابخانه ، آزمایشگاه ، فضای سبز و فضای ورزشی در تمام مدارس به عنوان محیط تعلیم و تربیت			۴- توانمند سازی معلمان در زمینه موضوعات هنری و پرورش خلاقیت ۵- فعالیت های توسعه و تقویت فرهنگ کتابخوانی در دانش آموزان ، معلمان و اولیاء ۶- زیباسازی و نشاط فضای فیزیکی مدرسه ۷- توسعه فضای سبز بر اساس ظرفیت مدرسه ۸- وضعیت رنگ آمیزی مناسب و شاد درها و دیوارها و ترسیم اشکال حیاط پویا ۹- فعالیت های شناسایی و رشد و شکوفایی استعداد های فرهنگی - هنری دانش آموزان در طرح شهاب ۱۰- و ...

ساحت های سند تحول	اهداف دوره ابتدایی	راهکار سند تحول	زیر نظام	فرایند های مدرسه	فعالیت
ساحت تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه ای	هدف ۱ دوره اول : با درک مفاهیم پایه اقتصاد (فایده، هزینه و مصرف)، روش مصرف بهینه را در زندگی شخصی و خانوادگی به کار گیرد.	۶-۲۰ بهینه سازی بهره برداری از منابع مادی و فیزیکی و تبدیل به احسن کردن آن ها و طراحی استانداردهای مصرف و تعبیه ساز و کارهای پیشگیری از اسراف و تبذیر	-برنامه درسی	آموزش و یادگیری	۱- برگزاری اردو و بازدید از مراکز صنعتی، کارگاهی، تحقیقاتی و مشاغل و حرف مختلف
	هدف ۱ دوره دوم : با شناسایی مفاهیم پایه اقتصادی و مالی (سرمایه، تولید، توزیع، مصرف) مصادیق رایج آن را در زندگی شخصی و خانوادگی بکار گیرد	۶-۶: ایجاد شبکه ای از محیط های یادگیری مانند پژوهش سراها، اردوگاه ها، خانه های فرهنگ، کتابخانه های عمومی، نمایشگاه ها و موزه های تخصصی علوم و فناوری، مراکز کارآفرینی، ورزشگاه ها و سایر مراکز مشابه و برقراری تعامل اثربخش مدارس با این محیط ها، با رعایت اصل غنی سازی محیط مدرسه با همکاری سایر دستگاه ها	-راهبری و مدیریت فضا، تجهیزات و فناوری	پرورشی فوق برنامه مشارکت	۲- ارائه بسته های تشویقی در جهت حمایت و بهره مندی از ایده های خلاق و نوآور معلمان و دانش آموزان در راستای کارآفرینی
	هدف ۲ دوره اول : با شناسایی مفاهیم پایه اقتصادی (با تاکید بر مصرف بهینه) مصادیق ساده آنها را در زندگی شخصی و خانوادگی به	۱-۶ گسترش و تنوع دادن به حرف و مهارتهای مورد نیاز جامعه و تعلیم متناسب و برنامه ریزی شده آن در	-منابع انسانی	تربیت بدنی و سلامت	۳- برگزاری بازارچه های کارآفرینی، نمایشگاه دست سازه ها
					۴- آموزش اصلاح الگوی مصرف
					۵- برون سپاری فعالیت های اقتصادی مدرسه به دانش آموزان (بوفه و...)

۶- برنامه ریزی غنی سازی اوقات فراغت دانش آموزان ۷- برنامه ریزی به منظور شناسایی و رشد شکوفایی استعداد های شغلی دانش آموزان ۸- انجام پروژه های علمی کلاس محور با محوریت درس تفکر و پژوهش و کار و فناوری ۹- توسعه و تجهیز کلاس کار و فناوری ۱۰- برنامه ریزی برگزاری جشنواره مشاغل بومی و محلی ۱۱- استفاده از ظرفیت اولیاء در معرفی مشاغل ۱۲- برگزاری کلاس های مهارت آموزی دانش اموزان در قالب فعالیت های فوق برنامه ۱۳- استفاده از ظرفیت اولیاء ی پزشکی و پیراپزشک در خدمات سلامت دانش آموزی ۱۴- و ...			همه ی دوره های تحصیلی و برای همه دانش آموزان ۱-۱۶ ایجاد تنوع در فرصت های تربیتی در مراکز آموزشی و تربیتی برای پاسخگویی به نیازهای دانش آموزان راهکار ۵/۱۸- حمایت مادی و معنوی از مدیران، مربیان و دانش آموزان خلاق و نوآور و کارآفرین	کار گیرد . هدف ۲ دوره دوم : با کسب مهارت های ساده کارآفرینی قدرت تخیل و خلاقیت خود را برای تولید یک محصول یا خدمت به کار گیرد هدف ۳ دوره اول : با کسب مهارت های ساده کارآفرینی قدرت تخیل و خلاقیت خود را برای تولید یک محصول یا خدمت به کار گیرد هدف ۳ دوره دوم : با درک مفاهیم اخلاق اقتصادی (کار و تلاش ، رعایت حق الناس ، نیکوکاری ، انصاف و امانتداری ، پرهیز از اسراف) رفتار خود در زندگی شخصی و ارتباط با دیگران را بر مبنای آن سازمان داده و عمل کند.	
--	--	--	--	--	--

همانگونه که در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به برنامه محوری، مشارکت پذیری و مشارکت جویی، نظارت و راهنمایی، ارزیابی مداوم و مستمر و ارتقاء کیفیت آموزش و پرورش در کلیه زیر نظام ها توجه و تأکید شده است، برنامه تدبیر تلاشی برای ارتقای مدیریت مدرسه در مسیر سند تحول بنیادین است و نیز می کوشد با محور قرار دادن و تحقق کارکردهای زیر در مدرسه به انتظارات سند تحول بنیادین جامعه عمل بپوشاند .

۱- اقدام آگاهانه و عمل هوشمندانه مبتنی بر برنامه ونقشه ی راه

۲- نظارت و راهنمایی توانمند ساز

۳- ارزیابی مستمر و مداوم با شاخص های روشن

۴- مشارکت فعال مجموعه عوامل مؤثر و ذینفعان

اهداف :

هدف کلی:

ارتقای سطح عملکرد مدرسه و کیفیت آن براساس ساحت های شش گانه تعلیم و تربیت و اهداف دوره ابتدایی

اهداف جزئی:

- نهادینه سازی برنامه محوری در مدیریت مدارس و توجه نظام مند و هماهنگ به فرایندهای آن
- افزایش توان و خودباوری مدیران و عوامل انسانی مدرسه در تصمیم گیری و تدبیر امور مدرسه
- توسعه و تقویت فرهنگ مشارکت و کارگروهی در مدرسه با بهره گیری از توانمندی های کلیه ذی نفعان
- تقویت فرآیند ارزیابی مستمر برنامه ها و فعالیت ها با تأکید بر خودارزیابی
- توسعه و تقویت فرآیند آموزش و یادگیری
- توسعه و تقویت فرآیند برنامه های پرورشی

- ارتقای سلامت، بهداشت، تربیت بدنی وایمنی مدرسه و فراهم کردن سازوکارهای مناسب
- پیاده سازی الگوی عملیاتی اجرای سند تحول بنیادین در مدارس

شکل شماره (۷) : اهداف برنامه تدبیر

گستره ی برنامه تدبیر از صف تا ستاد

مدارس دوره ابتدایی سراسر کشور اعم از مدارس دولتی و غیردولتی شهری، روستایی، عشایری و مجتمع های آموزشی که با مدیریت مستقل اداره می شوند. ساختار برنامه ریزی و اجرا: به منظور هدایت و رهبری برنامه تدبیر در سطوح مختلف برنامه ریزی، اجرا و نظارت و ارزیابی پیش بینی تیم های متناسب با هر سطح ضروری است.

سطح ستاد:

تیم راهبری برنامه درستاد:

- ۱- معاون آموزش ابتدایی (مسئول تیم)
- ۲- مدیرکل دفتر آموزش دبستانی (دبیر)
- ۳- معاون دفتر آموزش دبستانی (عضو)
- ۴- گروه برنامه ریزی بهسازی منابع انسانی و مدیریت آموزشگاهی دفترآموزش دبستانی (عضو)
- ۵- نماینده مرکز برنامه ریزی ،منابع انسانی و فناوری اطلاعات(عضو)
- ۶- نماینده معاونت پرورشی(عضو)
- ۷- نماینده معاونت تربیت بدنی(عضو)
- ۸- نماینده سازمان مدارس غیر دولتی(عضو)
- ۹- نماینده اداره کل شاهد(عضو)
- ۱۰- نماینده اداره کل آموزش و پرورش عشایر(عضو)
- ۱۱- مسوول دبیرخانه مدیریت آموزشگاهی(عضو)

وظایف تیم راهبری :

۱. تهیه و تنظیم دستورالعمل اجرایی برنامه و ارسال آن به استان ها
۲. تشکیل شورای سیاستگذاری و برگزاری جلسات منظم برای تدوین خط مشی برنامه
۳. تهیه و تنظیم چارچوب تشکیل گروههای هم اندیش مدیران
۴. نظارت بر اجرای صحیح برنامه و ارزیابی از آن
۵. ارائه بازخورد مناسب به استان جهت بهبود مستمر برنامه ها
۶. برگزاری نشست های آسیب شناسی به منظور اصلاح و بازنگری برنامه
۷. ارائه گزارش های تحلیلی از عملکرد استان ها با همکاری دبیرخانه مدیریت آموزشگاهی

۸. برگزاری همایش تجارب برتر مدیران به منظور ترویج و توسعه روش های نوین برنامه محوری در مدارس با همکاری دبیرخانه مدیریت آموزشی

سطح استان:

تیم برنامه ریزی استانی:

تیم برنامه ریزی و مدیریت استان با مسئولیت معاون آموزش ابتدایی و عضویت مسئولین ادارات مربوطه در استان و نمایندگان بخش هایی نظیر سطح ستاد تشکیل می گردد. دبیری تیم ترجیحا برعهده رابط برنامه تدبیر می باشد.

وظایف:

۱. پیش بینی برنامه های مناسب برای توجیه مسئولین مرتبط استانی، مدیران و کارشناسان مناطق، مدیران مدارس و سایر عوامل انسانی
۲. پیش بینی برنامه های نظارتی با هدف اجرای شایسته برنامه در مناطق
۳. تشکیل گروه های هم اندیش مدیران (شیوه نامه دبیرخانه مدیریت آموزشی) به منظور ارائه مشاوره به مدیران در خصوص اجرای صحیح برنامه
۴. تنظیم گزارش تحلیلی از چگونگی اجرا بر اساس اطلاعات حاصله از فرآیند نظارت هدفمند
۵. تقدیر استان از مدارس واجد شرایط

سطح منطقه:

تیم برنامه ریزی منطقه ای (اجرا و نظارت):

تیم مدیریتی و اجرایی منطقه با مسئولیت معاون آموزش ابتدایی یا معاون آموزشی منطقه و عضویت سایر معاونین و کارشناسان ذیربط ادارات در مناطق تشکیل می گردد. دبیری تیم ترجیحا برعهده کارشناس مسئول آموزش ابتدایی می باشد.

وظایف:

۱. تبیین برنامه در شورای معاونین منطقه با مسئولیت معاونت آموزش ابتدایی

۲. پیش بینی و اجرای برنامه های آموزشی - توجیهی ویژه عوامل انسانی مدارس (مدیران، معاونین و...)
 ۳. تنظیم برنامه نظارتی در طول سال تحصیلی (ارزیابی فرآیندی فرم ۵) بر اجرای برنامه در مدارس با هدف ارائه بازخورد، راهنمایی، توانمند سازی و بهبود مستمر امور مدارس
 ۴. تشکیل گروههای هم اندیش مدیران به منظور ارائه مشاوره به مدیران در خصوص اجرای صحیح برنامه و بهره مندی از آنان در ارزیابی ها
 ۵. ارزیابی مدارس براساس شاخص های پیش بینی شده در جدول شماره (۶) با ملاحظه نتایج خودارزیابی ها و برنامه سالانه
 ۶. ارائه بازخورد و راهکارهای پیشنهادی برای بهبود برنامه ها و فعالیت های هر مدرسه براساس نتایج ارزیابی بیرونی انجام شده
 ۷. تقدیر منطقه از مدارس حائز شرایط
 ۸. معرفی مدارس حائز شرایط جهت تقدیر به استان
- سطح مدرسه:

تیم برنامه ریزی مدرسه ای (برنامه ریزی عملیاتی) :

تیم برنامه ریزی مدرسه همان شورای مدرسه^۱ می باشد.

وظایف:

۱. انجام خودارزیابی اولیه برای ترسیم وضعیت موجود آموزشی، پرورشی و... با بهره گیری از ظرفیت های منابع انسانی بر اساس فرم شماره (۶)
۲. تنظیم برنامه عملیاتی سالانه مدرسه بر اساس نتایج خود ارزیابی اولیه با مشارکت کلیه عوامل انسانی در شورای مدرسه و تصویب آن
۳. تنظیم تقویم اجرایی فعالیت ها و اقدامات پیش بینی شده در برنامه سالانه
۴. ابلاغ وظایف و مسئولیت تعیین شده هریک از عوامل انسانی در جلسه ای توجیهی به صورت رسمی و مکتوب

۵. تنظیم برنامه زمانبندی مناسب در جهت نظارت و ارزیابی از فرآیند انجام فعالیت ها
۶. انجام خودارزیابی توسط هریک از مسئولین برنامه ها از چگونگی اجرای فعالیتها در بازه ی زمانی پیش بینی شده (فرم شماره ۴)
۷. برگزاری جلسه بررسی و تحلیل نتایج خود ارزیابی به منظور تعیین میزان پیشرفت برنامه و نقاط قابل بهبود و پیش بینی فعالیتها و اقدامات برای بهبود مستمر
۸. انجام خودارزیابی پایانی (فرم شماره ۶) براساس خودارزیابی اولیه، ارزیابیهای فرآیندی، خودارزیابی های مسئولین فعالیت ها (فرم شماره ۴)، برنامه سالانه و نتایج اقدامات در پایان سال تحصیلی و ارائه گزارش به مسئولین ذیربط
۹. بهره مندی از همکاری گروه هم اندیش مدیران در فرآیند اجرای برنامه (خودارزیابی اولیه، تدوین برنامه عملیاتی سالانه و...)
۱۰. همکاری و مساعدت با همکاران اعزامی از منطقه برای انجام ارزیابی بیرونی

تعاریف اصطلاحات

مدیریت

فرآیند هدایت و رهبری منابع انسانی از طریق برنامه ریزی، سازماندهی، استفاده بهینه از امکانات مادی، مالی و نظارت و ارزیابی به منظور ایجاد زمینه و شرایط انجام کار و فعالیت در جهت اهداف سازمان براساس نظام ارزشی جامعه (برگرفته از واژه نامه تخصصی آموزش و پرورش، ۱۳۹۳).

مدیر مدرسه

فرد واجد شرایط و دارای صلاحیت های رهبری حرفه ای مدارس که براساس مقررات، معیارها و ملاک های مشخص و با تاکید و توجه خاص به امور تحصیلی و تربیتی، نظم و انضباط و رسیدگی به امور فیزیکی و روانی مدرسه طی حکمی از جانب مدیر اداره آموزش و پرورش منطقه یا مرجع ذیصلاح دیگری انتخاب و منوصب می شود (واژه نامه تخصصی آموزش و پرورش، ۱۳۹۳).

مدیریت آموزشی

فرآیند هدایت و رهبری، نظارت و ارزیابی در محیط‌های آموزشی و بکارگیری مهارت‌های علمی، فنی و هنریدر جهت تحقق اهداف سازمان آموزشی (برگرفته از واژه‌نامه تخصصی آموزش و پرورش، ۱۳۹۳).

مدیریت آموزشی (مدرسه)

مدیریت مدرسه، فرآیند استفاده از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های منابع انسانی، بهره‌گیری از همکاری و حمایت‌های اولیاء و سایر ذینفعان و بکارگیری امکانات و تجهیزات است که مجموعه فعالیت‌های سازمان یافته مدرسه را برای تحقق اهداف نظام آموزشی و پرورشی هدایت می‌نماید.

شاخص (نرخ، فراوانی، درصد و نسبت)

کمیت یا کیفیت (حالت، چگونگی) تقریباً ثابتی که بر مبنای آن می‌توان تغییرات ایجاد شده در متغیرهای معینی را در طول یک دوره زمانی مشخص نشان داد.

فعالیت

مجموعه‌ای از اقدامات مرتبط با هم که برای تحقق هدف یا اهدافی انجام می‌شود.

وضعیت موجود

وضعیت فعلی مدرسه و عملکرد آن طبق شاخص‌های جدول شماره ۶ (حداکثر تا پانزدهم شهریورماه به منظور تدوین برنامه عملیاتی مدرسه مشخص شود).

وضعیت مورد انتظار

وضعیتی که مدرسه با اجرای برنامه عملیاتی سالانه پیش‌بینی شده به آن خواهد رسید. (اهداف مورد نظر)

کیفیت

اصلاح، بهبود و ارتقاء فرآیندها، فعالیت‌ها و اقدامات به منظور انطباق آن‌ها با اهداف و انتظارات ذی‌نفعان.

زمینه سازمان مدرسه:

محیط فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و جغرافیایی حاکم بر مدرسه که بر درونداها، فرآیند و خروجی های آن تأثیری گذارد، تحت عنوان زمینه سازمان مدرسه نامیده می شود.

فرآیند

مجموعه‌ای از اقدامات و گام‌های هم‌پیوند، برای رسیدن به یک هدف معین.

فرآیند:

فعالیت‌هایی که در قالب فرآیندهای اساسی، زمینه و شرایط را برای تعلیم و تربیت دانش‌آموزان فراهم می کنند، عبارت‌اند از:

الف: برنامه ریزی

پیش‌بینی فعالیت‌ها، روش‌ها، منابع، امکانات و... برای تحقق اهداف سازمانی.

ب: آموزش و یادگیری

آموزش و یادگیری عبارت است از پیش‌بینی برنامه‌ها و فعالیت‌های مناسب یادگیری به منظور اشتغال دانش‌آموزان در آن به گونه‌ای که تغییرات مورد نظر براساس اهداف، برنامه‌های درسی و محتوای یادگیری در رفتار آنان ایجاد شده و به توسعه توانمندی و ظرفیت‌های شناختی، نگرشی و مهارتی منجر گردد.

ج: فعالیت‌های فوق برنامه

مجموعه فعالیت‌های سازمان‌یافته و پیش‌بینی شده‌ای که افزون بر برنامه‌های رسمی آموزش و پرورش به منظور تعمیق و گسترش یادگیری، رشد، تعالی و شکوفایی استعدادها، خلاقیت‌ها با مشارکت آزادانه دانش‌آموزان در فعالیت‌های اجتماعی و آمادگی آنها برای ورود به زندگی مسالمت آمیز اجتماعی، تحت نظر مسئولان مدارس، در داخل و خارج از مدرسه ارائه می‌شود. (انواع کلاس‌های فرهنگی، هنری، علمی، ورزشی، آموزشی، پژوهشی و ...)

د : فعالیت‌های مکمل

فعالیت‌هایی است که به منظور غنای فرآیند یاددهی و یادگیری، همراستا با محتوای کتاب‌های درسی توسط معلم یا مربی پیش‌بینی می‌شود تا فرصت‌های یادگیری بهتر متناسب با نیازها و اقتضائات مدرسه و کلاس فراهم گردد. (کلاس‌های تقویتی درسی، کلاس‌های جبرانی درسی، آزمون‌های درسی، اردوهای علمی متناسب درسی و...)

ه: سلامت و تربیت بدنی:

سلامت و تربیت بدنی به دنبال برقراری سلامت کامل جسمی و روانی دانش‌آموزان به عنوان امانت الهی و به کارگیری روش‌های درست انجام فعالیت‌جسمانی، ارتقاء توانایی‌های بدنی و حرکتی، تبیین روش‌های تفریحی سالم و ترویج بهداشت و اصول سالم زیستن و پیشگیری از ایجاد بیماری و اختلال و معلولیت‌های اندامی و توانمندی‌های افراد در تسلط بر رفتار و حفظ سلامت است (برنامه درسی ملی، ص ۲۸).

و : مشارکت

ایجاد زمینه برای تعامل سازنده منابع انسانی مدرسه، اولیاء، مردم و سازمان‌ها در پیشبرد فعالیت‌ها و اهداف مدرسه .

ز: نظارت

فرآیند بررسی انطباق عملکرد با اهداف و شاخص‌های پیش‌بینی شده در برنامه‌ها و فعالیت‌ها و ارائه بازخوردهای توانمندساز در جهت بهبود امور.

ح: ارزیابی

فرآیند نظام مند جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات در خصوص چگونگی اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌ها به منظور بهبود و اصلاح امور.

تیم ارزیابی

در این برنامه، تیم ارزیابی را شورای مدرسه تشکیل می‌دهد که مدیر مدرسه را در تعیین وضعیت موجود، تنظیم برنامه سالانه، انجام فعالیت‌ها و اقدامات، گام‌های ارزیابی در طول سال تحصیلی و ارزیابی پایانی یاری می‌رساند.

تیم هم‌اندیش مدیران

تیم هم‌اندیش مدیران افرادی هستند که براساس طرح تشکیل گروه هم‌اندیش مدیران (شیوه نامه ارسالی دبیرخانه مدیریت آموزشگاهی مستقر در استان سمنان) تشکیل شده‌اند. استان‌ها و مناطق آموزشی بنابر مقتضیات و شرایط می‌توانند از توانمندی‌های آنان در جهت ارائه خدمات مشاوره‌ای به سایر مدیران، بالاخص در بازدیدها استفاده نمایند.

ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت

ساحت‌های مندرج در فلسفه تعلیم و تربیت در جمهوری اسلامی ایران (تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی، تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی، تعلیم و تربیت زیستی و بدنی، تعلیم و تربیت زیباشناختی و هنری، تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه‌ای، تعلیم و تربیت علمی و فناوری) می‌باشد. (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش)

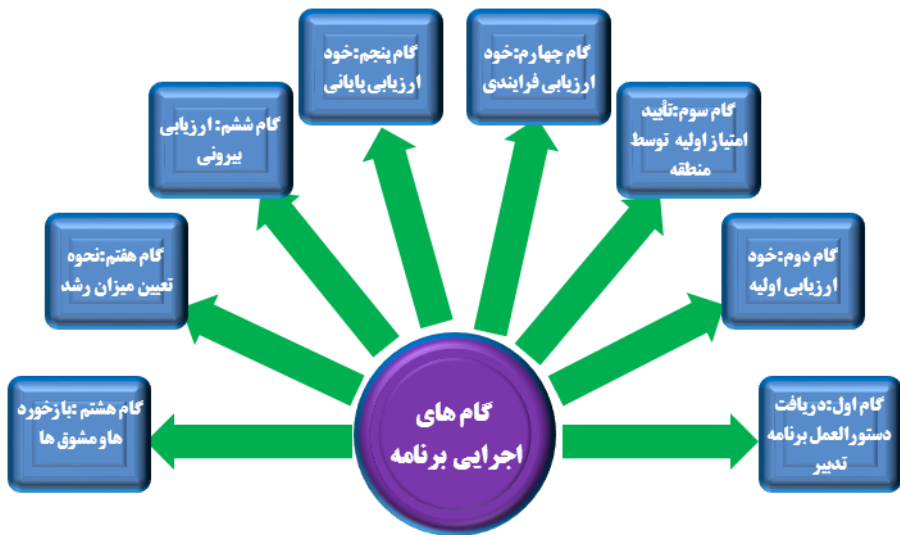
زیر نظام‌ها (نظام تربیت رسمی و عمومی)

بخش‌های اساسی نظام تربیت رسمی و عمومی در جهت پشتیبانی از جریان تربیت، انجام رسالت و کمک به تحقق اهداف این نظام، که عبارتند از: رهبری و مدیریت، پژوهش و ارزش‌یابی، تربیت معلم و تامین منابع انسانی، تامین و تخصیص منابع مالی، تامین فضاء، تجهیزات و فناوری و برنامه‌درسی. (مبانی نظری سند تحول بنیادین)

حیات طیبه وضع مطلوب زندگی بشر در همه ابعاد و مراتب، بر اساس نظام معیار اسلامی (مبانی و ارزش‌های مقبول دین الهی) است که تحقق آن باعث دست‌یابی به غایت زندگی یعنی قرب الی الله خواهد شد. (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش)

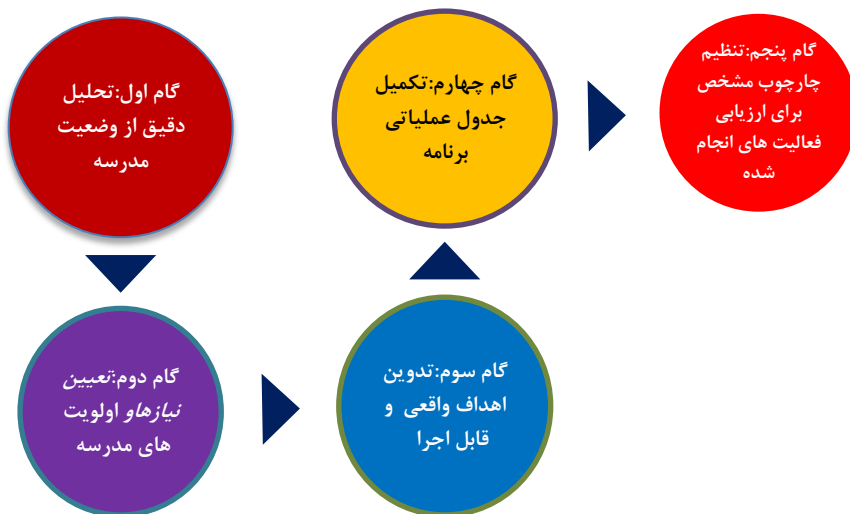
برنامه ریزی و اجرا

شکل شماره (۸) : گام های اجرایی برنامه

برنامه ریزی:

برنامه ریزی، محوری ترین وظیفه برای مدیران مدارس می باشد. به منظور انجام هدفمند فعالیت ها و اقدامات در جهت اهداف آموزش و پرورش دوره ابتدایی ، مدیران مدارس با بهره گیری از توانمندیها و ظرفیت های منابع انسانی در اختیار نسبت به برنامه ریزی و تنظیم برنامه ی عملیاتی سالانه در خصوص فرایندهای اصلی که مأموریت مدرسه را تحت پوشش قرار می دهند اقدام می نمایند. مراحل گام های تدوین برنامه عملیاتی سالانه به شرح جدول زیر است:

شکل شماره (۹): گام های پنجگانه تدوین برنامه عملیاتی سالانه

جدول شماره (۲): گام های پنجگانه تدوین برنامه عملیاتی سالانه

عنوان گام ها	عنوان فعالیت	مصادق ها و مثالها
گام اول	تحلیل دقیق از وضعیت مدرسه	عملکرد تحصیلی-تربیتی دانش آموزان، وضعیت نیروی انسانی، وضعیت مشارکت اولیاء، امکانات و تجهیزات، ظرفیت های محیط پیرامونی، آمار دانش آموزان، وضعیت فرهنگی اولیاء و ...
گام دوم	تعیین نیازها و اولویت های مدرسه در حوزه های مختلف	وضعیت پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، تقویت روحیه کار گروهی در دانش آموزان، توانمندسازی معلمان در طراحی آموزشی؛ آگاهی اولیا نسبت به ضرورت مشارکت آنان در امور مدرسه، شناسایی دانش آموزان بازمانده از تحصیل، جذب دانش آموزان لازم التعلیم، وضعیت ایمنی و فیزیکی مدرسه، جلب مشارکت نهادها و مؤسسات پیرامونی، سطح سلامت و بهداشت

		و روان دانش آموزان و...
گام سوم	تدوین اهداف واقعی و قابل اجرا مبتنی بر نیازها و اولویت ها	ارتقاء عملکرد تحصیلی دانش آموزان در دروس مختلف، ارتقاء مهارت های حرفه ای معلمان، ارتقاء شناخت اولیاء نسبت به نقش و اهمیت مشارکت آنان در امور مدرسه، هوشمند سازی کلاسها، افزایش جلب مشارکت خیرین محل در خصوص حمایت از فعالیتهای مدرسه، توسعه مشارکت دانش آموزان در فعالیتهای فوق برنامه و تشکل های دانش آموزی، کاهش مشکلات تربیتی دانش آموزان و ..
گام چهارم	تکمیل جدول عملیاتی برنامه: تعیین فعالیتهای اقدامات و شیوه های متناسب اجرایی شاخص وضعیت موجود تعیین وضعیت مورد انتظار پیش بینی زمان اجرا میزان اعتبار مسئول اجرا	- شناسایی ظرفیت و توانمندی های اولیاء و تشکل بانک اطلاعاتی، زمینه سازی برای انجام مطالعات پژوهشی نظیر اقدام پژوهی، درس پژوهی و... -تشکیل کلاس های فوق برنامه برای جبران و تقویت بنیه علمی دانش آموزان با هماهنگی اولیاء، برگزاری کارگاه عملی در شورای معلمان، دعوت از مدرسین آموزش خانواده، استفاده از خودیاری اولیاء در خرید تجهیزات هوشمند، ارائه گزارش به موقع از اقدامات انجام شده بر اساس کمک های اولیاء و خیرین.. -نرخ، درصد، نسبت، فراوانی و .. -تامین وسایل متناسب در کارگاه های آموزشی ؛تامین اساتید مجرب برای آموزش معلمان، آماده سازی فضای مناسب برای آموزش اولیاء، تامین وسایل هوشمند با تأکید بر کلاس ششم ابتدایی، تامین فضا مناسب برای برگزاری جلسات مجمع عمومی، تامین فضای پرورشی جهت انجام فعالیتهای دانش آموزی و .. -تاریخ برگزاری کلاسهای تقویتی، تاریخ کارگاه های آموزشی، تاریخ برگزاری کلاسهای آموزش خانواده، تاریخ ارائه گزارش به اولیاء، تاریخ برگزاری مسابقات فرهنگی و هنری و .. -تعیین مسئول برای پیگیری کلاسهای تقویتی، تعیین مسئول برگزاری کارگاه آموزشی برای معلمان معاون آموزشی، تعیین مسئول برگزاری آموزش خانواده، تعیین مسئول آموزش و نظارت بر استفاده از تجهیزات هوشمند، تعیین مسئول برگزاری جلسات مجمع، تعیین مسئول فعالیتهای فوق برنامه دانش آموزی و ..
گام پنجم	تنظیم چارچوب مشخص برای ارزیابی فعالیتهای انجام شده	ابزار ارزیابی، زمان های ارزیابی، نحوه ارزیابی و جمع آوری اطلاعات و تحلیل نتایج ارزیابی استفاده از نتایج ارزیابی در تنظیم برنامه جدید و بهبود مستمر فعالیت ها و ..

نکته: تأکیدی گردد واحدهای آموزشی بجز برنامه عملیاتی سالانه در چهارچوب برنامه تدبیر، از

تنظیم سایر برنامه ها خودداری نمایند.

جدول فعالیت های فرآیند برنامه ریزی

فعالیت ها	فرایند	
۱- میزان بهرمندی از ظرفیت همکاران در طراحی و تنظیم برنامه سالانه مدرسه	برنامه ریزی	بخش امور عمومی و اداری
۲- توجه به تمام فرایندهای مهم مدرسه (۷ فرایند فرم ۶) در طراحی برنامه سالانه		
۳- رعایت اصول تنظیم برنامه سالانه (تحلیل وضع موجود، احصاء و اولویت بندی نیازها، هدف گذاری و...)		

۴- میزان قابلیت اجرایی برنامه		
۵- و ...		
۱- توجیه اطلاع رسانی به کارکنان		
۲- تعیین وظایف هر یک از مسئولین فعالیت ها		
۳- و ...		
تعداد فعالیت: ۶ امتیاز کل فرایند: ۱۴		

جدول فوق صرفا توسط ارزیابان بیرونی ارزش گذاری می شود .

تدوین برنامه عملیاتی سالانه مدرسه

از آنجا که برنامه تدبیر (راهنمای مدیر در ارتقای کیفیت مدیریت مدرسه دوره ابتدایی) با رویکرد تقویت مدیریت آموزشگاهی تدوین گردیده و هدف آن کمک به مدیران مدارس در انجام وظایف و رهبری آموزشی می باشد واز آنجا که یکی از مهم ترین وظیفه مدیران ، تنظیم برنامه سالانه است، لذا نمونه ای از چارچوب های مرسوم در این خصوص که با اهداف این مجموعه تناسب بیشتری دارد پیشنهاد و ارائه می شود.

همانگونه که مدیران مدارس به خوبی آگاهند برنامه آموزش و پرورش به صورت کلی و متمرکز در قالب اهداف، راهبردها و برنامه های پرورشی و... به مدارس جهت اجرا ابلاغ می گردد. آنچه در برنامه عملیاتی سالانه مدرسه بیش از هر موضوعی باید توجه مدیران را به خود جلب نماید، تنظیم برنامه ای در چارچوب برنامه کلی و به منظور تعیین هدف های میانی و فعالیت ها و اقدامات مربوط به هر یک از آن برنامه های کلان می باشد. بنابراین اهدافی که می توانند زمینه ساز تحقق اهداف مورد نظر برنامه های کلان باشند تنظیم می گردند . پس در اینجا منظور از هدف در جدول زیر ، همان نیاز و اولویتی است که با بررسی و تحلیل و آسیب شناسی وضع موجود به عنوان نقطه قابل بهبود تشخیص داده شده است و به عنوان یک هدف کوتاه مدت در مسیر دستیابی به اهداف بلند مدت یا کلی انجام می گیرد.

جدول شماره ۳. چارچوب برنامه عملیاتی سالانه مدرسه براساس فرم شماره ۶ (پیشنهادی)

ساحت : تعلیم و تربیت اعتقادی ، عبادی و اخلاقی

هدف : شناخت و درک مفاهیم اولیه اصول دین و بکار گیری آنها در زندگی

ردیف	فرایند	فعالیت	شاخص	وضع موجود	وضع مورد انتظار	اقدامات اجرایی	زمان اجرا	میزان اعتبار	مسئول اجرا
تعلیم و تربیت اعتقادی ، عبادی و اخلاقی	پرورشی و فوق برنامه	فعالیت ۱:				۱- ۲- ۳ و ...			
		فعالیت ۲:				۱- ۲- ۳ و ...			
		و ...				۱- ۲- ۳ و ...			
	آموزش و یادگیری	فعالیت ۱:				۱- ۲- ۳ و ...			
		فعالیت ۲:				۱- ۲- ۳ و ...			
		و ...				۱- ۲- ۳ و ...			
	مشارکت	فعالیت ۱:				۱- ۲- ۳ و ...			
		فعالیت ۲:				۱- ۲- ۳ و ...			
		و ...				۱- ۲- ۳ و ...			

نکته : هر یک از عناوین این جدول در قسمت مربوط به تعاریف اصطلاحات توضیح داده شده است.

نکته در خصوص طراحی برنامه سالانه :

بهبود و ارتقاء مدیریت بستگی به اصلاح و بهبود فعالیت ها در راستای تحقق ساحت ها دارد. بنابراین مجموعه تلاش های عوامل مدرسه باید در جهت اجرای هر چه بهتر فعالیت ها و راهکارهای سند تحول وابسته به آنها باشد.

بر این اساس مدارس متناسب با شرایط ، امکانات ، ظرفیت ها و اقتضائات خود با انجام فعالیت ها و اقدامات مناسب در راستای راهکارهای سند تحول و ساحت های شش گانه تعلیم و تربیت تلاش می نمایند. لیکن از آنجا که فعالیت های جدول شماره ۶ در نوع اجرا با هم متفاوت هستند می توان آنها را در دو دسته ی امور جاری و اموری که نیازمند تدابیر لازم جهت بهبود وضعیت موجود باشد (برنامه سالانه) تقسیم کرد.

امور جاری :

امور و فعالیت هایی که به طور معمول و روزمره توسط مدارس در چارچوب دستورالعمل ها ، بخشنامه ها ، قوانین و مقررات آموزش پرورش در قالب ماموریت و وظایف مدرسه انجام میشود.

این دسته از امور با توجه به مشخص بودن چارچوب فعالیت ها و اقدامات آن ، نیازمند تنظیم برنامه ای که مورد نظر برنامه تدبیر می باشد؛ نبوده (برنامه عملیاتی سالانه) و با پیش بینی اقدامات لازم در قالب یک جدول زمانبندی یا تقویم اجرایی عملیاتی می شوند.

نمونه ای از فعالیت های امور جاری: اجرای مراسم آغازین، حسن اجرای بخشنامه ها، صدور چک بر اساس مقررات، بوفه مدارس، وضعیت بهداشت و...

امور نیازمند تدوین برنامه :

امور و فعالیت های که به منظور بهبود ، توسعه و ارتقاء شاخص هایی در مدرسه در قالب برنامه ی مشخص ، تنظیم و عملیاتی میشود. این دسته از امور که بدنبال بهبود و ارتقاء در مدرسه می باشند نیازمند طراحی برنامه ای مشخص با ویژگی

های یک برنامه عملیاتی از جمله پیش بینی اقدامات ، شاخص ، تعیین وضع موجود و مورد انتظار و ... است .در برنامه تدبیر مدیران با کمک عوامل انسانی مدرسه و بهره گیری از ظرفیت های در اختیار اقدام به تنظیم برنامه بهبود وضعیت(برنامه سالانه) برای این دسته از امور و فعالیت ها می نمایند.

نمونه ای از فعالیت های برنامه ای : توانمند سازی نیروی انسانی ، وضعیت پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ، پیشگیری از آسیب های اجتماعی ، حضور فعال کارکنان و دانش آموزان در مسابقات فرهنگی ،جشنواره ها و ...

بنابراین مجموعه مواردی که تحت عنوان فعالیت ها و امور دسته اول ذکر شد الزاما نیازمند طراحی و تدوین برنامه ی عملیاتی سالانه نبوده و مدیران فقط با طراحی اقداماتی مناسب و جدول زمانبندی نسبت به اجرای آنها اقدام نموده و امور و فعالیت های که در دسته ی دوم قرار می گیرند نیازمند طراحی و تدوین برنامه عملیاتی سالانه می باشد.

نکته : تشخیص این موضوع که کدام ملاک ها در فرم شماره ۶ در دسته ی اول یا دوم قرار می گیرد توسط مدیر مدرسه و با توجه به نیازهای مدرسه در سال تحصیلی مورد نظر مشخص خواهد شد.

جهت گیری های کلی در برنامه تدبیر

برنامه محوری

در مرحله تنظیم برنامه عملیاتی سالانه مدرسه، مدیران مجموعه مشارکت و ظرفیت های همکاران، اولیاء و حوزه های پیرامونی استفاده کرده تا بتواند برنامه ی متناسب با شرایط، امکانات، نیازمندی ها و اقتضائات مدرسه، تنظیم نماید.

توسعه مشارکت

توسعه مشارکت و همکاری تمامی ذینفعان در تمامی مراحل مدیریت مدرسه به ویژه در اجرای برنامه ها و فعالیت می تواند اطمینان خاطر لازم را در مدیر برای تحقق اهداف فراهم سازد.

ارزیابی مداوم و اصلاح و بهبود

از آن جا که مدیریت مدرسه فرآیندی نظام مند و مستمر می باشد، به طور طبیعی نیازمند ارزیابی و پایش میزان حرکت در مسیر اهداف، فعالیت های پیش بینی شده و اتخاذ تصمیم مناسب در زمان مناسب است. بنابراین رسیدن به برنامه اصلاح و بهبود، براساس ارزیابی فعالیت ها و اقدامات انجام شده محقق می شود و همچنین پیش بینی اجرای مجدد و جدید برنامه ها نیز بر همین منوال خواهد بود.

تحقق راهکارهای سند تحول بنیادین و اهداف دوره تحصیلی

تمام تلاش های انجام شده زمانی قابل توجیه است که راهکارهای سند تحول بنیادین و اهداف دوره تحصیلی که فلسفه وجودی برنامه ها و مدیریت مدرسه می باشد، محقق شده باشد.

[illegible]

نظارت، ارزیابی و بازخورد (فعالیت ها و شیوه ها)

شکل شماره (۱۱): کارکردهای ارزیابی در برنامه تدبیر

ارزیابی

همانگونه که در بخش های قبلی برنامه اشاره گردید، یکی از مهم ترین مراحل انجام برنامه ، ارزیابی است. از آنجا که این برنامه با هدف شناسایی مسائل ، برنامه ریزی برای رفع آنها و اجرای برنامه در جهت اصلاح، بهبود و ارتقای عملکرد مدرسه و دستیابی به نتایج و خروجی های برخوردار از کیفیت مورد نظر نظام تعلیم و تربیت می باشد، ارزیابی از جایگاه و اهمیت بالایی برخوردار است. آنچه بیش از هر چیزی در این ارزیابی اهمیت دارد، توجه به کارکردهای نوین آن می باشد. این کارکردها متناسب با موضوع و حوزه فعالیت ها متفاوت است. در ارزیابی برنامه تدبیراگرچه تمامی کارکردها دارای اهمیت هستند، اما کارکردهای شناسایی ، پیش بینی و بازخورد از اهمیت خاصی برخوردار است. در میان این سه کارکرد، بازخورد به دلیل نقش و تأثیری که در استقرار فرایند اصلاح و بهبود دارد، جایگاه والاتری را به خود اختصاص می دهد. بنابراین در ارزیابی از برنامه تدبیر باید به کارکردهای آن به شرح زیر توجه نمود.

کارکردهای ارزیابی در برنامه تدبیر

شناسایی: بررسی وضعیت موجود و توصیف آن، تحلیل آمار و اطلاعات حاصله که منجر به تشخیص نیاز و اولویت می شود.

پیش بینی: برنامه مورد نظر جهت رفع نیاز با تعیین اولویت تنظیم و اجرا می شود. لذا به کمک کارکرد پیش بینی می توان آینده مورد انتظار را ترسیم نمود.

اطلاعاتی: برای اتخاذ تصمیم منطقی و مبتنی بر واقعیات آمار و اطلاعات مناسب لازم است. این کارکرد نقش اساسی در تصمیم گیری مدیران دارد.

تصمیم سازی: آماده کردن اطلاعات لازم برای اتخاذ تصمیم مدیران در تدوین برنامه عملیاتی سالانه .

بازخورد: برای توانمند سازی و اطمینان از اصلاح فعالیت ها در طول برنامه و همچنین در پایان آن براساس نتایج ارزیابی بازخورد داده می شود .

اصلاح و بهبود: اطلاعات حاصل از فرایند ارزیابی کمک می کند تا برنامه و فعالیت های لازم جهت دستیابی به اهداف در نظر گرفته شود.

مدیر مدرسه با انجام درست ارزیابی از فعالیت های تعیین شده (فرم شماره ۶) و استفاده از شیوه های ارزیابی زیر ، ضمن شناخت دقیق از وضعیت کنونی مدرسه (خودارزیابی اولیه) با بهره گیری از نظرات ، ایده ها و خلاقیت فکری تیم ارزیابی (شورای مدرسه)، نظارت مستمر بر روند اجرای فعالیت ها (خودارزیابی های فرآیندی)، تعیین میزان تحقق اهداف و کیفیت اجرای شاخص ها (خودارزیابی پایانی و ارزیابی بیرونی) نسبت به بهبود و ارتقای عملکرد مدرسه اقدام می نماید.

شیوه های ارزیابی در برنامه تدبیر:

الف: ارزیابی درونی

۱- خودارزیابی اولیه

گام اول: مدیر مدرسه قبل از شروع سال تحصیلی، با استفاده از جدول شماره ۶ (فرم ارزیابی بهبود فرآیند ها) ارزیابی اولیه را انجام داده و با توجه به امتیازکسب شده در هر یک از فعالیت ها و جمع کل امتیازات، ضمن تعیین وضعیت موجود مدرسه برنامه سالانه را برای سال تحصیلی پیش رو تنظیم مینماید.

نکته: خودارزیابی اولیه و پایانی از فرآیند برنامه ریزی و فرایند خلاقیت توسط مدیر و تیم ارزیاب مدرسه انجام نمی شود. لذا ارزش گذاری و ارزیابی از این فرآیندها توسط ارزیابان بیرونی صورت می پذیرد. زیرا کیفیت برنامه های عملیاتی سالانه مدرسه و خلاقیت در انجام فعالیت ها در سایر فرآیندها نشانگر میزان کیفیت فرآیند برنامه ریزی و خلاقیت در مدرسه می باشد. البته این بدان معنا نیست که مدیر هیچ گونه نظارتی براین امر نداشته و بازخوردی به همکاران نمی دهد .

گام دوم: مدیر پس از درج امتیاز نهایی خودارزیابی اولیه و تنظیم برنامه سالانه دو نسخه از فرم خودارزیابی اولیه به همراه یک نسخه از برنامه سالانه مدرسه را حداکثر تا قبل از

شروع سال تحصیلی به صورت مکتوب و رسمی یا از طریق سامانه ی مربوطه به منطقه ارسال می نماید.

گام سوم: مناطق آموزشی پس از وصول نتایج خودارزیابی اولیه و برنامه سالانه مدارس نسبت به بررسی و تأیید امتیاز مدارس اقدام نموده و یک نسخه تایید شده از فرم ارزیابی بهبود فرآیندها را حداکثر تا پایان نیمه اول مهرماه به صورت رسمی به مدرسه عودت می نمایند. (به صورت دستی یا از طریق سامانه)

نکته: مدیران مدارس پس از ارسال برنامه عملیاتی سالانه و فرم خودارزیابی اولیه به مناطق ، با شروع سال تحصیلی نسبت به اجرای برنامه عملیاتی سالانه اقدام و در اولین فرصت نتیجه بازخورد منطقه را دریافت می نمایند تا در صورت نیاز، به اصلاح برنامه بپردازند. (به صورت دستی یا از طریق سامانه)

۲- خودارزیابی فرایندی

با عنایت به اینکه ارزیابی مستمر، از ارکان این مجموعه است، مدیر مدرسه در طول سال تحصیلی همزمان با اجرای فعالیت ها و اقدامات، نسبت به جمع آوری فرم های خودارزیابی از مسئولین برنامه ها و فعالیت ها اقدام نموده و فعالیت هایی که بر اساس جدول زمان بندی از نظر اجرا دارای تأخیر یا مشکلاتی می باشند شناسایی و با کمک مسئول مربوط به هر یک از فعالیت ها و در صورت نیاز با مشورت سایر کارکنان نسبت به مرتفع نمودن موارد قابل بهبود، اقدام می نماید.

۱- ۲- خودارزیابی مسئولین در خصوص فعالیت ها و اقدامات

مسئول هر اقدام یا مجموعه ای از اقدامات پیش بینی شده در برنامه سالانه، برای رصد فعالیت ها و حصول اطمینان از حرکت در مسیر تعیین شده، ملزم است در بازه زمانی توافق شده با مدیر مدرسه، نسبت به ارزیابی وظیفه یا تکلیفی که به عهده وی گذاشته شده است اقدام نماید. بدین منظور نمون برگ (شماره ۵) برای کمک به انجام این مهم تنظیم گردیده است. این نمون برگ توسط فرد مسئول تکمیل و در صورت لزوم به تشخیص مدیر مدرسه و با هماهنگی وی، با برگزاری جلسه ای پیرامون وضعیت انجام اقدام یا اقدامات بحث و گفت وگو به عمل می آید. در این تعامل چهره به چهره بازخوردهای لازم برای بهبود و یا

تکمیل نمون برگ
خودارزیابی توسط
مسئول اقدام

برگزاری نشست های
بررسی خودارزیابی ها

راه بازخورد جهت
اصلاح اقدامات در
جریان

اصلاح ارائه می شود. چنانچه میزان پیشرفت در انجام هر اقدام در سطوح ضعیف و انجام نشده قرار گیرد راهکارهای پیشنهادی ارائه می گردد در غیر این صورت نیازی به ارائه پیشنهادی نمی باشد.

شکل شماره (۱۲): مراحل خود ارزیابی مسئولین فعالیت ها

جدول شماره ۴. نمونه فرم پیشنهادی خودارزیابی مسئولین فعالیت ها

سال تحصیلی عنوان ساحت : تعلیم و تربیت اعتقادی ، عبادی و اخلاقی

مسئول پیگیری فعالیت ها:

ردیف	فرایند	میزان پیشرفت در انجام فعالیت های مورد نظر				موانع و مشکلات اجرا	راهکارهای پیشنهادی
		بسیار خوب	خوب	متوسط	ضعیف		
۱	پرورسی و فوق برنامه						
۲	آموزش و یادگیری						
۳	مشارکت						

تکمیل مجدد جدول شماره ۶ در پایان سال تحصیلی براساس خودارزیابی اولیه، فرآیندی، برنامه سالانه و نتایج به دست آمده

۳- خودارزیابی پایانی

گام اول: مدیر در پایان سال تحصیلی (خرداد ماه) مجدداً با استفاده از جدول شماره ۶ (فرم ارزیابی بهبود فرآیندها)، اقدام به بررسی نتایج خودارزیابی ها، هدف گذاری های

مهیّا شدن برای ارزیابی بیرونی توسط مسئولین

انجام شده در برنامه سالانه با حضور مسئولین فعالیت‌ها، جهت خود ارزیابی پایانی می‌نماید.

گام دوم: نتیجه خودارزیابی پایانی (مشخص شدن امتیاز عملکرد مدرسه بر اساس جدول شماره ۶) به صورت رسمی حداکثر تا ۲۰ خردادماه به معاونت آموزش ابتدایی منطقه ارسال می‌گردد.

ب- ارزیابی بیرونی

مناطق آموزش و پرورش، با تنظیم برنامه زمان‌بندی مناسب و با کمک افراد مجرب و آگاه در حوزه آموزش ابتدایی به منظور ارزیابی فرآیندی در طول سال تحصیلی با هدف ارائه بازخوردهای اصلاحی، سازنده و توانمندساز اقدام نموده، همچنین در پایان سال تحصیلی نیز به منظور ارزیابی نهایی (حداکثر تا ۳۰ تیرماه) از مدارس بازدید کرده و با استفاده از جدول شماره ۶، نتایج ارزیابی‌های فرآیندی و گزارش‌های ارسالی مدرسه (خودارزیابی اولیه، ارزیابی فرآیندی، ارزیابی پایانی و برنامه سالانه) نسبت به ارزیابی میزان تلاش، پیشرفت و موفقیت مدرسه در راستای برنامه سالانه، هدف‌گذاری‌های انجام شده و کیفیت اجرای فعالیت‌ها اقدام می‌نمایند.

شکل شماره (۱۳): شیوه‌های ارزیابی در برنامه تدبیر

ارزیابی بیرونی

ارزیابی درونی

تنظیم برنامه
زمانبندی بازدید از
مدارس توسط مناطق

انتخاب افراد مجرب و
توجیه آنان

حضور در مدارس و
ارزیابی عملکرد
مدارس بر اساس فرم
۶ و نتایج خودارزیابی
اولیه، فرآیندی و
خودارزیابی پایانی
مدرسه و برنامه
سالانه

جدول شماره (۵). نمونه فرم ارزیابی فرآیندی (ویژه بازدیدهای طی سال تحصیلی)

ساحت	فرایند	فعالیت های انجام شده	نقاط قوت	نقاط ضعف
اعتقادی ، عبادی و اخلاقی	پرورشی و فوق برنامه			
	آموزش و یادگیری			
	مشارکت			
علمی فناوری	پرورشی و فوق برنامه			
	آموزش و یادگیری			
	تربیت بدنی سلامت و مشارکت			
سیاسی اجتماعی	آموزش و یادگیری			
	مشارکت			
	پرورشی و فوق برنامه			
زیستی بدنی	آموزش و یادگیری			
	تربیت بدنی و سلامت			
	مشارکت			
حرفه ای اقتصادی	پرورشی و فوق برنامه			
	آموزش و یادگیری			
	مشارکت و سلامت			
زیباشناسی و هنری	پرورشی و فوق برنامه			
	آموزش و یادگیری			
	امور مالی و اداری			
امور عمومی و خارج از ساحت ها	خلافت			
	بهداشت مدرسه			
	ایمنی مدرسه			
	برنامه سالانه			
	نظارت و ارزیابی			
نام و نام خانوادگی و سمت بازدید کننده : تاریخ :				

نکته: ارزیابان، کارشناسان و بازدیدکنندگان مناطق قبل از اقدام به بازدید از مدرسه، حتماً می بایست برنامه عملیاتی سالانه مدرسه مورد نظر را مطالعه و در روز بازدید با استناد به برنامه مذکور نسبت به نظارت و ارزیابی مدرسه اقدام نمایند.

ملاک های ارزیابی عملکرد مدرسه

ملاک های ارزیابی عملکرد مدرسه

برای اینکه مدیریت مدرسه برنامه ها، فعالیت ها و اقدامات را در جهت انجام مأموریت و بهبود و ارتقای فرآیندهای ذکر شده هدایت نماید، تعیین فعالیت ها و معیارهایی جهت ارزیابی میزان دستیابی به اهداف ضروری است. بدین منظور برای هریک از ساحت ها ، فرآیندها و فعالیت هایی به شرح جدول شماره ۶ تعیین شده است که می تواند مدیر مدرسه را در برنامه ریزی، واگذاری مسئولیت ها به دیگران، خودارزیابی ها و در نهایت بررسی عملکرد سالانه کمک نماید. همچنین ارزیابان بیرونی نیز به کمک این شاخص ها عملکرد مدرسه را ارزیابی می کنند. در تدوین این شاخص ها، سند تحول بنیادین ، برنامه های زیر نظام ها، مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش، آئین نامه ها، دستورالعمل ها و شیوه نامه های

معاونت‌ها، کارکردها و مأموریت‌های اصلی مدرسه و رویکرد معاونت آموزش ابتدایی (اعتماد به توانمندی منابع انسانی و تقویت خودباوری آنان در تدبیر امور) در مدیریت مدارس، عساحت: تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی، تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی، تعلیم و تربیت علمی و فناورانه، تعلیم و تربیت زیبا شناختی و هنری، تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه‌ای و تعلیم و تربیت زیستی و بدنی مورد توجه و تأکید قرار گرفته است. لیکن مدیران می‌توانند متناسب با شرایط، اقتضائات و نیازهای مدرسه تحت مدیریت، فعالیت‌های و راهکارهایی از سند تحول بنیادین را که در این جدول پیش‌بینی نشده است، اضافه نمایند.

با توجه به تطبیق برنامه تدبیر با سند تحول بنیادین و جایگاه ساحت‌ها در مجموعه برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی (جدول مبانی تطبیق) در فرم شماره ۶ که در نسخه قبلی نیز نقش موثری در تمام مراحل برنامه ریزی سالانه، خودارزیابی اولیه، ارزیابی فرایندی، خود ارزیابی پایانی و ارزیابی بیرونی داشت، با تغییر جزئی در آن ساحت‌ها اضافه شده و ملاک حذف گردیده است. زیرا که ملاک‌ها در واقع عنوانی کلی برای مجموعه‌ی فعالیت‌های مورد نظر در فرایند بود که در فعالیت‌های پیشنهادی جدول جدید نیز به ملاک‌ها توجه شده است. به عنوان مثال در نسخه قبلی ملاک توانمند سازی نیروی انسانی در فرایند آموزش و یادگیری، در نسخه جدید در بخش فعالیت‌های ساحت علمی و فناوری درج شده است.

بنابراین فرم جدید شماره ۶ (جدول ذیل) شامل ستون ساحت‌ها، فرایند و فعالیت می‌باشد که فعالیت‌های پیش‌بینی شده همانطور که در جدول مبانی تطبیق برنامه تدبیر با سند تحول و اهداف دوره تحصیلی ذکر شد متناسب با ساحت‌ها، اهداف دوره، راهکارهای سند و زیر نظام‌ها طراحی شده است. لذا مدیران مدارس می‌بایست برای هر فعالیت اقداماتی پیش‌بینی نمایند تا با انجام آنها فعالیت‌ها عملیاتی شود. در واقع اقدامات همان کارهایی است که توسط مدیر و مجموعه عوامل انسانی مدرسه انجام می‌گیرد تا فعالیت‌ها، راهکارها، برنامه‌های زیر نظام، اهداف دوره، ساحت‌ها و در نهایت غایت تعلیم و تربیت محقق شود.

از آنجا که شرایط و اقتضائات مدارس در اجرای فعالیت ها متفاوت می باشد و امکان پرداختن به برخی از فعالیت ها برای برخی مدارس ممکن نیست، مدیران می توانند فعالیت های دیگری (جایگزین) متناسب با شرایط ، امکانات و اقتضائات مدرسه خود می باشد طراحی و اجرا کنند. البته این بدان معنا نیست که فعالیت هایی که دارای بخشنامه و ابلاغیه مشخص هستند مورد غفلت قرار گیرد و اجرا نشود.

همچنین تاکید می شود مدیران محترم در طراحی و تنظیم فعالیت ها ، سایر راهکارهای سند تحول را که در این برنامه درج نشده است مورد توجه قرار دهند تا اطمینان لازم برای تحت پوشش قرار گرفتن مجموعه راهکارهای سند در برنامه ی سالانه مدرسه فراهم گردد.

جدول شماره ۶. فرم ارزیابی بهبود فرآیندها- (فرم پیوست)

نکته : فرم شماره ۶ فعالیت های برنامه تدبیر هر ساله متناسب با شرایط و اقتضائات تغییراتی در تعداد و نوع فعالیت ها دارد.

نحوه محاسبه میزان موفقیت مدارس

از آنجا که به طور طبیعی مدارس از شرایط متفاوت برخوردار بوده و امتیاز اولیه (خودارزیابی اولیه) آنها یکسان نخواهد بود بنابراین موفقیت آنها در عملکرد باید بر اساس مبنایی محاسبه گردد تا میزان پیشرفت متناسب با این تفاوت ها تعیین گردد.

از این جهت مبنای محاسبه موفقیت مدارس در پایان سال، میزان تغییر مثبت در امتیاز کسب نشده در ارزیابی اولیه می باشد.

مثال: مدرسه ای در خودارزیابی اولیه موفق به کسب ۱۸۰ امتیاز می شود که با توجه به جمع کل امتیازات فرم شماره ۶ (به عنوان مثال ۳۰۱ امتیاز)، این مدرسه ۱۲۱ امتیاز را نتوانسته کسب نماید. در ارزیابی پایانی امتیاز مدرسه به عدد ۲۲۸ می رسد (البته این عدد باید در ارزیابی بیرونی توسط کارشناس بررسی کننده تایید شده باشد) برای انجام محاسبه میزان نهایی رشد با توجه به رشد ۴۸ امتیازی مدرسه در ارزیابی پایانی ($228 - 180 = 48$) و عدد امتیازات کسب نشده در ارزیابی اولیه (۱۲۱ امتیاز)، درصد رشد مشخص می شود.

انجام ارزیابی بیرونی
و دستیابی به یک
نمره مورد توافق در
انجام فعالیت ها و
اقدامات فی مابین
مدیر و ارزیاب

اعلام نتیجه و تعیین
میزان رشد

تقدیر از مدارس حایز
شرایط

تعیین میزان موفقیت:

میزان رشد: نمره ارزیابی پایانی یا ارزیابی بیرونی منهای ارزیابی اولیه ضربدر عدد ۱۰۰ تقسیم بر جمع امتیاز کسب نشده در خودارزیابی اولیه از کل امتیاز فرم

اعلام نتایج و تقدیرها

پس از انجام ارزیابی بیرونی توسط مناطق و تایید میزان تحقق اهداف و کیفیت اجرای فعالیت‌ها (جمع نهایی امتیازات جدول شماره ۶)، مدرسی که در خودارزیابی پایانی نسبت به خودارزیابی اولیه در تحقق اهداف دارای رشد بوده اند، با رعایت مفاد بخشنامه شماره ۲۱۹۰۲۸ مورخ ۹۵/۱۲/۹ وزارت آموزش و پرورش مبنی واگذاری صدور تقدیر نامه برای همکاران فعال در برنامه های گوناگون به ادارات کل، منطقه و مدرسه؛ شایسته است به منظور پاسداشت و قدر دانی از اقدامات و تلاش های ارزنده ی همکاران با اتخاذ تدابیر مناسب تقدیر بایسته از عزیزان مجری برنامه در سطح استان، منطقه یا مدرسه به عمل آید.

سخن پایانی

مدارس براساس این مجموعه تلاش خواهند نمود تا در چارچوب اهداف، سیاست ها، برنامه ها و مقررات نظام آموزش و پرورش با شناسایی امور قابل بهبود، براساس شرایط، امکانات و ظرفیت های مدرسه (منابع انسانی، فضا، تجهیزات و...)، حمایت های اولیاء و سایر نهادها و مؤسسات برنامه ریزی نموده و اقداماتی هر چند بسیار محدود و کوچک در جهت ارتقای عملکرد مدرسه انجام دهند. بنابراین مدیران ضمن اجرای برنامه های از پیش تعیین شده در سطوح بالاتر سازمانی با تحلیل و درک عمیق وضعیت موجود مدرسه و با نگاه واقع بینانه و با انگیزه بهبود وضعیت مدرسه برنامه عملیاتی را تنظیم و اجرا می نماید. این اصل که انتظار از مدیران باید متناسب با شرایط، منابع و اختیارات باشد، قطعاً مورد توجه مسئولین و بازدیدکنندگان خواهد بود.

با توجه به تفاوت مدارس در منابع، امکانات و اقتضائات و همچنین سیاست آموزش و پرورش در افزایش آزادی عمل و اختیار مدیران در تصمیم گیری ها و تدبیر امور مدرسه، عملکرد مدارس با وضعیت قبل خود سنجیده می شوند و در میزان پیشرفت با یکدیگر مقایسه نمی شوند.

بسمه تعالی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش
وزیر

شماره : ۲۷۹.۹۸
تاریخ : ۹۱/۱۲/۲۸
پیوست :

حجت السلام والمسلمین جناب آقای محمدیان
معاون محترم وزیر و رئیس سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

سلام علیکم

با احترام، به پیوست تصویر مصوبه‌ی «برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران» مصوب جلسات ۸۵۷ الی ۸۷۲ شورای عالی آموزش و پرورش تاریخ ۹۰/۱۲/۹ الی ۱۳۹۱/۶/۲۸ جهت ابلاغ و اجرا ارسال می شود.

امید است در پرتو الطاف الهی و با مساعدت و تلاش خستگی ناپذیر مدیران و کارشناسان محترم، اجرای این سند تحول آفرین گامی بلند در برنامه های درسی نظام آموزش و پرورش کشور باشد و با بازنگری و بازتولید محتوای آموزشی و کتاب های درسی، زمینه دستیابی دانش آموزان به مراتبی از حیات طیبه و برقراری جامعه عدل مهدوی (عج) بیش از پیش فراهم آید.

حمیدرضا حاجی بابایی
وزیر آموزش و پرورش

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْتَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.

هر کس، مردی از آن، عمل صالح انجام دهد و مؤمن باشد قطعه "حیات طیب" (زندگانی پاک و پسندیده)

زنده اش می داریم، و همانا آن را، در برابر بهترین اعمالی که انجام داده اند، پاداش خواهیم داد.

قرآن کریم: نحل ۹۷

قضیه تربیت یک ملت به این است که فرهنگ آن ملت، فرهنگ صحیح باشد. شما کوشش کنید که فرهنگ را فرهنگ مستقل اسلامی درست کنید.

امام خمینی (ره) - ۵۸/۳/۲۱

تحول یک کلمه است لکن در پشت این وجود لفظی، در پشت این کلمه، یک دنیا کار نهفته است.

«بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) ۱۳۸۶/۵/۳»

باسمه تعالی

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنشَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (نحل ۹۷)

هر کس، مرد یا زن، عمل صالح انجام دهد و مؤمن باشد، قطعاً به «حیات طیبه» زنده اش می داریم و همانا آن‌ها را، در برابر بهترین اعمالی که انجام داده اند، پاداش خواهیم داد.

پیش گفتار:

تحول بنیادین در آموزش و پرورش، تحولی عمیق و ریشه‌ای است که به تحول در مفاهیم نظری، روندها و فرایندها، نقش‌ها و کارکردها و رویکردها منجر خواهد شد. در تحول بنیادین نوع نگاه به معلم، کتاب، مدرسه، کلاس درس و به ویژه دانش‌آموز دگرگون خواهد شد. این نگاه، معلم را در قله می‌بیند و همه شرایط و امکانات را برای الگوبدیری و تأسی دانش‌آموز به معلم جهت دستیابی به قله‌های انسانیّت، علم و ادب و اخلاق فراهم می‌آورد. تفکر و تعقل، خلاقیت و نوآوری، بهره‌مندی از روش‌های نوین و فناوری‌های جدید، ایجاد محیطی با نشاط و شاداب، برپایی مدرسه دوست‌داشتنی، همه و همه در خدمت تربیت دانش‌آموزان برای دستیابی به مراتبی از حیات طیبه و قرب الهی می‌باشند. تحقق این مهم نیازمند باز مهندسی نیروی انسانی با محوریت استقرار نظام رتبه‌بندی و نظام جذب و نگهداشت معلمان می‌باشد که به لطف الهی در دستور کار قرار دارد.

اینک که «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» به مثابه قانون اساسی برای تحولات همه جانبه و دراز مدت به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی آموزش و پرورش رسیده و در دستور کار وزارت آموزش و پرورش قرار گرفته است، باید تمام زیر نظام‌ها و مؤلفه‌های خرد و کلان نظام تعلیم و تربیت مورد بازخوانی و بازتولید قرار گیرد.

«برنامه درسی ملی» به عنوان یکی از زیر نظام‌های اصلی سند تحول بنیادین و به منزله نقشه جامع یادگیری، زمینه ایجاد تحول همه جانبه، گسترده و عمیق در مفاهیم و محتوای آموزشی را فراهم می‌آورد. این برنامه تحول‌آفرین

با تدارک فرصت‌های تربیتی متنوع و جامع، درصدد است تا امکان کسب شایستگی‌های لازم جهت درک و اصلاح موقعیت براساس نظام معیار اسلامی توسط دانش‌آموزان را میسر سازد و آنان را برای تکوین و تعالی پیوسته هویت خویش تا دستیابی به مراتبی از حیات طیبه یاری رساند. رسالت خطیر برنامه درسی ملی فراهم آوردن ساز و کارهای مناسب برای طراحی، تدوین، اجرا و ارزشیابی از برنامه‌های درسی در سطوح ملی تا محلی می‌باشد تا مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، مفاهیم آموزشی و تربیتی به صورت نظام‌مند و ساختار یافته در اختیار کودکان و نوجوانان قرار گیرد و محیطی با نشاط و مدرسه دوست داشتنی را به تصویر بکشد.

از آنجا که موضوع برنامه‌ریزی درسی، یک رشته نوپا در کشور می‌باشد، لذا تدوین برنامه‌های آموزشی، تألیف کتاب‌های درسی، تعیین زمان و ساعات آموزش، روش‌های تدریس، بهره‌گیری از روش‌های متنوع یادگیری و تکنولوژی آموزشی در قبل و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، از یک برنامه جامع و همه جانبه نگر مبتنی بر فرهنگ اسلامی ایرانی تبعیت نمی‌کرده است که این امر آسیب‌ها و کاستی‌های فراوانی را به همراه داشته است. با گذشت زمان و افزایش دانش فنی در زمینه طراحی و تولید برنامه‌های درسی و انباشت تجربیات مفید و مقتنم و انجام پژوهش‌ها و مطالعات داخلی و تطبیقی، ضرورت تدوین یک برنامه راهبردی و جامع برای ساماندهی بهینه برنامه درسی و تولید محتواهای آموزشی در دوره‌ها و سطوح مختلف یادگیری بیش از پیش احساس می‌شد.

در پاسخ به این نیاز آموزشی و تربیتی، نظام تعلیم و تربیت، کارگروهی از خبرگان و کارشناسان ارشد آموزش و پرورش را با همکاری صاحب نظران و استادان حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌ها مأمور تدوین برنامه درسی ملی نمود. کار تحقیق و پژوهش و تدوین این سند از اسفند ماه ۱۳۸۴ با تشکیل دبیرخانه طرح در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی آغاز شد و پس از انجام مطالعات اولیه و ابلاغ مصوبه هفتصد و چهل و پنجمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش در اردیبهشت ماه ۸۶، با پشتوانه نیرومند حقوقی ادامه یافت. با توجه به تعیین اهداف، تعریف و حدود طرح و خروجی مورد انتظار، کمیته‌های هفت گانه تخصصی به شرح ذیل تشکیل شد:

۱- کمیته کلیات، اصول و مبانی ۲- کمیته محتوای آموزشی، پرورشی و حوزه‌های یادگیری ۳- کمیته ساختار، مقاطع، رشته‌ها و زمان ۴- کمیته میزان اختیارات و کاهش تمرکز ۵- کمیته ارزش‌یابی از پیشرفت تحصیلی و راهبردهای یاددهی - یادگیری ۶- کمیته مواد، رسانه‌ها و محیط‌های یادگیری ۷- کمیته ارزش‌یابی از برنامه درسی ملی و اقتضائات اجرایی. همچنین برای جلب مشارکت فعال حوزه‌های صف و ستاد، کمیته‌های استانی و کمیته‌های ستادی طرح، آغاز به کار کردند.

خوشبختانه با تلاش خستگی ناپذیر دست‌اندرکاران، اولین نگاشت این برنامه سرنوشت ساز و تحول آفرین،

در بهمن ماه ۱۳۸۷ آماده شد. هم زمان با بررسی و تصویب سند تحول بنیادین در شورای عالی آموزش و پرورش (آذرماه ۱۳۸۸) و با عنایت به راهکار ۱-۱ سند مذکور، کار بررسی و اصلاح برنامه درسی ملی نیز سرعت یافت و تا سال ۱۳۹۰ بارها در معرض نقد و بررسی صاحب نظران، مدیران و معلمان قرار گرفت و سیر تکاملی خود را سپری کرد تا به شورای عالی آموزش و پرورش ارائه شد. در دبیرخانه شورای عالی با تشکیل کارگروهی مرکب از کارشناسان شورا و جمعی از دست اندرکاران تدوین و صاحب نظران سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، ضمن وفاداری به بنیان‌های اصلی برنامه از جمله الگوی هدف گذاری و عناصر و عرصه‌های چهارگانه ارتباطی و با تکیه بر مبانی و دلالت‌های مفاهیم سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، متن جدید بازنگری، اصلاح و آماده شد. جلسات هماهنگی برای تفاهم و اجماع بر اصول و مبانی سند را که اینجانب نیز بر آن تأکید داشتم برگزار و طرح را نهایی نمودیم. بالاخره پس از ۱۱ جلسه، به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش رسید و برگ زرینی به تاریخ آموزش و پرورش کشور افزوده شد.

اینک یادآوری چند نکته را ضروری می‌داند :

- ۱- تدوین و تصویب برنامه درسی ملی به عنوان نقشه جامع یادگیری برای اولین بار در تاریخ آموزش و پرورش افتخار بزرگی است که خداوند نصیب فرمود ؛ بر این موهبت بزرگ الهی سر تعظیم فرود آورده و شکرگزاری می‌کنیم.
- ۲- این برنامه باید نقشه راه کلیه سیاست گذاری‌ها و تولید محتوای آموزشی و تربیتی از جمله تولید راهنمای برنامه‌های درسی دوره‌ها و پایه‌های تحصیلی، تعیین زمان و ساعات آموزشی تدوین و تألیف کتاب‌های درسی و کمک آموزشی، تولید بسته‌های آموزشی، رسانه‌های دیداری و شنیداری و الکترونیکی و ... قرار گیرد.
- ۳- اجرای مطلوب این برنامه، نیازمند مساعدت و توجه ویژه معلمان عزیز و بهره‌مندی از صلاحیت‌ها و شایستگی‌های حرفه‌ای و تخصصی مناسب آنان می‌باشد، لذا مفاد آن باید در مهندسی نیروی انسانی و در برنامه‌های آموزشی، جذب و توانمندسازی و بازآموزی معلمان در سطوح مختلف توسط دانشگاه فرهنگیان، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی و مراکز آموزشی‌های ضمن خدمت مورد توجه جدی قرار گیرد.
- ۴- تدوین برنامه راهبردی و جامع یادگیری مبتنی بر آموزه‌های اسلامی و معارف و حیانی، متناسب با نیازهای حال و آینده جامعه در دنیای متحول کنونی، منطبق با ویژگی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان و بهره‌مند از آخرین یافته‌های علمی و پژوهشی، کار سترگ و بلندی است که با عنایات الهی و تلاش دست اندرکاران، گام نخست آن برداشته شد و تکمیل و تکامل آن نیازمند همراهی و مساعدت صاحب نظران و کارشناسان مجرب است که همگان را به یاری می‌طلبیم.
- ۵- در پایان لازم می‌دانم از تلاش‌ها و زحمات کلیه کارشناسان، محققان و پژوهشگران، دست‌اندرکاران،

مسئولان کمیته‌ها و مجریان و مشاوران این طرح ملی در ستاد، استان‌ها، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دبیرخانه و اعضای شورای عالی آموزش و پرورش، شورای معاونان وزارت آموزش و پرورش و به ویژه حجت الاسلام علی ذوعلم مدیر طرح، حجت الاسلام محمدیان رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مهندس مهدی نوید ادهم دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش و وزرای آموزش و پرورش تشکر نمایم و از خداوند متعال مسألت دارم این کار مهم و تأثیر گذار را که در طول ۴۰ ماه گذشته مسئولیتیم دغدغه اساسی اینجانب و همکاران عزیزم بوده است توشه آخرت قرار دهد.

«من الله التوفیق و علیه التکلان»

دکتر حمید رضا حاجی بابایی

وزیر آموزش و پرورش

برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران^۱

برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران که در جلسات ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱ و ۸۷۲ تاریخ ۱۳۹۰/۱۲/۹، ۱۳۹۰/۱۲/۱۶، ۱۳۹۱/۵/۳، ۱۳۹۱/۵/۹، ۱۳۹۱/۵/۱۶، ۱۳۹۱/۵/۲۳، ۱۳۹۱/۵/۳۱، ۱۳۹۱/۶/۶، ۱۳۹۱/۶/۱۳، ۱۳۹۱/۶/۲۰ و ۱۳۹۱/۶/۲۸ به تصویب نهایی رسیده است، به شرح زیر برای اجرا ابلاغ می‌شود:

۱- مبانی فلسفی و علمی برنامه درسی ملی

مبانی فلسفی و علمی این برنامه همانند سایر اسناد هم‌تراز خود مبتنی بر مبانی نظری سند تحول بنیادین نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی (مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی) می‌باشد و از این مجموعه، آن بخش از مبانی که مستقیماً به حوزه‌ی برنامه درسی دلالت دارد و به عنوان مبانی خاص برنامه درسی تلقی می‌شود، در پیوست آمده است.

۲- چشم‌انداز

برنامه‌های درسی و تربیتی آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران در راستای فرهنگ و تمدن اسلامی-ایرانی، با تکیه بر میراث گران‌بها و ماندگار رسول الله (ص)-قرآن کریم و عترت (ع)-تحقق جامعه عدل مهدوی (عج) و چشم‌انداز نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی در افق ۱۴۰۴^۲ با

۱- برنامه درسی ملی سندی است که نقشه کلان برنامه درسی و چارچوب نظام برنامه‌ریزی درسی کشور را به منظور تحقق اهداف آموزش و پرورش نظام جمهوری اسلامی ایران تعیین و تبیین می‌نماید.

۲- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی - آذر ماه ۱۳۹۰

بهره‌گیری از الگویی پیشرفته و بومی زمینه تربیت نسلی^۱ موحد، مؤمن و معتقد به معاد و آشنا و متعهد به مسئولیت‌ها و وظایف در برابر خدا، خود، دیگران و طبیعت، حقیقت جو و خردمند، دانش‌پژوه و علاقمند به علم و آگاهی، عدالت‌خواه و صلح جو، ظلم ستیز، جهادگر، شجاع و ایثارگر و وطن دوست، مهرورز، جمع‌گرا و جهانی اندیش، ولایت مدار و منتظر و تلاش‌گر در جهت تحقق حکومت عدل جهانی، با اراده و امیدوار، خود باور و دارای عزت نفس، امانتدار، دانا و توانا، پاکدامن و با حیا، انتخابگر و آزاد منش، متخلق به اخلاق اسلامی، خلاق و کار آفرین، مقتصد و ماهر، سالم و با نشاط، قانون مدار و نظم‌پذیر، وفادار به ارزش‌های اسلامی، ملی و انقلابی و آماده ورود به زندگی شایسته فردی، خانوادگی و اجتماعی بر اساس نظام معیار اسلامی را فراهم می‌سازد.

این برنامه‌ها دارای ویژگی‌های زیر است :

- ۱- مبتنی بر مبانی و ارزش‌ها و معارف اسلام ناب محمدی (ص) ؛
- ۲- برخوردار از یافته‌های معتبر علمی و پژوهشی با تأکید بر بومی‌سازی آن‌ها؛
- ۳- بهره‌مند از دستاوردها و یافته‌های علمی فرهنگ و تمدن اسلامی - ایرانی؛
- ۴- منسجم، متعادل، کارآمد، نشاط آفرین، پویا، انعطاف‌پذیر و مشارکت‌پذیر در تولید و اجرا؛
- ۵- ناظر به ویژگی‌ها، نیازها و فطرت الهی دانش‌آموزان و نیازهای اساسی جامعه؛
- ۶- بهره‌مند از تجربه‌های موفق ملی و جهانی با استفاده از ابزارها و شیوه‌های علمی و اثربخش؛
- ۷- برخوردار از رویکردی نوآورانه، آینده پژوهانه، واقع بینانه، متناسب با فطرت الهی انسان ؛
- ۸- تأکید کننده بر نقش مدرسه به‌عنوان جلوه‌ای از تحقق مراتبی از حیات طیبه و زمینه‌ساز جامعه عدل مهدوی (عج)^۲ و کانون اصلی تحقق اهداف برنامه‌های درسی و تربیتی.

۱- برگرفته از هدف‌های کلان سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی - آذر ماه ۱۳۹۰

۲- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی - آذر ماه ۱۳۹۰ - ص ۱۷

۳- اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی

این اصول به صورت هماهنگ و درهم تنیده ناظر بر سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و مدیریت برنامه‌های درسی و تربیتی از سطح ملی تا سطح مدرسه است:

۱-۳- دین محوری

تمامی اجزا و عناصر برنامه‌های درسی و تربیتی باید مبتنی بر مبانی توحیدی و اصول و ارزش‌های اسلام ناب محمدی (ص) باشد. این اصل بر سایر اصول نیز حاکم می‌باشد.

۲-۳- تقویت هویت ملی

برنامه‌های درسی و تربیتی باید زمینه تقویت و پایداری هویت ملی را با تأکید بر تعمیق باورها و ارزش‌های اسلامی، فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، زبان و ادبیات فارسی، ارزش‌های انقلاب اسلامی، میهن دوستی، وحدت و انسجام فرهنگی، استقلال ملی و همبستگی اسلامی فراهم آورد.

۳-۳- اعتبار نقش یادگیرنده

برنامه‌های درسی و تربیتی باید به نقش فعال، داوطلبانه و آگاهانه دانش‌آموز در فرآیند یاددهی-یادگیری و تربیت‌پذیری توجه نماید و زمینه تقویت و توسعه روحیه پرسشگری، پژوهشگری، خلاقیت و کارآفرینی را در وی فراهم سازد.

۴-۳- اعتبار نقش مرجعیت معلم (مربی)^۱

برنامه‌های درسی و تربیتی باید به نقش مرجعیت^۲ معلم در هدایت تربیتی برای تقدم تزکیه بر تعلیم، غنی‌سازی محیط تربیتی و یادگیری، فعال‌سازی دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری و تربیت‌پذیری و ترغیب آنان نسبت به یادگیری مستمر توجه نماید. همچنین زمینه‌ی ارتقاء صلاحیت‌های اعتقادی، اخلاقی، حرفه‌ای و تخصصی معلم را فراهم سازد.

۱- در این سند واژه‌های معلم و مربی مترادف هم به کار رفته است و به فردی اطلاق می‌شود که رسالت خطیر تربیت دانش‌آموزان را در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی بر عهده دارد. (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی - آذر ماه ۱۳۹۰)

۲- مبانی نظری تحول بنیادین آموزش و پرورش مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی - آذر ماه ۱۳۹۰ - ص ۲۷۹

۳-۵- اعتبار نقش پایه ای خانواده

برنامه های درسی و تربیتی باید ضمن تقویت بنیان خانواده و تحکیم مناسبات خانوادگی و صله رحم، زمینه کسب شایستگی ها و مهارت های لازم برای تشکیل و مدیریت خانواده مبتنی بر ارزش ها و معارف الهی و تعمیق آداب و سبک زندگی اسلامی - ایرانی دانش آموزان را فراهم آورد.

۳-۶- جامعیت

برنامه های درسی و تربیتی باید به نیازهای گوناگون دانش آموزان و جامعه در سطوح محلی، منطقه ای، ملی و جهانی در کلیه ساحت های تعلیم و تربیت^۱ تأکید کند.

۳-۷- توجه به تفاوت ها

برنامه های درسی و تربیتی باید ضمن تأکید بر ویژگی های مشترک، به تفاوت های ناشی از محیط زندگی (شهری، روستایی، عشایری، فرهنگی و جغرافیایی)، جنسیتی و فردی دانش آموزان (استعدادها، توانایی ها، نیازها و علایق) توجه کرده و از انعطاف لازم برخوردار باشد.

۳-۸- تعادل

برنامه های درسی و تربیتی باید به رعایت تعادل و پرهیز از افراط و تفریط و رعایت تناسب و توازن در توجه به ساحت های تعلیم و تربیت، هدف و محتوا و بهره گیری از روش های متفاوت در طراحی، تولید، اجرا و ارزش یابی از برنامه ها پایبند باشد.

۳-۹- یادگیری مادام العمر

برنامه های درسی و تربیتی باید زمینه کسب شایستگی ها و مهارت های لازم برای استمرار و معنادار شدن یادگیری و پیوستگی تجارب یادگیری در زندگی را برای دانش آموزان تأمین کند.

۳-۱۰- جلب مشارکت و تعامل

فرایند برنامه ریزی درسی و تربیتی باید زمینه مشارکت و تعامل مؤثر معلمان، دانش آموزان،

۱- ساحت ها شامل تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی، تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی، تعلیم و تربیت زیستی و بدنی، تعلیم و تربیت زیباشناختی و هنری، تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه ای، تعلیم و تربیت علمی و فناوریانه است. (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی - آذر ماه ۱۳۹۰)

خانواده‌ها و سایر گروه‌های ذینفع، ذریط و ذیصلاح را در طراحی، تولید، اجرا و ارزش‌یابی برنامه‌ها فراهم نمایند.

۱۱-۳- یکپارچگی و فراگیری

برنامه‌های درسی و تربیتی باید برای تمام دانش‌آموزان (دانش‌آموزان عادی، دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و استعدادهای درخشان) به‌صورت به هم پیوسته و یکپارچه طراحی و تدوین شود. این برنامه‌ها باید با رعایت انعطاف‌پذیری، با نیازهای هریک از گروه‌های دانش‌آموزان با نیازها و استعدادهای خاص انطباق و سازگاری داده شود.^۱

۴- رویکرد و جهت‌گیری کلی

رویکرد برنامه‌های درسی و تربیتی «فطرت‌گرایی توحیدی» است. اتخاذ این رویکرد به معنای زمینه‌سازی لازم جهت شکوفایی فطرت الهی^۲ دانش‌آموزان از طریق درک و اصلاح مداوم موقعیت^۳ آنان به منظور دست‌یابی به مراتبی از حیات طیبه است.

در این رویکرد :

۱-۴- دانش آموز :

۱- امانت الهی و دارای کرامت ذاتی است.

۲- فطرت الهی در وجود او نهفته است و قابلیت شکوفایی و فعلیت یافتن دارد.

۱- تغییرات ناشی از این انطباق و سازگاری باید به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش برسد.

۲- فطرت سرشتی الهی در وجود آدمی است : یعنی آدمی نسبت به مبدأ عالم هستی معرفت و گرایش اصیل (غیر اکتسابی) دارد. این فطرت می‌تواند فعلیت یافته، صیقل بخورد و توسعه پذیرد و می‌تواند به فراموشی سپرده شود. فطرت در جنبه معرفتی آن، معرفت حضوری انسان به خداست و در بعد گرایش، میل به پرستش، حقیقت‌جویی، فضیلت‌خواهی و زیبایی دوستی از اهم گرایش‌های فطری انسان است. مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران - آذر ماه ۱۳۹۰ - ص ۵۸ و ۵۹

۳- منظور از موقعیت، وضعیت مشخص، بویا و قابل درک و تغییری است که حاصل تعامل پیوسته فرد به منزله‌ی عنصری آگاه، آزاد و فعال با خداوند و گستره‌ای از جهان هستی (خود، طبیعت و جامعه) در محضر خداوند متعال است (که حقیقتی برتر و خالق همه‌ی جهان و فراتر از همه موقعیت‌ها است). بنیان نظری تحول راهبردی در نظام تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران - ص ۴۲۲

۳- همواره در موقعیت است و می تواند آن را درک کرده و با انتخاب احسن خویش در راستای اصلاح مداوم آن حرکت نماید.

۴- توانایی انتخاب، تصمیم گیری و خویشتن داری دارد و می تواند با محیط یادگیری، رابطه تعاملی برقرار کند و تابع بی چون و چرا و مقهور محیط نیست.

۵- از اراده و انگیزه برخوردار است که در فرآیند یاددهی - یادگیری، نقش اساسی دارد.

۶- در فرآیند یاددهی - یادگیری و تربیت پذیری و توسعه شایستگی های خویش به لحاظ ذاتی نقش فعال دارد.

۷- دارای قابلیت ها، تجربیات، ظرفیت ها و توانایی های گوناگون است.

۲-۴- معلم (مربی):

۱- در مسیر راه انبیا و ائمه اطهار (ع)، اسوه ای امین و بصیر برای دانش آموزان است.

۲- با شناخت و بسط ظرفیت های وجودی دانش آموزان و خلق فرصت های تربیتی و آموزشی زمینه درک و انگیزه اصلاح مداوم موقعیت آنان را فراهم می سازد.

۳- زمینه ساز رشد عقلانی، ایمانی، علمی، عملی و اخلاقی دانش آموزان است.

۴- راهنما و راهبر فرآیند یاددهی - یادگیری است.

۵- برای خلق فرصت های تربیتی و آموزشی مسئولیت تطبیق، تدوین، اجرا و ارزش یابی برنامه های درسی و تربیتی در سطح کلاس را بر عهده دارد.

۶- یادگیرنده و پژوهشگر آموزشی و پرورشی است.

۳-۴- محتوا

۱- مبتنی بر ارزش های فرهنگی و تربیتی و سازوار با آموزه های دینی و قرآنی، مجموعه ای منسجم و هماهنگ از فرصت ها و تجربیات یادگیری است که زمینه شکوفایی فطرت الهی، رشد عقلی و فعلیت یافتن عناصر و عرصه ها^۱ را به صورت پیوسته فراهم می آورد.

۱- در هدف گذاری پنج عنصر: تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق و چهار عرصه ارتباط دانش آموز با خود، خدا، خلق و خلقت به صورت بهم پیوسته و با محوریت ارتباط با خدا تبیین و تدوین می شوند.

۲- دربرگیرنده مفاهیم و مهارت‌های اساسی و ایده‌های کلیدی مبتنی بر شایستگی‌های مورد انتظار از دانش‌آموزان است.

۳- برگرفته از یافته‌های علمی و معتبر بشری است.

۴- متناسب با نیازهای حال و آینده، علایق، ویژگی‌های روانشناختی دانش‌آموزان، انتظارات جامعه اسلامی و زمان آموزش است.

۴-۴- یاد دهی - یادگیری :

۱- فرآیندی زمینه‌ساز برای ابراز گرایش‌های فطری، شناخت موقعیت یادگیرنده و اصلاح مداوم آن است.

۲- یادگیری حاصل تعامل خلاق، هدفمند و فعال یادگیرنده با محیط‌های متنوع یادگیری است.

۳- دیدگاه دانش‌آموزان را به‌طور معنادار نسبت به ارتباط با خود، خداوند، دیگران و مخلوقات، تحت تأثیر قرار دهد.

۵-۴- ارزش‌یابی :

۱- به‌صورت مستمر تصویری روشن و همه‌جانبه از موقعیت کنونی دانش‌آموز، فاصله او با موقعیت بعدی و چگونگی اصلاح آن متناسب با ظرفیت‌ها و نیازهای وی ارائه می‌کند.

۲- زمینه انتخاب‌گری، خود‌مدیریتی و رشد مداوم دانش‌آموز را با تأکید بر خود‌ارزیابی فراهم می‌کند و بهره‌گیری از سایر روش‌ها را زمینه‌ساز تحقق آن می‌داند.

۳- ضمن حفظ کرامت انسانی، کاستی‌های یادگیری را فرصتی برای بهبود موقعیت دانش‌آموز می‌داند.

۴- کاستی‌های یادگیری را فرصتی برای بهبود و اصلاح نظام آموزشی می‌داند.

۶-۴- محیط یادگیری :

۱- با بهره‌گیری از ظرفیت‌های نظام هستی، محیطی امن، منعطف، پویا، برانگیزاننده و غنی را برای پاسخگویی به نیازها، علایق و ویژگی‌های دانش‌آموزان تدارک می‌بیند.

۲- مدرسه محیط یادگیری پایه و اصلی است؛ اما یادگیری به آن محدود نمی‌شود و سایر

- محیط‌ها نظیر محیط‌های اجتماعی، طبیعی، اقتصادی، صنعتی و فرهنگی را نیز در بر می‌گیرد.
- ۳- با بهره‌گیری از ظرفیت و قابلیت محیط‌های مجازی و رسانه‌ها، زمینه بهبود موقعیت دانش‌آموزان و ارتقای کیفیت فرایند یاددهی - یادگیری را فراهم می‌آورد.
- ۴- خانواده از محیط‌های مهم و اثربخش تربیت و یادگیری بشمار می‌آید که در تعامل مستمر و مؤثر با مدرسه می‌باشد.
- ۴-۷- مدیر مدرسه :
- ۱- معلمی مؤمن، خلاق، متعهد، منعطف، اهل فکر، آینده‌نگر، مشارکت‌پذیر، راهبر تربیتی، مدیر و مدبر و دارای سعه صدر و صلاحیت‌های حرفه‌ای است.
- ۲- مسئولیت تأمین و توسعه محیط یادگیری را برای شکوفایی گرایش‌های فطری دانش‌آموزان بر عهده دارد.
- ۳- مسئولیت خلق موقعیت‌های تربیتی و آموزشی، انطباق یا تدوین، اجرا و ارزش‌یابی برنامه‌های درسی و تربیتی را در سطح مدرسه بر عهده دارد.
- ۴- با برقراری روابط صحیح، سازنده و پویا، امکان درک و اصلاح مداوم موقعیت را برای کلیه عوامل (کارکنان و خانواده‌ها) و دستیابی به سازمان یادگیرنده فراهم می‌سازد.
- ۵- از اختیارات متناسب برای پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری در کلیه امور مدرسه برخوردار است.

۵- الگوی هدف گذاری

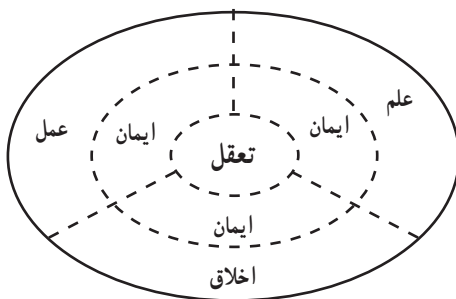
در هدف گذاری برنامه های درسی و تربیتی، شکوفایی فطرت و دستیابی به شئون مختلف حیات طیبه، جامعیت، یکپارچگی و توجه متوازن به ساحت های شش گانه تعلیم و تربیت مبنا قرار گرفته است که در قالب چارچوب مفهومی منسجم و یکپارچه ای در تدوین اهداف سطوح مختلف، راهنمای عمل برنامه ریزان و مجریان خواهد بود.

ساحت های تربیت				
عرصه ها	رابطه باخویشتن (با محوریت رابطه با خدا)	رابطه با خداوند متعال	رابطه با خلق خدا (سایر انسان ها) (با محوریت رابطه با خدا)	رابطه با خلقت (طبیعت و ...) (با محوریت رابطه با خدا)
تعقل				
ایمان				
علم				
عمل				
اخلاق				

در الگوی هدف گذاری پنج عنصر: تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق و چهار عرصه ارتباط دانش آموز با خود، خدا، خلق و خلقت به صورت بهم پیوسته و با محوریت ارتباط با خدا تبیین و تدوین می شوند.

عناصر پنج گانه در شبکه ای مفهومی، مرتبط و به هم تنیده تبیین می شوند و در فرآیند عملی تربیت هر کدام از این عناصر، متناسب با نیازها و شرایط دانش آموز می توانند سرآغاز سیر تربیتی دانش آموز باشند و سایر عناصر را تقویت و تعمیق نمایند. در میان عناصر پنج گانه، عنصر تعقل جنبه محوری دارد

و سایر عناصر پیرامون آن تعریف و تبیین می‌شوند که هر کدام از آن‌ها نیز دارای مراتب معینی است.

۶- هدف کلی برنامه‌های درسی و تربیتی

تربیت یکپارچه عقلی، ایمانی، علمی، عملی و اخلاقی دانش‌آموزان به گونه‌ای که بتوانند موقعیت خود را نسبت به خود، خدا، دیگر انسان‌ها و نظام خلقت به درستی درک و توانایی اصلاح مستمر موقعیت فردی و اجتماعی خویش را کسب نمایند.

انتظار می‌رود دانش‌آموزان طی دوره تحصیلات مدرسه‌ای، در مجموعه عناصر پنج‌گانه‌ی الگوی هدف‌گذاری، به مرتبه‌ای از شایستگی‌های پایه دست یابند. این شایستگی‌ها بیان تفصیل یافته‌ای از هدف کلی برنامه‌های درسی و تربیتی است.

۷- شایستگی‌های پایه

۱-۷- تعقل :

۱- درک وجود خود، نیازها، توانمندی‌ها، ظرفیت‌ها و ابعاد هویت متعالی خویش؛

۲- بصیر نسبت به آثار و پیامدهای سبک زندگی خود؛

۳- تدبیر در صفات، افعال و آیات خداوند متعال به عنوان خالق هستی؛

۴- تدبیر در نظام خلقت و شگفتی‌های آن.

۲-۷- ایمان :

- ۱- ایمان آگاهانه به توحید، نبوت، معاد، امامت، عدل، عالم غیب و حیات جاودانه؛
 - ۲- باور به ربوبیت و حضور حکیمانه همراه با لطف و رحمت خالق یکتا در عرصه هستی؛
 - ۳- ایمان به انبیاء الهی، قرآن، پیامبر خاتم(ص)، ائمه معصومین علیهم السلام^۱ و ولایت مطلقه فقیه و نقش بی‌بدیل آن‌ها در هدایت و رستگاری بشر؛
 - ۴- باور به نقش دین مبین اسلام^۲ و نظامات آن به عنوان تنها مکتب جامع و کارآمد برای تحقق حیات طیبه؛
 - ۵- ایمان به ارزشمندی، هدفمندی و قانون‌مندی خلقت و باور به زیبایی‌های جهان آفرینش به عنوان مظاهر فعل و جمال خداوند؛
 - ۶- ایمان به هویت الهی انسان، کرامت او و توانمندی‌های جمعی و فردی انسان.
- ## ۳-۷- علم :
- ۱- شناخت خود، ظرفیت‌ها و هویت خویش؛
 - ۲- شناخت حق تعالی، صفات، افعال و آیات الهی، معارف دینی و منابع آن؛
 - ۳- علم نسبت به پدیده‌ها، روابط، رویدادها و قوانین جهان آفرینش و چگونگی برقراری ارتباط انسان با آن‌ها و بهره‌برداری بهینه از آنان؛
 - ۴- علم نسبت به روابط، نقش‌ها، حقوق و وظایف خود و افراد و اهمیت آن‌ها در زندگی اجتماعی؛
 - ۵- علم نسبت به گذشته و حال جوامع بشری به ویژه فرهنگ و تمدن اسلام و ایران؛

۱- بر طبق اصول دوازدهم، سیزدهم و چهاردهم قانون اساسی، پیروان ادیان و مذاهب رسمی، اجازه آموزش ویژه مذهبی را دارند، اما این آموزش‌ها باید تحت نظارت دولت باشد تا با مقتضیات زندگی مسالمت آمیز و توأم با تفاهم بین پیروان ادیان و مذاهب، منافاتی نداشته باشد. مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران - آذر ماه ۱۳۹۰ - ص ۲۴۳

۲- با توجه به اهمیت مسئله اقلیت‌ها و قومیت‌ها در اتحاد و انسجام ملی و اسلامی، رعایت حقوق اقلیت‌ها اشاره شده در قانون اساسی (اصل دوازدهم، اصل چهاردهم، اصل نهم و اصل دوم بند ششم) آموزش وجوه مشترک ادیان و مذاهب، سیاست مناسبی است. همان منبع

- ۶- آشنایی با ویژگی‌های نظام مردم سالار دینی و جایگاه و رسالت جهانی ایران اسلامی؛
۷- آشنایی با روش‌های رمزگشایی پدیده‌ها و رمزگردانی آن‌ها و ابراز آن به زبان زیباشناسی و هنر.

۴-۷- عمل :

- ۱- عمل به آموزه‌های دینی و انجام آگاهانه و مؤمنانه واجبات و ترک محرمات؛
۲- به کارگیری ظرفیت‌های وجودی خود برای دستیابی به هویت متعادل و یکپارچه در مسیر رشد و تعالی خود و جامعه؛
۳- به کارگیری آداب و مهارت‌ها و سبک زندگی اسلامی - ایرانی؛
۴- به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در کار و زندگی؛
۵- بهره‌گیری از مهارت‌های پایه برای شکل‌دهی هویت حرفه‌ای آینده خود به صورت مولد و کار آفرین؛
۶- بهره‌گیری آگاهانه از یافته‌های علمی، هنری، فنی، حرفه‌ای و بهداشتی و زیستی و تلاش مؤثر برای تولید و توسعه آن‌ها؛
۷- حفظ و تعالی محیط زیست، میراث فرهنگی و سرمایه‌های طبیعی؛
۸- به کارگیری مهارت‌های زبان و ادبیات فارسی و زبان عربی به عنوان زبان دین؛
۹- به کارگیری مهارت‌های یک زبان خارجی در چارچوب بخش انتخابی (نیمه تجویزی) برنامه درسی، با رعایت اصل تثبیت و تقویت هویت اسلامی - ایرانی.
- #### ۵-۷- اخلاق :

- ۱- رعایت تقوی الهی در تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی؛
۲- متعهد به ارزش‌های اخلاقی از جمله: صدق، صبر، احسان و رأفت، حسن خلق، حیا، شجاعت، خویشتن‌داری، قدرشناسی، رضا، عدالت، قناعت، نوع دوستی و تکریم والدین و معلم در شئون و مناسبات فردی و اجتماعی؛
۳- ارزش قائل شدن برای کار و معاش حلال و داشتن روحیه تلاش مستمر؛

- ۴- ارزشمند دانستن عالم، علم آموزی و یادگیری مادام العمر؛
- ۵- تقدم بخشیدن منافع ملی بر گروهی و منافع جمعی بر فردی؛
- ۶- ارزش قائل شدن برای مخلوقات هستی و محیط زیست؛
- ۷- التزام به اصول و ارزش‌های اخلاقی در استفاده از علوم و فناوری‌های نوین.

۸- حوزه‌های تربیت و یادگیری

حوزه‌های تربیت و یادگیری، حدود محتوایی، روش‌ها، فرایندها، و عناصر کلیدی یادگیری را روشن می‌سازند. این حوزه‌ها با یکدیگر ارتباط داشته لیکن عناوین موضوعات درسی در دوره‌ها و پایه‌های تحصیلی لزوماً معادل عناوین حوزه‌ها نخواهد بود و مفاهیم حوزه‌های یادگیری به صورت تلفیقی ارائه خواهد شد. ملاحظات و مفروضات اولیه در استنباط و تعیین حوزه‌های یادگیری، ارتباط آن‌ها با هدف کلی برنامه درسی ملی، الگوی هدف‌گذاری؛ شایستگی‌های پایه؛ هم‌خوانی با اسناد فرادستی و هماهنگی با اصول حاکم بر برنامه است.

اهداف هر یک از حوزه‌های یادگیری از منابع زیر اخذ خواهند شد :

الف) اهداف دوره‌های تحصیلی^۱؛

ب) شایستگی‌های پایه؛

ج) اهداف خاص حوزه یادگیری؛

د) اهداف مرتبط با سایر حوزه‌ها؛

۸-۱- عناوین حوزه‌های تربیت و یادگیری :

۱- حکمت و معارف اسلامی؛

۲- قرآن و عربی؛

۱- سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی مکلف است حداکثر ظرف مدت شش ماه، اهداف دوره‌های تحصیلی را به تفکیک دوره‌های آموزش عمومی و متوسطه دوم و ساحت‌های تعلیم و تربیت با استفاده از مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش تهیه و همراه با نتایج اعتبار بخشی آن جهت بررسی و تصویب به شورای عالی آموزش و پرورش ارائه کند.

۳- زبان و ادبیات فارسی؛

۴- فرهنگ و هنر؛

۵- سلامت و تربیت بدنی؛

۶- کار و فن آوری؛

۷- علوم انسانی و مطالعات اجتماعی؛

۸- ریاضیات؛

۹- علوم تجربی؛

۱۰- زبان‌های خارجی؛

۱۱- آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده.

۲-۸- بیانیه حوزه‌های تربیت و یادگیری :

۱- حوزه تربیت و یادگیری حکمت و معارف اسلامی

دین اسلام، که از جانب خدای متعال بر پیامبر اکرم (ص) نازل شده شامل اعتقادات، اخلاق، احکام و کلیه نظاماتی است که انسان‌ها برای رسیدن به مقصد متعالی خود بدان نیاز دارند. منابع اخذ معارف اسلامی، قرآن کریم، سنت و سیره پیامبر گرامی اسلام و جانشینان معصوم آن بزرگوار- صلوات الله علیهم - و عقل است. تعقل به معنای قدرت تجزیه و تحلیل و ربط دادن قضایا و سنجش و ارزیابی یافته‌ها بر اساس نظام معیار (اسلام) است که از طرق معتبر به دست آمده است. حکمت به معنای علم متین، محکم و استوار دستاورد قوه تعقل است. حکمت و بصیرت زمانی به وقوع می‌پیوندد که فرد در فرآیند صحیح تفکر با هدایت و رهبری عقل سلیم و نقل صحیح قرار گیرد. ایمان مبتنی بر تفکر، اساس اعمال دینی است و هیچ عمل دینی بی حضور تفکر و تعقل معنا و مفهوم ندارد. تفکر، مطالعه و پژوهش اساس معرفت دینی را تشکیل می‌دهد.

ضرورت و کارکرد حوزه : مهم‌ترین هدف تشکیل نظام اسلامی به طور اعم و نظام آموزشی به طور اخص، تربیت دینی- به معنای عمیق و گسترده آن- است. دین مقدس اسلام برنامه جامع تربیتی انسان برای عبودیت و تقرب الی الله است. تعمیق معرفت و ایمان متریبان به اعتقادات، اخلاق و احکام

الهی که همان معرفت و ایمان به دین اسلام است، مهم‌ترین رسالت تعلیم و تربیت در نظام اسلامی است. حوزه یادگیری حکمت و معارف اسلامی بستری برای تقویت اندیشه، ایمان و عمل دینی و برنامه‌ریزی برای دست‌یابی به معرفت نسبت به برنامه جامع تربیتی انسان است تا به متریان، میزانی از آگاهی درباره اسلام را بدهد تا بتوانند بر اساس آن زندگی فردی و اجتماعی خود را بر محور بندگی خدا سامان بدهند، فرد را توانمند سازد که به‌گونه‌ای فعال، جامعه را به‌سوی آرمان‌های اسلامی سوق دهد و در برابر آسیب‌های اعتقادی، اخلاقی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی، ایستادگی و مقاومت کند و به او این توانایی را بدهد که در آینده در تربیت فرزندان خود موفق و در تعالی جامعه مشارکت مؤثر داشته باشد. حیات انسان، یک حیات فکری است و تفکر، استعدادی الهی است که در اثر تربیت به فعلیت می‌رسد و انسان می‌تواند در پرتو تقوای الهی، با متعادل کردن قوای درونی خویش، از آن در مسیر فطرت توحیدی بهره‌برداری کند. لذا فرآیند تربیت باید به‌گونه‌ای باشد که طی آن تفکر و تعقل و حکمت پرورش یابد. تقویت این توانایی، ایمان، باور، دانش و عملکرد انسان را تحت تأثیر قرار داده و زمینه تعالی او را فراهم می‌سازد. فرآیند اصلی در عمل اختیاری و آگاهانه انسان که باید در معارف اسلامی مورد نظر باشد فرآیند شناخت فکورانه، ایمان آگاهانه و عمل ارادی است. عملی ارزشمند است که حاصل ایمان به دین باشد؛ ایمانی که مبتنی بر معرفت و شناخت و حاصل تفکر و تعقل فرد باشد.

قلمرو حوزه: حوزه یادگیری حکمت و معارف اسلامی بخشی از رسالت یاد شده را در مجموعه برنامه‌های درسی بر عهده دارد، این حوزه می‌تواند زمینه لازم برای درک، تدبر، تأمل، تفقه و بصیرت در دانش‌آموزان را فراهم کند و در نهایت، سبب شود تا فرد رفتار حکیمانه‌ای از خود بروز دهد. محدوده این آموزش، آن است که دانش‌آموزان دین را به‌عنوان راهنمای عمل و برنامه زندگی بشناسند و براساس آن، برنامه‌ریزی و عمل نمایند. این معارف شامل سه بخش زیر است:

الف) اعتقادات: در حد شناخت عقلانی اصلی‌ترین موضوعات اعتقادی شامل توحید، معاد، عدل، نبوت و امامت، ولایت فقیه، نظام خلقت و مسائل مبتلا به مربوط به آن‌ها، بدون طرح جزئیات تخصصی هر موضوع است؛ در واقع حکمت نظری، یعنی دانش درباره واقعیت‌ها (هست‌ها)، موضوع این بخش از محتوا است.

ب) اخلاق : در حد شناخت مسائل و موضوعات اصلی اخلاقی و التزام به آن که در تکوین شخصیت انسان نقش محوری دارند و با توجه به مسئله‌ها و چالش‌های اخلاقی روز؛ یعنی حکمت عملی که درباره بهترین رفتار انسان برای رسیدن به سعادت و کمال (بایدها و نبایدها) است موضوع این بخش از محتوا می‌باشد.

ج) احکام : در حدی که هر فرد مکلف به‌طور معمول در زندگی فردی و اجتماعی خود بدان نیاز دارد و در صورت عدم اطلاع قبلی از آن‌ها در انجام وظایف شرعی دچار مشکل می‌شود. نتایج یادگیری دانش‌آموزان در حوزه حکمت و معارف اسلامی در پایان دوره‌های تحصیلی عبارت‌اند از :

- آمادگی برای دینداری و عمل به وظایف دینی مبتنی بر ایمان توأم با معرفت و شناخت؛
- احساس خرسندی و رضایت از هویت اسلامی خود و علاقه و تلاش برای حفظ آن؛
- تلاش برای رشد شعائر و فرهنگ دینی جامعه در شرایط مختلف اجتماعی؛
- احساس مسئولیت نسبت به نظام اسلامی و مشارکت در پیشرفت نظام و اقتدار و سربلندی آن در جهان؛

● بهره‌مندی از حکمت نظری و عملی.

۲- حوزه تربیت و یادگیری قرآن و عربی

دین اسلام، راه هدایت انسان‌ها به سوی کمال و رستگاری است. خداوند با هدایت خود انسان را به راه و مسیر حرکت به سوی کمال راهنمایی می‌کند. یکی از منابع اخذ معارف اسلامی، قرآن کریم است. قرآن کریم کتاب هدایت انسان‌ها است.

ضرورت و کارکرد حوزه : تعمیق معرفت و ایمان دانش‌آموزان به اعتقادات، اخلاق و احکام الهی که همان معرفت و ایمان به دین اسلام است، مهم‌ترین رسالت تعلیم و تربیت در نظام اسلامی است. قرآن کریم، به عنوان منبع وحی الهی و منبع اصلی اعتقادات، اخلاق و احکام است. توانایی خواندن همراه با درک معنا، تدبر در قرآن و انس با آن، سبب ورود هر فرد مسلمان به دریای معارف اسلامی است. یادگیری زبان عربی به عنوان زبان قرآن سبب می‌شود که فرد بتواند به‌طور مستقیم با کتاب الهی

ارتباط برقرار کند، آن را بفهمد و از رهنمودهای آن بهره ببرد. همچنین آموزش این زبان سبب می‌شود که متربیان بتوانند از معارف اهل بیت علیهم‌السلام و فرهنگ غنی اسلام استفاده کنند. از سوی دیگر زبان و ادبیات فارسی با زبان عربی درآمیخته است و آشنایی با زبان عربی در یادگیری زبان فارسی تأثیر خواهد داشت.

قلمرو حوزه: حوزه یادگیری قرآن و عربی شامل دو حوزه محتوایی آموزش قرآن کریم و آموزش عربی است و حد نهایی یادگیری در این دروس به شرح زیر است:

(الف) توانایی خواندن صحیح و روان قرآن کریم؛

(ب) توانایی درک معنای عبارات ساده و پرکاربرد قرآن کریم؛

(ج) توانایی نسبی تدبر در آیات قرآن کریم به منظور درک ساده و اولیه دقایق و ظرائف مفاهیم آیات، بدون آموزش تخصصی علوم قرآنی؛

(د) انس مستمر و دائمی با قرآن کریم، به نحوی که دانش‌آموزان، اهل خواندن و تفکر در قرآن باشند و این امر را لازمه تربیت دینی و اعتلای هویت الهی خویش بدانند.

آشنایی با زبان عربی و مشخصاً مهارت‌های چهارگانه زبانی یعنی خواندن، گوش کردن، نوشتن و سخن گفتن در این حوزه به میزانی است که دانش‌آموز را در درک معنای آیات قرآن کریم، کلام معصومین و متون دینی و فرهنگ اسلامی کمک کند و در تقویت زبان فارسی او مؤثر باشد.

این دو حوزه محتوایی، ارتباط وثیقی با یکدیگر دارند و برنامه‌ریزی آن‌ها باید هماهنگ و مرتبط با هم صورت گیرد و از اهداف، محتوا و روش‌های مشترک و نیز مطالب مکمل و تأیید کننده همدیگر استفاده مطلوب به عمل آید.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه‌های تربیت و یادگیری «حکمت و معارف اسلامی» و «قرآن و عربی»^۱

سازماندهی محتوای حوزه‌های حکمت و معارف اسلامی و قرآن و عربی در دوره ابتدایی به صورت

۱- به دلیل ارتباط وسیع و وثیق محتوای دو حوزه «حکمت و معارف اسلامی» و «قرآن و عربی» سازماندهی محتوای هر دو حوزه در یک بخش آمده است.

تلفیقی است. در دوره متوسطه اول حتی الامکان به صورت مجزا لیکن هماهنگ و در دوره متوسطه دوم، بجز در رشته علوم و معارف اسلامی، به صورت تلفیقی و درس عربی به صورت مجزا ارائه می شود. در رشته علوم و معارف اسلامی نیز درس های اختصاصی در حوزه معارف اسلامی ارائه می شود.

۳- حوزه تربیت و یادگیری زبان و ادبیات فارسی

این حوزه شامل دو بخش زبان و ادبیات است. زبان، فرآیندی است که از درک و دریافت سخن آغاز می شود و به تولید کلام معنا دار می انجامد. ادبیات، تولیدی مرکب و چند سطحی است که واج، واژه، معنا و نحو، سطح و جنبه هنری را نیز شامل می شود. کارکرد هنری زبان در قالب ادبیات ظاهر می شود.

ضرورت و کارکرد حوزه : زبان و ادبیات فارسی، رمز هویت ملی و سبب پیوستگی و وحدت همه اقوام ایرانی و گنجینه گران ارجی است که گذشته را به حال و آینده پیوند می دهد. در این حوزه، دانش آموزان با پیکره نظام مند و عناصر سازه ای زبان به گونه ای روشمند و علمی آشنا می شوند و توانایی خلق و نگارش و آفرینش در این حوزه را کسب می کنند.

بنیاد ارتباط انسان با دیگران بر زبان است. آموزش زبان بستر مناسبی را برای پرورش مهارت ها و ارزش های اخلاقی دانش آموزان در قالب های متنوع زبان و ادبیات به صورت شفاهی، دیداری و نوشتاری و برای مقاصد و مخاطبان گوناگون فراهم می کند که شامل یادگیری زبان، یادگیری از طریق زبان و یادگیری درباره زبان می باشد. بیشترین فعالیت روزمره ما هنگام گفت و گو با دیگران و استفاده از رسانه ها توسط زبان شکل می گیرد. زبان دو کارکرد اصلی دارد :

۱- ابزاری برای ارتباط در مراودات اجتماعی،

۲- ابزاری برای ایجاد زیبایی هنری که همان ادبیات است. از زبان برای هدف های گوناگون استفاده می شود، از جمله برای برآوردن نیازهای روزمره، تأثیرگذاری بر افکار و رفتار دیگران، ایجاد تفاهم در روابط اجتماعی، انجام تحقیق و کسب اطلاعات، آشنایی با پیشینه فرهنگی، حفظ آداب و رسوم قومی - محلی، احساس تعلق و ایجاد هویت ملی، قدرت بیان عقاید شخصی، دریافت ایده ها و افکار، بیان تخیلات و بدیعه گویی، و دادن اطلاعات در زمینه های گوناگون.

زبان بستری برای تفکر است. پرورش مهارت‌های زبانی زمینه درک مفاهیم در سایر متون و موضوعات درسی را فراهم کرده، به رشد مهارت‌های اجتماعی، شخصی، ذهنی، ارتباطی، فرهنگی، مطالعه و پژوهش و ارزش‌های اخلاقی کمک می‌کند.

قلمرو حوزه: آموزش زبان و ادبیات فارسی بر چهار مهارت زبانی گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن از طریق رمزگشایی و رمزگذاری نمادهای آوایی (شنیداری) و خطی (دیداری) و مهارت‌های فرازبانی (تفکر، نقد و تحلیل) و چگونگی کاربست آن‌ها و نیز ادبیات فارسی تأکید دارد. در این حوزه، دانش‌آموزان به فهم زبان، باورها، ارزش‌ها و نگرش‌ها، ساختار زبانی، جایگاه و گشتار زبان فارسی و پیکره نظام‌مند و عناصر سازهای و عوامل هنری و زیبایی در منابع اصیل و ادبیات کهن و معاصر دست می‌یابند.

آموزش زبان و ادبیات فارسی، با رویکرد ارتباطی انجام می‌گیرد و بر انتقال ارزش‌های فرهنگ اسلامی - ایرانی تأکید دارد. زبان در بستر تجربیات ارتباطی طبیعی، بیشتر و بهتر آموخته می‌شود. لذا قانونمندی‌های زبانی شامل تلفظ کلمات، ساخت کلمات و ساخت دستوری، از طریق کسب تجربیات واقعی و وابسته به موقعیت‌های فرهنگی دانش‌آموزان صورت می‌گیرد. این امر خصوصاً در سال‌های اولیه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مجموعه تجربیات ارائه شده در قالب‌های گوناگون زبان و ادبیات فارسی، دانش‌آموزان را افرادی پایبند به ارزش‌های ملی و دینی و متخلق به آداب و اخلاق متعلق به این سرزمین می‌پرورد، و آنان را در حفظ فرهنگ و تمدن خویش توانمند می‌کند.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه: در سازماندهی محتوا در دوره ابتدایی عمدتاً کارکرد ارتباطی زبان مورد توجه قرار می‌گیرد و کارکرد هنری زبان صرفاً با هدف لذت بردن از زبان دنبال می‌شود. در دوره‌های تحصیلی بالاتر توجه به کارکرد هنری زبان با هدف انتقال ارزش‌های فرهنگی و رشد و تقویت توانمندی‌های هنری متربیان و کسب هویت ملی صورت می‌گیرد.

۴- حوزه تربیت و یادگیری فرهنگ و هنر

فرهنگ، مهم‌ترین و غنی‌ترین منبع دست‌یابی به هویت است و از طریق جهت دادن به شیوه زندگی، امکان هویت‌یابی را به صورت فردی و جمعی فراهم می‌کند. فرهنگ شامل: باورها و ارزش‌ها، تاریخ

گذشته، مفاخر ملی، آداب و سنت‌ها، قوانین، آثار باستانی، هنر و ادبیات گذشته و معاصر است. حوزه یادگیری فرهنگ و هنر ناظر به درک معنا و روابط میان پدیده‌ها (آیه بینی و آیه خوانی)، زیبایی‌شناسی و قدرشناسی نسبت به نشانه‌های جمال الهی و زیبایی‌ها در پیشینه فرهنگی جامعه (نمادها، آداب و رسوم، ارزش‌ها، اسوه‌ها و اسطوره‌ها) و حفظ و تعالی آن است.

ضرورت و کارکرد حوزه: با عنایت به اهمیت فرهنگ و هویت ملی و نقشی که این دو مقوله در استقلال، خودکفایی، عزت نفس و مقابله با از خودبیگانگی ایفا می‌کنند، فرهنگ و هنر از کارآمدترین امکانات در امر تربیت محسوب می‌شوند و موضوعاتی هستند که از فرهنگ اسلامی، ایرانی و انقلابی ما نشئت گرفته و در احراز هویت ملی اثرگذار می‌باشند. هنر به عنوان تجلی باورهای جامعه از وجوه تمایز انسان با سایر موجودات است و می‌تواند به عنوان یکی از بارزهای هویت و به ویژه هویت فرهنگی و معنوی، موجب رشد و ارتقاء تمدن و فرهنگ جوامع مورد توجه قرار گیرد.

تربیت فرهنگی و هنری سبب شناخت پیشینه فرهنگی و توانایی‌های فردی و توسعه ظرفیت‌های وجودی و کسب بخشی از شایستگی‌های مورد نیاز برای زندگی می‌شود. دستیابی به کمال در اخلاقیات و ارزیابی فرهنگ بشری بر اساس نظام معیار، درگرو دستیابی دانش‌آموزان به ابزار و رسانه‌هایی با توان بازنمایی دامنه و عمق ارزش‌هاست. استفاده از هنر و قالب‌های هنری مناسب‌ترین طریق بازنمایی تجربیات غنی از احساس و عواطف انسانی است. شناختی که در اثر آشنایی با هنرها و میراث فرهنگی ایجاد می‌شود، زمینه‌ساز حفظ، احیا و اشاعه هنرهای ایرانی اسلامی، هویت بخشی به فرد و جامعه و مقابله با تهاجم فرهنگی است. مهم‌ترین کارکرد این حوزه را می‌توان دستیابی به سواد فرهنگی و هویت بخشی، ایجاد شوق و نشاط، درک و بیان احساسات و معانی و ابراز وجود به زبان هنر، پرورش حواس، ذوق زیباشناسی، قدرت تخیل، خلاقیت، قدرشناسی از زیبایی‌ها و میراث فرهنگی و در نهایت دستیابی به بصیرت فرهنگی عنوان کرد.

قلمرو حوزه: قلمرو حوزه فرهنگ و هنر شامل درک ایده‌های هنری، فرآیندها و مهارت‌های هنری، ابراز هنری و میراث فرهنگی در دو عرصه عملی (تولید اثر بر پایه الفبا و قواعد ترکیب) و نظری (درک اثر بر پایه زیباشناسی، تاریخ فرهنگ و هنر، تجزیه و تحلیل و نقد آثار فرهنگی و هنری) است.

رمزگشایی و رمزگذاری پدیده‌ها در قالب‌های هنری شامل دو فرایند کشف معنا (درک و دریافت اثر) و خلق معنا (تولید اثر) است. دستیابی به سواد فرهنگی و میان فرهنگی برای درک ارتباط فرهنگ‌ها، اقوام و ملیت‌ها در سطح ملی و جهانی و ارتباط خرده فرهنگ‌ها با فرهنگ معیار، تمایز فرهنگ مدرن و سنتی، بخشی از قلمرو محتوایی این حوزه یادگیری است.

جهت‌گیری کلی این حوزه در سازماندهی محتوا و آموزش، «تربیت هنری» با تأکید بر دستیابی به بصیرت فرهنگی است. تربیت هنری زمینه درک زیبایی‌ها و نظم هستی که یکی از راه‌های شناخت خداوند و قدرشناسی نسبت به زیبایی‌ها و خالق آن‌هاست را فراهم می‌کند. سازماندهی فعالیت‌ها در قالب رویکرد تربیت هنری موجب درک زیبایی‌های طبیعت، محیط زندگی و آثار فرهنگی هنری، تقویت حواس، تخیل، تفکر، توان درک معانی آشکار و پنهان و غنا بخشیدن به ادراک حسی و عاطفی می‌شود.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه: سازماندهی محتوا در این حوزه تا پایان دوره آموزش عمومی مبتنی بر تربیت هنری و در دوره متوسطه دوم موضوع محور است. همچنین سازماندهی محتوا به صورت چند رشته‌ای و متناسب با نیازهای فردی و اجتماعی متربیان انجام می‌شود. تربیت فرهنگی و هنری در سال‌های آغازین تحصیل به صورت آموزش غیرمستقیم انجام می‌گیرد و به تدریج متناسب با دوره تحصیلی و رشته‌های هنری از روش‌های آموزش مستقیم بهره‌گیری می‌کند. در فرایند فعالیت‌های یادگیری و تولید اثر هنری، با ایجاد شرایط تصمیم‌گیری و حل مسئله، مهارت رویارویی با مسائل و مشکلات، درک صحیح رویدادها و پدیده‌ها با تکیه بر عواطف، امکان ابراز احساسات، افکار، ایده‌ها، دریافت‌های شخصی، پرورش قوه خيال (تخیل)، خلاقیت و وجه فردی دانش‌آموز، از طریق به کارگیری حواس مختلف در قالب‌های متنوع هنری فراهم می‌شود. بصیرت فرهنگی و تربیت هنری رویکردی فرابرنامه درسی بوده و روح حاکم بر کل نظام آموزشی است و استفاده از ظرفیت همه حوزه‌های تربیت و یادگیری، خصوصاً علوم انسانی و مطالعات اجتماعی و زبان و ادبیات فارسی را طلب می‌نماید.

۵- حوزه تربیت و یادگیری سلامت و تربیت بدنی

حوزه سلامت و تربیت بدنی به دنبال برقراری سلامت کامل جسمی و روانی دانش آموزان به عنوان امانت الهی و بکارگیری روش های درست انجام فعالیت جسمانی، ارتقای توانایی های بدنی و حرکتی، تبیین روش های تفریحی سالم و ترویج بهداشت و اصول سالم زیستن و پیشگیری از ایجاد بیماری و اختلال و معلولیت های اندامی و توانمندسازی افراد در تسلط بر رفتار خود و حفظ سلامت است.

ضرورت و کارکرد حوزه : در آموزه های اسلامی، بدن انسان هدیه و امانتی الهی برای تکامل روح محسوب می شود. حفظ بدن از خطر ها، آسیب ها، تقویت جسمانی و برقراری سلامت، تکلیف دینی و الهی می باشد و در کلام معصومین علیهم السلام نیز بر این حقیقت تأکید شده است. سلامت و تربیت بدنی به عنوان عاملی اساسی و مؤثر در توسعه فردی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و اقتصادی است و ابزاری ضروری برای رشد و پرورش انسان های سالم و توانمند جهت دستیابی به ابعاد از حیات طیبه است.

کسب صلاحیت های اساسی این حوزه، دانش آموزان را قادر می سازد تا ظرفیت های جسمی، روحی و روانی خود را بشناسند، به آن اعتماد کنند و در جهت پرورش آن کوشا باشند. این آموزه ها به دانش آموزان کمک می کند که در قبال بهداشت و سلامتی خود مسئولیت بپذیرند و به نقش خود در تضمین سلامت جسمی و روانی و نشاط فردی و اجتماعی، به خصوص سلامت خانواده اعتقاد داشته باشند.

دانش آموزان در خلال ورزش و فعالیت های بدنی یاد می گیرند چگونه در قالب گروهی کار کنند، اعتماد به نفس خود را افزایش دهند، برای اوقات فراغت خود برنامه ریزی کنند، خطر کنند، در مسائل درگیر شوند و به کمک دیگران مسائل را حل کنند. سلامت و بهداشت موجب رفاه کامل جسمی، روانی، اجتماعی، معنوی و پیشگیری از ایجاد بیماری و ضایعات و معلولیت های جسمی، حسی، حرکتی، و موجب توانمندسازی فرد در تسلط بر رفتار و حفظ سلامت خود و پیشگیری از کردارهای پرخطر و بهبود زندگی دانش آموزان می شود.

قلمرو حوزه : بهداشت و سلامت، ورزش و تربیت بدنی و تفریحات سالم به عنوان موضوعات همبسته یک حوزه شناخته شده‌اند و اهداف مشترک بسیاری دارند. توجه به سطح کیفی زندگی و رشد و تکامل فرد، اصول صحیح تغذیه، رعایت آداب بهداشتی و کسب مهارت‌های ایمنی از مهم‌ترین اهداف این حوزه می‌باشد. این حوزه تربیت و یادگیری دارای دوزیر حوزه اصلی «سلامت و بهداشت» و «تربیت بدنی، ورزش و تفریحات سالم» می‌باشد که شامل موارد زیر است :

- مهارت‌های حرکتی و آمادگی جسمانی؛
- بازی‌ها و رشته‌های ورزشی؛
- تفریحات سالم؛
- اصول تغذیه سالم و متوازن؛
- ایمنی و پیشگیری از آسیب‌های فردی و جمعی در ابعاد و شرایط مختلف؛
- مهارت‌های زیستی و بهداشت فردی و عمومی؛
- نظام مراقبت از سلامت جسمانی و روانی با تأکید بر سلامت فرد، خانواده و اجتماع؛
- بهداشت بلوغ و سلامت نوجوانی.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه : در سازماندهی محتوای این حوزه در کلیه دوره‌های تحصیلی باید ابعاد جسمانی، عقلانی، اجتماعی، روانی و معنوی به صورت تلفیقی مورد توجه قرار گیرد. در دوره متوسطه دوم، سازماندهی محتوا در شاخه فنی و حرفه‌ای موضوع محور و براساس رشته‌های ورزشی خواهد بود.

۶- حوزه تربیت و یادگیری کار و فن‌آوری

حوزه کار و فن‌آوری شامل کسب مهارت‌های عملی برای زندگی کارآمد و بهره‌ور و کسب شایستگی‌های مرتبط با فناوری و علوم وابسته، به ویژه فناوری اطلاعات و ارتباطات، جهت تربیت فناورانه و زندگی سالم در فضای مجازی و نیز آمادگی ورود به حرفه و شغل در بخش‌های مختلف اقتصادی و زندگی اجتماعی است.

ضرورت و کارکرد حوزه: با توجه به آموزه‌های اسلامی، کار و اشتغال از ارزش تربیتی برخوردار است و انسان از طریق کار، نفس سرکش را رام کرده و شخصیت وجودی خویش را صیقل داده، هویت خویش را تثبیت کرده و زمینه ارتقاء وجودی خویش را مهیا و امکان کسب روزی حلال و پاسخگویی به نیازهای جامعه را فراهم می‌آورد. آموزش فناوری، کار و مهارت آموزی، باعث پیشرفت فردی، افزایش بهره‌وری، مشارکت در زندگی اجتماعی و اقتصادی، کاهش فقر، افزایش درآمد و توسعه یافتگی خواهد شد.

قلمرو حوزه: قلمرو این حوزه شامل چهار دسته شایستگی است:

- ۱- شایستگی‌های محوری غیر فنی دنیای کار؛
- ۲- شایستگی‌های پایه فنی مورد نیاز نیروی کار حرف و مشاغل گوناگون؛
- ۳- شایستگی‌های مربوط به فناوری اطلاعات و ارتباطات؛
- ۴- شایستگی‌های مربوط به یادگیری مادام‌العمر فنی و حرفه‌ای.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه: شایستگی‌های این حوزه در دوره آموزش عمومی به‌صورت عینی، تجربی و عمدتاً در هم تنیده با دیگر حوزه‌های تربیت و یادگیری و از طریق تجربه در محیط‌های یادگیری واقعی و متنوع کسب خواهد شد و زمینه هدایت دانش‌آموزان را با توجه به علائق و توانایی‌هایشان در مسیرهای تحصیلی، حرفه‌ای و شغلی فراهم می‌کند.

در تدوین فعالیت‌های یادگیری این حوزه در کلیه دوره‌های تحصیلی، دیدگاه فناورانه حاکم خواهد بود. در پایه‌های اول تا سوم دوره ابتدایی مهارت‌های مربوط به کار به صورت تلفیقی با سایر حوزه‌های یادگیری ارائه می‌شود. در پایه‌های چهارم تا ششم دوره ابتدایی و دوره متوسطه اول مهارت‌های مربوط به کار در قالب پروژه و بر اساس نیازها، استعدادها، علائق و موقعیت‌های محلی تعریف و به‌صورت عملی اجرا خواهد شد. فناوری اطلاعات و ارتباطات علاوه بر تلفیق با سایر حوزه‌های یادگیری می‌تواند به‌صورت مستقل ارائه شود.

سازماندهی محتوا در دوره متوسطه دوم به صورت زیر خواهد بود:

گروه اول: در این گروه دانش‌آموزان قادر خواهند بود پس از پایان دوره متوسطه جذب دنیای

کار شوند. حرفه‌های انتخابی با توجه به زمان آموزش و دیگر عوامل در سطوح یک یا دو مهارتی^۱ تعریف می‌شوند. مراکز یادگیری در اجرای این آموزش‌ها می‌توانند خارج از مدرسه و با مشارکت بخش دولتی و غیر دولتی تشکیل شوند. نیازهای منطقه‌ای باید در طراحی و تدوین این گروه از برنامه درسی لحاظ شوند.

گروه دوم: در این گروه دانش‌آموزان قادر خواهند بود پس از پایان دوره کاردانی جذب دنیای کار شوند. حرفه‌های انتخابی با توجه به زمان آموزش و دیگر عوامل، در سطوح دو یا سه مهارتی تعریف می‌شوند. در این گروه بین شایستگی‌های گروه‌های اصلی حرفه و شایستگی‌های حرفه‌های انتخاب شده، تعادل برقرار است. مراکز یادگیری در این نوع آموزش‌ها متنوع است. برنامه ریزی درسی این گروه و اجرای آن با مشارکت آموزش و پرورش و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری انجام می‌شود.

۳- گروه سوم: در این گروه، برنامه درسی دانش‌آموزان دوره متوسطه نظری باید به گونه‌ای طراحی شود که هردانش‌آموز در پایان دوره متوسطه دوم، در یکی از فعالیت‌های فنی و حرفه‌ای ساده متناسب با نیازها و علائق خود مهارت کافی عملی را کسب کرده باشد و این امر در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی به عنوان یک معیار لحاظ گردد. گروه بزرگ حرفه‌های انتخابی با توجه به زمان آموزش و دیگر عوامل در سطوح سه یا چهار مهارتی قرار دارند.

۷- حوزه تربیت و یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی

حوزه تربیت و یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی به مطالعه کنش‌ها و تعاملات انسانی و توانایی ایجاد رابطه مثبت و سازنده با خلق حول محور رابطه با خدا؛ درک موقعیت و فراموقعیت و عناصر آن در ابعاد مختلف (زمان، مکان، عوامل طبیعی و اجتماعی) و سنت‌های الهی حاکم بر فرد و جامعه می‌پردازد؛ و در پی تقویت و پرورش کنش‌های مطلوب، متناسب با نظام معیار اسلامی است.

ضرورت و کارکرد حوزه: زندگی توحیدی نیازمند درک سنت‌های الهی، مطالعه محیط طبیعی و انسانی (سیر در آفاق و انفس)، احساس همدلی، نوع دوستی و احترام نسبت به دیگران و کنترل هیجانات و احساسات به هنگام قرارگرفتن در موقعیت‌های واقعی و چالش برانگیز (خانوادگی،

۱- سطوح مهارتی در این حوزه بر اساس استانداردهای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای است.

اجتماعی، بین‌المللی) است. حصول تربیت متعالی در گرو رابطه و تعامل متقابل فرد و جامعه است. آموزش‌های این حوزه برخاسته از فرهنگ و تاریخ جامعه، در خدمت هویت تاریخی و فرهنگی آن می‌باشد و بسترهای لازم برای تحقق عدالت و پیشرفت را فراهم می‌آورد.

دانش‌آموزان نیاز دارند در آموزش‌های مدرسه‌ای فرصت‌هایی برای به چالش کشیدن ایده‌های خود و دیگران در خصوص مسایل اجتماعی در سطح محلی، ملی و جهانی در اختیار داشته باشند تا از این طریق روحیه حقیقت‌جویی، عدالت‌خواهی، حق‌طلبی، تکلیف‌مداری، دعوت‌گری، مذاکره، انصاف، و نوع دوستی و پذیرفتن مسئولیت الهی خود در قبال نوع بشر، خصوصاً محرومان و مستضعفان را پرورش دهند. آنان باید بتوانند ویژگی‌های تمدن و فرهنگ ایرانی - اسلامی و تأثیر آن در توسعه جامعه بشری را درک کرده و نقش خود را در جهان امروز برای حفظ و ارتقا موقعیت و جایگاه ایران در بین کشورهای منطقه و در سطح جهان بشناسند. آموزش تعامل مسئولانه با جامعه و مسائل آن و نیز ارتقای شایستگی‌ها برای اصلاح دین‌مدارانه مسائل زندگی فردی و جمعی از کارکردهای مهم این حوزه است

قلمرو حوزه: قلمرو این حوزه شامل: درک موقعیت و ابعاد آن در بعد زمان (گذشته، حال، آینده)، مکان (خانه، محله، شهر، کشور، زمین، کیهان)، عوامل طبیعی (محیط طبیعی، محیط زیست)، عوامل اجتماعی (ساختارها و نهادهای اجتماعی، هنجارها، رفتارها و روابط انسانی، قراردادها) و تعامل آن‌ها؛ آمایش سرزمین؛ درک چگونگی حاکمیت سنت‌های الهی بر زندگی انسان در طول تاریخ و کسب مهارت‌های اجتماعی (مهارت در فعالیت‌های گروهی، توسعه روابط انسانی - بردباری، وفاق و همدلی و مسالمت‌جویی، نوع دوستی و... رعایت حقوق و انجام تکالیف) و اقتصادی (مهارت‌های اقتصادی، صرفه اقتصادی، داد و ستد، تولید، توزیع، مصرف و قناعت) به عنوان یک عضو مسئول جامعه ایران اسلامی می‌باشد.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه: شایستگی‌های مورد انتظار تا پایان دوره آموزش عمومی در قالب تجربیات یادگیری تلفیقی ارائه می‌شود و فرصت درک مفهوم موقعیت در ابعاد مختلف آن را فراهم می‌کند. همچنین دانش‌آموزان توانایی لازم برای مشارکت آزادانه و آگاهانه در فعالیت‌های اجتماعی را کسب می‌کنند. این شیوه سازماندهی محتوا، فرصت‌هایی را برای

کسب تجربیات دست اول در سطح کلاس درس، مدرسه و جامعه محلی در اختیار مدارس و مربیان قرار می‌دهد. دانش‌آموزان ضمن روبرو شدن با موقعیت‌های واقعی و چالش برانگیز توانایی لازم برای حل مسایل واقعی زندگی فردی و اجتماعی و دست‌یابی به مرتبه‌ای از عقلانیت اجتماعی را کسب می‌کنند. آموزش در دوره متوسطه دوم به موقعیت‌های واقعی زندگی نزدیک‌تر بوده و فرصت‌های بیشتری را برای مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی، در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد. در این دوره ضمن تأکید بر پرورش مهارت‌های کار گروهی و شرکت در ارائه خدمات اجتماعی بر حسب ورود دانش‌آموزان به شاخه نظری و گرایش/ رشته علوم انسانی، محتوا جنبه نیمه تخصصی پیدا می‌کند. فرایند یاددهی یادگیری مبتنی بر پرسشگری نقادانه و استدلالی و استفاده از روش‌های کاوشگری به شیوه مشارکتی، پژوهش مشارکتی، پروژه، مطالعه موردی، مطالعه کتابخانه‌ای اسنادی، موقعیت‌های واقعی (برنامه‌ریزی، تأمین منابع برای ارائه خدمات اجتماعی به گروه‌های نیازمند) و مشارکت در فعالیت‌های جمعی در سطح جامعه (اردوهای عمرانی، خدماتی، پژوهشی) از روش‌های مورد تأکید این حوزه یادگیری است.

۸- حوزه تربیت و یادگیری ریاضیات

ریاضیات ریشه در قوه تعقل انسانی و نقشی مؤثر در درک قانونمندی طبیعت دارد. ریاضیات به عنوان علم مطالعه الگوها و ارتباطات، هنری دارای نظم و برخوردار از سازگاری درونی، زبانی دقیق برای تعریف دقیق اصطلاحات و نمادها و ابزارکار در بسیاری از علوم و حرفه‌ها تعریف شده است. **ضرورت و کارکرد حوزه:** ریاضیات و کاربردهای آن بخشی از زندگی روزانه و در جهت حل مشکلات زندگی در حوزه‌های مختلف به‌شمار می‌آید که دارای کاربردهای وسیع در فعالیت‌های متفاوت انسانی است. ریاضیات، موجب تربیت افرادی خواهد شد که در برخورد با مسائل بتوانند به طور منطقی استدلال کنند، قدرت تجزیه و انتزاع داشته باشند و درباره پدیده‌های پیرامونی تئوری‌های جامع بسازند. وجه مهم ریاضی توانمندسازی انسان برای توصیف دقیق موقعیت‌های پیچیده، پیش‌بینی و کنترل وضعیت‌های ممکن مادی - طبیعی، اقتصادی، اجتماعی است. بنابراین، توانایی به کارگیری ریاضی در حل مسائل روزمره و انتزاعی، از اهداف اساسی آموزش ریاضی می‌باشد.

قلمرو حوزه : قلمرو حوزه آموزش ریاضیات از یک سو، درک مفاهیم ریاضی شامل : اعداد و محاسبات عددی؛ جبر و نمایش نمادین (الگوها، رابطه‌ها و تابع‌ها)؛ هندسه و اندازه‌گیری؛ داده‌ها، آمار و احتمال است. از سوی دیگر، در این حوزه دانش‌آموزان باید با فرآیندهای ریاضی نظیر حل مسئله و به کارگیری استراتژی‌های حل مسئله، مدل‌سازی (مسائل واقعی و پدیده‌ها)، استدلال، تفکر نقاد و استدلال منطقی (تعمیم دادن، پیش‌بینی، فرضیه‌سازی، حدسیه سازی و آزمودن حدسیه‌ها، توضیح دادن و تبیین جواب‌ها/ تأیید و تصدیق کردن جواب‌ها، دسته بندی کردن، مقایسه کردن، به کارگیری الگوها)؛ تفکر تجسمی یا دیداری و تفکر خلاق (استدلال فضایی، حل کردن مسئله‌های غیرمعمول، الگوهای تجسمی، تولید مسئله در قالب داستانی و بافت واقعی و تخیلی)، اتصال و پیوندهای موضوعی و مفهومی ریاضی، گفتمان ریاضی (فرهنگی و ارتباطی – خواندن و نوشتن ریاضی)، تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی، تخمین زدن، و دقت یافتن آشنا شده و در آن‌ها مهارت یابند. فناوری در ریاضیات و کاربردهای آن (حسابگرها و رایانه‌ها، نرم‌افزارهای رایانه‌ای) از نکات مورد تأکید در استفاده از فناوری‌های نوین در ریاضیات است.

فرهنگ و تمدن ایران و اسلام از طریق شرح خدمات دانشمندان و ریاضیدانان ایرانی و نقش آنان در تاریخ ریاضی بخشی از محتوای این حوزه را تشکیل می‌دهد.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه : ریاضیات از نظر ماهیت، علمی مجرد است، ولی بستر رشد و توسعه آن، مشاهده و توصیف و تجزیه و تحلیل محیط پیرامونی است. در ریاضیات مدرسه‌ای، فعالیت‌های آموزشی باید برخاسته از ریاضیات محیط پیرامون باشد و به دانش‌آموزان کمک کند تا مفاهیم و گزاره‌های ریاضی را در محیط پیرامونی خود مشاهده، تجزیه و تحلیل و درک کنند و برای مفاهیم ریاضی در محیط پیرامونی تعبیرهای گوناگون به دست آورند. این امر، امکان درک شهودی آنان – که راهنمای عمل ریاضیدانان است – را تقویت می‌کند. بحث شهود، در ریاضیات مدرسه‌ای بسیار اساسی است.

یادگیری عمیق مفاهیم ریاضی وقتی رخ می‌دهد که دانش‌آموزان خودشان در طی حل یک مسئله قابل توجه به آن مفاهیم رسیده باشند و خودشان آن مفاهیم را ساخته باشند. این عمل مشابه یک

پژوهش در ریاضی است. بنابراین، در فرایند یاددهی - یادگیری ریاضی، دانش‌آموزان یاد می‌گیرند که چگونه مفاهیم جدید رخ می‌دهد، چگونه باید آن‌ها را نامگذاری کرد و چگونه می‌توان با آن‌ها کار کرد و آن‌ها را تعمیم داد.

تا پایان دوره آموزش عمومی موضوعات محتوایی این حوزه براساس تلفیقی از شبکه‌های مفهومی و مهارتی، سازمان‌دهی می‌شود و در دوره متوسطه دوم برحسب رشته‌های تحصیلی در قالب موضوع‌های محوری با جهت‌گیری نظری یا کاربردی ارائه خواهد شد.

۹- حوزه تربیت و یادگیری علوم تجربی

علم تجربی حاصل تلاش انسان برای درک دنیای اطراف، و دانشی آزمودنی است که با ظهور شواهد و دلایل جدید در معرض تغییر قرار گرفته و از گستره وسیعی از روش‌های تحقیق بهره می‌برد. علوم تجربی هم در مرحله تکوین و شکل‌گیری چارچوب‌های مفهومی و هم در عرصه چگونگی کاربرد و عمل و تصرف در طبیعت در بستر گستره دیگر حوزه‌های معرفتی بشر شکل می‌گیرد و نشو و نما می‌کند. از این رو، تعاملی انکارناپذیر با فلسفه، باورها و ارزش‌های پذیرفته شده فرد و جامعه دارد. با توجه به جهت‌گیری‌های این برنامه، علم تجربی حاصل کوشش انسان برای درک واقعیت‌های هستی و کشف فعل خداوند است.

ضرورت و کارکرد حوزه: پرورش علمی دانش‌آموزان و برخوردار شدن ایشان از سواد علمی فناوریانه در بُعد شخصی و فردی از لازمه‌های زندگی سالم و موفقیت‌آمیز، و در بُعد اجتماعی لازمه بقای عزت مدار و توسعه پایدار ایران اسلامی است، از این رو، رشد و ارتقاء توانمندی‌ها و شایستگی‌های دانش‌آموزان در عرصه علوم تجربی به شناخت و استفاده مسئولانه از طبیعت به مثابه بخشی از خلقت الهی با هدف تکریم، آبادانی و آموختن از آن برای ایفای نقش سازنده در ارتقاء سطح زندگی فردی، خانوادگی، ملی و جهانی می‌انجامد.

آموزش علوم تجربی از یک سو، در ایجاد بصیرت و بینش عمیق نسبت به درک دنیای اطراف و زمینه‌سازی برای تعظیم خالق متعال از طریق فهم عظمت خلقت ضرورت دارد، و از سوی دیگر با عنایت به وابستگی روزافزون ابعاد گوناگون زندگی انسان به یافته‌ها و فراورده‌های علمی فناوریانه

ضروری می‌نماید. از این رو، اگرچه پرورش سواد علمی فناوریانه محور مشترک تمامی برنامه‌های آموزش علوم به شمار می‌آید، ولی براساس مبانی تربیت اسلامی، علاوه بر این محور، تعمیق و تعالی نگرش توحیدی و دست‌یابی به درک غایتمند از خلقت و به عبارتی باز کشف و کشف رمز و راز لایه‌های مادی هستی، از محورهای مهم تربیت علمی است.

قلمرو حوزه: حوزه یادگیری علوم تجربی شامل مطالعه فرایندهای حیاتی و موجودات، زمین و پیرامون آن، تغییرات ماده و انرژی، طبیعت و مواد فراوری شده، علوم در اجتماع، علوم در زندگی روزانه و تاریخ علم در ایران و اسلام است. تربیت علمی فناوریانه تنها آموزش یافته‌ها و فرآورده‌های علمی یا به عبارت دیگر تنها مفاهیم و دانش علمی را دربر نمی‌گیرد؛ بلکه فرایندهای علمی و روش علم‌آموزی هم چون مهارت‌های فرایندی (مشاهده، جمع‌آوری اطلاعات، اندازه‌گیری، تفسیر یافته‌ها، فرضیه و مدل‌سازی، پیش‌بینی، طراحی تحقیق و برقراری ارتباط) و مهارت‌های پیچیده تفکر را نیز مورد توجه قرار می‌دهد. هم‌چنین نگرش‌های ناشی از علم، بخصوص به محیط زیست، و نگرش‌های ناظر به علم و فناوری از اجزای جدایی‌ناپذیر فعالیت‌های علمی فناوریانه است و دریچه‌ای برای ورود مبانی فلسفی پذیرفته شده را فراهم می‌کند.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه: با عنایت به پذیرش اصل همه‌جانبه‌نگری و براساس رویکرد تلفیق در همه حوزه‌های یادگیری، پرورش علمی با اتخاذ روش‌هایی که با تلفیق نظر و عمل سازگاری دارند به پرورش مهارت‌های فرایندی علمی می‌پردازد و به انتقال فرآورده‌های دانش اکتفا نمی‌کند. بر این اساس یادگیرنده در محور تمامی فعالیت‌های یادگیری قرار می‌گیرد و آموختن روش و مسیر کسب علم، آگاهی و توانایی، یکی از اهداف اصلی آموزش تلقی می‌شود. این امر در مسیری رشدیابنده و تعالی‌جو، زمینه‌ساز پرورش انواع تفکر می‌شود و خودیادگیری، ژرف‌اندیشی و تعالی‌جویی در دانش‌آموزان را میسر می‌سازد.

ایجاد ارتباط بین آموزه‌های علمی و زندگی واقعی و مرتبط ساختن محتوای یادگیری با کاربردهای احتمالی آن به معنادار شدن یادگیری و کسب علم مفید، سودمند و هدف‌دار برای دانش‌آموزان، منجر می‌شود. این امر به پرورش انسان‌هایی مسئولیت‌پذیر، متفکر و خلاق مدد می‌رساند.

سازماندهی محتوای این حوزه تا پایان دوره آموزش عمومی به صورت تلفیقی است و در دوره متوسطه دوم بر حسب رشته‌های تحصیلی در قالب موضوع‌های محوری با جهت‌گیری نظری یا کاربردی ارائه خواهد شد.

۱۰- حوزه تربیت و یادگیری زبان‌های خارجی

آموزش زبان‌های خارجی بستر مناسبی را برای درک، دریافت، تعاملات فرهنگی و انتقال دستاوردهای دانش بشری در قالب‌های متنوع زبانی به صورت شفاهی، دیداری، و نوشتاری، برای مقاصد و مخاطبان گوناگون در چارچوب نظام معیار اسلامی فراهم می‌کند.

ضرورت و کارکرد حوزه: از آن جا که مراودات اجتماعی تحت تأثیر تعاملات جوامع بشری و رشد فناوری توسعه پیدا کرده و این دامنه هر روز افزایش پیدا می‌کند، برای برقراری ارتباط سازنده و آگاهانه ضروری است دانش‌آموزان علاوه بر زبان مادری که به آنان امکان تعامل در سطح روابط میان فردی (خانوادگی، محلی و ملی) را می‌دهد، توانایی برقراری ارتباط با سایر جوامع و دستاوردهای بشری را در سطح منطقه‌ای و جهانی دارا باشند.

آموزش زبان خارجی علاوه بر کارکرد ارتباط میان فردی و بین فرهنگی، در توسعه اقتصادی مانند صنعت گردشگری، تجارت، فن‌آوری، توسعه علم، و هوشیاری اجتماعی سیاسی مؤثر است.

قلمرو حوزه: آموزش زبان بر توانایی ارتباطی و حل مسئله تأکید دارد به گونه‌ای که فرد پس از آموزش قادر به ایجاد ارتباط با استفاده از تمامی مهارت‌های چهارگانه زبانی (گوش کردن، سخن گفتن، خواندن، و نوشتن) برای دریافت و انتقال معنا گردد. برنامه درسی آموزش زبان باید دانش‌آموزان را با پیکره زبانی، واژگان و ساخت‌های مورد نیاز برای برقراری ارتباط مؤثر و سازنده در سطح جهانی آشنا سازد.

آموزش زبان‌های خارجی از ابتدای دوره متوسطه اول آغاز می‌شود و هدف آن آموزش چهار مهارت زبانی و آشناسازی دانش‌آموزان با مهارت‌های ارتباطی در چارچوب جهت‌گیری‌های کلی مورد نظر خواهد بود.

در دوره متوسطه دوم، دانش‌آموزان باید بتوانند متن‌هایی در حد متوسط را بخوانند و مفاهیم

آن‌ها را دریابند. در ضمن توانایی نوشتن، در حد یک مقاله کوتاه، به زبان خارجی نیز در آن‌ها تقویت شود و از توانایی‌های لازم برای استفاده از منابع در حد متوسط و برقراری ارتباط به یکی از زبان‌های خارجی را داشته باشند.

آموزش به یکی از زبان‌های انگلیسی، فرانسوی، آلمانی و یا سایر زبان‌هایی که شورای عالی آموزش و پرورش تصویب کند ارائه خواهد شد.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه: آموزش زبان‌های خارجی باید از دایره تنگ نظریه‌ها، رویکردها و روش‌های تدوین شده در جهان فراتر رود و به عنوان بستری برای تقویت فرهنگ ملی و باورها و ارزش‌های خودی در نظر گرفته شود. رویکرد آموزش زبان‌های خارجی، رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه است. در سطوح آغازین آموزش، محتوای آموزشی پیرامون موضوعات بومی و نیازهای یادگیرنده چون بهداشت و سلامت، زندگی روزمره، محیط اطراف و ارزش‌ها و فرهنگ جامعه در قالب‌های جذاب انتخاب و سازمان‌دهی می‌شود و در سطوح بالاتر انتخاب و سازماندهی محتوای این حوزه به سمت کارکردهای فرهنگی، علمی، اقتصادی، سیاسی و... متناسب با متون آموزشی سایر حوزه‌های یادگیری و در جهت تعمیق آن‌ها خواهد بود. در پایان دوره متوسطه دوم دانش‌آموزان باید توانایی خواندن و درک متون ساده تخصصی و نوشتن مقاله را کسب کنند. در دوره متوسطه دوم گسترش دامنه واژگان رشته‌های تخصصی به درک بهتر متون و برقراری ارتباط علمی کمک می‌کند.

۱۱- حوزه تربیت و یادگیری آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده

برای دستیابی به مراتبی از حیات طیبه، آموزش‌های مرتبط با آداب و مهارت‌های زندگی و خانواده به عنوان فرصتی برای به‌کارگیری آموخته‌ها در موقعیت‌های واقعی زندگی و متناسب با تفاوت‌های فردی و شرایط و مقتضیات محلی، وظیفه آماده کردن فرد برای ورود آگاهانه و مسئولانه به زندگی خانوادگی و اجتماعی را بر عهده دارد. آداب و مهارت‌های زندگی مکمل یکدیگر و هر دو به دنبال آموزش سبک و آیین زندگی‌اند. بدین جهت نباید مرزی بین این دو ترسیم کرد.

ضرورت و کارکرد حوزه: در جامعه امروز افراد برای حفظ و عمل به باورها و ارزش‌های

دینی - اخلاقی، به الگوها، دانش و مهارت‌هایی نیاز دارند که به آن‌ها در برقراری ارتباط سازنده در چهار عرصه (ارتباط با خود، خدا، خلق، خلقت) کمک کند. انسان‌ها آن گونه زندگی می‌کنند که می‌اندیشند. باورها، گرایش‌ها و افکار آدمیان در سبک و نحوه زندگی ایشان تأثیر دارد. آموزش‌های این حوزه می‌تواند به یکپارچه شدن یادگیری و سامان دادن ارتباط‌های انسانی و تعمیم آن به موقعیت‌های جدید کمک کند.

قلمرو حوزه: آموزش آداب و مهارت‌های زندگی، شایستگی‌های لازم برای خود مدیریتی دانش‌آموزان در اداره امور روزمره زندگی شامل: آداب معاشرت، آداب معیشت، مدیریت زمان، کارکرد، وظایف و مهارت‌های خانوادگی، آمادگی برای تشکیل خانواده و ایفای نقش والدینی، مدیریت رفتارهای هیجانی و تربیت عاطفی، مدیریت اوقات فراغت، خودآگاهی، مهارت‌های تحصیلی و مطالعه، آداب زندگی در محیط مجازی، هویت‌یابی، ارتباط مؤثر، مراقبت از محیط زیست، مدیریت بحران و خطر، مهارت کار با دیگران و مهارت‌های پدافند غیر عامل و آمادگی دفاعی را فراهم می‌کند.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه: انتخاب و سازماندهی فعالیت‌های یادگیری برای آموزش آداب و مهارت‌های زندگی تابع شرایط و مقتضیات فرهنگی دانش‌آموزان است. از این رو، ضروری است آموزش از متن زندگی و در متن زندگی رخ دهد. تدارک فرصت‌های تربیتی که در آن دانش‌آموزان بتوانند به کسب تجربه در موقعیت‌های واقعی زندگی (به صورت فردی و گروهی) دست یابند جهت‌گیری اصلی در آموزش مهارت‌هاست. برگزاری اردوهای علمی، فرهنگی، زیارتی، شبیه‌سازی موقعیت‌های مرجع، توجه به شیوه‌های آموزش انفرادی، غیرمستقیم و تجربی از این جمله است. سازماندهی محتوای فعالیت‌های یادگیری این حوزه به تناسب نیاز و شرایط دوره‌های تحصیلی و با توجه به زمینه‌های آموزش تا پایان دوره آموزش عمومی به صورت تلفیقی در سایر دروس خواهد بود.

۹- اصول حاکم بر انتخاب راهبردهای یاددهی - یادگیری

راهبردهای یاددهی یادگیری باید بتواند بستر لازم را برای تحقق اهداف برنامه درسی و تربیتی در راستای شکوفایی فطرت و دستیابی به مراتبی از حیات طیبه تدارک ببیند. برای تحقق این مهم علاوه بر اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی، اصول حاکم بر انتخاب راهبردهای یاددهی - یادگیری به شرح زیر خواهد بود:

۹-۱- امکان درک و تفسیر پدیده‌ها، وقایع، و روابط را در موقعیت‌های واقعی زندگی تدارک ببیند، به گونه‌ای که شرایط را برای درک و تصمیم‌گیری در مورد مسائلی که دانش‌آموزان در موقعیت‌های مختلف با آن مواجه می‌شوند با رعایت نظام معیار اسلامی فراهم کند.

۹-۲- انگیزه دانش‌آموزان را از طریق کاوشگری در تلاش مداوم برای یافتن پاسخ پرسش‌هایی درباره پدیده‌ها، وقایع و روابط آن‌ها شکوفا و تقویت کند.

۹-۳- امکان درک و تفسیر قوانین کلی حاکم بر هستی و رابطه‌های علت و معلولی یا وابستگی پدیده‌ها را همراه با افزایش بصیرت در دانش‌آموزان فراهم کند.

۹-۴- فرصت‌هایی را تدارک ببیند که شایستگی‌های کسب شده در فواصل زمانی توسط دانش‌آموز مرور و تصمیماتی برای تعدیل، بازنگری یا ادامه مسیر یادگیری توسط او اخذ شود.

۹-۵- فرصت لازم برای پیوند نظر و عمل، تلفیق دانش و تجربیات پیشین با یادگیری‌های جدید را به صورت یکپارچه و معنادار جهت تحقق ظرفیت‌های وجودی دانش‌آموزان و توسعه شایستگی‌ها فراهم کند.

۹-۶- با بهره‌مندی فزونی‌تر از روش‌های فعال، خلاق و تعالی بخش^۱ و با سازمان دهی نوآورانه و خلاق فرآیند جمع‌آوری و انباشت حقایق، زمینه ساختن علم و معرفت را فراهم نماید.

۹-۷- صرفاً به انتقال دانش محدود نشده بلکه زمینه تولید علم از سوی دانش‌آموزان را با تأکید بر مشارکت آنان در مفهوم، تدارک ببیند.

۱- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش - آذرماه ۱۳۹۰ - ص ۲۷

۸- ۹- زمینه تعامل مؤثر دانش‌آموزان را با معلم، همسالان و انواع محیط‌های یادگیری فراهم کند.

۹-۹- زمینه بهره‌گیری هوشمندانه از فناوری‌های نوین آموزشی را فراهم نماید و استفاده از آن‌ها را با نگاه تقویتی و تکمیلی یا توانمندسازی (نه نگاه جایگزینی و واگذاری) دنبال کند.

۱۰- اصول حاکم بر ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی

برای نظام بخشی به تصمیمات در خصوص ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی در کلیه دوره‌های تحصیلی اصول زیر باید مد نظر برنامه‌ریزان درسی و معلمان قرار گیرد:

۱-۱۰- با استفاده از انواع روش‌ها و ابزارها، بتواند توانایی دانش‌آموزان، را در بهره‌گیری از شایستگی‌های پایه در موقعیت‌های مختلف، به صورت معنادار منعکس نماید.

۲-۱۰- با ارائه شواهد متنوع و کافی، امکان قضاوت در خصوص سطح دستیابی دانش‌آموزان به اهداف برنامه درسی را تعیین نماید.

۳-۱۰- به صورت منعطف و مستمر، با توجه به وجوه متفاوت یادگیری هر یک از دانش‌آموزان، فرآیند دستیابی به اهداف و چگونگی اقدام مؤثر را منعکس نماید.

۴-۱۰- با تأکید بر خودآگاهی، خودارزیابی و تصمیم‌گیری از سوی دانش‌آموزان، چگونگی جبران، رفع کاستی‌ها و دستیابی به سطوح بالاتر شایستگی در هر یک از حوزه‌های یادگیری را تدارک ببیند.

۵-۱۰- برای حفظ شأن و کرامت انسانی دانش‌آموزان و تقویت خود پنداره مثبت آنان از بکارگیری روش‌ها و ابزارهای ارزش‌یابی اضطراب‌آور و مأیوس‌کننده، پرهیز شود.

۶-۱۰- برای تبیین و منعکس نمودن ظرفیت‌های وجودی و وجوه توانایی‌های متفاوت هر یک از دانش‌آموزان، امکان مشارکت سایر دانش‌آموزان، مربیان و اولیاء در امر سنجش را فراهم کند.

۷-۱۰- در فرآیند ارزش‌یابی، نقش محوری و تصمیم‌سازی مدرسه و معلم در چارچوب سیاست‌های کلی آموزش و پرورش حفظ شود.

۸-۱- طراحی و اجرای نظام ارزش یابی نتیجه محور بر اساس استانداردهای ملی برای گذر از دوره های تحصیلی، رویکرد ارزش یابی فرآیند محور در ارتقای پایه های تحصیلی دوره ابتدایی و رویکرد تلفیقی (فرآیند محور و نتیجه محور) در سایر پایه های تحصیلی مبنا قرار گیرد.

۹-۱- با تأکید بر کار گروهی و فعالیت های جمعی و روش حل مسئله، وجه رقابت زایی یا رقابت جویی را به حداقل برساند و زمینه شکوفایی دانش آموزان را فراهم کند.

۱۰-۱- ارزش یابی به عنوان بخش جدایی ناپذیری از فرایند یاددهی - یادگیری تلقی شده و از نتایج آن برای برنامه ریزی رشد حرفه ای معلمان و بهبود برنامه درسی و نظام آموزشی استفاده شود.

۱۱-۱- با تأکید بر بهره گیری از تکالیف عملکردی در سنجش میزان دستیابی دانش آموزان به شایستگی ها و تلاش برای تحقق جامعه عدل مهدوی (عج) و دستیابی به مراتبی از حیات طیبه، گزارش عملکرد تحصیلی و تربیتی آنان با همکاری دانش آموز، اولیا مدرسه و والدین تنظیم و ارایه شود.

۱۱- فرآیند تولید و اجرای برنامه های درسی و تربیتی

تولید و اجرای برنامه های درسی و تربیتی بر اساس مراحل و فرآیند ذیل انجام می شود :

۱۱-۱- تحلیل اهداف کلان آموزش و پرورش و ویژگی های حیات طیبه براساس سند تحول بنیادین

۲-۱۱- تحلیل عناصر برنامه درسی ملی و استخراج دلالت ها

۳-۱۱- تحلیل نیازها و پژوهش های انجام شده در حوزه تربیت و یادگیری در سطح منطقه ای، ملی و جهانی

۴-۱۱- تهیه راهنمای برنامه درسی حوزه های تربیت و یادگیری (تعیین اهداف، استانداردهای محتوا، نتایج یادگیری و...)

۵-۱۱- اعتبار بخشی راهنمای برنامه درسی حوزه های تربیت و یادگیری

۶-۱۱- بررسی و تأیید راهنمای برنامه درسی حوزه های تربیت و یادگیری در سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

۷- ۱۱- تصویب راهنمای برنامه درسی حوزه‌های تربیت و یادگیری در شورای عالی آموزش

و پرورش

۸- ۱۱- اجرای برنامه

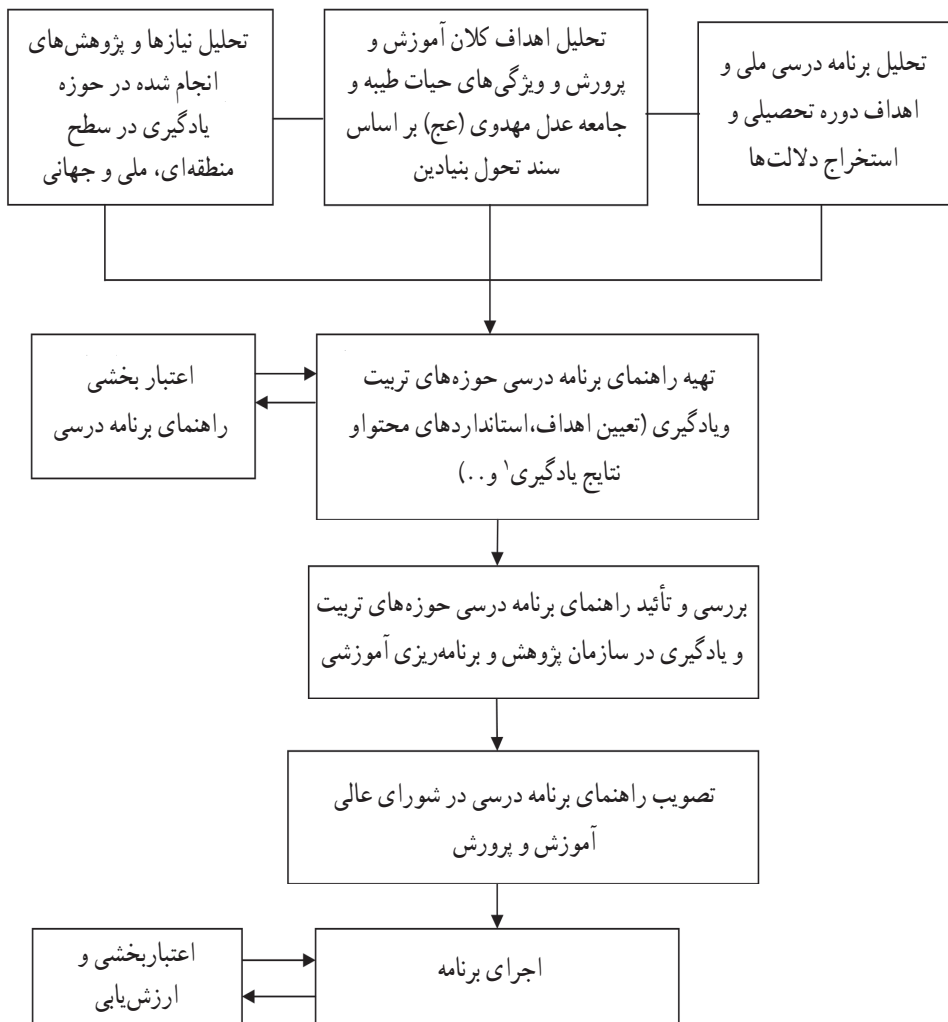
۹- ۱۱- اعتبار بخشی و ارزش‌یابی

۱۰- ۱۱- ارزش‌یابی از برنامه‌های درسی هر یک از حوزه‌های تربیت و یادگیری پس از گذشت

سه سال از اجرای سراسری هر برنامه در هر یک از دوره‌های سه ساله تحصیلی توسط سازمان پژوهش

و برنامه‌ریزی آموزشی انجام و نتیجه به شورای عالی آموزش و پرورش گزارش می‌شود.

فرآیند تولید برنامه‌های درسی و تربیتی حوزه‌های تربیت و یادگیری

۱- سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی موظف است چارچوب راهنمای برنامه درسی حوزه‌های تربیت و یادگیری و همچنین آیین‌نامه مورد نیاز برای اجرایی کردن راهکار ۵-۵ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را حداکثر ظرف مدت ۶ ماه تهیه و جهت بررسی و تصویب به شورای عالی آموزش و پرورش ارائه نماید.

۱۲- سیاست‌های تولید مواد و رسانه‌های یادگیری

در طراحی و تولید مواد و رسانه‌های یادگیری و در راستای تحقق رویکرد برنامه درسی ملی، سیاست‌های زیر مورد تأکید می‌باشد:

۱۲-۱- تعیین استانداردهای ملی برای مواد و رسانه‌ها، مراکز و منابع یادگیری و تصویب آن در شورای عالی آموزش و پرورش و نظارت بر حسن اجرای آن توسط وزارت آموزش و پرورش؛
۱۲-۲- بهره‌گیری از فناوری‌های نوین آموزشی با رویکرد حل مسئله در تولید مواد و رسانه‌های یادگیری؛

۱۲-۳- توسعه سیاست چند تألیفی و زمینه‌سازی برای مشارکت فعال استان‌ها، معلمان، مربیان، افراد و تشکلهای ذی‌علاقه و ذی‌صلاح با تأکید بر بخش غیر دولتی در تولید، تکمیل و غنی‌سازی مواد، منابع و مراکز متنوع یادگیری در چارچوب سیاست‌های آموزش و پرورش؛
۱۲-۴- بسترسازی برای بسط و توسعه تجارب و ابتکارات معلمان و مربیان و دانش‌آموزان در طراحی، ساخت و ارزش‌یابی مواد و منابع یاددهی و یادگیری؛

۱۲-۵- توسعه و تقویت مراکز و منابع یادگیری داخل و خارج از مدرسه به ویژه جامعه محلی و بهره‌برداری از آنها؛

۱۲-۶- تولید و توزیع مواد و منابع یادگیری متناسب با توانمندی‌ها و ظرفیت‌های مناطق و مدارس کشور برای تحقق عدالت تربیتی؛

۱۲-۷- تولید محتوای الکترونیکی چندرسانه‌ای متناسب با نیاز معلمان و دانش‌آموزان و استفاده هوشمندانه از آنها؛

۱۲-۸- تأکید بر سیاست برنامه محوری و تولید بسته‌های آموزشی؛

۱۲-۹- توانمندسازی مدرسه برای ایفای نقش اصلی و محوری در نیل به وضع مطلوب در تولید و بهره‌برداری از مواد و رسانه‌های یادگیری، مراکز و منابع متنوع یادگیری.

۱۳- ساختار و زمان آموزش

۱۳-۱- ساختار نظام آموزش و پرورش

۱- ساختار نظام تحصیلی آموزش و پرورش در جمهوری اسلامی ایران براساس مفاد سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، شامل ۶ سال دوره ابتدایی و ۶ سال دوره متوسطه (جمعاً دوازده سال) است. هر دوره تحصیلی نیز به دو دوره سه ساله تقسیم می‌شود؛

۲- دوران تحصیل رسمی و عمومی، با توجه به ماهیت و ویژگی برنامه‌های درسی شامل دوره آموزش عمومی (مركب از دوره ابتدایی و دوره متوسطه اول) و نیمه تخصصی (دوره متوسطه دوم) خواهد بود و در پایان دوره متوسطه دوم به دانش‌آموزان مدرک دیپلم اعطا می‌شود؛

۳- دوره پیش دبستان به دوره دو ساله رسمی و غیر اجباری اطلاق می‌شود که کودکان گروه سنی ۵ و ۶ سال را تحت پوشش برنامه‌های آموزشی و تربیتی قرار می‌دهد. برنامه‌های آموزشی و تربیتی این دوره و میزان حضور نوآموزان در مراکز پیش‌دبستانی با توجه به ویژگی‌های کودکان منعطف و سیال است.

۴- سن شروع دوره ابتدایی، ۶ سال تمام خواهد بود. برنامه‌های درسی سه سال اول دوره ابتدایی به صورت منعطف با عنایت به توانایی‌ها و تفاوت‌های دانش‌آموزان تدوین و در آن آموزش‌های پیش‌نیاز و جبرانی ویژه کودکان مناطق محروم و دو زبانه پیش‌بینی می‌شود؛

۵- مشاوره و هدایت تحصیلی و تربیتی در همه دوره‌های تحصیلی الزامی است. انتخاب شاخه و رشته تحصیلی در پایان دوره آموزش عمومی و براساس نتایج عملکرد درسی و تربیتی در طول این دوره تحصیلی صورت می‌گیرد؛

۶- دوره متوسطه دوم دارای سه شاخه نظری، فنی و حرفه‌ای و کاردانش است؛ هر یک از شاخه‌های این دوره دارای رشته‌هایی خواهد بود که تنوع آن‌ها براساس نیاز جامعه، اقتضای زمان و امکان اجرای آن تعیین می‌شود.

۱- مطابق مفاد سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰).

۲-۱۳- زمان تعلیم و تربیت

۱- سال تحصیلی از اول مهر ماه هر سال شروع و تا پایان شهریور ماه سال بعد ادامه خواهد داشت؛

زمان آموزش^۱ هر پایه تحصیلی در دوره ابتدایی ۹۲۵ ساعت، در دوره متوسطه اول ۱۱۱۰ ساعت و در دوره متوسطه دوم شاخه نظری ۱۲۹۵ ساعت و شاخه فنی و حرفه‌ای و کار دانش ۱۴۸۰ ساعت خواهد بود. علاوه بر این، در تمامی پایه‌ها ۵۰ ساعت به فعالیت‌های خارج از کلاس و مدرسه متناسب با اقتضائات برنامه درسی هر حوزه یادگیری اختصاص می‌یابد و ۵۰ ساعت متناسب با شرایط و اقتضائات محیطی در اختیار استان‌ها، مناطق و مدارس قرار می‌گیرد^۲ (جمعاً ۱۰۰ ساعت).

۲- با عنایت به راهکار ۵-۵ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش^۳ و بنا به ضرورت پاسخگویی به نیازها و اقتضائات محلی و منطقه‌ای، برنامه‌ریزی و تأمین محتوای بخشی از زمان رسمی تعلیم و تربیت در اختیار استان، منطقه و مدرسه خواهد بود که در چارچوب آئین‌نامه‌های ابلاغی برنامه‌ریزی و اجرا می‌شود؛

۳- ساعات کار هفتگی دوره ابتدایی ۲۵ ساعت در کلیه پایه‌ها و زمان هر جلسه در پایه‌های اول، دوم و سوم ۴۵ دقیقه و در پایه‌های چهارم، پنجم و ششم ۵۰ دقیقه می‌باشد. میانگین ساعات کار

۱- منظور از زمان آموزش زمان اختصاص یافته به کلیه فعالیت‌های رسمی آموزشی و پرورشی درون و بیرون مدرسه است که در برنامه درسی حوزه‌های تربیت و یادگیری برای آن‌ها تعیین تکلیف می‌شود.

۲- از نمونه فعالیت‌های رسمی خارج از کلاس و مدرسه می‌توان: مشاهده طبیعت، انجام فعالیت میدانی و بازدید از موزه‌ها، نمایشگاه‌ها و مراکز علمی، تولیدی، فرهنگی (موزه‌ها، کانون‌های تربیتی محله و ...)، مذهبی (مساجد، زیارتگاه‌ها، دارالقرآن‌ها و ...)، نهادها و مؤسسات اجتماعی، شرکت در فعالیت‌های ورزشی، شرکت در فعالیت گروه‌ها و انجمن‌های علمی، اردوهای علمی، زیارتی و سیاحتی و ... را نام برد.

۳- اختصاص حداقل ۱۰ درصد و حداکثر ۲۰ درصد از برنامه‌های آموزشی به معرفی حرفه‌ها، هنرها، جغرافیا، آیین و رسوم، نیازها و شرایط اقلیمی و جغرافیایی استان‌ها به ویژه مناطق روستایی و عشایری با رعایت استانداردهای ارتقای کیفیت و تقویت هویت اسلامی-ایرانی دانش‌آموزان در چارچوب ایجاد کارآمدی و تقویت هویت ملی.

هفتگی دوره متوسطه اول ۳۰ ساعت در کلیه پایه‌ها و زمان هر جلسه ۵۰ دقیقه می‌باشد، و ساعات کار هفتگی دوره متوسطه دوم نظری حداکثر ۳۵ ساعت در کلیه پایه‌ها و زمان هر جلسه ۵۰ دقیقه می‌باشد و ساعات کار هفتگی دوره متوسطه دوم فنی و حرفه‌ای و کار دانش متناسب با رشته‌های تحصیلی حداکثر ۴۰ ساعت در کلیه پایه‌ها و زمان هر جلسه ۵۰ دقیقه می‌باشد^۱.

تبصره: زمان اختصاص یافته به هر جلسه و زمان استراحت بین آنها مجموعاً ۶۰ دقیقه می‌باشد و تلفیق دو جلسه درسی بویژه در دوره ابتدایی مجاز نمی‌باشد.

۴- جدول عناوین دروس و زمان اختصاص یافته به آنها از سوی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی پیشنهاد و به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش خواهد رسید؛

۵- وزارت آموزش و پرورش مسئولیت زمینه‌سازی لازم برای هدایت و غنی‌سازی زمان غیررسمی تعلیم تربیت در خانه، مدرسه و خارج از مدرسه را بر عهده دارد.

۶- وزارت آموزش و پرورش موظف است از مشارکت حداکثری خانواده‌ها، دستگاه‌های فرهنگی، هنری، خدماتی، مذهبی، تولیدی و... برای طراحی و اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های خارج از کلاس و مدرسه، به‌خصوص بخشی از برنامه‌ها که در تابستان اجرا می‌شود استفاده نماید.

۱۴- سیاست‌ها و الزامات اجرایی

اجرای برنامه درسی ملی به‌عنوان یکی از زیر نظام‌های مؤثر در تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و در چارچوب مفاهیم و راهکارهای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مستلزم اتخاذ سیاست‌های کارآمد و اثر بخش، فراهم آوردن شرایط، امکانات، منابع و زیر ساخت‌های فنی و تخصصی می‌باشد. برخی از اهم این سیاست‌ها و الزامات عبارتند از:

۱- ۱۴- تهیه برنامه جامع، فراگیر و بلندمدت مشتمل بر کلیه اقدامات و فعالیت‌های موردنیاز بخش‌های مختلف درون آموزش و پرورش براساس برنامه درسی ملی و تأیید و ابلاغ آن توسط وزیر آموزش و پرورش؛

۱- مبنای محاسبه زمان آموزش و امتحانات ۳۷ هفته از اول مهر ماه تا پایان خرداد ماه می‌باشد.

- ۲- ۱۴- طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی و تربیتی با رعایت استانداردها، حفظ مصالح ملی، افزایش مشارکت کلیه مجریان در سطوح مختلف با تأکید بر کاهش تمرکز؛
- ۳- ۱۴- بکارگیری روش‌های مؤثر در تأمین، نگهداشت و ارتقای نیروی انسانی متخصص اعم از کارشناسان، مشاوران و ناظران علمی به منظور طراحی و تدوین راهنمای برنامه درسی حوزه‌های تربیت و یادگیری؛
- ۴- ۱۴- اختصاص منابع مالی مناسب و حمایت‌های حقوقی و اداری برای اجرا و نظارت بر حسن اجرای برنامه‌های مصوب؛
- ۵- ۱۴- بکارگیری روش‌های اثر بخش در اشاعه برنامه درسی ملی، فرهنگ سازی و نهادینه کردن آن با استفاده از ظرفیت‌های درون و بیرون آموزش و پرورش؛
- ۶- ۱۴- فراهم آوردن استلزامات اداری و ساختار سازمانی مناسب برای پایش مستمر برنامه درسی ملی و بهبود آن و انجام مطالعات و پژوهش‌های مورد نیاز؛
- ۷- ۱۴- ایجاد فرصت‌های متنوع و بکارگیری راهکارهای اثربخش برای ارتقای توانمندی‌های ذی‌نفعان به‌ویژه معلمان و مدیران جهت ارتقای سطح عملکرد مدارس در اجرای برنامه درسی ملی؛
- ۸- ۱۴- تجهیز مدارس به فناوری‌های نوین، کتابخانه، آزمایشگاه و کارگاه‌های فنی و حرفه‌ای.

۱۵- ارزش‌یابی برنامه درسی ملی

- ارزش‌یابی برنامه درسی ملی به منظور فراهم آوردن اطلاعات توصیفی و قضاوتی برای درک بیشتر، هدایت، تصمیم‌گیری و پاسخ‌گویی نسبت به میزان اثربخشی و چگونگی اجرا و تحقق اهداف و نتایج برنامه انجام می‌شود.
- این ارزش‌یابی با رعایت موارد زیر انجام می‌پذیرد:
- ۱- ۱۵- ارزش‌یابی برنامه درسی ملی با نظارت شورای عالی آموزش و پرورش و توسط وزارت آموزش و پرورش انجام می‌شود، طرح ارزش‌یابی و نحوه کاربست نتایج آن توسط وزارت آموزش و

پرورش و با مشارکت سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی پیشنهاد و به تأیید شورای عالی آموزش و پرورش خواهد رسید.

۱۵-۲ ارزشیابی از برنامه درسی ملی باید به عنوان فرایندی مستمر و پویا در نظر گرفته شود و انواعی از اطلاعات مورد نیاز را با استفاده از روش‌های کمی و کیفی جمع‌آوری و در ادوار زمانی ۲ تا ۳ سال به شورای عالی آموزش و پرورش گزارش نماید؛

۱۵-۳ تصمیم‌گیری در خصوص ارزشیابی از فرایند اجرای برنامه درسی ملی برای اصلاح شیوه‌های اجرایی و انعکاس یافته‌ها به سطوح بالاتر تصمیم‌گیری به صورت تشخیصی، تکوینی و پایانی برعهده سطوح مختلف اجرایی در نظام آموزشی است؛

۱۵-۴ ارزشیابی برنامه درسی ملی متکی بر ملاک‌ها، شاخص‌ها و نشانگرهای روشن و منعکس‌کننده سهم و نقش هر کدام از عناصر مؤثر و میزان تحقق اهداف و سطح دستیابی به شایستگی‌های پایه می‌باشد؛

۱۵-۵ رعایت حقوق متوازن و متعادل دانش‌آموزان و مجریان برنامه در سطوح مختلف (مدرسه، منطقه، استان و کشوری) و فراهم آوردن زمینه ارتقاء کیفیت برنامه‌های آموزشی و تربیتی و رشد حرفه‌ای مجریان در سطوح مختلف؛

۱۵-۶ میزان ارزشمندی، جامعیت، کارآمدی، اثربخشی و مشکلات اجرایی آن را در سطوح مختلف ملی، استانی، منطقه‌ای و مدرسه‌ای، به صورت منصفانه منعکس کرده و امکان بهبود برنامه درسی و تعالی عملکرد نظام آموزشی را فراهم می‌نماید؛

۱۵-۷ امکان مشارکت تمامی افراد ذی‌نفع و ذی‌ربط در فرایند ارزشیابی را فراهم می‌آورد؛
۱۵-۸ بازنگری و به روز رسانی برنامه درسی ملی براساس نتایج ارزشیابی به‌عمل آمده حداکثر در فواصل زمانی ۵ تا ۱۰ ساله به پیشنهاد سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و با تصویب شورای عالی آموزش و پرورش انجام خواهد شد.

موضوع: برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران در جلسات ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱ و ۸۷۲ تاریخ ۱۳۹۰/۱۲/۹، ۱۳۹۰/۱۲/۱۶، ۱۳۹۱/۵/۳، ۱۳۹۱/۵/۹، ۱۳۹۱/۵/۱۶، ۱۳۹۱/۵/۲۳، ۱۳۹۱/۵/۳۱، ۱۳۹۱/۶/۶، ۱۳۹۱/۶/۱۳، ۱۳۹۱/۶/۲۰ و ۱۳۹۱/۶/۲۸ به تصویب نهایی رسید و از تاریخ ابلاغ لازم الاجرا است و کلیه مصوبات و سیاست‌های قبلی در موارد مغایر با آن منسوخ و بلااثر و در سایر موارد براساس آن مورد بازنگری و اصلاح قرار می‌گیرد.

محمد رضا حاجی بابایی
رئیس جلسه

مدی نوید
دیرنگورا

برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران مورد تأیید است.

محمود احمدی نژاد
رئیس جمهور و رئیس شورای عالی آموزش و پرورش

پیوست

۱- مبانی برنامه درسی ملی^۱

مبانی برنامه درسی ملی، برگرفته از فلسفه تربیت در جمهوری اسلامی ایران؛ فلسفه تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران؛ سند ملی آموزش و پرورش و مطالعات کمیته تخصصی کلیات است و بر دلالت‌های مهم زیر که باید نگرش حاکم بر عناصر و مؤلفه‌های برنامه درسی ملی را شکل دهد، تأکید می‌ورزد.

۱/۱- مبانی هستی‌شناختی

مقصود از مبانی هستی‌شناختی، مهم‌ترین گزاره‌های توصیفی تبیینی درباره حقیقت وجود و احکام کلی آن و نیز واقعیات جهان است که در مباحث جهان‌بینی اسلامی یا در حوزه دانش فلسفه اسلامی، به طور مدلل و مبرهن مطرح شده یا مفروض قرار گرفته‌اند.

۱/۱/۱- خداوند مبدأ و غایت هستی است؛

۱/۱/۲- خداوند خالق جهان و مالک، مدبر و ربّ حقیقی همه موجودات عالم است؛

۱/۱/۳- خداوند خیر بنیادین و بنیاد خیر است و همه موجودات عالم را به سوی کمال شایسته آن‌ها هدایت می‌کند؛

۱/۱/۴- هستی واقعیت دارد؛

۱/۱/۵- نظام آفرینش از حیات، شعور، قانون‌مندی، هدف‌مندی و هماهنگی برخوردار است؛

۱/۱/۶- نظام آفرینش دارای مراتب شهود و غیب است و هریک از این مراتب خود نیز دارای مراتبی است؛

۱/۱/۷- در جهان هستی در عین وحدت، کثرت وجود دارد (وحدت در کثرت و کثرت در وحدت)؛

۱/۱/۸- نظام آفرینش وجودی مستقل نداشته، بلکه هویتی تعلقی به رب‌العالمین دارد؛

۱/۱/۹- نظام آفرینش، صیوررتی پیوسته و به سوی خدا دارد؛

۱- این بخش که در تهیه و تدوین پیشنهاد برنامه درسی ملی مورد استفاده کارشناسان قرار گرفته است به دلیل ماهیت غیر تصویبی آن، عیناً از نگاشت پنجم برنامه درسی ملی ارسالی از سوی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی آورده شده است.

۱/۱/۱۰- نظام آفرینش، «فعل» و «آیت» خداوند است؛

۱/۱/۱۱- نظام آفرینش عرصه تربیت انسان است و مربی آن پروردگار متعال است؛

۱/۱/۱۲- حیات اخروی و همه واقعیت‌های آن در مقایسه با حیات دنیوی نامحدود، پایان‌ناپذیر

و جاودان است؛

۱/۱/۱۳- جهان طبیعت در حال شدن و دگرگونی و حرکت مداوم است؛

۱/۱/۱۴- نظام آفرینش به طبیعت خلاصه نمی‌شود؛

۱/۲- مبانی انسان‌شناختی

مراد از مبانی انسان‌شناختی، آن دسته از گزاره‌های توصیفی تبیینی مدلل درباره واقعیت وجود انسان است که از تعالیم اسلامی یا معارف اصیل اسلامی یا از مباحث مربوط به تربیت انسان در فلسفه اسلامی (علم النفس فلسفی) استخراج شده‌اند و باید آن‌ها را به لحاظ نقش محوری تبیین و ترسیم سیمای انسان در هر نظریه فلسفی تربیت، سنگ بنای اصلی هرگونه توصیف و تبیینی از فلسفه تربیت با رویکرد اسلامی دانست.

۱/۲/۱- انسان موجودی است مرکب از جسم و روح که به یکدیگر تنیده شده و در تعامل با

یکدیگر می‌باشند؛

۱/۲/۲- حقیقت انسان، روح اوست و کمال و جاودانگی آدمی به کمال و بقای روح مربوط می‌شود؛

۱/۲/۳- انسان فطرتی الهی دارد که قابل فعلیت یافتن و شکوفایی یا فراموش شدن است؛

۱/۲/۴- انسان‌ها در نظام آفرینش از کرامت الهی و شأن یکسان برخوردار هستند؛

۱/۲/۵- انسان موجودی صاحب اختیار در تعیین سرنوشت خویش است که می‌تواند مستقل

از عواملی چون محیط و وراثت، هویت خویش را رقم بزند. انسان مجبور در اختیار و مختار در عمل است و براساس انتخاب خویش می‌تواند هویت خویش را تعریف کند؛

۱/۲/۶- آفرینش انسان، هدف‌مند و در هماهنگی کامل با غایت هستی است؛

۱/۲/۷- وجود انسان همواره در حال شدن، حرکت و دگرگونی است؛

۱/۲/۸- انسان موجودی است که استعدادهای متنوع، قابل رشد و تعالی مداوم دارد؛

- ۱/۲/۹- انسان برحسب فطرت و آفرینش خویش، جوایای همه مراتب کمال (تا حد بی‌نهایت) است؛
- ۱/۲/۱۰- انسان موجودی اجتماعی، تأثیرپذیر از جامعه و تأثیرگذار بر آن است؛
- ۱/۲/۱۱- هویت انسان، براینده نوع ارتباط او با خویشتن، خدا، خلق و خلقت است؛
- ۱/۲/۱۲- انسان در تکوین و تحول هویت خود، نقش اساسی دارد؛
- ۱/۲/۱۳- هویت آدمی دو وجه فردی و جمعی دارد که در انواع و جنبه‌های مختلف تحقق می‌یابد؛
- ۱/۲/۱۴- تفکر و تعقل، ایمان و باور، علم و معرفت، اخلاق و عمل مداوم، عناصر اصلی شکل‌دهی و ارتقاء هویت انسان می‌باشند؛
- ۱/۲/۱۵- انسان همواره در موقعیت است و می‌تواند آن را درک کند و با انتخاب احسن خویش موقعیت موجود را به سوی موقعیت مطلوب تغییر دهد؛
- ۱/۲/۱۶- انسان برای توفیق در روند تحول و ارتقاء هویت خویش نیازمند هدایت الهی است؛
- ۱/۲/۱۷- انسان موجودی مکلف است و نسبت به تکالیف خود، اصالتاً در برابر خداوند و به تبع آن در برابر دیگران مسئولیت دارد؛
- ۱/۲/۱۸- سنت‌های الهی بر زندگی انسان حاکم است؛
- ۱/۲/۱۹- انسان حیاتی بی‌پایان دارد و سرنوشت هر کس در حیات اخروی او، به انتخاب و هویت او در دنیا بستگی دارد؛
- ۱/۲/۲۰- همه انسان‌ها از حقوق ذاتی برابر برخوردارند؛
- ۱/۲/۲۱- انسان‌ها ضمن این‌که طبیعت و فطرت مشترک دارند، دارای خصوصیات متفاوت جنسیتی، فردی، قومی و فرهنگی می‌باشند؛
- ۱/۲/۲۲- آدمی موجودی است در معرض انواع مخاطرات و موانع و تهدیدهای بیرونی و درونی از قبیل نفس اماره و دنیا؛
- ۱/۲/۲۳- وجود انسان در برابر رب‌العالمین فقر محض است و هویتی تعلقی به او دارد؛
- ۱/۲/۲۴- انسان از استعداد و توان نامحدودی برای رسیدن به مراتبی از عبودیت و حیات طیبیه برخوردار است؛

۱/۲/۲۵- انسان در نظام آفرینش برای طی هر مرتبه از کمال، نیازمند به مربی است؛
۱/۲/۲۶- انسان موجودی است یادگیرنده، تربیت‌پذیر و برخوردار از ظرفیت نامتناهی
رشد‌یابندگی؛

۱/۲/۲۷- انسان دارای ویژگی‌هایی چون حرص، بخل، عجله و... در نفس خود می‌باشد که این
ویژگی‌ها می‌تواند با تربیت توحیدی زمینه‌ساز رشد و تعالی او شود؛

۱/۲/۲۸- انسان به صورت مستمر و دائمی در معرض آزمایش و ابتلا و مواجهه با دشواری‌ها و
راحتی‌هاست و این خود زمینه‌ساز رشد و تعالی یا سقوط و انحطاط اوست که تجلی آن در قیامت است؛
۱/۲/۲۹- خداوند، انسان را «بر فطرت پاک» آفریده است و کفر، شرک، نفاق و دیگر رذائل
بر اثر نوع برخورد انسان با محیط، انتخاب نادرست و ارتباط غلط او با خود، خدا، خلق و خلقت بر
وی عارض می‌شود؛

۱/۲/۳۰- انسان دارای نیازهای گسترده و متنوعی (مادی، معنوی) است که باید در تربیت او
به گونه‌ای منسجم و متعادل مورد توجه قرار گیرد؛

۱/۲/۳۱- شخصیت آدمی (شاکله) حاصل تربیت اوست. اگر شخصیت آدمی با فطرت او
همهانگ و منطبق باشد، انسان متعادل است و اگر با فطرت او انطباق نداشته باشد، دارای شخصیتی
نامتعادل است. همچنین اگر با فطرت آدمی در تضاد و تقابل باشد، انسان از شخصیت آدمی خارج
می‌شود و با حیوانات و پست‌تر از آن‌ها هم‌تراز می‌گردد؛

۱/۲/۳۲- موانع اصلی حرکت متعالی انسان عبارت‌اند از: نفس اماره، دنیاطلبی و شیطان.

۱/۳- مبانی معرفت‌شناختی

منظور از مبانی معرفت‌شناختی مهم‌ترین گزاره‌های توصیفی و تبیینی درباره شناخت آدمی
و حدود و ثغور آن است که بنا بر سنت متعارف در مباحث فلسفی معاصر و با توجه به اهمیت بسیار
عرصه معرفت‌شناسی در تبیین فلسفه تربیت، مبانی مربوط به این عرصه از مبانی عام انسان‌شناختی
متمایز گشته است.

۱/۳/۱- انسان در شناخت هستی و درک موقعیت خود و دیگران در آن توانایی دارد؛

- ۱/۳/۲- علم دارای اقسام حقیقی و اقسام اعتباری است؛
- ۱/۳/۳- منابع شناخت آدمی متعدد است و شامل وحی (قرآن و عترت)، عقل، قلب، تجربه (جامعه، تاریخ و طبیعت) است؛
- ۱/۳/۴- انسان هم در مقام نظر و هم عمل، توانایی تعقل (عقل‌ورزی) دارد؛
- ۱/۳/۵- تعقل در شناخت حقیقت هستی و کسب سعادت جاوید نقش محوری دارد؛
- ۱/۳/۶- علم در عین کشف واقع (از منظر معلوم)، محصول ابداع (از منظر عالم) است؛
- ۱/۳/۷- معیار اعتبار علم، مطابقت با مراتب گوناگون واقعیت (نفس الامر) است؛
- ۱/۳/۸- علم در عین ثبات (از منظر معلوم)، دارای ویژگی پویایی (از منظر عالم) است؛
- ۱/۳/۹- شناخت آدمی با موانعی از قبیل پیروی از هوای نفس، التزام به عادات و سنت‌های غلط نیاکان، خودباختگی در برابر بزرگان و قدرت‌ها و نیز محدودیت‌هایی چون میزان ظرفیت و توان فرد و ناتوانی عقل نسبت به درک بخشی از حقایق هستی همراه است؛
- ۱/۳/۱۰- علم انسان مراتب و سطوح مختلف دارد؛
- ۱/۳/۱۱- ابزار شناخت و معرفت عبارت‌اند از: حواس، خیال، فکر، عقل، شهود و مکاشفه (قلب). شایان ذکر است که در این میان، تفکر و تعقل نقش اساسی در شناخت حقیقت هستی و سعادت جاوید دارد؛

۱/۳/۱۲- علم به مثابه کشف فعل خدا، دینی است؛

۱/۳/۱۳- تحصیل معرفت محدودیت زمانی ندارد.

۱/۴- مبانی ارزش‌شناختی

مقصود از مبانی ارزش‌شناختی گزاره‌هایی درباره منابع، ویژگی‌ها و مصادیق ارزش‌ها در ارتباط با عرصه‌ها چهارگانه خدا، خود، خلق و خلقت است.

منابع و ویژگی ارزش‌ها

۱/۴/۱- دین (عقل و فطرت، قرآن و سنت) منبع همه ارزش‌هاست و سایر ارزش‌ها از آن کسب

اعتبار می‌کند؛

۱/۴/۲- ارزش‌های حقیقی (معتبر) مفاهیم و گزاره‌هایی‌اند که با تکیه بر واقعیت‌های مربوط به عمل آدمی و نتایج آن، ارزش‌گذاری شده‌اند؛

۱/۴/۳- عمل و انتخاب آدمی همواره در پرتو ارزش‌گذاری او محقق می‌شود؛

۱/۴/۴- ارزش‌ها دو دسته‌اند: ثابت (مطلق) و غیر ثابت (مشروط و متغیر)؛

۱/۴/۵- ارزش زیباشناختی هم ناظر به واقعیت‌های عینی است و هم وابسته به ادراک فرد؛

۱/۴/۶- تأثیر کامل التزام به ارزش‌ها، تابع هم حسن فعلی و هم حسن فاعلی است؛

۱/۴/۷- سلسله مراتب ارزش‌ها با غایت زندگی (حیات طیبه) ارتباط دارند؛

۱/۴/۸- دستیابی به حیات طیبه تنها بر اساس انتخاب و التزام آزادانه و آگاهانه به نظام معیار که ارزش‌های مقبول دین حق است، امکان‌پذیر می‌باشد؛

۱/۴/۹- تحقق حیات طیبه به گونه‌ای یکپارچه، همه ابعاد فردی و جمعی زندگی انسان از جمله رعایت توازن و اعتدال را در همه ابعاد شامل می‌شود؛

اهم مصادیق ارزش‌ها

الف) ارزش‌های مرتبط با خدا

۱/۴/۱۰- توحید، قرب الی الله، عبودیت و حیات طیبه در رأس همه ارزش‌هاست و مصداق حقیقی غایت زندگی انسان است؛

۱/۴/۱۱- محورهای اساسی ارزش‌ها در پنج عنصر تفکر، تعقل و حکمت/ ایمان و باور به مبدأ و معاد/ علم، معرفت و بصیرت/ کار مفید، مجاهدت و عمل صالح/ اخلاق کریمه و فضائل نفسانی خلاصه می‌شود و در این بین، عناصر تفکر و تعقل و ایمان به مبدأ و معاد، نقش بنیادی دارند؛

۱/۴/۱۲- انس و التزام عملی به قرآن کریم، دوستی عترت و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام خاصه حضرت مهدی (عج) و اطاعت از آن بزرگواران از مهم‌ترین ارزش‌ها و راه‌های نیل به حیات طیبه است؛

۱/۴/۱۳- تولی و تبری، امر به معروف و نهی از منکر از جمله راه‌های مهم در جهت نیل به حیات طیبه است؛

۱/۴/۱۴- توجه به ارزش‌های الهی در ارتباط با خدا تعیین کننده هویت ارزشی انسان است؛

۱/۴/۱۵- عبادت آگاهانه و پرستش عاشقانه خداوند متعال، نقش اساسی در رشد و تعالی انسان دارد.

ب) ارزش‌های مرتبط با خود (جسمی، روانی و روحی)

۱/۴/۱۶- عمل مبتنی بر ایمان و تفکر؛

۱/۴/۱۷- کسب روزی حلال؛

۱/۴/۱۸- حفظ و ارتقاء سلامت و بهداشت فردی؛

۱/۴/۱۹- برخورداری از حیا و عفت، آراستگی ظاهری و پوشیدن لباس مناسب؛

۱/۴/۲۰- فعالیت و تلاش و پرهیز از بطالت و بیکاری؛

۱/۴/۲۱- پرهیز از اسراف و زیاده خواهی؛

۱/۴/۲۲- حفظ عزت نفس و کرامت انسانی؛

۱/۴/۲۳- خود یادگیری و خودسازی مستمر و مادام‌العمر؛

۱/۴/۲۴- رعایت توازن بین درآمد و هزینه (قناعت) و صبر در امور؛

۱/۴/۲۵- سعی و اهتمام در کسب، حفظ و تکمیل ارزش‌های اخلاقی؛

۱/۴/۲۶- پایبندی به احکام شرعی به ویژه انجام واجبات و ترک محرمات.

ج) ارزش‌های مرتبط با خلق (خانواده، جامعه و کشور، امت اسلامی و جامعه جهانی)
ج. ۱) ارزش‌های مربوط به خانواده:

۱/۴/۲۷- احترام، احسان و مهرورزی به والدین و اعضای خانواده؛

۱/۴/۲۸- احترام و خدمت به بزرگسالان، محبت به خردسالان و توجه به نیاز و تربیت کودکان و رعایت حقوق آنان؛

۱/۴/۲۹- مشورت و بهره‌گیری از تجارب بزرگ‌تران و سالخوردگان؛

۱/۴/۳۰- توجه به حقوق همسر و فرزندان.

ج ۲/ ارزش‌های مربوط به جامعه و کشور:

- ۱/۴/۳۱- ترجیح منافع جمعی بر منافع فردی و منافع ملی بر منافع حزبی و گروهی؛
- ۱/۴/۳۲- احترام به قانون و قانون‌مداری بر مبنای قانون اساسی؛
- ۱/۴/۳۳- توجه به آزادی مسئولانه و عدالت اجتماعی؛
- ۱/۴/۳۴- همکاری، تعاون و مشارکت اجتماعی و احترام به آحاد جامعه؛
- ۱/۴/۳۵- رأفت، احسان و خدمات عام‌المنفعه و ماندگار؛
- ۱/۴/۳۶- پاسداشت از خدمات شخصیت‌های مؤثر در عرصه‌های مهم فرهنگی، اعتقادی، علمی و فناوری، ادبی، سیاسی، هنری و اجتماعی در تاریخ و تمدن ایران و اسلام؛
- ۱/۴/۳۷- باور و التزام عملی به ولایت فقیه به عنوان ادامه‌دهنده راه انبیا؛
- ۱/۴/۳۸- احترام به مظاهر ملی (پرچم، سرود ملی، زبان فارسی، جشن‌های ملی)؛
- ۱/۴/۳۹- تعظیم شعائر اسلامی؛
- ۱/۴/۴۰- التزام عملی به نظام جمهوری اسلامی ایران و تلاش در تحقق آرمان‌های انقلاب اسلامی؛

- ۱/۴/۴۱- وطن‌دوستی، ایثارگری، فداکاری و شهادت‌طلبی در جهت حفظ ارزش‌های الهی و کیان جمهوری اسلامی ایران؛
- ۱/۴/۴۲- ارتقاء جایگاه علمی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی و معنوی ایران در عرصه بین‌الملل.

ج ۳/ ارزش‌های مربوط به امت اسلامی:

- ۱/۴/۴۳- وحدت و همبستگی بین مسلمانان؛
- ۱/۴/۴۴- دفاع از مسلمانان تحت ستم و کمک و یاری آنان در حدّ توان؛
- ۱/۴/۴۵- اهتمام و سعی و کوشش در جهت حلّ معضلات و مشکلات مسلمانان؛
- ۱/۴/۴۶- مشارکت فعال در همکاری با مسلمانان جهان در امور فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی؛

۱/۴/۴۷- ارتقاء جایگاه امت اسلامی در کلیه عرصه‌ها در جهان به ویژه در عرصه‌های علمی، فناوری، معنوی و اخلاقی.

ج. ۴) ارزش‌های مربوط به جامعه جهانی :

۱/۴/۴۸- احترام به حقوق انسان‌ها در راستای تعمیم سعادت و ایجاد امید و آینده‌ای روشن برای همه انسان‌ها؛

۱/۴/۴۹- مبارزه با استکبار جهانی و صهیونیسم بین‌الملل در جهت ایجاد صلح و عدالت در جهان؛

۱/۴/۵۰- احترام به پیمان‌های معتبر جهانی؛

۱/۴/۵۱- حضور فعال در عرصه‌های جهانی براساس حفظ عزت ملی و عدالت و مساوات در بین ملت‌ها؛

۱/۴/۵۲- احترام به ادیان الهی و تقویت روابط انسانی با پیروان آن‌ها؛

۱/۴/۵۳- گسترش مبانی ارزش‌های اسلامی به ویژه عدالت و فضایل اخلاقی و معنوی در جهان؛

۱/۴/۵۴- ترویج انتظار ظهور حضرت مهدی (عج) در جهت ایجاد حکومت عدل جهانی؛

۱/۴/۵۵- گسترش فرهنگ گفت‌وگو و استفاده از روش‌های مسالمت‌آمیز در حل مسائل بین‌المللی مبتنی بر ارزش‌های توحیدی؛

۱/۴/۵۶- تلاش در جهت حل مشکلات جهانی از قبیل روابط ظالمانه، فقر، بیماری و تبعیض.

د) ارزش‌های مربوط به خلقت :

د. ۱) طبیعت

۱/۴/۵۷- رعایت موازن اخلاقی و معنوی در ارتباط با طبیعت و محیط زیست؛

۱/۴/۵۸- احساس مسئولیت در برابر پدیده‌های خلقت و همکاری در حفاظت از زمین، گیاهان و جانوران (اعم از خشکی و دریا) و حفظ تعادل در آب و هوا؛

۱/۴/۵۹- کمک به حفاظت و توسعه زیست بوم شهری، روستایی و محیط طبیعی در جهت بقا

و ارتقاء کیفیت محیط و توسعه پایدار (حفظ رودها، دریاچه‌ها، جنگل‌ها، تالاب‌ها، زیستگاه‌های حیات وحش، غارها، چشم‌اندازهای طبیعی و اکوسیستم‌های دریایی)؛

۱/۴/۶۰- نگاه به طبیعت به عنوان مخلوقات و امانت الهی و کتاب معرفت؛

۱/۴/۶۱- کشف قابلیت‌های طبیعت و بهره‌برداری عاقلانه و مسئولانه از منابع و مواهب طبیعی؛

۱/۴/۶۲- اعتقاد به برخورداری همه مظاهر خلقت از مراتبی از حیات و شعور.

د. ۲. ماوراء طبیعت

۱/۴/۶۳- علاقه به مراتب فوق طبیعت در هستی و برقراری ارتباط سازنده با آن؛

۱/۴/۶۴- توجه به عالم غیب و ملائکه و تأثیرگذاری ایشان در زندگی انسان؛

۱/۴/۶۵- توجه به استمرار و جاودانگی حیات انسان بعد از مرگ و تأثیر سازنده آن در زندگی

انسان.

۵/ ۱- مبانی دین‌شناختی (بالمعنی الاخص)

این دسته از مبانی به مباحثی درباره شأن و جایگاه دین اسلام و مقاصد تربیتی آن در ارتباط با برنامه درسی اشاره دارد. بیان این گزاره‌ها از آن جهت ضروری است که آموزه‌های اسلام ناب محمدی - به عنوان دین حق - در همه اجزا و عناصر برنامه درسی از جمله مقاصد غایی تربیت انسان، طرز تلقی نسبت به متری، محتوای برنامه درسی، روش‌های یاددهی یادگیری، جایگاه معلم و مربی، مواد آموزشی و شیوه ارزش‌یابی کاربرد دارد؛

۱/۵/۱- اسلام مجموعه‌ای است به هم پیوسته و منسجم از عقاید، معارف، نظام‌ها، احکام فردی و اجتماعی و ارزش‌های اخلاقی که انسان را در چهار عرصه ارتباط با خود، خدا، خلق و خلقت، حول محور ارتباط با خدا راهبری کرده و او را به سعادت جاویدان می‌رساند؛

۱/۵/۲- اسلام، راه و روش زندگی بر مبنای دستورهای الهی است که مبتنی بر عقل، قرآن، سنت و عترت پیامبر علیهم‌السلام است و در جهت درک مراتبی از عبودیت الهی در راستای حیات طیبه به بشریت ارائه شده است؛

۱/۵/۳- اسلام دینی است جهانی، اجتماعی و همه‌جانبه‌نگر که بر اساس اجتهاد روش‌مند و پویا

برنامه زندگی انسان را متناسب با شرایط زمان و مکان در همه شرایط ترسیم می‌کند؛
۱/۵/۴ - اسلام به دنبال تربیت افرادی متفکر، مؤمن، عالم، عامل، مؤدب و دارای اخلاق کریمه
است؛

۱/۵/۵ - اسلام جهت هدایت فرد و جامعه در ابعاد عقلانی، معنوی، اجتماعی، عاطفی، اخلاقی،
اقتصادی، سیاسی، علمی و عملی، به دنبال تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری در برابر خدا است؛
۱/۵/۶ - اسلام به دنبال ایجاد جامعه‌ای پویا، مجاهد، مسئول و اثرگذار در زندگی بشریت است؛
۱/۵/۷ - مقصد نهایی حکومت در اسلام، زمینه‌سازی جهت رشد و شکوفایی فطرت الهی
انسان به منظور دستیابی به کمال فردی و نیز گسترش عدالت و تشکیل تمدن اسلامی در راستای
ظهور و تشکیل دولت عدل جهانی است؛

۱/۵/۸ - اسلام معتقد است که مطالعه جهان مادی و جهان معنوی باید توأمان صورت گیرد؛ زیرا
این دو جهان از یکدیگر جدا نبوده و ارتباط تنگاتنگ و قانون‌مند با یکدیگر دارند؛
۱/۵/۹ - شناخت صحیح و جامع دین اسلام، مستلزم فهم مؤمنانه و روش‌مند قرآن کریم و تبیین
عینی و علمی آن توسط حضرات معصومین علیهم‌السلام است؛
۱/۵/۱۰ - در پیش اسلام هر انسانی مخلوق و مربی خداست و برای درک مراتبی از عبودیت
الهی آفریده شده است؛

۱/۵/۱۱ - انسان‌ها در عین برخورداری از مشترکات اساسی، ظرفیت‌های متفاوت دارند و هر
کس به اندازه توان و وسع خویش مکلف است؛
۱/۵/۱۲ - متعالی‌ترین لایه هویتی انسان، هویت توحیدی است که فراتر از مرزبندی‌های
جنسیتی، قومی، نژادی، تاریخی، فرهنگی و اجتماعی می‌باشد؛

۱/۵/۱۳ - اسلام بر تنوع در روش‌های یاددهی - یادگیری (مشاهده آیات، تدبر و تعمق، صحبت
و گفت‌وگو، تجربه، تفکر فردی و جمعی، تهذیب نفس، داستان‌گویی، تأسی از اسوه‌های حسنه و غیره)
و تکرر در محیط یادگیری (خانواده، طبیعت، مسجد، مدرسه، محیط اجتماعی، محیط کار و غیره)
تأکید دارد؛

۱۴/۵/۱- تهذیب نفس و تقوا موجب افزایش ظرفیت روحی و یادگیری انسان و دستیابی به توانمندی‌های معنوی می‌شود؛

۱۵/۵/۱- خانواده، یکی از مهم‌ترین ارکان در تربیت فرزندان است و بر تعامل عاطفی والدین با فرزندان تأکید شده است؛

۱۶/۵/۱- والدین مسئولیت تربیت فرزندان را بر عهده داشته و باید ضمن انتخاب محیط تربیتی مناسب برای فرزند خویش، بر فرایند تربیت نیز نظارت فعال نمایند؛

۱۷/۵/۱- مربی جایگاه محوری در تحقق اهداف تربیتی دارد و به مثابه الگوی هدایت‌کننده مربی، ادامه‌دهنده راه انبیا و تسهیل‌کننده تحقق اهداف آن‌ها قلمداد می‌شود؛

۱۸/۵/۱- انسان به صورت مستمر و دائمی در معرض آزمون الهی بوده و در مواجهه با سختی‌ها و دشواری‌ها تربیت می‌شود.

۱/۶- مبانی روان‌شناختی

مبانی روان‌شناختی برنامه درسی ملی عمدتاً برگرفته از گزارش تلفیق نتایج مطالعات نظری سند ملی آموزش و پرورش است و به طرح مهم‌ترین گزاره‌های کاربردی روان‌شناسی در برنامه‌ریزی درسی اشاره دارد؛

۱/۶/۱- شخصیت آدمی نظام به هم پیوسته و یکپارچه‌ای متشکل از خرده نظام‌های شناختی، عاطفی، ایمانی، اخلاقی و تجارب عملکردی انسان است. این خرده نظام‌ها در تعامل با یکدیگر بوده و موجبات رشد شخصیت آدمی را فراهم می‌کند. رفتار آدمی محصول تعامل این خرده نظام‌هاست؛

۲/۶/۱- خرده نظام شناختی مجموعه‌ای از فرایندهای هوشی و عقلانی است که محصول نهایی آن به شکل تصورات و تصدیقات در ذهن انسان تجلی می‌یابد؛

۳/۶/۱- فرایندهای شناختی، از عملکرد ساده حواس پنج‌گانه ظاهری آغاز شده و به دریافت و استنتاج پیچیده انتزاعی و عقلانی می‌رسد؛

۴/۶/۱- خرده نظام عاطفی متشکل از نظام‌های واسطه‌ای مثل غرائز، صفات، خلق و خو و

فرایندهای واکنشی اکتسابی است و در شکل احساساتی چون محبت، شوق، عصبانیت، نفرت، پرخاشگری، افسردگی و غیره خود را نشان می‌دهد؛

۱/۶/۵- رشد اخلاقی حاصل تعامل عوامل متعددی نظیر تفکر و تعقل، ایمان، علم و عمل، به‌ویژه تلاش‌های خودسازی درونی است؛

۱/۶/۶- رشد تفکر در متربیان مبتنی بر نظامی از منطق درونی است که از طریق سازماندهی و سازگاری متری با تجارب جدید رشد می‌یابد؛

۱/۶/۷- رشد ایمانی حاصل تفکر و معرفت، وابستگی عاطفی و باورهای قلبی و اراده و تصمیم‌گیری است؛

۱/۶/۸- رفتار عبارت است از مطلق حرکت انسان که عمل، بخشی از آن است؛

۱/۶/۹- عمل، رفتار آگاهانه و ارادی مبتنی بر مبانی و علل و عواملی مانند علل زیستی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی است؛

۱/۶/۱۰- متری از زمان تولد تا لحظه مرگ در حال تغییر و دگرگونی است و در طول زندگی خود، از مراحل مختلف تغییرات جسمی، شناختی، عقلانی، عاطفی، ایمانی، اخلاقی و عملکردی عبور می‌کند. برنامه درسی باید ضمن لحاظ کردن این تغییرات، فرایند رشد متری را در ابعاد مختلف تسهیل بخشد؛

۱/۶/۱۱- علایق و نیازهای متربیان و محدوده اهداف تعلیم و تربیت در دوره‌های مختلف تحصیلی متفاوت است؛

۱/۶/۱۲- متربیان در جریان رشد، نیازمند راهنمایی و مشاوره‌اند؛

۱/۶/۱۳- متربیان اگر چه از نظر فطری با یکدیگر تشابه دارند و دارای نیازهای اساسی مشترکی‌اند، اما تحت تأثیر وراثت، محیط و نتایج اعمال و رفتار از یکدیگر متفاوت می‌شوند؛

۱/۶/۱۴- متربیان برای یادگیری هر موضوعی نیازمند رسیدن به سن رسش خاصی‌اند؛

۱/۶/۱۵- انگیزش‌های درونی و بیرونی به موقع، موجب تقویت زمینه رشد متربیان خواهد

شد؛

۱/۶/۱۶- رشد، محصول تربیت است؛

۱/۶/۱۷- تربیت، فرایندی تحولی است که در اثر تفکر، تعقل، شهود، ایمان، علم، عمل، تجربه و تقویت ملکات نفسانی به دست می‌آید؛

۱/۶/۱۸- یادگیری، زمینه‌ساز تربیت انسان است و دارای مراتب، سطوح و ابعاد گوناگون است؛

۱/۶/۱۹- رشد آدمی تابع سنن و قوانین جهان شمول می‌باشد که در خلقت انسان قرار داده شده است؛

۱/۶/۲۰- رشد تکوینی آدمی نه صرفاً تابعی از محیط است و نه صرفاً امری زیستی است، بلکه متأثر از هر دو عامل است؛

۱/۶/۲۱- انسان اساساً طبیعتی فعال دارد، بدین لحاظ مربی در جریان تربیت، نیازمند مدیریتی فعال است.

۱/۷- مبانی جامعه‌شناختی

مبانی جامعه‌شناختی برنامه درسی ملی عمدتاً برگرفته از مبانی جامعه‌شناختی مطالعات نظری سند ملی آموزش و پرورش است. این بخش به طرح گزاره‌هایی در ارتباط با کاربرد یافته‌های جامعه‌شناسی در برنامه‌ریزی درسی اشاره دارد؛

۱/۷/۱- جامعه «مربک حقیقی» است (نه اعتباری) و دارای روح جمعی متأثر از اندیشه‌ها، انگیزه‌ها، عاطفه‌ها، رفتارها و خواسته‌های افراد است؛

۱/۷/۲- انسان محکوم و تابع تغییرات اجتماعی نیست؛ بلکه در موقعیت خویش و در بحران‌های اجتماعی، از امکان و توان لازم جهت هدایت و دخل و تصرف در مؤلفه‌های تحولات اجتماعی برخوردار است؛

۱/۷/۳- هم‌سویی و هماهنگی جامعه با نظام قانون‌مند هستی و سنت‌های الهی، موجب رشد و تعالی جامعه شده و دوام و تعالی آن را تضمین می‌کند؛

۱/۷/۴- برنامه درسی به دنبال ایجاد رابطه تعاملی با جامعه و استعلای فردی و اجتماعی است؛

۱/۷/۵- تربیت افرادی جامعه‌پذیر و اصلاح‌هنجارهای نامطلوب در جامعه از جمله اهداف برنامه‌های درسی است؛

۱/۷/۶- برنامه درسی ملی باید به ایجاد تعادل و توازن در جامعه و آگاه کردن متربیان در ایفای نقش مسئولانه در جامعه کمک نماید؛

۱/۷/۷- جامعه ایران (شهری، روستایی و عشایری) علاوه بر این‌که فرهنگ مشترکی دارد، از خرده‌فرهنگ‌های مختلفی نیز تشکیل شده است، برنامه درسی در برخورد با فرهنگ ملی و خرده فرهنگ‌ها باید نقش فعال، وحدت‌گرا و تعالی‌بخشی ایفا کند، همچنین پاسخگوی نیازهای متنوع اجتماعی باشد؛

۱/۷/۸- نهاد تعلیم و تربیت، مهم‌ترین بخش فرهنگ است و با سایر نهادها در ارتباط متقابل می‌باشد و وظیفه دارد ضمن پاسخ‌گویی به نیازهای جامعه و مطالبات اجتماعی رسالت تربیتی خود را به درستی ایفا کند؛

۱/۷/۹- پیشگیری از بازتولید نابرابری‌های اجتماعی و گسترش عدالت در جامعه از رسالت‌های اساسی برنامه‌های درسی و تربیتی است؛

۱/۷/۱۰- برنامه‌ها درسی و تربیتی وظیفه دارند ضمن ایجاد تعامل منطقی با جامعه و اثرگذاری مثبت در لایه‌های مختلف آن، مسئولیت‌پذیری را در متربیان نهادینه کرده و از آن‌ها در مقابله با هرگونه هجوم هویتی و فرهنگی پاسداری کنند؛

۱/۷/۱۱- اصلاح و ارتقاء فرهنگ جامعه یکی از مهم‌ترین رسالت‌های برنامه درسی است؛
۱/۷/۱۲- نهاد خانواده شریک اصلی مدرسه در طراحی و اجرای برنامه درسی است؛ خانواده مسئولیت‌پذیری خود را در تربیت فرزند باید پذیرا باشد و نقش خود را در این خصوص به خوبی ایفا نماید؛

۱/۷/۱۳- مدرسه پس از خانواده زمینه‌ساز کسب نخستین تجربه اجتماعی از طریق فراهم کردن شرایط برای ارتباط مناسب متربیان با یکدیگر است؛

۱/۷/۱۴- زمینه‌سازی برای کسب شایستگی‌ها توسط آحاد جامعه، عامل رشد اجتماعی است؛

۱۷/۱۵- هم‌سویی جامعه با برنامه درسی ملی موجبات توسعه و تعالی جامعه را فراهم می‌کند؛
۱۷/۱۶- برنامه‌های درسی و تربیتی باید در رابطه‌ای تعاملی و دوسویه، ضمن پاسخ‌گویی
مسئولانه به نیازهای نهادهای اجتماعی، از ظرفیت و امکانات این نهادها در جهت نیل به اهداف تربیتی
استفاده کنند.

تخلفات اداری

نحسابی و اداره کل امور مالی وزارت آموزش و پرورش

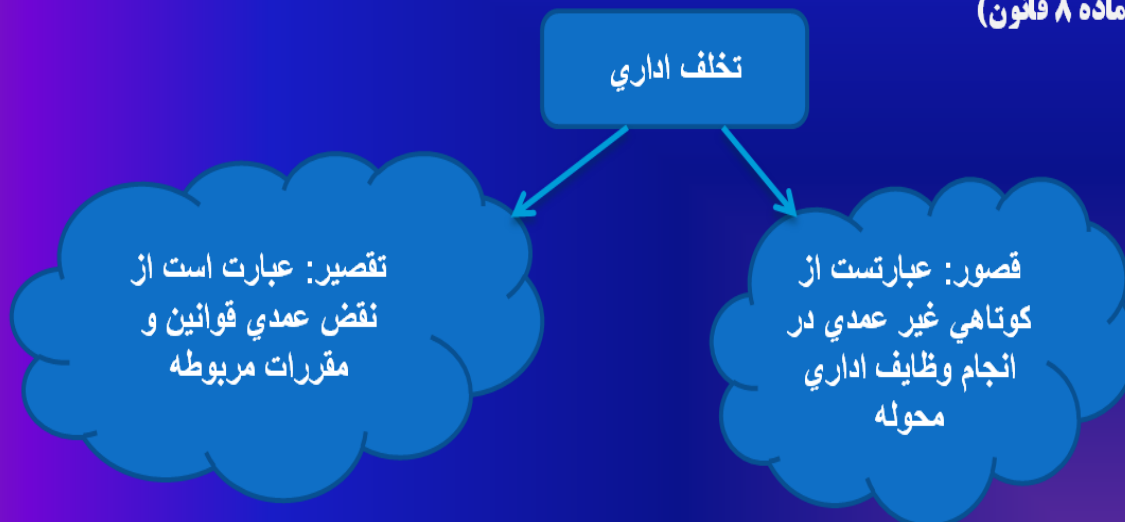
تفاوت جرم با تخلف

جرم چیست؟

جرم عبارت است از: انجام هر فعل یا ترک فعلی که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد.

تخلف اداری چیست؟

عبارت است از ارتکاب اعمال و رفتار نادرست توسط مستخدم و عدم رعایت نظم و انضباط اداری که منحصر به موارد مذکور در قانون رسیدگی به تخلفات اداری می باشد و به دو حالت قصور و تقصیر تقسیم می شود.
(ماده ۸ قانون)

نیجسابی و اداره کل امور مالی وزارت آموزش و پرورش

ماده ۲۳ دستور العمل رسیدگی به تخلفات

اصل بر برائت است. بنابراین چنانچه پرونده کارمند در هیات تحت رسیدگی باشد باید از طریق اقامه دلایل مستند و رسیدگی به آنها و رعایت مقررات مربوط متخلف بودن وی احراز گردد. در غیر اینصورت حکم به برائت کارمند صادر خواهد شد.

محل ارتکاب تخلف

از یک نظر می توان تخلف اداری را به دو قسمت تقسیم کرد.

۱- تخلفاتی که فقط در محیط اداری یا ساعات موظف اداری صورت گیرد (تخلف اداری محض است و فقط در محیط کار یا در جایی که حکم محیط کار است موضوعیت دارند. مانند ترک محل خدمت در ساعات موظف اداری - تکرار در تاخیر ورود به محل خدمت یا تکرار خروج بدون کسب مجوز - تعطیل خدمت در اوقات اداری)

۲- تخلفاتی که هم در خلال حضور در محیط اداره یا ساعات موظف اداری نبوده و ممکن است در محیط اداره یا خارج از آن صورت گیرد. چنین تخلفاتی نیز قابل مجازات در هیاتهای رسیدگی به تخلفات اداری کارمندان خواهد بود. نظیر استعمال یا اعتیاد به مواد مخدر - ایراد تهمت و افتراء و هتک حیثیت - اخاذی - تسامح در حفظ اموال و اسناد دولتی)

نتیجه : کارمندان فقط بخاطر تخلفاتی که در محیط کار انجام می دهند مستحق مجازات نیستند بلکه چنین تخلفاتی را خارج از اداره انجام دهند نیز تخلفات اداری محسوب و توسط هیاتهای رسیدگی به تخلفات اداری قابل تعقیب خواهد بود.

پیامهای حقوقی

آیا می دانید:

باستناد تبصره یک ماده ۴۸ قانون مدیریت خدمات کشوری «
کارمندانی که به موجب احکام مراجع قانونی از خدمت منفصل می
گردند در مدت انفصال اجازه استخدام و یا هر گونه اشتغال در
دستگاههای اجرایی را نخواهند داشت ».

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

باستناد تبصره دو ماده ۴۸ قانون مدیریت خدمات کشوری «
کارمندانی که از دستگاه اخراج می گردند ، اجازه استخدام و یا
هر گونه اشتغال مجدد در همان دستگاه اجرایی را نخواهند
داشت ».

پیام های حقوقی

آیا می دانید :

باستناد ماده ۶۱ قانون مدیریت خدمات کشوری « اعزام کارمندان دستگاههای اجرایی از زمان تصویب این قانون (قانون مدیریت خدمات کشوری) برای طی دوره های آموزشی که منجر به اخذ مدرک دانشگاهی و یا معادل آن می گردد در داخل و خارج از کشور با هزینه دستگاههای مربوطه و استفاده از مأموریت آموزشی ممنوع می باشد

پیام های حقوقی

آیا می دانید :

باستناد ماده ۹۰ قانون مدیریت خدمات کشوری « کارمندان دستگاههای اجرایی موظف می باشند که وظایف خود را با دقت ، سرعت ، صداقت ، امانت ، گشاده رویی ، انصاف و تبعیت از قوانین و مقررات عمومی و اختصاصی دستگاه مربوطه انجام دهند و در مقابل عموم مراجعین به طور یکسان و دستگاه ذی ربط پاسخگو باشند. هر گونه بی اعتنایی به امور مراجعین و تخلف از قوانین و مقررات عمومی ممنوع می باشد ارباب رجوع می توانند در برابر برخورد نامناسب کارمندان با آنها و کوتاهی در انجام وظایف به دستگاه اجرایی ذی ربط و یا به مراجع قانونی شکایت نمایند »

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

باستناد ماده ۹۱ قانون مدیریت خدمات کشوری « اخذ رشوه و سوء استفاده از مقام اداری ممنوع می باشد و استفاده از هر گونه امتیاز ، تسهیلات ، حق مشاوره ، هدیه و موارد مشابه در مقابل انجام وظایف اداری و وظایف مرتبط با شغل توسط کارمندان دستگاههای اجرایی در تمام سطوح از افراد حقیقی و حقوقی به جز دستگاه ذیربط خود تخلف محسوب می شود »

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

باستناد تبصره یک ماده ۹۱ قانون مدیریت خدمات کشوری « دستگاههای اجرایی موظفند علاوه بر نظارت مستقیم مدیران از طریق انجام بازرسیهای مستمر داخلی توسط بازرسان معتمد و متخصص در اجراء این ماده نظارت مستقیم نمایند و چنانچه تخلف هر یک از کارمندان مستند به گزارش حداقل یک بازرسی معتمد به تایید مدیر مربوطه برسد بالاترین مقام دستگاه اجرایی یا مقامات و مدیران مجاز می توانند دستور اعمال کسر یک سوم از حقوق ، مزایا و عناوین مشابه و یا انفصال از خدمات دولتی برای مدت یک ماه تا یک سال را برای فرد متخلف صادر نمایند ».

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

باستناد تبصره ۲ ماده ۹۱ قانون مدیریت خدمات کشوری « در صورت تکرار این تخلف (.....) به استناد گزارشهایی که به تایید بازرسی معتمد و مدیر مربوطه برسد پرونده فرد خاطی به هیاتهای رسیدگی به تخلفات اداری ارجاع و یکی از مجازاتهای باز خرید، اخراج و انفصال دائم از خدمات دولتی اعمال خواهد شد ».

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

باستناد تبصره ۳ ماده ۹۱ قانون مدیریت خدمات کشوری « دستگاههای اجرایی موظفند پرونده افراد حقیقی و حقوقی رشوه دهنده به کارمندان دستگاههای اجرایی را جهت رسیدگی و صدور حکم قضایی به مراجع قضایی ارجاع نمایند ».

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

باستناد ماده ۹۲ قانون مدیریت خدمات کشوری « مدیران و سرپرستان بلافصل ، مسئول نظارت و کنترل و حفظ روابط سالم کارمندان خود در انجام وظایف محوله می باشند و در مورد عملکرد آنان باید پاسخگو باشند و در صورتی که کارمندان مزبور با اقدامات خود موجب ضرر و زیان دولت گردند و یا تخلفاتی نظیر رشوه و یا سوء استفاده در حیطه مدیریت مسئولین مزبور مشاهده و اثبات گردد ، علاوه بر برخورد با کارمندان خاطی با مدیران و سرپرستان کارمندان (حسب مورد) نیز که در کشف تخلف یا جرائم اهمال نموده باشند مطابق قوانین مربوطه با آنان رفتار خواهد شد .»

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« باستناد ماده ۹۴ قانون مدیریت خدمات کشوری : تصدی بیش از یک پست سازمانی برای کلیه کارمندان دولت ممنوع می باشد . در موارد ضروری با تشخیص مقام مسئول مافوق تصدی موقت پست سازمانی مدیریتی یا حساس به صورت سرپرستی بدون دریافت حقوق و مزایا برای حداکثر چهار ماه مجاز می باشد و باستناد تبصره ماده ۹۴ همان قانون : عدم رعایت مفاد ماده فوق الذکر توسط هر یک از کارمندان دولت اعم از قبول کننده پست دوم یا مقام صادرکننده حکم متخلف محسوب و در هیات رسیدگی به تخلفات اداری رسیدگی و اتخاذ تصمیم خواهد شد .»

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

«باستناد ماده ۹۶ قانون مدیریت خدمات کشوری : کارمندان دستگاههای اجرایی مکلف می باشند در حدود قوانین و مقررات ، احکام و اوامر روسای مافوق خود را در امور اداری اطاعت نمایند اگر کارمندان حکم یا امر مقامات مافوق را برخلاف قوانین و مقررات اداری تشخیص دهند ، مکلفند کتباً مغایرت دستور را با قوانین و مقررات به مقام مافوق اطلاع دهند در صورتی که بعد از این اطلاع ، مقام مافوق کتباً اجراء دستور خود را تایید کرد ، کارمندان مکلف به اجراء دستور صادره خواهند بود و از این حیث مسئولیتی متوجه کارمندان نخواهند بود و پاسخگویی با مقام دستور دهنده می باشد» .

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

«باستناد ماده ۹۸ قانون مدیریت خدمات کشوری » خروج از تابعیت ایران و یا قبول تابعیت کشور بیگانه به شرط گواهی وزارت امور خارجه موجب انفصال از خدمات دولت خواهد بود » .

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

«باستناد ماده ۹۷ قانون مدیریت خدمات کشوری » رسیدگی به مواردی که دراین قانون ممنوع و یا تکلیف شده است و سایر تخلفات کارمندان دستگاههای اجرایی و تعیین مجازات آنها طبق قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب سال ۱۳۷۲ می باشد » .

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« به استناد ماده ۱۷ قانون رسیدگی به تخلفات اداری ،وزیر یا بالاترین مقام مسئول دستگاه می تواند کارمندانی که بیش از دوماه متوالی یا چهارماه متناوب در سال بدون عذر موجه در محل خدمت خود حاضر نشوند را از خدمت در وزارتخانه یا دستگاه متبوع اخراج نموده و چنانچه کارمند یاد شد حداکثر تا سه ماه پس از ابلاغ حکم دستگاه متبوع خود مدعی شود که عذر او موجه بوده است وزیر یا بالاترین مقام دستگاه متبوع کارمند موظف است پرونده وی را جهت تجدیدنظر به هیأت تجدیدنظر مربوطه ارجاع نماید. » .

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« به استناد ماده ۱۹ قانون رسیدگی به تخلفات اداری، هرگاه تخلف کارمند عنوان یکی از جرایم مندرج در قوانین جزایی را نیز داشته باشد هیأت رسیدگی به تخلفات اداری مکلف است مطابق این قانون به تخلف رسیدگی و رأی قانونی صادر نماید و مراتب را برای رسیدگی به اصل جرم به مرجع قضایی صالحه ارسال دارد. و هرگونه تصمیم مراجع قضایی مانع اجرای مجازات های اداری نخواهد بود.»

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« به استناد ماده ۲۱ قانون رسیدگی به تخلفات اداری، در صورتی که متهم به آراء قطعی صادره توسط هیأت های رسیدگی به تخلفات اداری اعتراض داشته باشد می تواند حداکثر تا یک ماه پس از ابلاغ رأی به دیوان عدالت اداری شکایت نماید در غیر این صورت رأی قابل رسیدگی در دیوان نخواهد بود.»

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« تسامح در حفظ اموال ، اسناد و وجوه دولتی هم جرم است هم تخلف اداری » .

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

«قبول گواهی پزشکی کارکنان تا سه روز برعهده رئیس اداره و بیش از ۳ روز تا ۴ ماه به تشخیص شورای پزشکی درمانگاه (بیمارستان) فرهنگیان خواهد بود.»

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« تفاوت ترک خدمت در خلال ساعات موظف اداری با تعطیل خدمت در اوقات مقرر اداری در این است که در ترک محل خدمت، کارمند پس از خروج بدون مجوز از محل خدمت، قبل از پایان وقت اداری مجدداً به محل خدمت برمی گردد ولی در تعطیل خدمت کارمند در محل خدمت حضور دارد. لکن خدمت ارائه نمی دهد» .

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

«در صورتیکه دستور صادره از سوی مقام بالاتر برخلاف قوانین و مقررات مربوطه صادر شده باشد کارمند (دستور گیرنده) باید مغایرت دستور را کتباً به مقام صادر کننده دستور اعلام نماید. در صورتی که مقام دستور دهنده، کتباً اجرای دستور خود را مجدداً تأیید نماید (دستور دوم را صادر نماید) کارمند مکلف به اجرای آن خواهد بود و در صورت عدم اجراء یا سرپیچی از آن، متخلف محسوب می گردد.» .

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« هیأت های بدوی در قبال گزارش های بی نام که به آنان واصل می شود، هیچ وظیفه ای ندارند لیکن می توانند مراتب را به سایر مراجع نظارتی از جمله حراست یا واحد ارزیابی عملکرد منعکس نمایند.»

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« تبعیت یا اعمال غرض یا روابط غیراداری در اجرای قوانین و مقررات نسبت به اشخاص تخلف اداری محسوب می گردد. »

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« داشتن شغلی دولتی دیگر به استثنای سمت های آموزشی و تحقیقاتی تخلف اداری محسوب می گردد. »

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« هرگونه استفاده غیرمجاز از شوون یا موقعیت شغلی و امکانات و اموال دولتی تخلف اداری محسوب می گردد. »

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« تخلفات اداری هر کارمند با هر مقدار سابقه خدمتی و سمت اداری قابل رسیدگی در هیاتهای بدوی و تجدیدنظر همان دستگاه می باشد . »

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« مجازاتها (تنبیها ت اداری) قطعی صادره از سوی هیاتهای بدوی و تجدیدنظر رسیدگی به تخلفات اداری صرفاً از سوی دیوان عدالت اداری و معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهوری (هیات عالی نظارت) در فرصت معین طبق مقررات قابل شکایت و یا اعتراض می باشد . »

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

«رشوه از جمله موضوعاتی است ، که در قانون مجازات اسلامی و قانون رسیدگی به تخلفات اداری و قانون مدیریت خدمات کشوری جرم و تخلف اداری محسوب می شود»

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

«**رشوه عبارتست از:** دادن مالی است به مأمور رسمی یا غیر رسمی دولتی به منظور انجام کاری از کارهای اداری یا قضایی ولو این که آن کار مربوط به شغل گیرنده مال نباشد . خواه مستقیماً آن مال را دریافت کند یا به واسطه شخص دیگر آن را بگیرد فرق نمی کند که گیرنده مال توانایی انجام کاری را که برای آن رشوه گرفته داشته باشد یا خیر ، فرق نمی کند که کاری را که برای راشی (رشوه دهنده) باید انجام شود حق او باشد یا نه ، شرط تحقق رشوه تبانی و توافق گیرنده و دهنده بر دادن و گرفتن رشوه است.»

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

«جرائمی همچون اختلاس ، ارتشاء و تصرف غیر قانونی در صورت ارتکاب توسط مستخدمین و یا مأمورین دولتی قابل پیگرد کیفری و اداری می باشد »

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« **در جرم رشوه:** هر گاه میزان رشوه بیش از دویست هزار ریال باشد در صورت وجود دلایل کافی :

- ۱- صدور قرار بازداشت موقت به مدت یک ماه الزامی است و این قرار در هیچ یک از مراحل رسیدگی قابل تبدیل نخواهد بود .
- ۲- وزیر یا بالاترین مقام مسئول دستگاه می تواند پس از پایان مدت بازداشت موقت کارمند تا پایان رسیدگی و تعیین تکلیف نهایی وی را از خدمت معلق نماید و به ایام تعلیق مذکور هیچ گونه حقوق و مزایایی تعلق نخواهد گرفت .»

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« **در جرم رشوه:** در صورتی که قیمت مال یا وجه مأخوذه بیش از یک میلیون ریال باشد مجازات مرتکب پنج تا ده سال حبس و به علاوه جزای نقدی معادل قیمت مال یا وجه مأخوذه و انفصال دائم از خدمات دولت و تا ۷۴ ضربه شلاق خواهد بود . و چنانچه مرتکب در مرتبه پایین تر از مدیرکل یا همپراز آن باشد به جای انفصال دائم به انفصال موقت از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد بود . »

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

« **هر کارمندی مشمول قانون رسیدگی به تخلفات اداری می باشد و در صورت ارتکاب هر یک از تخلفات مندرج در ماده ۸ قانون به موجب ماده ۹ همان قانون با هر مقدار سابقه و سمتی ممکن است به مجازاتهای ذیل محکوم شود :**

- ۱- انفصال موقت از یک ماه تا یک سال
- ۲- تغییر محل جغرافیایی خدمت به مدت یک تا پنج سال
- ۳- تنزل مقام و یا محرومیت از انتصاب به پستهای حساس و مدیریت
- ۴- بازخرید خدمت
- ۵- بازنشستگی با تقلیل یک یا دو گروه
- ۶- اخراج از دستگاه متبوع
- ۷- انفصال دائم از خدمات دولتی و دستگاههای مشمول این قانون »

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

» به موجب ماده ۸ قانون رسیدگی به تخلفات اداری موارد ذیل برای هر کارمند تخلف

اداری محسوب می گردد

- ۱- ارائه گواهی یا گزارش خلاف واقع در امور اداری
- ۲- گرفتن وجوهی غیر از آنچه در قوانین و مقررات تعیین شده یا اخذ هر گونه مالی که در عرف رشوه خواری تلقی می گردد.
- ۳- ایجاد نارضایتی در ارباب رجوع یا انجام ندادن یا تأخیر در انجام امور قانونی آنها بدون دلیل
- ۴- ایراد تهمت و افترا ، هتک حیثیت
- ۵- تبعیض یا اعمال غرض یا روابط غیر اداری در اجرای قوانین و مقررات نسبت به اشخاص

پیام های حقوقی

آیا می دانید:

» سرپیچی از اجرای دستورهای مقام های بالاتر در حدود وظایف اداری و یا کم کاری یا سهل انگاری در انجام وظایف محول شده به موجب ماده ۸ قانون رسیدگی به تخلفات اداری ، تخلف اداری محسوب می گردد»

پیام های حقوقی

- رعایت نکردن محتوای هر گونه بخشنامه ، تصویب نامه ، آئین نامه از مصادیق تخلف اداری محسوب می شود.
- چنانچه کارمندی با قدرت نمایی یا ایجاد مزاحمت برای اشخاص یا تهدید یا گلاویز شدن با دیگران بوسیله چاقو یا هر نوع سلاح سرد دیگر، آسایش دیگران را سلب نموده و نظم عمومی را بهم بزند متخلف محسوب می گردد.
- هر عمل یا ترک عمل، رفتار و گفتار عمدی کارمند در حین انجام وظیفه که موجب اطلاع بی مورد رسیدگی به درخواست قانونی ارباب رجوع شود، تخلف محسوب می گردد.
- هتک حیثیت یعنی بی اعتبار ساختن فرد و لطمه زدن به آبروی او یا پرده دری و اهانت به انحاء مختلف ، که این امر ممکن است به صورت فعل مثبت باشد مثل توهین ، ناسزا و فحاشی یا به صورت ترک فعل مثل کسی که نام شخصی را به قصد اهانت بدون لقبش به کار ببرد.
- کم کاری در انجام وظایف محوله تخلف محسوب می شود. منظور از کم کاری این است که کارمند به واسطه غفلت و به صورت غیر عمدی وظایفی را که به او محول شده ، به طور کامل انجام نمی دهد و به همین واسطه ، ضرر و خسارتی متوجه دولت و یا افراد خواهد شد.
- رؤسا و مدیرانی که تخلفات کارمندان تحت امر خود را به مراجع ذی صلاح گزارش نکنند مرتکب تخلف می شوند.

صلاحیت رسیدگی به تخلفات اداری کارمندان با «هیات بدوی» است (ماده ۴ قانون)

حیطه های رسیدگی به تخلفات اداری کارمندان در هیاتها (ماده ۱ آیین نامه اجرایی)

کلیه کارمندان رسمی، ثابت، دائم، پیمانی و قراردادی است

ساختار رسیدگی به تخلفات اداری کارمندان دولت

ریاست جمهور

معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی

دبیرخانه هیات عالی نظارت

== هیات عالی نظارت

دفتر هماهنگی هیاتهای رسیدگی به تخلفات اداری وزارتخانه ها و دستگاه ها

هیات تجدید نظر

هیات بدوی

در ماده یک قانون و ماده او تبصره آیین نامه اجرایی

شاکی

شخص حقوقی

یا

شخص حقیقی

که ارتکاب تخلف با تخلفاتی را به کارمند نسبت داده و موضوع را کتبا به هیات یا دستگاه متبوع کارمند اعلام نموده باشد.

ماده ۷ دستور العمل

متهم :

کارمندی است که ارتکاب یک یا چند تخلف اداری از جانب اشخاص حقیقی یا حقوقی به او نسبت داده شده و پرونده وی در هیات مطرح و در جریان بررسی و رسیدگی است.

ماده ۵ دستور العمل

شماره : ۷۰۰/۲۱۵۹۳۲
تاریخ : ۱۳۹۷/۱۰/۲۴
پیوست :

کمیته بررسی

بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های اداری

اعضای شورای معاونان جهت استحضار

واحدهای مجری:

استان مدیرکل / معاون / ذی حساب

شهرستان ، منطقه ، ناحیه -----

واحدهای آموزشی : -----

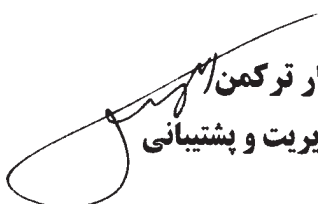
هماهنگ‌کننده در استان کمیته مستندسازی

کد : ۳۷/۷۲۰/۹۷/۷/۴/ص

مدیر کل محترم آموزش و پرورش استان

باسلام و احترام؛

در اجرای ماده (۹۲) آیین نامه اجرایی مدارس و قانون اصلاح ماده (۱۱) تشکیل شوراهای آموزش و پرورش و تبصره (۴) ماده واحده قانون نحوه هزینه سرانه واحد های آموزشی و به منظور ایجاد وحدت رویه در امور مالی مدارس، به پیوست، دستورالعمل مالی مدارس، جهت بهره‌برداری و اجرا ابلاغ می‌گردد. لازم به ذکر است با ابلاغ این مکتوب، دستورالعمل مالی مدارس به شماره ۷۰۰/۲۰۴۸۹ مورخ ۱۳۹۵/۲/۱۳ لغو و بلا اثر می‌گردد.

علی الهیار ترکمن
معاون توسعه مدیریت و پشتیبانی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش

وزارت آموزش و پرورش

معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی

دستورالعمل مالی مدارس

دی ماه سال ۱۳۹۷

المنهج

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش

فهرست مطالب :

صفحه	شرح
۳	مقدمه
۳	تعاریف، مدرسه، منابع مالی و حساب بانکی (ماده ۱)
۳	شورای مالی مدرسه و وظایف آن: (مواد ۲-۳-۴-۵-۶)
۴	فرایند تنخواه گردان (ماده ۷)
۴	مصرف منابع مالی (ماده ۸)
۵	فرایند انجام امور مالی (ماده ۹)
۱۰	نگهداری و نحوه امحا اسناد (ماده ۱۰)
۱۴	ترازنامه و صورت های مالی (ماده ۱۱)
۱۹	اموال (ماده ۱۲)
۱۱	اعتبار دستور العمل (ماده ۱۳)
۱۲	پیوست ها

مقدمه:

در اجرای ماده (۹۲) آیین نامه اجرایی مدارس، قانون و آیین نامه قانون اصلاح ماده (۱۱) قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش و تبصره (۴) ماده واحده قانون راجع به هزینه سرانه واحدهای آموزشی، به منظور ایجاد وحدت رویه در زمینه امور مالی مدارس و تسهیل در فرآیند واریزی ها و هزینه ها از طریق سامانه حساب یکپارچه مدارس و امر کنترل و نظارت بر مصرف و مدیریت منابع مالی و همچنین شفاف سازی دریافتها و هزینه ها و ارائه گزارش های مالی مدرسه جهت ارائه به انجمن اولیاء و مربیان و مسئولین آموزش و پرورش که در اختیار واحدهای آموزشی قرار می گیرد؛ این دستورالعمل در "۱۳" ماده و "۲۳" تبصره و ۱۶ پیوست که جزء لاینفک این دستورالعمل می باشد ابلاغ می گردد. لذا کلیه واحدهای آموزشی یاد شده در ماده (۱) این دستورالعمل مکلف به رعایت دقیق مفاد آن می باشند. مسئولیت حسن اجرای این دستورالعمل به عهده مدیر مدرسه و نظارت آن به عهده ادارات آموزش و پرورش مناطق/ شهرستان / نواحی می باشد.

ماده (۱) تعاریف:

الف) مدرسه

مدرسه از مهمترین نهادهای اجتماعی، تربیتی و آموزشی و اصلی ترین رکن تعلیم و تربیت است که به منظور تربیت صحیح دانش آموزان در ابعاد دینی، اخلاقی، علمی، آموزشی، اجتماعی و کشف استعدادها و هدایت و رشد متوازن روحی و معنوی و جسمانی آنان براساس اهداف مصوب دوره های تحصیلی، برابر ضوابط و دستورالعمل های وزارت آموزش و پرورش تأسیس و اداره می شود.

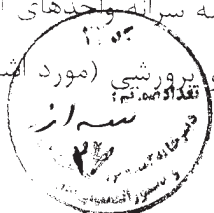
لذا دوره های مختلف تحصیلی؛ شامل: دبستان، مجتمع های آموزشی و پرورشی، متوسطه دوره اول و دوره دوم، هنرستان های فنی و حرفه ای، کاردانش، کشاورزی، مدارس هیأت امنائی، شبانه روزی، عشایری، استثنائی، استعدادهای درخشان، نمونه دولتی، شاهد و ایثارگران، پیش دبستانی، دارالقرآن، پژوهشسرا، مدارس تطبیقی و اقلیتهای دینی، که تمام یا بخشی از هزینه آنها به نحوی از محل اعتبارات و منابع دولتی پرداخت می گردد، مشمول این دستورالعمل می باشند.

نکته مهم: **درآمد** حاصل از ارائه و فروش خدمات ناشی از فعالیت های فرهنگی، هنری، ورزشی و تولیدی کانون های پرورشی و فرهنگی تربیتی و اردوگاه ها و مصارف حاصل از این درآمد ها در این دستورالعمل موضوعیت ندارد. لذا این مراکز مشمول ماده (۶) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین و آیین نامه اجرایی آن می باشند.

ب) منابع مالی مدرسه:

به استناد ماده (۱۱) قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش مصوب سال ۱۳۷۲؛ منابع مالی مدرسه عبارت است از:

۱. وجوه مربوط به اعتبارات دولت که به استناد تبصره های "۱" و "۲" قانون فوق راجع به هزینه سرانه واحدهای آموزشی از محل اعتبارات وزارت آموزش و پرورش و یا سازمان های وابسته به حساب بانکی واحد آموزشی و پرورشی (مورد اشاره در بند «ج» واریز می گردد.

۲- وجوه حاصل از کمک‌های داوطلبانه (خاص و عام) که حسب دستورالعمل و بخشنامه‌های مربوط و با رعایت مفاد قانون اصلاح ماده (۱۱) قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش و ماده (۲) آیین نامه اجرایی آن به وسیله اشخاص حقیقی یا حقوقی و اولیای دانش‌آموزان برای انجام هزینه‌ها بر اساس فرایندهای پیش بینی شده در حساب یکپارچه به حساب واحدهای آموزشی برای مصارف عام یا خاص واریز می‌گردد.

۳- وجوه مربوط به سهمی که از طریق شوراهای آموزش و پرورش شهرستان یا منطقه از عوارض اخذ شده و مطابق حساب یکپارچه به حساب مدارس واریز می‌گردد.

۴- وجوه حاصل از ارائه خدمات آموزشی و پرورشی فوق برنامه که به استناد آیین‌نامه نحوه ارائه خدمات آموزشی و پرورشی فوق برنامه و شیوه‌نامه‌ی اجرایی مربوط، و ماده (۳) آیین نامه اجرایی قانون اصلاح ماده (۱۱) قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش توسط اولیای دانش‌آموزان از طریق حساب یکپارچه به حساب مدرسه واریز می‌گردد.

تبصره ۱: سایر وجوهی که مدرسه به موجب مصوبات مراجع ذیصلاح و بخشنامه‌های وزارت متبوع، مجاز به دریافت آن می‌باشد، از نظر این دستورالعمل در زمره منابع مالی مدرسه تلقی شده و می‌بایست از طریق فرآیند حساب یکپارچه به حساب مدرسه واریز گردد.

تبصره ۲: اختصاص سرفصل حساب جداگانه به همراه تفصیل برای هریک از منابع مالی در دفاتر و سامانه مالی مدرسه ضروری است (سرانه آموزشی، سرانه پرورشی، سرانه غذایی، کمک‌های مردمی عام یا خاص و ...).

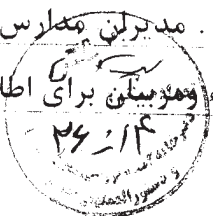
تبصره ۳: درآمد حاصل از فروش محصولات هنرستانهای فنی و حرفه‌ای، کشاورزی و کار دانش، موضوع تبصره (۷۵) قانون بودجه سال (۶۲) مطابق با آیین نامه اجرایی تبصره (۷۵) می‌باشد. اما مصارف حاصل از برگشت درآمد اختصاصی این موضوع مشمول این دستورالعمل می‌باشد.

تبصره ۴: درآمد حاصل از اجاره فضاهای مازاد آموزشی جزء درآمدهای اختصاصی استانی بوده و دریافت آن در مدارس مشمول این دستورالعمل نمی‌باشد.

(ج) حساب بانکی مدرسه : حسابی است که نزد یکی از شعب بانک‌های دولتی (حسب سیاست‌های کلان وزارت آموزش و پرورش تحت فرآیند حساب یکپارچه مدارس) با معرفی اداره آموزش و پرورش شهرستان، مناطق و نواحی افتتاح شده یا می‌شود که مشمول مقررات این دستورالعمل می‌باشد.

یادآوری مهم به کلیه مدیران مدارس :

کلیه دریافتی‌های منابع مالی، تحت هر عنوان که از اولیاء اخذ می‌گردد. بایستی از طریق طی فرآیند حساب یکپارچه صورت پذیرد. مدیران مدرسه مسئول اجرای این فرآیند می‌باشند. هیچگونه وجه نقدی از اولیاء دانش‌آموزان نباید اخذ گردد و تنها از مسیر فرآیند حساب یکپارچه هدایت و دریافت می‌گردد. مدیران مدارس از طریق شورای مالی مدرسه گزارش دریافتها و هزینه‌ها را باید به صورت مستمر به انجمن اولیاء و مربیان برای اطلاع

رسانی و شفاف سازی اولیاء دانش آموزان ارائه نمایند . در پایان سال تحصیلی شورای مالی مدرسه موظف می باشد گزارش کاملی از کل دریافتیها و هزینه ها (صورت وضعیت مالی - تراز عملیات مالی) را تهیه و به تفکیک فعالیت های مالی تحویل انجمن اولیا و مربیان مدرسه نماید و یک نسخه از آن را تحویل اداره آموزش و پرورش منطقه / ناحیه و شهرستان نماید .

تبصره ۱: طبق ماده (۸۶) آیین نامه اجرایی مدارس، کلیه درآمدها و منابع مالی مدرسه (سرانه دانش آموزان، وجوه حاصل از خدمات فوق برنامه، کمک های شوراهای آموزش و پرورش شهرستان ها و مناطق و کمک های مردمی و ...) می بایست به حساب بانکی مدرسه واریز و با رعایت مقررات تحت نظر شورای مالی مدرسه هزینه شود. کلیه دریافت ها و واریزیها باید از طریق سامانه حساب یکپارچه مدارس صورت پذیرد .

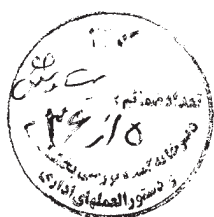
(ماده ۸۶ ی: کلیه ی درآمدهای مدرسه (سرانه ی دانش آموزان و وجوه حاصل از خدمات فوق برنامه، کمک های شوراهای آموزش و پرورش مناطق و کمک های مردمی) باید به حساب بانکی مدرسه واریز و با رعایت مقررات مربوط، تحت نظر شورای مالی مدرسه هزینه شود. در روستاها و مناطقی که کمک کنندگان دسترسی به بانک نداشته باشند، مدیر مدرسه به ازای دریافت کمک های نقدی، قبض شماره دار و معتبر صادر و به اولیا تحویل می دهد. وجوه جمع آوری شده در اولین فرصت با هماهنگی انجمن اولیا و مربیان باید به حساب بانکی مدرسه واریز شود و در پایان هر سال تحصیلی گزارش عملکرد کمک های مردمی با امضای مدیر و رئیس انجمن اولیا و مربیان به شورای آموزش و پرورش شهرستان ارسال گردد.)

تبصره ۲: به استناد ماده (۸۸) آیین نامه اجرایی مدارس، برداشت از حساب مدرسه با "۲" امضاء از "۳" امضاء شورای مالی مدرسه (امضای مدیر و یک نفر دیگر از اعضای شورای مالی مدرسه) صورت خواهد گرفت و اعضای شورای مالی در مقابل انجام هزینه ها مسئولیت مشترک و تضامنی خواهند داشت . (در شرایط خاص و در صورت بروز مشکل ، با عنایت به اینکه حساب مدرسه یک حساب دولتی و دارای شخصیت حقوقی مستقل است ، لذا وجود سابقه چک برگشتی در حساب شخصی افراد مانع از معرفی آنها به بانک عامل نمی باشد. فلذا شورای معاونین منطقه با حضور مسئول امور مالی ، می تواند پس از بررسی موضوع نسبت به ارائه راهکار مناسب تصمیم گیری نماید.)

(ماده ۸۸ برداشت از حساب مدرسه با دو امضا از سه امضای شورای مالی مدرسه (امضای مدیر و یک نفر دیگر از اعضای شورای مالی مدرسه) صورت خواهد گرفت و اعضای شورای مالی در مقابل انجام هزینه ها مسئولیت مشترک خواهند داشت.)

تبصره ۳: نگهداری وجوه به صورت نقدی (به استثناء تنخواه گردان موضوع ماده "۷" این دستورالعمل) اکیداً ممنوع می باشد. مسئولین مدارس و صاحبان امضاء ، مسئولیت اجرای این تبصره را برعهده خواهند داشت.

تبصره ۴: هر واحد آموزشی صرفاً مجاز به داشتن یک حساب دولتی نزد بانک عامل می باشد (بانک عامل صرفاً از طرف وزارت آموزش و پرورش تعیین و اعلام می گردد) و داشتن هرگونه حساب دیگر اعم از دولتی و یا غیر دولتی نزد هر بانک ، صندوق و موسسه ، ممنوع می باشد.

تبصره ۵: کلیه منابع مالی مدرسه تحت هر عنوان (به غیر از وجوهی که از محل اعتبارات دولتی به عنوان سرانه و سایر مواردی که از طرف آموزش و پرورش به حساب دولتی واریز می گردد) می بایست از طریق درگاه الکترونیکی ، فیش بانکی ، ATM ، POS ، PCPOS توسط اولیاء و سایر واریز کنندگان به حساب یکپارچه مدرسه با کد شناسه مخصوص واریز گردد. در صورت عدم دسترسی واریز کنندگان به مسیرهای واریز وجوه به حساب مدرسه در مناطق محروم ، مدیر مدرسه مکلف است با ارائه رسید معتبر مهور به مهر و امضای مدیر مدرسه در دو نسخه (که حکم واحد را دارند) وجوه را اخذ و در اولین فرصت که بیش از یک ماه نخواهد بود - با عنوان درآمد مربوط (به تفکیک نوع و ماهیت منابع) به حساب مدرسه واریز نماید و اسناد مثبتته مرتبط را در دفاتر و سیستم مالی شناسایی ، ثبت و طبقه بندی نماید.

تبصره ۶: در صورت دریافت اسناد دریافتی (مانند چک) مدیر مدرسه مکلف است نسبت به شناسایی و ثبت در سیستم حسابداری با عناوین منابع دریافتی مربوط و ارائه رسید معتبر به ارائه کننده و تحویل اسناد به بانک در سررسید اقدام نماید.

تبصره ۷: مدیران مدارس موظفند برای صدور چک با مبلغ بیش از حد نصاب تعیین شده (به استناد بند ۲ ماده ۸ قانون شوراهای آموزش و پرورش از سوی ادارات کل آموزش و پرورش پیشنهاد و پس از تصویب شورای آموزش و پرورش شهرستان تعیین می گردد) نسبت به اخذ تأییدیه از ادارات آموزش و پرورش مناطق، شهرستان و یا نواحی اقدام نمایند.

تبصره ۸: مدیران مدارس موظفند بابت صدور چکهای بالای ۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال تأییدیه چک صادر و راساً تحویل بانک عامل نمایند. (از تحویل تأییدیه چک به ذینفع اکیدا خودداری گردد.)

ماده ۲: شورای مالی ، در اول هر سال تحصیلی و بلافاصله پس از آغاز به کار انجمن اولیاء و مربیان با ترکیب مشخص شده در ماده (۸۷) آیین نامه اجرایی مدارس تشکیل می شود.

(ماده ۸۷. شورای مالی مدرسه در هر سال تحصیلی با عضویت رئیس انجمن اولیا و مربیان، نماینده شورای معلمان و مدیر مدرسه تشکیل می شود و باید اسناد هزینه به امضای اعضای شورای مالی برسد.)

تبصره: به منظور عدم توقف امور مالی مدارس، شورای مالی سال تحصیلی قبل تا تشکیل انجمن اولیاء و مربیان در سال تحصیلی جدید، به کار خود ادامه خواهد داد.

ماده ۳: وظایف و اختیارات شورای مالی مدرسه عبارت است از:

۱. بررسی برنامه های تدوین شده شورای مدرسه متناسب با بودجه پیش بینی شده و منابع درآمدی.
۲. اجرای مصوبات مالی انجمن اولیاء و مربیان و دستورالعمل های ذی ربط و تأمین و پرداخت هزینه های مربوط به برنامه های آموزشی و پرورشی تدوین شده سالانه مدرسه.
۳. مدیریت منابع مالی با رعایت صرفه جویی و چاره اندیشی برای جبران کمبود اعتبارات در برنامه های سالانه و افزایش بهره دوری از طریق تعادل بخشی به منابع و مصارف.
۴. بررسی و ارائه راهکارهای قانونی برای تقویت و توسعه مشارکت های مردمی در تمامی زمینه های تعلیم و تربیتی، تربیتی و دستورالعمل های آموزشی و پرورشی.

۵. انجام سایر وظایفی که در این دستورالعمل و آیین نامه اجرایی مدارس بر عهده شورای مالی مدرسه گذاشته شده است.
تبصره: بررسی و امضاء کلیه اسناد هزینه و مدارک مالی، محاسباتی و تراز عملیات مالی مدرسه توسط تمامی اعضای شورای مالی مدرسه که مسئولیت مشترک در فعالیتهای و رویدادهای مالی مدرسه دارند، انجام می پذیرد.

ماده ۴: شورای مالی حسب ضرورت بنا به دعوت مدیر مدرسه برای تصمیم گیری در مورد هزینه های مدرسه جلسه خواهد داشت و به هر حال تشکیل جلسات شورای مالی حد اقل هرماه یکبار الزامی است.

تبصره: در مواردی که هزینه های جنبه ی فوری و ضروری داشته باشد و تأخیر در آن منجر به زیان و خسارت گردد و به علت ضیق وقت امکان طرح و تصویب در شورای مالی مدرسه میسر نباشد، مدیر یا سرپرست مدرسه مجاز است با هماهنگی یکی از اعضای شورای مالی نسبت به انجام این قبیل هزینه ها ضمن رعایت مقررات مربوط اقدام و مراتب را در اولین جلسه شورای مالی به اطلاع و تصویب شورا برساند.

ماده ۵: جلسات شورای مالی مدارس موضوع ماده (۲) با حضور کلیه اعضاء رسمیت می یابد و مصوبات شورا پس از ثبت در دفتر مخصوص جلسات شورای مالی و امضاء اعضای حاضر با اکثریت آراء قابل اجراست.

تبصره: صورت جلسات و مصوبات شورای مالی می بایست به وسیله منشی شورا که در اولین جلسه شورا انتخاب می شود، ثبت و به امضای کلیه حاضران برسد.

ماده ۶: در ابتدای هر سال برای انجام هزینه های مدرسه، تنخواه گردان لازم به میزانی که شورای آموزش و پرورش شهرستان (به استناد بند ۲ ماده ۸) و بر اساس پیشنهاد ادارات کل آموزش و پرورش تعیین می نماید، در اختیار مدیر مدرسه قرار می گیرد؛ که این میزان تنخواه نباید حد اکثر از ۲۰ درصد (۲۰٪) از سقف تنخواه گردان اعلام شده از سوی وزارت امور اقتصادی و دارایی که هر ساله برای کارپردازان دستگاه های اجرایی ابلاغ می شود، تجاوز نماید. در ضمن تنخواه گردان دریافتی باید قبل از پایان سال تحصیلی تسویه گردد.

ماده ۷: هزینه های مدارس به شرط تامین منابع به شرح ذیل قابل شناسایی و ثبت می باشد:

۷-۱- هزینه جبران خدمات شامل:

حق التدریس، اضافه کار، فوق برنامه و تقویتی و... که با رعایت قوانین و مقررات امکان پرداخت آن از سوی مدرسه میسر است.

نکته مهم: در تمامی پرداخت ها کسورات قانونی و تکلیفی (از قبیل مالیات و بیمه ...) می بایست وفق مقررات مربوط اعمال و به حساب میادی ذی ربط واریز گردد.

۷-۲- هزینه کالا و خدمات شامل:

حمل و نقل، ارتباطات و فن آوری (هزینه‌های پستی، مخابرات، اینترنت، حمل و نقل اموال و اشیاء متعلق به مدرسه، رفت و آمد دانش‌آموزان و نوآموزان جهت فعالیت‌های اردویی و پرورشی و سایر موارد مرتبط)

- سوخت، آب و برق و گاز، تلفن

- تهیه مواد و لوازم مصرفی اعم از آموزشی، کارگاهی و آزمایشگاهی، اداری، بهداشتی، ورزشی و پرورشی (بر اساس تعاریف آیین نامه اموال دولتی - پیوست شماره ۱)

هزینه‌های مربوط به فعالیت‌های پرورشی شامل اقامه نماز، برگزاری اردوها، مسابقات ورزشی، علمی، فرهنگی و هنری، اجرای مراسم ایام الله و اعیاد مذهبی، ملی و بسیج دانش‌آموزی و پدافند غیر عامل و مناسبت‌های مختلف

- حق اشتراک مجلات آموزشی (پیوند، رشد و تربیت و ...)

- پرداخت هزینه‌های خرید خدمات بر اساس قوانین کار و تأمین اجتماعی و سایر ضوابط مربوطه (مدارس، در صورت اخذ

مجوزهای قانونی در بکارگیری افراد با رعایت قوانین و مقررات، از طریق شرکت‌های خدماتی فرهنگی معتبر می‌توانند اقدامات لازم را به عمل بیاورند).

تذکر: تاکید می‌گردد هرگونه بکارگیری نیروی آزاد مطلقاً ممنوع بوده و مسئولیت آن متوجه مدیر مدرسه خواهد بود.

هزینه‌های تشکیل کلاس‌های آموزش خانواده و مشارکت در تشکیل و فعالیت مرکز راهنمایی و مشاوره خانواده (وابسته به انجمن اولیاء و مربیان) و هزینه‌های آموزش کارکنان در صورت ضرورت (کلیه پرداختها می‌بایست به حساب افراد واریز و بر اساس ضوابط و مقررات مربوطه صورت پذیرد).

- تعمیرات جزئی ساختمان و تعمیر تجهیزات با رعایت قوانین مربوطه (بگونه‌ای که هیچ نیروی آزاد و فاقد بیمه در مدرسه مشغول بکار نباشد).

۳-۷- هزینه رفاه اجتماعی شامل:

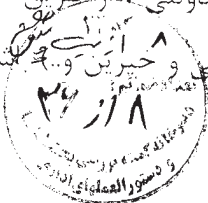
- تشویق دانش‌آموزان، کارکنان آموزشی، پرورشی و اداری و تجلیل از بازنشستگان مدرسه و با رعایت مفاد ماده (۹۰) آیین‌نامه اجرایی مدارس.

۴-۷- سایر هزینه‌ها شامل:

- عوارض شهرداری - اجاره و بیمه (آتش سوزی، سیل، زلزله، مسئولیت مدنی) و...

۵-۷- هزینه تعمیرات و نگهداری شامل:

تعمیرات اساسی ساختمان (تعمیرات اساسی ساختمان و ایجاد بناهای جدید از محل اعتبارات دولتی از طریق اداره کل نوسازی تأمین و اجرا می‌گردد و چنانچه اعتبارات مربوط از محل منابع غیر دولتی (کمکهای مردمی و خیرین و...) باشد تحت نظارت اداره کل نوسازی انجام خواهد شد).

۶-۷- ماشین آلات و تجهیزات شامل:

تهیه‌ی وسایل و تجهیزات غیر مصرفی و در حکم مصرفی آموزشی و کمک آموزشی (آزمایشگاهی، کارگاهی، خوابگاهی، آشپزخانه) ورزشی و اداری و سایر اموال غیر مصرفی دیگر (بر اساس تعاریف آیین نامه اموال دولتی - پیوست شماره ۱)

نکته مهم: خرید اشیاء لوکس، تجملی و غیر ضروری (موضوع قانون منع خرید اشیاء تجملی)، دست دوم و کالاهای خارجی که مشابه داخلی دارند اکیداً ممنوع است.

تذکر: در مواردی که زمینه مصرف کمک‌های مردمی خاص کتباً از طرف اهدا کننده تعیین شده باشد، وجوه مذکور یا کالا منحصراً بایستی در جهت اهداف و نیت پرداخت کننده و یا اهدا کننده (مشروط بر این که منافاتی با موازین شرعی و مقررات قانونی نداشته باشد) صرف گردد و در صورتی که نیت و هدف اهدا کننده ارتقاء سطح آموزشی و پرورشی مدرسه به‌طور عام باشد، با مسئولیت مدیر مدرسه و تحت نظر شورای مالی به مصرف خواهد رسید.

ماده ۸: کلیه عملیات مالی و اسناد هزینه می بایست طبق سامانه حسابداری - اموال و انبار، به استناد ماده (۴) آیین نامه اجرایی مدارس، با رعایت کامل مقررات مربوط تنظیم و در سیستم ذی‌ربط ثبت گردد.

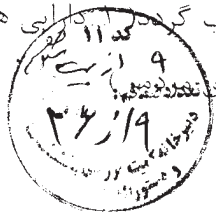
(ماده ۴. مدیر مدرسه به عنوان نماینده آموزش و پرورش منطقه مسئول حسن اجرای فعالیت‌های آموزشی، پرورشی، مالی و اداری مدرسه می‌باشد و در کلیه امور مدرسه مسئولیت دارد و موظف است بر اساس مقررات با برنامه‌ریزی‌های مناسب و استفاده از مشارکت کارکنان، دانش آموزان و اولیای آن‌ها و با بهره‌گیری از امکانات و ظرفیت‌های داخل و خارج از مدرسه، جهت تحقق اهداف مصوب دوره‌ی تحصیلی تلاش کند، به گونه‌ای که ارزیابی عملکرد سال تحصیلی بیانگر ارتقا و رشد کیفی و مطلوب دانش آموزان در ابعاد مختلف باشد.)

ماده ۹: مدیر مدرسه مکلف به حفظ و نگهداری دفاتر، اسناد و مدارک مالی حداقل به مدت ۱۰ سال بوده و موظف است این قبیل اسناد را بایگانی و در جای امن به نحوی نگهداری نماید که همیشه آماده برای رسیدگی و حسابرسی مسئولین و بازرسان اعزامی از مراجع ذی‌ربط باشد.

تبصره: امحاء اسناد مالی پس از مهلت مقرر و اخذ مجوز از اداره آموزش و پرورش، امکان پذیر خواهد بود.

ماده ۱۰: مدیر مدرسه مکلف است، تمامی رویدادهای مالی را در زمان وقوع، شناسایی و در اسناد و مدارک مالی ثبت و در گزارشهای مالی سال تحصیلی مربوطه انعکاس نماید، به طوری که اطلاعات و موارد ذیل در گزارشات مالی در جهت تحقق مفاهیم پاسخگویی و نحوه‌ی استفاده از منابع و مصرف منابع و بهای تمام شده خدمات افشاء گردد. ضروری است پس از رسیدگی، کنترل و تایید نهایی (پایان سال مالی)، دفاتر و صورت‌های مالی، چاپ، صحافی و پلمب گردد. کالایی‌ها، ۲. بدهی‌ها، ۳. درآمدها، ۴. هزینه‌ها، ۵. منابع، ۶. مصارف، ۷. وجوه دریافتی از طرف دولت و کمک‌های مردمی، ۸. اموال و ۹. سایر موارد.

تبصره ۱: سال مالی مطابق با سال آموزشی مدرسه است.

تبصره ۲: مسئولین امور مالی ادارات آموزش و پرورش موظفاند سامانه حسابداری - اموال و انبار و نیز صورتهای مالی (اسناد - مدارک مالی - ترازنامه و ...) واحدهای آموزشی را بطور مستمر مورد بازبینی و حسابرسی قرار داده و گزارش لازم را ارائه نمایند.

ماده ۱۱: کلیه اموال خریداری شده از محل منابع مالی موضوع بند "ب" ماده (۱) این دستورالعمل و اموال اهدایی جزو اموال دولتی است و می بایست مطابق مقررات مربوط به اموال دولتی در سامانه نوین اموال ثبت و نسبت به دریافت و الصاق شماره اموال با رعایت ماده (۸۹) آئین نامه اجرایی مدارس اقدام گردد.

(ماده ۸۹. کلیه اموال و تجهیزات خریداری شده و اهدایی مدرسه باید مطابق مقررات مربوط شماره گذاری و در دفتر اموال مدرسه ثبت شود)

تبصره ۱: در مواردی که اموالی از طرف اولیاء دانش آموزان و سایر اشخاص به طور امانی و موقت در اختیار مدرسه گذاشته شود؛ مدیر مدرسه مکلف به حفظ و نگهداری آن می باشد و باید بلافاصله پس از رفع نیاز و در قبال اخذ رسید مسترد نماید. (فرم پیوست ۳)

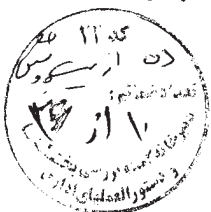
تبصره ۲: در مواردی که اموالی از طرف مدرسه به طور امانی و موقت با مجوز منطقه در اختیار مدارس، منطقه و یا سایر مراکز دولتی گذاشته شود؛ مدیر مدرسه علاوه بر تکمیل فرم ۴، مکلف به مسترد نمودن اموال امانی در زمان مقرر می باشد. (فرم پیوست ۴)

تبصره ۳: مدیر مدرسه مکلف است به منظور رعایت تشریفات قانونی حداقل یکبار در سال (ترجیحا در تابستان) فهرست اموال اسقاطی، غیر قابل استفاده و مازاد مدرسه را به اداره آموزش و پرورش منطقه ارسال نماید. (فرم پیوست ۵)

تبصره ۴: در کلیه موارد مربوط به اموال مدرسه که در این دستورالعمل مسکوت است، رعایت قوانین و مقررات مرتبط با اموال دولتی الزامی است.

ماده ۱۲: در مواقعی که به موجب احکام صادره مدیر مدرسه تغییر کند و یا به هر عنوان سمت مدیر مدرسه از او سلب شود، مدیر قبلی و بعدی مکلفند سوابق فعالیت های مالی مربوط را با حضور مسئول مالی منطقه / شهرستان / ناحیه یا نماینده او با تنظیم صورت مجلس مطابق پیوست های ۶ الی ۱۶ این دستورالعمل، تحویل و تحول نمایند. بدیهی است تحویل و تحول سوابق آموزشی و تربیتی مدرسه با ضوابط خاص خود انجام می پذیرد.

ماده ۱۳: این دستورالعمل از تاریخ ابلاغ لازم الاجرا می باشد و با صدور آن کلیه دستورالعمل ها و بخشنامه های قبلی که در این خصوص صادر گردیده، لغو و بلا اثر می گردد. بدیهی است براساس قوانین و مقررات جدید و شرایط موجود این دستورالعمل قابل بازنگری و ابلاغ است.

پیوست شماره ۱

مصوبه شماره ۱۰۴۲۴/ت/۲۱۲ هـ - مورخ ۱۳۷۲/۷/۱۱ آیین نامه اموال دولتی به استناد ماده (۱۲۲) قانون محاسبات عمومی کشور

فصل اول - تعاریف

ماده ۱- منظور از «قانون» در این آیین نامه قانون محاسبات عمومی کشور - مصوب ۱۳۶۶ - می باشد.

ماده ۲- «اموال دولت»: اموالی است که توسط وزارتخانه ها، مؤسسات و یا شرکت های دولتی که صد درصد سهام آنها متعلق به دولت است خریداری می شود یا به هر طریق قانونی دیگر به تملک دولت درآمده یا درمی آیند.

تبصره - تعاریف اموال منقول و غیر منقول این آیین نامه تابع تعاریف به عمل آمده در قانون مدنی می باشد.

ماده ۳- منظور از «اموال امانی» در این آیین نامه اموال منقولی است که از طرف وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی و شرکتهای دولتی بر اساس ماده (۱۱۰) قانون برابر مقررات و به طور موقت در اختیار سایر وزارتخانه ها، مؤسسات و شرکتهای دولتی و نیز مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی قرار گرفته یا می گیرند، همچنین اموال غیرمنقولی که مطابق ماده (۱۲۰) قانون به مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی واگذار می شوند.

ماده ۴- اموال منقول موضوع این آیین نامه به شرح زیر می باشد:

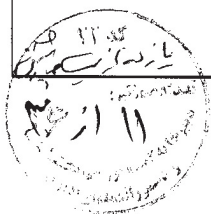
۱- اموال منقول مصرفی: اموالی هستند که بر اثر استفاده به صورت جزئی یا کلی از بین می روند.

۲- اموال منقول غیرمصرفی: اموالی هستند که بدون تغییر محسوس و از دست دادن مشخصات اصلی بتوان به طور مکرر آنها را مورد استفاده قرار داد.

۳- اموال در حکم مصرفی: اموالی هستند که در ظاهر با اموال غیرمصرفی مشابهت دارند، اما به لحاظ طبیعت و ماهیت یا ارزش کم، تنظیم حساب برای آنها به صورت حساب اموال غیر مصرفی ضرورت ندارد.

تبصره - فهرست اموال در حکم مصرفی توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه و ظرف یک ماه بعد از تصویب این آیین نامه ابلاغ خواهد شد.

ماده ۵- اموال رسیده: اموالی است که تحت ابواب جمعی امین اموال قرار می گیرند.

پیوست شماره ۲

باسمہ تعالیٰ

مدیریت آموزش و پرورش منطقه

نمونه فرم اموال اهدایی / خریداری شده (موضوع ماده ۱۲ آئین نامه اموال دولتی)

نام آموزشگاه :

نام و نام خانوادگی مدیر آموزشگاه :

تاریخ :

[illegible]

امضاء ومهر مدیر آموزشگاه :

موارد فوق مورد تایید کارشناسی اموال می باشد.

امضاء ومهر

پیوست شماره ۳

باسمه تعالی

مدیریت آموزش و پرورش منطقه

آموزشگاه :

(فرم دریافت اموال امانی از اولیاء دانش آموزان و یا سایر اشخاص (موضوع تبصره ۱ ماده ۱۲ آئین نامه مالی مدارس))
بدینوسیله گواهی می گردد اقلام ذیل با مشخصات مندرج در جدول ضمیمه تحویل اینجانب آقای / خانم به شماره
پرسنلی مدیر آموزشگاه در تاریخ جهت استفاده در آموزشگاه گردید.

ردیف	نام کالا	کارخانه سازنده	مدل	سریال	کشور سازنده	سایر مشخصات

نام و نام خانوادگی تحویل دهنده:

امضاء و اثر انگشت

نام و نام خانوادگی تحویل گیرنده (مدیر):

امضاء و مهر

باسمه تعالی

بدینوسیله گواهی می شود اقلام فوق در تاریخ از طرف مدیر آموزشگاه بصورت یکجا و سالم
تحویل اینجانب گردید.

نام و نام خانوادگی تحویل دهنده (مدیر):

امضاء و مهر

نام و نام خانوادگی تحویل گیرنده

امضاء و اثر انگشت

پیوست شماره ۴

باسمه تعالی

مدیریت آموزش و پرورش منطقه

آموزشگاه :

(فرم دریافت اموال امانی اولیاء دانش آموزان به مدرسه ویا سایر اشخاص (موضوع تبصره ۱ ماده ۱۲ آئین نامه مالی مدارس))
 بدینوسیله گواهی می گردد اقلام ذیل با مشخصات مندرج در جدول ضمیمه تحویل اینجانب آقای / خانم به شماره
 پرسنلی مدیر آموزشگاه در تاریخ جهت استفاده در آموزشگاه
 /مدرسه /اداره گردید.

ردیف	نام کالا	کارخانه سازنده	مدل	سریال	کشور سازنده	سایر مشخصات

نام و نام خانوادگی تحویل گیرنده (مدیر):
 امضاء و مهر

نام و نام خانوادگی تحویل دهنده (مدیر):
 امضاء و اثر انگشت

باسمه تعالی

بدینوسیله گواهی می شود اقلام فوق در تاریخ از طرف مدیر آموزشگاه بصورت یکجا و سالم
 تحویل اینجانب مدیر مدرسه گردید.

نام و نام خانوادگی تحویل گیرنده
 امضاء و اثر انگشت

نام و نام خانوادگی تحویل دهنده (مدیر):
 امضاء و مهر

باسمه تعالی

« فرم تحویل و تحول مدیران مدارس »

اداره آموزش و پرورش شهر منطقه

در اجرای حکم شماره مورخ ، سوابق فعالیت های مالی و اداری مدیریت مدرسه /
مجتمع به شرح صورت های زیر که به تأیید طرفین رسیده و جزء لاینفک این صورتمجلس

محسوب میگردد، به تاریخ بین :

مدیریت قدیم (تحویل دهنده) با مشخصات :

نام و نام خانوادگی فرزند به شماره (کد) ملی و کد پرسنلی با
پست سازمانی با شماره حساب ملی سیبا و نشانی الکترونیکی و تلفن
منزل به همراه کد به شماره و تلفن همراه به شماره که در تاریخ / / مدیریت
ایشان پایان می باید .

و مدیریت جدید (تحویل گیرنده) با مشخصات :

نام و نام خانوادگی فرزند به شماره (کد) ملی و کد پرسنلی با
پست سازمانی با شماره حساب ملی سیبا و نشانی الکترونیکی و تلفن
منزل به همراه کد به شماره و تلفن همراه به شماره که از تاریخ / / مدیریت ایشان
آغاز می گردد .

تحویل و تحول گردید.

۱. فهرست موجودی کلیه حسابهای بانکی به همراه صورتحساب بانکی مهور به مهر بانک و صورت مغایرت بانک به (شرح فرم شماره یک) جمعاً به مبلغ
۲. فهرست موجودی نقد و امانی ، اشیاء قیمتی و اوراق بهادار (به شرح فرم شماره دو) جمعاً به مبلغ
۳. فهرست کلیه دفاتر اموال و حسابداری (طبق فرم شماره سه)
۴. فهرست کلیه مهر های (طبق فرم شماره چهار)
۵. فهرست کلیه صورجلسات شورای مالی (طبق فرم شماره پنج)
۶. صورت ریز مانده انواع پیش پرداخت / علی الحساب سال جاری جمعاً به مبلغ (طبق فرم شماره شش)
۷. صورت ریز مانده تنخواه گردان سال جاری جمعاً به مبلغ (طبق فرم شماره هفت)
۸. لیست کلیه قراردادهای (اشخاص حقیقی و حقوقی) جمعاً به مبلغ (طبق فرم شماره هشت)
۹. فهرست کلیه بدهیها و مطالبات مدرسه جمعاً به مبلغ (طبق فرم شماره نه)
۱۰. تراز مالی مدرسه به همراه لیست درآمدهای مدرسه در تاریخ تحویل و تحول با تأیید شورای مالی مدرسه. (پیوست های الصاقی)
۱۱. مجموعه اسناد مالی (حسابداری) به تفکیک سال مالی که مطابق با سال تحصیلی است . (طبق فرم شماره ده)

این صورت مجلس در پنج نسخه که هر نسخه حکم واحد را دارد ، در تاریخ تنظیم گردید.

نام و نام خانوادگی مدیر جدید (تحویل گیرنده)

امضاء

نام و نام خانوادگی مدیر قدیم (تحویل دهنده)

امضاء

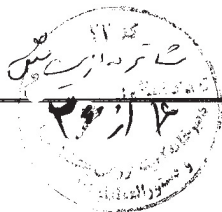
نام و نام خانوادگی نماینده حسابداری آموزش و پرورش منطقه

امضاء

نام و نام خانوادگی نماینده مدیر آموزش و پرورش منطقه

امضاء

- توجه : ۱. نسخه اول و دوم نزد تحویل دهنده و تحویل گیرنده .
۲. نسخه سوم نزد دبیرخانه منطقه آموزش و پرورش
۳. نسخه چهارم نزد حسابداری منطقه آموزش و پرورش
۴. نسخه پنجم نزد بایگانی مدرسه

(فرم شماره یک)

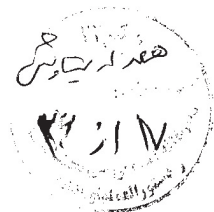
بِسْمِہِ تَعَالٰی

فهرست حسابهای بانکی مدرسه شهر منطقه در تاریخ / / ۱۳

[illegible]

نام و نام خانوادگی مدیر قدیم (تحویل دهنده) نام و نام خانوادگی مدیر جدید (تحویل گیرنده) نام و نام خانوادگی نماینده آموزش و پرورش نام و نام خانوادگی نماینده حسابداری آموزش و پرورش

امضاء امضاء منطقه / امضاء منطقه / امضاء

بِسْمِہِ تَعَالٰی

(فرم شماره دو)

فہرست وجوہ نقد / اشیاء قیمتی و اوراق بہادار مدرسہ شہر منطقہ در تاریخ / / ۱۳

ردیف	مبلغ نقد به ریال / اشیاء و اوراق بهادار	محل نگهداری			ملاحظات
		گاو صندوق مدرسه - شماره و تاریخ صور تجلسه	کارپرداز - شماره و تاریخ صور تجلسه	امانی نزد افراد - شماره و تاریخ صور تجلسه	
جمع					

نام و نام خانوادگی نماینده حسابداری آموزش و پرورش منطقه / امضاء

نام و نام خانوادگی نماینده مدیر آموزش و پرورش منطقه / امضاء

نام و نام خانوادگی مدیر قدیم (تحویل دهنده) نام و نام خانوادگی مدیر جدید (تحویل گیرنده)

امضاء امضاء

امضاء

امضاء

12

(فرم شماره سه)

بسمه تعالی

فهرست دفاتر اموال و حسابداری مدرسه شهر منطقه در تاریخ ۱۳ / /

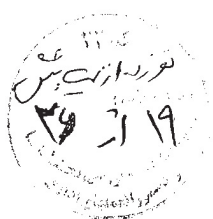
ردیف	عنوان دفاتر	شماره دفتر	تعداد صفحات	بازه زمانی		ملاحظات
				از تاریخ	تا تاریخ	

نام و نام خانوادگی نماینده حسابداری آموزش و پرورش منطقه / امضاء

نام و نام خانوادگی نماینده مدیر آموزش و پرورش منطقه / امضاء

نام و نام خانوادگی مدیر جدید (تحویل گیرنده) امضاء

نام و نام خانوادگی مدیر قدیم (تحویل دهنده) امضاء

(فرم شماره چهار)

بسمه تعالی

فهرست مهرهای مدرسه شهر منطقه در تاریخ ۱۳ / /

ردیف	نام مهر	متصدی مهر	تعداد	موارد مصرف	ملاحظات (تصویر مهرها)

نام و نام خانوادگی مدیر قدیم (تحویل دهنده) نام و نام خانوادگی مدیر جدید (تحویل گیرنده) نام و نام خانوادگی نماینده مدیر آموزش و پرورش نام و نام خانوادگی نماینده حسابداری

امضاء امضاء منطقه / امضاء آموزش و پرورش منطقه / امضاء

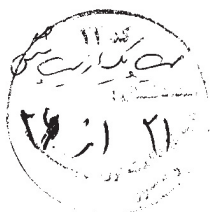

(فرم شماره پنج)

بسمه تعالی

فهرست دفتر صورتجلسات شورای مالی مدرسه شهر منطقه در تاریخ ۱۳ / /

ملاحظات	بازه زمانی			تعداد اعضاء اصلی	تعداد جلسات	عنوان صورتجلسات	ردیف
	در صورت ضرورت	ماهانه	هفتگی				

نام و نام خانوادگی نماینده حسابداری آموزش
و پرورش منطقه / امضاءنام و نام خانوادگی نماینده مدیر آموزش و پرورش
منطقه / امضاءنام و نام خانوادگی مدیر جدید (تحويل گیرنده)
امضاءنام و نام خانوادگی مدیر قدیم (تحويل دهنده)
امضاء

(فرم شماره شش)

بسمه تعالی

فهرست پیش پرداخت و علی الحساب مدرسه شهر منطقه در تاریخ ۱۳ / /

ردیف	گیرنده پیش پرداخت / علی الحساب	شماره صورتجلسه / مجوز	تاریخ پرداخت	مبلغ	تاریخ تسویه	ملاحظات
جمع						

نام و نام خانوادگی مدیر قدیم (تحویل دهنده) نام و نام خانوادگی مدیر جدید (تحویل گیرنده) نام و نام خانوادگی نماینده مدیر آموزش و نام و نام خانوادگی نماینده حسابداری آموزش و
امضاء امضاء امضاء امضاء
پرورش منطقه / امضاء پرورش منطقه / امضاء

(فرم شماره هفت)

بسمه تعالی

فهرست تنخواه گردان مدرسه شهر منطقه در تاریخ ۱۳ / /

ردیف	گیرنده تنخواه گردان	حداکثر تنخواه پرداختی	تاریخ پرداخت	مبلغ تنخواه	باقیمانده	ملاحظات
جمع						

نام و نام خانوادگی مدیر قدیم (تحویل دهنده) نام و نام خانوادگی مدیر جدید (تحویل گیرنده) نام و نام خانوادگی نماینده مدیر آموزش و نام و نام خانوادگی نماینده حسابداری آموزش و

امضاء امضاء امضاء / امضاء امضاء / امضاء

(فرم شماره هشت)

بِسْمِہِ تَعَالٰی

فهرست قراردادهای مدرسه شهر منطقه در تاریخ ۱۳ / /

[illegible]

نام و نام خانوادگی مدیر قدیم (تحویل دهنده) نام و نام خانوادگی مدیر جدید (تحویل گیرنده) نام و نام خانوادگی نماینده آموزش و پرورش منطقه نام و نام خانوادگی نماینده حسابداری آموزش و پرورش منطقه / امضاء امضاء امضاء

بِسْمِ تَعَالٰی

فهرست اسناد حسابداری مدرسه شهر منطقه در تاریخ / / ۱۳

[illegible]

نام و نام خانوادگی مدیر قدیم (تحویل دهنده)
امضاء

مروری بر مبانی نظری تحول بنیادین در آموزش و پرورش

فلسفه تربیت در جمهوری اسلامی ایران:

مجموعه ای از گزاره های مدلل و مدون که به تبیین چیستی، چرایی و چگونگی تربیت، در جامعه اسلامی ایران به شکلی جامع، سازوار، به هم پیوسته و مبتنی بر مبانی اساسی معتبر و متناسب با نظام فکری و ارزشی مقبول در جمهوری اسلامی ایران می پردازد تا به مثابه "چهار چوب نظری کلان برای هدایت انواع تربیت و سامان دهی جریان تربیت در جامعه اسلامی ایران" نقش آفرین باشد.

چیستی تربیت:

مفاهیم کلیدی (۱)

□ تحقق مراتب حیات طیبه در همه ابعاد

۱. حیات طیبه وضع مطلوب زندگی بشر در همه ابعاد و مراتب، بر اساس نظام معیار ربوبی است که تحقق آن باعث دستیابی به غایت زندگی یعنی قرب الی الله خواهد شد.
۲. حیات طیبه امری صرفاً اخروی نیست که تنها در عالم آخرت و پس از مرگ محقق گردد، بلکه در حقیقت حاصل ارتقا و استعلا حیات طبیعی و متعارف آدمی در همین دنیا، با صبغ الهی بخشیدن به آن است که با پذیرش حاکمیت نظام معیار دینی (مبانی و ارزش های مقبول دین اسلام) بر ابعاد فردی و اجتماعی زندگی آدمی و تمام شئون مختلف آن، جلوه ای از آن در همین دنیای فانی و محدود قابل تحقق اند.
۳. تحقق حیات طیبه به شکوفایی فطرت و رشد همه جانبه استعداد های طبیعی و تنظیم متعادل عواطف و تمایلات و در نتیجه تکوین و تعالی پیوسته هویت افراد جامعه در راستای شکل گیری و پیشرفت مداوم جامعه ای صالح بر اساس نظام معیار دینی در مسیر قرب الی الله منجر می شود.
۴. حیات طیبه امری دارای مراتب و درجات است که نه تنها دستیابی به آن مقصود هر انسان دیندار در دنیا است، بلکه وصول به برخی مراتب مقدماتی آن - نظیر تأمین متعادل نیاز های زیستی و طبیعی افراد جامعه یا رعایت بعضی از هنجارها و ارزش های اخلاقی مورد قبول عموم عقلا - هم مقبول و بلکه مورد تأکید فراوان همه ادیان الهی است و هم مورد درخواست هر شخص دارای عقل سلیم است. لذا می توان و باید دعوت همه مردم به سوی این نوع زندگانی شایسته و تدبیر و تلاش برای تحقق حیات طیبه را از این مراتب مقدماتی آغاز نمود.
۵. در نگرش اسلامی حیات طیبه مفهومی یکپارچه و کلی اما دارای دو بُعد فردی و اجتماعی است که هر دو اصالت دارند و لذا نمی توان در مقام تلاش جهت تحقق حیات طیبه، هیچ یک از آن دو را به دیگری فرو کاست یا یکی را بر دیگری به طور مطلق ترجیح داد.
۶. حیات طیبه، با عنایت به جنبه های مختلف زندگی انسان و استقلال نسبی آنها از یکدیگر، دربردارنده شئون متعددی است که در ارتباط و تعامل با هم، این مفهوم پویا و متکامل را محقق می سازند و نباید از توجه مناسب به هیچ یک از این شئون غافل شد.
۷. به طور کلی می توان شئون گوناگون حیات طیبه را - که به نظر می رسد همه وجوه زندگانی شایسته آدمی در ابعاد فردی و اجتماعی را براساس نظام معیار دینی در برگیرند - به این شرح برشمرد: شأن اعتقادی، عبادی و اخلاقی؛ شأن بدنی و زیستی؛ شأن اجتماعی و سیاسی؛ شأن علمی و فناوری؛ شأن اقتصادی و حرفه ای و شأن هنری و زیبایی شناختی؛ که هر کدام جایگاه مهمی در حیات طیبه - البته با محوریت شأن اعتقادی، عبادی و اخلاقی حیات طیبه - دارند (اما نکته مهم آن است که این شئون مختلف کمابیش، هم در تحقق بعد فردی حیات طیبه و هم در دستیابی به بعد اجتماعی این نوع زندگانی، جلوه گر می شوند).

۸. حیات طیبیه در نگرش اسلامی تنها در بُعد فردی زندگی و رابطه فردی و شخصی انسان با خداوند و نظام معیار ربوبی خلاصه نمی‌شود، بلکه بُعد دیگر مهم حیات طیبیه، بعد اجتماعی این نوع زندگانی است که در مفهوم «جامعه صالح» تجلی می‌یابد.

۹. تحقق همه ابعاد و مراتب حیات طیبیه، بر وجود آمادگی در افراد جامعه برای انتخاب و التزام آگاهانه و اختیاری نظام معیار اسلامی و کسب شایستگی‌های فردی و جمعی لازم جهت درک و اصلاح موقعیت خود و دیگران براین مبنا، استوار است.

۱۰. زمینه‌سازی برای تکوین و تعالی پیوسته هویت فردی و جمعی متربیان، مهمترین نقش را در این گونه آماده‌سازی و آماده شدن فرد و جامعه برای تحقق آگاهانه و اختیاری حیات طیبیه در همه مراتب و ابعاد برعهده دارد.

□ انتخاب و التزام آگاهانه و اختیاری نظام معیار اسلامی

۱. مقصود از این نظام، مجموعه ای منسجم از مبانی و ارزش‌های برگرفته از منابع معتبر دین حق (= اسلام) و یا متناسب با آنهاست که پذیرش این مجموعه و رعایت عملی آن در همه ابعاد و شئون زندگی وجه تمایز اساسی حیات طیبیه از زندگی رایج غیردینی (= سکولار) محسوب می‌شود.

۲. نظام معیار اسلامی، مشتمل بر سلسله مراتبی از ارزش‌ها ناظر به همه ابعاد زندگی انسان است که نه تنها همه آنها به لحاظ اهمیت و اولویت تحقق در یک سطح و مرتبه نیستند، بلکه پذیرش برخی از ارزش‌های اخلاقی و اساسی این نظام معیاردینی متوقف به شناخت و انتخاب دین حق نیز نیست (زیرا عقل سالم و فطرت الهی فعال در وجود هر انسان نسبت به این گونه ارزش‌ها به طور مستقل حکم می‌کند، هرچند دین هم آن‌ها را تأیید می‌کند).

۳. نظام معیار اسلامی به لحاظ فردی در مصادیق انسان کامل (و در نمونه اعلی آن یعنی پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومین(ع)) تجلی عینی و عملی می‌یابد و در بعد اجتماعی، نیز جامعه صالح اسلامی با محوریت و رهبری نظام امامت، مظهر تحقق نظام معیار اسلامی خواهد بود.

۴. پذیرش عقائد و تعهد عملی نسبت به نظام معیار اسلامی - ارزش‌های برآمده از دین حق (= اسلام) و یا سازگار با آنها - که شرط اصلی تحقق حیات طیبیه در همه ابعاد فردی و اجتماعی است - باید با توجه به توانایی شناخت، عقل ورزی و اختیار انسان، به شکل آگاهانه و اختیاری صورت پذیرد.

۵. انتخاب و التزام نظام معیار اسلامی، سطوح متفاوتی از اسلام و ایمان ظاهری و تسلیم عملی نسبت به ظواهر شرعی (نداشتن مخالفت ظاهری با ضوابط فقهی) تا ایمان و اعتقاد قلبی و تصمیم نسبت به رعایت احکام قطعی (واجبات و محرمات) و در مرتبه بالاتر اطمینان و یقین قلبی و تعهد به مراعات کامل همه حدود و ارزش‌های نظام معیار دینی در زندگی روزمره (از مراعات موارد شبهه ناک، و احتیاط در این امور تا تقید به انجام مستحبات و ترک مکروهات در اعمال فردی و التزام و تلاش برای حاکمیت معیارهای دینی بر همه اعمال و شئون اجتماعی) را در برمی‌گیرد.

۶. انطباق با نظام معیار اسلامی: سازگاری همه ابعاد زندگی با ارزش‌های نظام معیار اسلامی که در تأسی و پیروی و اطاعت از انسان کامل (پیامبر (ص) و امامان معصوم (ع) و جانشینان برحق ایشان) تجلی می‌یابد و از آن در ادبیات دینی با تعبیر "تقوا" یاد می‌شود و دارای درجاتی متفاوت است؛ برحسب میزان و حدود انطباق اعمال و اخلاق زندگی با ارزش‌های نظام معیاردینی و نیز کیفیت این سازگاری به لحاظ نوع نیت و انگیزه آن (جلب رضای الهی یا کسب منافع دنیوی - اخروی موافقت با نظام معیار دینی و یا پرهیز از عواقب دنیوی - اخروی مخالفت با آن).

□ تکوین و تعالی پیوسته هویت خویش

۱. انسان با داشتن فطرت الهی، برخورداری از عواطف و تمایلات و استعدادهای طبیعی و تأثیرپذیری نسبی از عوامل محیطی و وراثتی، در اثر نوع استفاده از عقل خویش و چگونگی درک موقعیت‌های مختلف (معرفت) و نحوه مواجهه

- اختیاری با آن ها (باور، گرایش، اراده و عمل فردی و جمعی)، به تدریج واقعیتی مشخص و سیال (پویا) در دو بُعد فردی و جمعی می‌یابد که از آن با نام "هویت" ("شاکله" در تعبیر قرآنی) یاد می‌شود.
۲. هویت به‌طور کلی برآیند تعامل اختیاری آدمی با مجموعه‌ای از عوامل و موانع مؤثر بر وجود اوست که در قالب ترکیبی از بینش‌ها، باورها، گرایش‌ها، تصمیمات، اعمال مداوم (فردی و جمعی) و آثار تدریجی آنها به تدریج در درون خود فرد شکل می‌گیرد و به همین منوال متحول می‌گردد.
۳. هویت متمایز هر انسان در نهایت، محصول اکتساب برخی صفات و توانمندی‌ها و مهارت‌ها، توسط خود اوست و از این‌رو، نه تنها امری ثابت و از پیش تعیین شده نیست، بلکه بیش از هر چیز، حاصل تلاش و توفیق شخص – در پرتو اراده و عنایات الهی و البته تا حدودی متأثر از شرایط طبیعی زندگی و نظام فرهنگی، اقتصادی و سیاسی اجتماع – است. هر چند این تأثیر هرگز به آن پایه نیست که روند تکوین و تحول هویت را به صورت تابعی مطلق از وضع محیط طبیعی و اجتماعی در آورد.
۴. تکوین و تعالی پیوسته هویت: «هویت» انسان واقعیتی تدریجی، پویا و ناتمام است، به طوری که – در عین متأثر شدن از عوامل ماوراء طبیعی و طبیعی بیرون از اختیار (علل و زمینه‌های خارج از انتخاب آگاهانه خود فرد) – با حضور اختیاری اش در موقعیت‌های گوناگون (و متأثر از نحوه درک، و تغییر آن‌ها) در طی زندگی این دنیا به تکوین و تحول می‌رسد و در حیات اخروی تداوم می‌یابد.
۵. تحقق و تحول هویت فردی و جمعی بیش از هر چیز به جریان منحصربه‌فرد زندگی فردی و اجتماعی هر شخص و نحوه خردورزی او و در نتیجه معرفت، باور، اراده و اعمال (فردی و جمعی) اختیاری خود او وابسته است، همچنان که تکوین و تحول هویت فردی و جمعی نیز بر اعمال و کوشش‌های افراد جامعه در آینده تأثیرات پیش‌رونده خواهد داشت. لذا هر شخص می‌تواند هویت فردی و جمعی خویش را چنان که می‌خواهد شکل دهد و آن را به طور مداوم متحول سازد.
۶. تغییر و تحول هویت اگر در جهت غایت حقیقی زندگی انسان (قرب الی الله) و براساس نظام معیار متناسب با این غایت انجام شود با شکوفایی فطرت الهی و رشد همه جانبه استعدادها، طبیعی و تنظیم متعادل عواطف و امیال انسان و کسب شایستگی‌های مورد نیاز برای تحقق حیات طیبیه (در بُعد فردی و اجتماعی) ملزم خواهد بود. در این صورت می‌توان از تعبیر «تکوین و تعالی پیوسته هویت براساس نظام معیار اسلامی» برای چنین روندی بهره گرفت.
۷. مؤلفه‌های هویت: هویت آدمی می‌تواند و باید (در وجه مطلوب) وجهی ترکیبی داشته باشد و براساس خردورزی اش به برآیندی از شناخت و بینش، باور و گرایش، میل و کشش، اراده و انتخاب، عمل صالح فردی و جمعی مبتنی بر این مبادی و تداوم آن در گذر زمان برسد که به شکل‌گیری صفات و توانمندی‌ها و مهارت‌ها (شایستگی‌های فردی و جمعی لازم برای درک و بهبود مداوم موقعیت) و در نهایت به تکوین و تعالی هویت فردی و جمعی به صورتی یکپارچه و براساس نظام معیار ربوبی بینجامد.
۸. هر چند می‌توان با تسامح از وجوه معرفتی، عاطفی، ارادی و عملی هویت سخن گفت، اما هرگز نباید با توجه به نقش محوری خردورزی در همه این وجوه و درهم تنیدگی آنها با یکدیگر (در وضع مطلوب) مبنای عقلانیت را به یکی از این وجوه اختصاص داد یا تمامی هویت را به یکی از این وجوه فروکاست.
۹. نباید هویت را صرفاً به جنبه فردی درک و احساس و نگرش و تجربه شخصی فرد از خویش (ناظر به مفاهیمی روانشناختی نظیر خودپنداری) یا امری وابسته به اجتماع و کاملاً سیال و نسبی (صرفاً متأثر از شرایط محیط) تقلیل دهیم و واقعیت وجودی هویت انسان (ناشی از ترکیب معرفت، باور، میل و عمل اختیاری فردی و جمعی او) را فراموش کنیم که مایه تشخیص عینی (نه ذهنی یا احساسی) هر فرد از دیگران و نیز وجه اشتراک واقعی وجود هر فرد با هستی دیگران است.

۱۰. ابعاد و لایه‌های هویت: به طور کلی هویت آدمی به لحاظ تأثیرپذیری از حضور فرد در موقعیت‌های مختلف و عمل فردی و جمعی هر انسان، شامل دو بعد یا جنبه فردی و جمعی می‌شود:
- الف- جنبه فردی هویت به وجه شخصی و منحصر به فرد وجود هر انسان اشاره دارد. ب- وجه جمعی هویت ناظر به وجوه مشترک شخصیت فرد با دیگران است که شامل لایه‌های متعددی (نظیر هویت انسانی، هویت دینی/ مذهبی، ملی، قومی، جنسیتی، حرفه‌ای و خانوادگی) می‌شود.
۱۱. همه ابعاد و لایه‌های هویت باید به طور ترکیبی و یکپارچه و متعادل براساس نظام معیار اسلامی تکوین و تحول یابند.

❑ شکل‌گیری جامعه صالح اسلامی و پیشرفت مداوم آن

۱. حیات طیبیه در نگرش اسلامی تنها در بُعد فردی زندگی و رابطه فردی و شخصی انسان با خداوند و نظام معیار ربوبی خلاصه نمی‌شود بلکه بُعد دیگر مهم حیات طیبیه، بعد اجتماعی این نوع زندگانی است که در مفهوم «جامعه صالح» تجلی می‌یابد.
۲. جامعه صالح در نگرش اسلامی، اجتماعی است که بر روی نمودن به خدا در حالت تسلیم و رضا استوار می‌شود نه بر روابط نژادی، خویشاوندی یا قبیله‌ای و نه روابط انتفاعی و ستمگرانه یا روابط قراردادی، که رویکرد استخدای دارد و بر منفعت‌های یک طرف یا دو طرف قرارداد متکی است.
۳. در جامعه صالح که مظهر تحقق بعد اجتماعی حیات طیبیه به شمار می‌آید، «پیوندها» خشونت‌آمیز (ناشی از ترس و تهدید و ارباب) یا انتفاعی (ناشی از سودگرایی و استثمار یا استخدام دیگران) نیست بلکه ارتباط میان اعضای جامعه به ارزش‌های انسانی و اخلاقی، معرفت، محبت و اطاعت از خدا (پیروی آگاهانه و اختیاری از نظام معیار دینی) معطوف است. در چنین جامعه‌ای روابط ظالمانه و تعصبات نژادپرستانه طرد می‌شود و بر توحید ربوبی که اساس تکوین و گسترش روابط اجتماعی است تأکید می‌گردد.
۴. شکل‌گیری و پیشرفت مداوم: پذیرش توحید ربوبی، قبول ولایت خداوند و اولیای خدا و تن‌دادن به سرپرستی طاغوت (حاکمیت غیر الهی) از مبادی تشکیل جامعه صالح‌اند و منتهای آن نیز وصول به قرب الی الله (تحقق حیات طیبیه) است، هرچند دستیابی به رفاه و قدرت (نه همچون هدف اصلی بلکه به منزله پیامدی مهم) در جامعه صالح، ممکن و ضروری است.
۵. می‌توان «حقیقت‌مداری»، «عقل‌گرایی»، «عدالت‌محوری»، «قانونمندی»، «کرامت انسان»، «مسئولیت‌پذیری»، «مهرورزی» و «رعایت حقوق و اخلاق انسانی» را از مؤلفه‌های مهم جامعه صالح دانست. بی‌شک التزام همیشگی افراد جامعه به این مؤلفه‌ها در ساختارهای اجتماعی و روابط جمعی و اعمال ارتباطی، زمینه پیشرفت مداوم جامعه صالح را فراهم می‌آورد.
۶. مبنای اصلی تشکیل جامعه صالح و پیشرفت مداوم آن را باید «انتخاب و التزام آگاهانه و اختیاری نظام معیار اسلامی در عرصه زندگی اجتماعی و روابط جمعی میان انسان‌ها» دانست.

❑ درک و اصلاح مداوم موقعیت خود و دیگران

۱. منظور از موقعیت، نسبت مشخص، پویا، قابل درک و تغییری (توسط خود و دیگران) است که حاصل تعامل پیوسته انسان- به منزل عنصری آگاه، آزاد و دارای اختیار- با خداوند و گستره‌ای از جهان هستی (خود، طبیعت و جامعه) در محضر خداوند متعال است (خدایی که حقیقت مطلق و برترین حقایق عالم، رب یگانه انسان و جهان و واقعیت اصیل محیط بر همه موجودات و موقعیت‌هاست؛ هرچند انسان از او غافل باشد یا به انکار این حقیقت بپردازد).

۲. درک و بهبود مداوم موقعیت: تعامل فعال انسان با عناصر گوناگون موقعیت از سویی موجب تغییر مداوم مرتبه وجودی آدمی و در نتیجه تکوین و تحول پیوسته هویت فرد می‌شود و از دیگر سو، به خلق مداوم موقعیت‌های جدید می‌انجامد.

۳. درک موقعیت خود و دیگران (با تکیه بر نیروی عقل انسان و اکتساب انواع علوم و معارف) و تغییر آن با عمل فردی و جمعی می‌تواند- با توجه به ویژگی آزادی و اراده انسان- به طور صحیح یا نادرست انجام شود و در جهت صعود یا سقوط آدمی باشد.

۴. اگر این تعامل با موقعیت به صورت شایسته انجام پذیرد موجب تکوین و تعالی پیوسته هویت فردی و جمعی انسان، متناسب با غایت حقیقی زندگی - قرب الی الله - خواهد شد. در این صورت باید از «درک (درست) موقعیت خویش و دیگران و عمل مداوم برای بهبود آن» سخن گفت که مستلزم تحقق سه امر است:

- معرفت خود و اعتماد به نفس (به منزله شناسنده و اصلاح‌کننده موقعیت)
- معرفت و باور به خداوند (حقیقت برتر فرا موقعیت)
- کشف عناصر موقعیت و برقراری نسبت بین آنها با خداوند متعال (مبدأ و مقصد هستی)

۵. در عین حال، امکان دارد که انسان موقعیت واقعی خود و دیگران (نسبت با خداوند و عناصر مختلف هستی در محضر حق تعالی) را به درستی درک نکند، به لوازم این درک ملتزم نباشد یا در تغییر مناسب آن (متناسب با غایت حقیقی زندگی) تلاش شایسته به عمل نیاورد. بدیهی است در این فرض هویت انسان نیز به شکلی ناموزون و از هم گسیخته شکل خواهد گرفت و در جهت سقوط و دوری از غایت حقیقی زندگی متحول خواهد شد.

مفاهیم کلیدی (۲)

❑ فرآیند (حرکتی یکپارچه و تعاملی، مداوم و هماهنگ)

۱. مهمترین مفهوم ناظر به بیان ماهیت تربیت را، با عنایت به ضرورت مداوم آدمی در طی حیات و تأثیرپذیری این نوع ضرورت از شرایط اجتماعی، می‌توان مفهوم فرایند دانست.
۲. فرایند ناظر به عمل اجتماعی مستمر، تدریجی، هدفمند (معطوف به هدایت افراد جامعه)، یکپارچه (دارای انسجام و سازواری درونی)، پویا و انعطاف‌پذیر است، که باید متناسب با مراحل تحول وجودی افراد (مخاطب و موضوع این عمل هدفمند) طراحی شود و توسط عوامل گوناگون، در قالب انواع مختلف، با پشتیبانی ارکان زندگی اجتماعی و حتی الامکان به صورت هماهنگ با دیگر عوامل اجتماعی مؤثر، صورت پذیرد.

❑ تعامل

۱. فرایند تربیت (عمل زمینه‌ساز تکوین و تحول اختیاری هویت انسان) را باید تعاملی بین دو قطب فعال- مربیان و متریبان- به شمار آورد.
۲. در این فرآیند، علاوه بر ایجاد مقتضیات و برداشتن موانع (امر ضروری مورد تأکید مربیان)، لازم است حضور فعال متریبان را در این حرکت و کوشش اختیاری ایشان برای استفاده مناسب از این زمینه‌سازی مورد ملاحظه قرار داد، که این امر عمل دوسویه متریبان و مربیان را برای موفقیت فرایند تربیت ایجاب می‌نماید.
۳. منظور از تعامل در این فرایند هرگز نوعی رابطه افقی و هم تراز بین دو سوی این فرایند نیست؛ بلکه در نگاه اسلامی، مربیان با متریبان از نظر تحقق (بالفعل) شایستگی‌های مورد نظر و نوع تلاش جهت تمهید مقدمات اکتساب آنها، در یک سطح قرار ندارند.
۴. گام نخست و محوری در این فرایند را مربیان با فراهم آوردن شایسته مقتضیات رشد متریبان و رفع موانع آن بر می‌دارند.

۵. با عنایت به خصوصیت اراده و اختیار در آدمی، مربیان در این فرایند و وصول آن به نتایج مورد نظر، فعال ما یشاء نیستند، بلکه گام های ضروری و محوری دیگری در این فرایند دوسویه، باید توسط مربیان برداشته شود.
۶. البته سطح وچگونگی این "تعامل ناهم تراز"، با توجه به میزان رشد و توانایی مربیان و نوع تربیت، متفاوت خواهد بود ولی به طور کلی «جهت گیری اساسی تربیت اسلامی در واقع حرکتی پویا و تدریجی است که مربیان را از وابستگی به سوی استقلال یابی ارتقا می بخشد».

❑ زمینه سازی (ایجاد مقتضیات و رفع و دفع موانع)

۱. طراحی و اجرای مجموعه ای از تدابیر و اعمال هماهنگ، سنجیده و عمدی، از سوی مربیان، در قالب ایجاد مقتضیات و رفع و دفع موانع تکوین و تحول شایسته هویت مربیان را، با توجه به لزوم حرکت اختیاری و آگاهانه مربیان، باید تنها نوعی تمهید مقدمات مناسب برای این حرکت در نظر گرفت که از سوی مربیان و متولیان فرایند تربیت، به منزله زمینه لازم (و نه شرط لازم و کافی) تشخیص داده شده اند. لذا، باید زمینه سازی را دیگر ویژگی اصلی فرایند تربیت به شمار آورد.
۲. فراهم نمودن شرایط مورد نیاز (ایجاد مقتضیات و علل و عوامل عددی) برای حرکت اختیاری و آگاهانه فرد و جامعه به سوی هدف مطلوب، جنبه ایجابی زمینه سازی است؛ چه اینکه زمینه سازی در بُعد سلبی نیز معطوف به رفع یا دفع موانع بیرونی و درونی این حرکت آگاهانه و اختیاری است.
۳. لازم است این گونه زمینه سازی در هر دو جنبه ایجابی و سلبی به صورتی باشد که با اصل وجود آزادی تکوینی انسان و لزوم تحقق اختیار او در اعمال و حرکات خویش منافات پیدا نکند.

❑ هدایت (جهت دهی حرکت آگاهانه و اختیاری به سوی کمال)

۱. جهت دهی حرکت آگاهانه و اختیاری افراد جامعه است در مسیر دستیابی به هر نوع کمال شایسته ای که بتواند در راستای غایت زندگی انسان (قرب الی الله) و مراتب مختلف آن قرار گیرد.
۲. در نگرش اسلامی هدایت دارای دو وجه ارائه طریق (راهنمایی مقصد حرکت و نشان دادن طریق رسیدن به آن مقصد) و رساندن به مطلوب (کمک برای حرکت آگاهانه و اختیاری در راه رسیدن به مقصد) است.
۳. فلسفه توجه به انسان کامل (پیامبر(ص) و امامان معصوم (ع)) و لزوم قبول ولایت و تأسی به ایشان، تحقق کامل این دو وجه (ارائه طریق و رساندن به مطلوب) در امر تربیت آدمی است. بنابراین در امر هدایت مربیان توسط مربیان نیز می باید این هر دو جنبه مورد ملاحظه قرار گیرد.

❑ مربیان

افراد نسبتاً رشد یافته، دلسوز و خیرخواه که به لحاظ کسب شایستگی های فردی و جمعی و تحقق مراتب قابل توجهی از حیات طیبیه در وجود خویش، مسئولیت سنگین کمک به هدایت دیگران و زمینه سازی برای رشد و تحول وجودی افراد دیگر را در راستای شکل گیری و پیشرفت مداوم جامعه صالح بر عهده گرفته اند.

❑ مربیان

افرادی که مخاطبان اصلی فرایند تعاملی تربیت اند و از استعداد و توانایی بالقوه برای حرکت آگاهانه و اختیاری به سوی مراتب کمال برخوردارند، ولی در حال حاضر شایستگی های لازم را جهت درک و بهبود موقعیت خود و دیگران ندارند، لذا به راهنمایی و مساعدت دیگران در این زمینه و در راستای تکوین و تعالی پیوسته هویت خویش نیازمندند.

❑ آماده شدن (برای تحقق مراتب حیات طیبیه در همه ابعاد)

۱. تحقق همه ابعاد و مراتب حیات طیبیه، بر وجود آمادگی در افراد جامعه برای انتخاب و التزام آگاهانه و اختیاری نظام معیار اسلامی و کسب شایستگی های فردی و جمعی لازم جهت درک و اصلاح موقعیت خود و دیگران بر این مبنا، استوار است.

۲. زمینه‌سازی برای تکوین و تعالی پیوسته هویت فردی و جمعی متربیان، مهمترین نقش را در این گونه آماده سازی و آماده شدن فرد و جامعه برای تحقق آگاهانه و اختیاری حیات طیبیه در همه مراتب و ابعاد برعهده دارد.

❑ کسب شایستگی های لازم (برای درک و بهبود مداوم موقعیت خود و دیگران)

۱. منظور از شایستگی‌ها مجموعه‌ای ترکیبی از صفات، توانمندی‌ها و مهارت های فردی و جمعی ناظر به همه جنبه‌های هویت (در ابعاد فردی و جمعی) است، که متربیان در جهت درک موقعیت خود و دیگران و عمل فردی و جمعی برای بهبود مستمر آن براساس نظام معیار اسلامی، باید این گونه شایستگی ها را «کسب» کنند.

۲. مفهوم «کسب شایستگی»، ناظر به عمل آگاهانه و اختیاری متربیان طی فرایند مستمر تربیت است که ایشان در زمینه-های معرفتی، انگیزشی، ارادی و عملی فراهم شده از سوی مربیان برای تکوین و تعالی پیوسته هویت فردی و جمعی خویش در راستای شکل‌گیری و پیشرفت جامعه صالح انجام می‌دهند.

۳. روند کسب شایستگی‌های فردی و جمعی در فرایند تربیت دارای این ویژگی هاست:

- موقعیت محور (شکل‌گیری تحت تأثیر موقعیت؛ و در تعامل با عناصر موقعیت البته برای درک و اصلاح مداوم آن براساس نظام معیار و نه صرفاً سازگاری با آن به هر شکل)
- جامع و ترکیبی (پرهیز از فروکاستن آن به حوزه دانش محض، گرایش، میل، اراده، عمل یا مهارت های عملی صرف و اجتناب از مواجه تجزیه نگر با این وجوه)
- تربی محور (برخلاف زمینه‌سازی که نقش اصلی در آن برعهده مربی است)
- مداوم (توجه به روند مستمر تکوین و تعالی هویت و شکل‌گیری و پیشرفت جامعه صالح)
- آگاهانه و ارادی (متناسب با سطح رشد و آمادگی متربیان)
- تکیه برنظام معیار اسلامی

۴. شایستگی‌های پایه: آن دسته از صفات، توانمندی‌ها و مهارت‌ها هستند که متربیان باید آنها را برای وصول به مرتبه‌ای لازم یا شایسته از آمادگی عموم افراد جامعه برای تحقق حیات طیبیه کسب کنند.

۵. شایستگی‌های ویژه: آن گروه از صفات، توانمندی‌ها و مهارت‌هاست که در سطحی بالاتر از سطح مورد انتظار از آمادگی همگان جهت تحقق حیات طیبیه است و افراد برحسب علاقه و استعداد فعلیت یافته خود و نیازهای خاص جامعه صالح آنها را کسب می‌کنند.

تعریف تربیت:

«فرآیند تعاملی زمینه‌ساز تکوین و تعالی پیوسته‌ی هویت متربیان، بطور یکپارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی به منظور هدایت ایشان به سوی آمادگی برای تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبیه در همه‌ی ابعاد»

ویژگی های تعریف

- ❑ تکیه بر نظام معیار اسلامی و انتخاب و التزام آگاهانه و اختیاری آن
- ❑ بهره مندی از مفاهیم قرآنی (هدایت، هویت-شاکله-، حیات طیبیه، فطرت و...)
- ❑ تاکید برتحقق مراتب حیات طیبیه در همه ابعاد به عنوان مصداق قرب الی الله
- ❑ توجه به عنصر آزادی و اختیار متربیان
- ❑ توجه به تعاملی بودن تربیت در عین نقش محوری مربیان
- ❑ توجه محوری به هویت و تکوین و تعالی پیوسته آن توسط خود انسان (با کمک جامعه)
- ❑ توجه به شکوفایی فطرت همسو با رشد همه جانبه استعدادهای طبیعی و تنظیم متعادل عواطف و تمایلات
- ❑ توجه به نقش خاص جریان تربیت در جهت ایجاد آمادگی برای تحقق مراتب حیات طیبیه در همه ابعاد

- ❑ تاکید بر حیث اجتماعی تربیت و نقش عوامل سهیم و موثر و ارکان اجتماعی در آن
- ❑ توجه به چالش‌های فعلی و تحولات آینده (کم توجهی به خانواده، سکولاریسم، بحران هویت، نقش رسانه و...)

چرایی تربیت:

- ❑ غایت (مشترک): تحقق مراتب حیات طیبه در همه ابعاد
- ❑ نتیجه (اختصاصی): آماده شدن متریبان برای تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد
- ❑ هدف کلی: تکوین و تعالی پیوسته هویت متریبان در راستای شکل‌گیری و اعتلای جامعه صالح بر اساس نظام معیار اسلامی
- ❑ اهداف: کسب شایستگی‌های لازم جهت درک موقعیت خود و دیگران و بهبود مداوم آن

چگونگی تربیت:

اصول عام تربیت:

❑ همه جانبه‌نگری و اعتدال	❑ ارتباط با خداوند و تکیه بر تدابیر ربوبی
❑ عدالت تربیتی	❑ اولویت تربیت اعتقادی عبادی و اخلاقی
❑ پاسخگوئی و نظارت	❑ عقل‌ورزی
❑ تعامل همه جانبه	❑ تدریج و تعالی مرتبتی
❑ وحدت‌گرایی ضمن پذیرش کثرت	❑ انطباق با نظام معیار اسلامی
❑ مشارکت و هماهنگی	❑ حفظ و ارتقای کرامت
❑ آینده‌نگری	❑ سندیت و مرجعیت مربیان
❑ توجه به فرهنگ و تمدن اسلامی و ایرانی	❑ حفظ و ارتقای آزادی متریبان
❑ تقدم مصالح تربیتی	❑ انعطاف‌پذیری ضمن حفظ اصول

انواع تربیت:

الف- با توجه به حیثیت‌ها یا شئون حیات آدمی

حیات طیبه اگرچه مفهومی یکپارچه و کلی است، اما دربردارنده شئون و جنبه‌های متعددی است که در ارتباط و تعامل با همدیگر، این مفهوم پویا و متکامل را محقق می‌سازند. از آنجا که این شئون استقلال نسبی دارند، باید علاوه بر تعیین اهداف و انتظاراتی مشخص (وضعیت‌های مطلوب) برای هر یک از آنها، زمینه‌های مناسب تحقق آنها را نیز با عنایت به خصوصیات همین جنبه‌ها فراهم کرد. بنابراین تربیت می‌تواند متناسب با این شئون به انواع ذیل تقسیم گردد:

- تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی؛ ناظر به آماده‌سازی فردی و جمعی متریبان در مسیر تحقق شأن اعتقادی، عبادی و اخلاقی حیات طیبه؛
- تربیت زیستی و بدنی؛ ناظر به آماده‌سازی فردی و جمعی متریبان در مسیر تحقق شأن زیستی و بدنی حیات طیبه؛
- تربیت اجتماعی و سیاسی؛ ناظر به آماده‌سازی فردی و جمعی متریبان در مسیر تحقق شأن اجتماعی و سیاسی حیات طیبه؛
- تربیت اقتصادی و حرفه‌ای؛ ناظر به آماده‌سازی فردی و جمعی متریبان در مسیر تحقق شأن اقتصادی و حرفه‌ای حیات طیبه؛
- تربیت علمی و فناوری؛ ناظر به آماده‌سازی فردی و جمعی متریبان در مسیر تحقق شأن علمی و فناورانه حیات طیبه؛

• تربیت زیبایی شناختی و هنری؛ ناظر به آماده سازی فردی و جمعی متربیان در مسیر تحقق شأن زیبایی شناختی و هنری حیات طیبیه؛

شایان ذکر اینکه تربیت در همه ساحت‌های یاد شده، معطوف به تکوین و تعالی هویت متربیان به‌طور یکپارچه -با توجه به همه عناصر اساسی هویت (معرفت، باور، میل، اراده، عمل و تکرار آن)- و در جهت تشکیل جامعه صالح و پیشرفت مداوم آن است که با درک موقعیت خود و دیگران و عمل صالح فردی و جمعی برای بهبود پیوسته آن - بر اساس انتخاب و التزام آگاهانه و اختیاری نظام معیار اسلامی- تحقق می‌یابد.

لذا متربیان باید در همه ساحت‌ها، مجموعه‌ای از شایستگی‌های فردی و جمعی لازم جهت درک و اصلاح مداوم موقعیت خود و دیگران بر اساس نظام معیار اسلامی را کسب نمایند که به‌طور ترکیبی و یکپارچه، مشتمل بر همه عناصر اساسی هویت و در راستای همه مؤلفه های جامعه صالح باشند. همچنین، تدابیر و اقدامات تربیتی در ساحت‌های گوناگون، ضمن تمایز نسبی، باید با هم مرتبط باشند و با محوریت نظام معیار اسلامی (به لحاظ نقش محوری انتخاب این نظام و تعهد عملی نسبت به آن در تحقق حیات طیبیه) در قالب مجموعه‌ای منسجم و هماهنگ نمایان شوند.

ب- با توجه به میزان و نحوه شمول

به نظر می‌رسد می‌توان و باید جریان تربیت را با توجه به میزان شمول آن نسبت به افراد جامعه، به دو نوع اساسی تربیت عمومی و تربیت تخصصی تقسیم کرد:

تربیت عمومی: بخشی از فرایند تربیت است که در جهت تکوین و تعالی مداوم هویت متربیان با تأکید بر وجوه مشترک، هویت، ضمن ملاحظه ویژگی‌های فردی و مشترک ایشان، انجام می‌شود تا متربیان مرتبه‌ای از آمادگی را (برای تحقق حیات طیبیه در ابعاد فردی و اجتماعی) به دست آورند که تحصیل آن مرتبه، برای عموم افراد جامعه لازم یا شایسته باشد.

تربیت تخصصی: بخشی از فرایند تربیت است که در راستای تکوین و تعالی پیوسته وجوه اختصاصی هویت متربیان بر بنیاد تکوین وجوه مشترک هویت ایشان انجام می‌گردد تا متربیان مرتبه‌ای از آمادگی را (برای تحقق مراتب حیات طیبیه در ابعاد مختلف) به دست آورند که در جهت تشکیل جامعه صالح و پیشرفت مداوم آن بر اساس نظام معیار اسلامی، وصول به آن مرتبه از آمادگی، تنها برای بخشی از افراد جامعه لازم یا شایسته باشد.

البته تقسیم فرایند تربیت به دو نوع عمومی و تخصصی ضرورتی عقلانی به شمار می‌آید. اما به دلیل نیاز جامعه به هر دو نوع تربیت عمومی و تخصصی و نظر به نقش مهمی که هر یک از آنها در جامعه دارند، نباید تربیت عمومی و تربیت تخصصی را رقیب و جایگزین یکدیگر تلقی نمائیم و یا تربیت عمومی را صرفاً مقدمه و طریقی برای ورود به تربیت تخصصی به حساب آوریم (به گونه ای که تربیت عمومی به خودی خود موضوعیت و ارزشی نداشته باشد و تنها زمینه و مقدمه‌ای برای تربیت تخصصی محسوب گردد، هرچند در تربیت عمومی-به ویژه در مرحله اخیر آن- می‌توان و باید تمهیدات ورود به تربیت تخصصی را فراهم نمود)؛ بلکه لازم است این دو

نوع تربیت را دو بخش مکمل از یک جریان بدانیم که هر یک از آنها اهمیت خاص و کارکرد مستقلی در بهبود کیفیت زندگی فردی و اجتماعی دارند، ولی با این وجود باید هماهنگ و در راستای هم باشند تا هم لایه‌های مشترک و اختصاصی هویت متربیان به صورتی متوازن رشد و تعالی یابند و هم جامع صالح با افرادی هویت یافته و مؤلفه ها، روابط و ساختارهایی اجتماعی براساس نظام معیار اسلامی شکل گیرد. لذا لازم است هم تربیت عمومی و هم تربیت تخصصی متناسب با نقش و جایگاه ویژه خود مورد توجه و پشتیبانی قرار گیرند و در عین حال بین آنها رابطه معناداری برقرار گردد.

ج- با توجه به نحوه حضور متربیان

فرایند تربیت با توجه به نحوه حضور متربیان در آن، به دو نوع زیر قابل تقسیم است:

تربیت الزامی: بخشی از فرایند تربیت است که متربیان باید بر حسب ضوابط قانونی در آن حضور یابند.

تربیت اختیاری: بخشی از فرایند تربیت است که شرکت متربیان در آن داوطلبانه است.

البته نه تنها باید دو نوع تربیت الزامی و اختیاری را حتی الامکان به طور هم جهت و مکمل یکدیگر ساماندهی کرد، بلکه می توان با تمهیدات مناسب در تربیت الزامی، فضا و فعالیت های تربیتی را چنان جذاب نمود که متریبان نه با انگیزه پیروی از الزام بیرونی (قانونی) و برای فرار از مجازات تخلف، بلکه به منظور نیل به مصالح و فوائد شخصی (مترتب بر تربیت الزامی) با شوق و نشاط و بدون احساس تکلیف در این نوع تربیت حضور یابند. علاوه بر اینکه با تعبیه برخی فعالیت های تربیتی اختیاری و داوطلبانه (به ویژه همراه با رشد متریبان و رسیدن ایشان به مرحله نوجوانی و جوانی) در برنامه نظام مند مؤسسات تربیتی، در هم تنیدن تربیت الزامی و تربیت اختیاری نیز امری امکان پذیر است (یعنی ساماندهی نوعی از تربیت الزامی که متریبان در عین الزام نسبت به حضور در آن بتوانند در برخی برنامه ها آزادانه و به طور اختیاری یا انتخابی - برحسب علاقه و استعداد خویش یا بر اساس ترجیح والدین - شرکت جویند).

د- با توجه به نوع ساماندهی و اعتبار قانونی

می توان فرایند تربیت را بر اساس نوع ساماندهی (ناظر به مؤلفه هایی مانند مرجع تعیین اهداف، انعطاف پذیری، تمرکز تصمیم گیری، زمان بندی و مکان) و اعتبار قانونی، به دو نوع رسمی و غیررسمی تقسیم کرد؛ به نظر می رسد تعاریف ذیل برای تربیت رسمی و غیررسمی مناسب به نظر می رسند:

تربیت رسمی: بخشی از فرایند تربیت است که به شکل قانونی، ساماندهی شده (دارای مخاطبان مشخص و اهداف، ساختار و برنامه معین) - ضمن حفظ انعطاف پذیری (برحسب خصوصیات متریبان) - در جهت آماده سازی متریبان برای تحقق مراتب حیات طویه در ابعاد مختلف، متناسب با نیازهای متنوع جامعه، طراحی و اجرا شده و پس از کسب شایستگی های لازم (جهت درک موقعیت خود و دیگران و اصلاح مداوم آن بر اساس نظام معیار اسلامی) به اعطای مدرک معتبر (گواهی نامه ناظر به موفقیت متریبان در کسب این گونه شایستگی ها) می انجامد.

تربیت غیررسمی: شکلی از فرایند تربیت است که در آن انواع شایستگی های لازم جهت درک موقعیت خود و دیگران و اصلاح مداوم آن بر اساس نظام معیار اسلامی، در جهت آماده سازی متریبان برای تحقق مراتب حیات طویه در ابعاد گوناگون، بدون ساماندهی مشخص و از طریق تجارب روزمره و اختیاری متریبان (مانند حضور در جمع خانواده، مطالعه کتاب و روزنامه، تماشای فیلم و تلویزیون، مشارکت در فعالیت گروه ها و انجمن ها، شرکت در مساجد و محافل مذهبی) کسب می شود.

بدیهی است با توجه به وحدت تربیت رسمی و تربیت غیررسمی در غایت و هدف کلی و نیز لزوم هماهنگی آنها در اهداف تفصیلی - کسب شایستگی های لازم جهت درک موقعیت خود و دیگران و اصلاح مداوم آن بر اساس نظام معیار اسلامی - باید این دو نوع تربیت دو بخش مکمل و همسو تلقی شوند که ضمن تعامل سازنده با هم، یکدیگر را در تحقق غایت و اهداف مشترک یاری کنند.

عوامل (اجتماعی) سهیم و مؤثر در تربیت

در تحقق و کامیابی تربیت به مفهوم عملی اجتماعی، افزون بر حضور فعال و تعاملی دو طیف مربیان و متریبان، موفقیت این فرایند گسترده، به منظور زمینه سازی مناسب جهت تکوین و تعالی پیوسته هویت همه افراد جامعه و شکل گیری و پیشرفت مداوم جامعه صالح، ناگزیر از مشارکت و پشتیبانی عوامل اجتماعی متعددی است؛ همانطور که از مداخله برخی نهاد ها و عوامل اجتماعی و عملکرد مثبت یا منفی آنها متأثر می شود. به سخن دیگر، در این میان، برخی از سازمان ها و نهادهای اجتماعی به طور مستقیم و ارادی و عمدی در جریان تربیت مداخله می کنند و برخی دیگر به صورت غیرمستقیم بر موفقیت فرایند تربیت تأثیر مثبت یا منفی می گذارند.

در مجموع، می توان بر اساس میزان مداخله و تأثیرگذاری در فرایند تربیت، این عوامل اجتماعی را به دو دسته کلی تقسیم کرد که عبارت اند از عوامل سهیم در تربیت و عوامل مؤثر در تربیت:

عوامل سهیم - انجام فعالیت های تربیتی (یعنی زمینه سازی مناسب برای هدایت افراد به سوی تکوین و تعالی پیوسته هویت خویش) در فهرست کارکردهای این دسته عوامل اجتماعی صریحاً در نظر گرفته شده است. لذا، آنها عوامل اصلی فرایند تربیت در

اجتماع محسوب می‌شوند. در بین این عوامل، برخی از آنها، تربیت را کارکرد اصلی و رسالت سازمانی خود قرار داده‌اند (مؤسساتی مانند: مدرسه، دانشگاه و حوزه علمیه که غرض اصلی اجتماع از تأسیس و تداوم فعالیت آنها، انجام فعالیت تربیتی در سطوح متفاوت است؛ ولو آنکه پیامدهای فرعی دیگری نیز برعمل آنها مترتب شود)؛ اما بعضی دیگر از عوامل تربیت، نهادهایی اجتماعی با کارکردهای متعدددند (نظیر خانواده، رسانه، مسجد و دیگر نهادهای فرهنگی) که با توجه به امکانات و ظرفیتهای خود، می‌توانند و بلکه باید، نقش مؤثری را نیز در فرایند تربیت برعهده گیرند.

عوامل مؤثر- مداخلع مستقیم در امر تربیت، از زمره کارکردهای این دسته از عوامل اجتماعی به شمار نمی‌آید؛ اما به سبب ایفای نقش اساسی در فراهم نمودن دیگر مقدمات تحقق حیات طیبیه در ابعاد گوناگون برای آحاد اجتماع، یا به دلیل تأثیرپذیری عمل مربیان و متربیان و فرآیند تربیت از این عوامل اجتماعی (به نشاء محیط بیرونی)، در چگونگی تحقق فرایند تربیت و موفقیت آن اثرگذارند. عوامل اجتماعی مؤثر بر فرایند تربیت، طیف وسیعی از نهادها، سازمانها، بنگاه‌ها و گروههای رسمی یا غیررسمی فعال در جامعه را در بر می‌گیرند که اهم آنها عبارت اند از:

- نهاد سیاست (حکومت و نظام سیاسی)، شامل: رهبری، دولت (قوه مجریه)، قوه مقننه، قوه قضائیه و هم سازمان‌ها و نهادهای تابع آنها (شامل قوای نظامی و انتظامی)؛
- نهاد دین (مراجع مذهبی و حوزه های علوم دینی، روحانیون و مبلغان مذهبی، مساجد و دیگر مؤسسات وتشکل های دینی و مذهبی)؛
- نهاد فرهنگ شامل نهاد تولید علم، پژوهش و فناوری (دانشگاهها و مؤسسات علمی - پژوهشی، فرهنگستان‌ها و پارک- های علم و فناوری)، نهاد هنر (مراکز هنری، موزه ها و فرهنگسراها) و نهاد رسانه، شامل رسانه‌های مکتوب (کتب و نشریات)، رساق دیداری - شنیداری (رادیو و تلویزیون) و رسانه‌های مجازی (فناوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات)؛
- نهاد خانواده، شامل پدر و مادر و دیگر اعضای خانواده، بستگان؛
- نهادجامع محلی، شامل دوستان، همسایگان و همسالان؛
- نهادهای مدنی (که به شکل غیر دولتی- ولو با نوعی حمایت از سوی دولت- سامان یافته اند و اداره می شوند)، شامل شوراهای، احزاب، انجمن ها، اتحادیه ها و دیگر سازمان‌ها وتشکل‌های صنفی، علمی، مذهبی، سیاسی و فرهنگی؛
- نهاد اقتصاد، شامل بخش های کشاورزی، صنعت، تجارت وخدمات؛
- نهاد تأمین خدمات عمومی و رفاه اجتماعی، شامل شهرداری‌ها ودهداری‌ها، سازمان بهزیستی و نهادهای حامی افراد محروم، مؤسسات بیمه و نهادهای خیریه و عام المنفعه؛
- نهاد سلامت و تندرستی، شامل بخش های بهداشت و درمان، ورزش و تفریحات سالم، حفظ محیط زیست و ایمنی.

البته می‌توان و باید طراحی عوامل اجتماعی مؤثر در تربیت را نیز به گونه‌ای سامان داد که فعالیتشان با تلاش عوامل سهیم همسو شود و حتی به‌طور غیر مستقیم از آثار تربیتی برخوردار گردد و به این طریق عوامل سهیم در فرایند تربیت را یاری کنند. اما نکف مهم درباره هم عوامل اجتماعی مؤثر بر تربیت آن است که سیاستگذاران و کارگزاران این مؤسسات و نهادهای اجتماعی، هم با ارائه دلایل موجه و عقلانی نسبت به نقش و جایگاه ویژه فرایند تربیت در عرصع اجتماع و کلیدی بودن آن به منزلق مهمترین زمیرع تحقق حیات طیبیه، قانع شوند و هم به این باور برسند که هر گونه موفقیت نهادهای اجتماعی در کارکردهای خاص خود، مستلزم توفیق فرایند تربیت اند. در این صورت، عوامل مؤثر بر تربیت، با مشارکت و تعامل سازنده با یکدیگر و دادن سمت و سوی تربیتی به فعالیت‌های خود، به پشتیبانی و حمایت همه‌جانبه از عوامل سهیم در تربیت خواهند آمد و با تلاش جهت رفع موانع و محدودیت‌های موجود در مسیر توفیق فرایند تربیت، به‌طور غیر مستقیم باعث موفقیت خود و سایر نهادهای اجتماعی برای تمهید دیگر مقدمات تحقق حیات طیبیه خواهند شد. به این ترتیب، مصالح تربیتی به‌طور طبیعی (بدون نیاز به صدور بخشنامه و نظارت قانونی) در سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های اجتماعی، به منزلع مهمترین ملاک مورد نظر قرار خواهند گرفت و کمک به فرایند تربیت، یکی از

مهمترین معیارها برای تعیین اولویتهای فعالیت همه عوامل اجتماعی مؤثر بر تربیت محسوب خواهد شد.

ارکان فرایند تربیت

نقش و جایگاه برخی از عوامل اجتماعی سهیم و مؤثر در روند تحقق شایسته این فرایند چنان مهم و برجسته است که باید آنها را جزء ارکان (=عوامل اصلی) تربیت به‌شمار آورد و مسئولیت اصلی تحقق فرایند تربیت را به شکل شایسته، از آنها مطالبه کرد، لذا مقصود از رکن تربیت، هر عامل اجتماعی سهیم و مؤثر در فرایند تربیت است که تحقق شایسته این فرایند، تنها با پشتیبانی و مشارکت فعال آن عامل امکان‌پذیر باشد.

با توجه به نقش و جایگاهی که عوامل مختلف اجتماعی باید در تمهید مقدمات لازم برای تحقق حیات طیبه - براساس تصویر مطلوب جامع اسلامی - بر عهده داشته باشند و نیز با عنایت به گستردگی و اهمیت فرایند تربیت که مستلزم مشارکت و پشتیبانی قابل توجهی از سوی عوامل مختلف سهیم و مؤثر بر این فرایند است، می‌توانیم به‌طور کلی از این میان، چهار عامل اساسی و بسیار مهم را ارکان تربیت در جامع اسلامی معاصر تلقی کنیم:

۱- خانواده

۲- حکومت

۳- رسانه

۴- نهادها و سازمانهای غیردولتی

فلسفه تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران

مجموعه‌ای از گزاره‌های مدلل و مدون که تبیین چیرستی، چرایی و چگونگی تربیت رسمی و عمومی را مبتنی بر فلسفه تربیت در جمهوری اسلامی ایران بر عهده می‌گیرد تا هدایت، جهت‌دهی و اصلاح این بخش مهم از جریان تربیت با توجه و التزام به چنین مجموعه‌ای صورت پذیرد.

تبیین چیرستی:

► تعریف تربیت رسمی و عمومی:

«بخشی از جریان تربیت که:

۱- به شکل سازمان‌دهی شده، قانونی، عادلانه، همگانی و الزامی در مدرسه با محوریت دولت اسلامی و مشارکت فعال دیگر ارکان تربیت- خانواده، رسانه و سازمان‌ها و نهادهای غیردولتی- صورت می‌پذیرد.

۲- بر وجوه مشترک (انسانی، اسلامی، ایرانی) - همراه با توجه به وجوه اختصاصی هویت متربیان (به ویژه هویت جنسیتی) - تاکید دارد.

۳- در پی آن است تا متربیان، مرتبه‌ای از آمادگی برای تحقق حیات طیبه در ابعاد گوناگون فردی، خانوادگی و اجتماعی را به دست آورند که تحصیل آن مرتبه، برای عموم افراد جامعه لازم یا شایسته باشد».

تبیین چرایی:

هدف کلی تربیت رسمی و عمومی:

«تکوین و تعالی هویت مشترک (انسانی، اسلامی، ایرانی) متربیان - همراه با توجه به وجوه اختصاصی هویت (به خصوص هویت جنسیتی) ایشان بصورتی یکپارچه- در راستای شکل‌گیری جامعه صالح و اعتلای مداوم آن براساس نظام معیار اسلامی که از طریق کسب شایستگی‌های لازم صورت می‌گیرد».

تبیین چگونگی:

اصول حاکم بر تربیت رسمی و عمومی

❑ همه جانبه نگری	❑ انطباق با نظام معیار دینی
❑ یکپارچگی و انسجام	❑ عدالت تربیتی
❑ کرامت	❑ وحدت ملی و انسجام اجتماعی
❑ پویایی	❑ تنوع و کثرت
❑ استمرار و پیوستگی	❑ خرد ورزی
❑ پاسخگویی	❑ حفظ و ارتقاء آزادی متربیان
❑ تعامل	❑ سندیت شایستگی محور مربیان
❑ تقدم مصالح تربیتی	❑ مشارکت

مدرس صالح؛ بستر لازم برای تحقق تربیت رسمی و عمومی مطلوب

بنا بر فلسفه تربیت در جامع اسلامی، مدرسه محیط اجتماعی سازمان یافته ای (مشمول بر مجموعه ای از افراد و روابط و ساختارهای منظم) است برای کسب مجموعه ای از شایستگی‌های لازم (فردی، خانوادگی، اجتماعی) که متربیان برای وصول به مرتبه‌ای از آمادگی جهت تحقق حیات طیبیه در همه ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی باید آن‌ها را به دست آورند. به طور کلی برخورداری از حیات طیبیه در بعد جمعی و تحقق جامع صالح نیازمند مدرسه صالح است. یعنی در کنار خانواده صالح، بقا و توسعه جامع صالح به وجود مدرسه صالح نیز وابسته است. لذا با عنایت به غایت جریان تربیت در دیدگاه اسلامی - یعنی آماده شدن متربیان برای تحقق مراتب حیات طیبیه در همه ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی و نیز با توجه به اصل عقلانی تناسب بین وسیله و هدف - الزام است فضاهای تربیتی و به خصوص، مدرسه و زندگی مدرسه‌ای، که در واقع زمیعه اجتماعی سامان یافته ای برای تحقق حیات طیبیه است، از ویژگی‌های جمعی حیات طیبیه برخوردار باشد تا به مثابه کانون تجلی بخش حیات طیبیه، امکان تجربه این نوع زندگانی را برای همه متربیان فراهم آورد.

ویژگی های مدرسه صالح

- ساده سازی تجارب و اشکال واقعی حیات طیبیه
- پالایش حتی الامکان از عناصر و عوامل مخل رشد متربیان و توجه به امنیت خاطر متربیان و اولیای آنان
- متناسب سازی با شرایط رشدی متربیان در همه ابعاد
- تعادل (توجه متوازن به جنبه‌های مختلف حیات انسانی)
- انعطاف پذیری و توجه به شرایط ویژه فردی و اجتماعی متربیان
- حاکمیت عدالت و احسان
- همکاری و تعاون در دو بعد درونی و بیرونی
- برقراری نسبت وثیق بین مدرسه و خانواده

الگوی نظری ساحت تعلیم و تربیت زیستی و بدنی

الف) حدود و قلمرو

ساحت تربیت زیستی و بدنی بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی است که ناظر به حفظ و ارتقای سلامت و رعایت بهداشت جسمی و روانی متربیان در قبال خود و دیگران، تقویت قوای جسمی و روانی، مبارزه با عوامل ضعف و بیماری، حفاظت از محیط زیست و احترام به طبیعت است. قلمرو این ساحت (پرورش قوای بدنی و تأمین سلامت جسمی) موارد زیر را پوشش می دهد:

تربیت جنسی، سلامت فردی و اجتماعی (تأمین نیازهای اساسی، حفظ شادابی در زندگی، برخورداری از رفاه و سلامت، استفاده از تفریحات سالم و اوقات فراغت، مراقبت از جسم و روح و پاکیزگی و آراستگی فردی)، بهداشت زیست محیطی، قلمروهای زیست بوم شهری (احساس مسئولیت در قبال حفظ زیست بوم شهری، آگاهی از الگوهای صحیح تولید و مصرف و یادگیری عادت ها و گرایش ها در حفظ پاکیزگی و سلامت محیط شهری) و منابع طبیعی (شناخت طبیعت و احترام قائل شدن برای آن). در واقع همه این موارد به جنبه هایی مهم و مغفول از حیات طیبه در وجه کامل آن اشاره دارد.

(ب) رویکرد

مهم ترین جهت گیری ساحت تربیت زیستی و بدنی عبارت است از: تعامل مستمر روح و بدن، با این توضیح که در این جهت گیری رابطه روح و بدن رابطه ای بنیادین، عمیق و در اصل هستی است (نظریه جسمانی حدوث و روحانیه البقا)، به این معنا که ماده جسمانی بر پایه حرکت اشتدادی وجود، در ذات و جوهر خود کامل می شود. در چنین فضای فکری، مفهوم سلامت در این ساحت معنای گسترده تری می یابد و ابعاد روانی را نیز شامل می شود. از این رو می توان گفت که رویکرد این ساحت از تربیت نیز نگاهی کل نگر و تلفیقی است.

(ج) اصول

- ❑ توجه هماهنگ و مستمر به تربیت زیستی و بدنی متریبان
- ❑ توجه به کسب شایستگی های پایه (توانمندی های ضروری). توسط متریبان جهت ارزیابی خطرها، لحاظ کردن نتایج بالقوه آنها و درک و فهم موقعیت خود در زمینه زیستی و بدنی و عمل برای بهبود آن
- ❑ امروزه بحث رفتارهای پرخطر در جوامع جهانی به شدت مطرح است؛ لذا از تربیت رسمی و عمومی این انتظار می رود که متریبان را در مواجهه با فرصت های خطر ساز زندگی آنان مراقبت کنند و با ارزیابی آگاهی و خویشتن داری با آنها مواجه شوند. این موضوع در اخلاق اسلامی مورد تأکید است و ارزش تقوا مورد توجه جدی جامعه صالح است.
- ❑ توجه هماهنگ و متعادل به ابعاد جسمانی، روانی، زیستی، اجتماعی، محیطی و معنوی رشد متریبان در تربیت زیستی و بدنی آنها
- ❑ توجه به کسب شایستگی ایجاد رابطه سالم با محیط، یعنی احترام به محیط زیست به مثابه آیه ای از آیات الهی (نگاه آیه ای) و در عین حال، بهره مندی معقول و اخلاقی از ظرفیت های آن (نگاه وسیله ای) برای اعتلای سطح کیفی حیات بشری؛
- ❑ توجه به ایجاد روحیه تعهد و مسئولیت پذیری نسبت به آفریده های خداوند، اعم از انسان ها و طبیعت در متریبان؛
- ❑ توجه به تربیت جنسی با توجه به تفاوت های جنسی متریبان؛
- ❑ توجه به مشارکت و تعامل همه نهادها و عوامل سهیم و مؤثر در زمینه سلامت و تربیت بدنی متریبان
- ❑ توجه به ایجاد زمینه مناسب کسب شایستگی های پایه، مرتبط با ابعاد زیستی زندگی خانوادگی برای متریبان؛
- ❑ امروزه مهارت های زندگی بخشی از موضوعات مورد توجه نظام های تربیت رسمی و عمومی است. این موضوع را می توان در همه ساحت های تربیت مورد نظر قرار داد. در اینجا بر مهارت های ناظر بر بُعد سلامت جسمانی و مراقبت از آن تأکید می شود؛
- ❑ توجه به زمینه سازی برای کسب شایستگی های لازم در سطح تربیت همگانی بدنی و در عین حال توجه به زمینه سازی برای کسب شایستگی های لازم، بویژه تربیت بدنی، در سطوح قهرمانی؛
- ❑ توجه به ظرفیت های تربیت غیررسمی برای زمینه سازی کسب شایستگی های پایه و ویژه در حوزه سلامت و تربیت بدنی.

چرخش‌های تحول آفرین

همانگونه که در ضرورت فلسفه تربیت و فلسفه تربیت رسمی و عمومی مطرح شد استقرار نظام تربیتی مبتنی بر اقتضائات جامعه اسلامی- ایرانی مستلزم آن است که تغییرات بنیادین در تمامی ابعاد و مولفه های نظام موجود آموزش و پرورش صورت پذیرد. بدیهی است اصلاحات و تغییرات ایجاد شده در ساختار و فرآیندهای این نظام پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با وجود آنکه در زمان خود حرکت سازنده‌ای به‌شمار می‌آمد اما به دلایل مختلف از جمله مشکلات اجرایی پس از پیروزی انقلاب و فقدان فلسفه مدون برای نظام تربیتی با ویژگی های اسلامی- ایرانی نتوانسته است منجر به تحقق آرمان‌های فرهنگی تربیتی انقلاب اسلامی شود. بر این اساس مقتضی است که نظام تربیت رسمی و عمومی در یک بازه زمانی معقول حرکت‌های تحولی نظام‌مندی را در راستای تغییر بنیادین آغاز نماید.

تحولات بنیادین در نظام تربیت رسمی و عمومی شامل تغییرات هماهنگ و منظمی است که بر اساس یافته های مطالعات نظری باید تمامی عناصر، مولفه ها و فرآیندها و روابط درون و بیرون نظام تربیت رسمی و عمومی و عملکرد ارکان و عوامل سهیم و موثر را در بر گیرد. این سلسله تغییرات منظم که از آنها در اینجا تحت عنوان "چرخش ها از وضع موجود به سمت وضع مطلوب" نام برده می شود، از سویی مبتنی بر یافته های مطالعات نظری است و از دیگر سو با توجه به نتایج پژوهش های توصیفی- تحلیلی انجام شده در سند ملی آموزش و پرورش در کمیته مطالعات محیطی و مولفه‌های نظام آموزش و پرورش طراحی و تدوین شده است.

بر این اساس مهم ترین چرخش‌ها از وضع موجود به وضع مطلوب، تبدیل نهاد فعلی با کارکرد صرفاً آموزشی به نهادی است که وظیفه و رسالت اصلی آن "بستر سازی برای دستیابی نسل آینده به مرتبه قابل قبولی از آمادگی جهت تحقق حیات طیبه در تمام ابعاد" می باشد، اهم این چرخش ها عبارتند از:

- ❑ از نهادی آموزشی به نهادی فرهنگی - اجتماعی و مولد سرمایه انسانی
 - ❑ از کنترل بیرونی و ایجاد محدودیت، به خویش بنی(تقوا)، ارزش مداری عقلانی و مسئولیت پذیری
 - ❑ از انحصاری انگاری در تربیت، به مشارکت و مسئولیت پذیری ارکان و عوامل سهیم و موثر
 - ❑ از یکسان نگر و تولید انبوه، به پذیرش تنوع و تکثر در چارچوب نظام معیار اسلامی
 - ❑ از نگاه تجزیه ای و تفکیکی به نگاه یکپارچه نگر و تلفیقی به هویت انسان در تمام ابعاد و ساحت های تربیت
 - ❑ از دانش آموز منفعل در کلاس درس به متری فعال در محیط‌های تربیتی
 - ❑ از روش‌های خشک، فردی و انعطاف ناپذیر به روش‌های خلاق، فعال و گروهی
 - ❑ از رقابت های فردی و تنش زا به رفاقت‌های جمعی و تعالی بخش
 - ❑ از انباشت اطلاعات و حافظه محوری، به کسب شایستگی ها در تمام ساحت های تربیت
 - ❑ از سازگاری با شرایط محیطی، به هویت یابی و مقاومت در برابر شرایط نامساعد و تغییر آنها
- از آنجا که زیرنظام‌های تربیت رسمی و عمومی مسیر اجرایی و عملی تحقق چرخش‌ها را نشان می‌دهد برخی از این چرخش‌های اساسی در هر یک از زیر نظام‌ها عبارتند از:

زیر نظام راهبری تربیتی و مدیریت

- ❑ از مدیریت اداری و کنترلی به راهبری تربیتی مبتنی بر نظام معیار اسلامی
- ❑ از تمرکزگرایی به مشارکت جویی و مسئولیت پذیری مبتنی بر خرد جمعی
- ❑ از برنامه ریزی‌های موردی و پراکنده به برنامه ریزی‌های راهبردی و آینده نگر
- ❑ از حاکمیت نگاه جزیره ای در حوزه های اجرایی به تاکید بر فرایندها و پیامدها بر اساس نظام معیار اسلامی
- ❑ از انتصاب سلیقه‌ای مدیران بر اساس ضوابط اداری به شایسته سالاری در مدیریت

زیر نظام برنامه درسی

- ❑ از برنامه درسی موضوع محور به برنامه درسی مبتنی بر ساحت های تربیت برای کسب شایستگی ها
- ❑ از برنامه ریزی درسی کاملاً متمرکز به برنامه ریزی درسی متکی بر مشارکت موثر ارکان و عوامل سهیم در تربیت در تمام سطوح
- ❑ از برنامه درسی تک وجهی به برنامه درسی چندوجهی (ساختار مثلثی)
- ❑ از برنامه درسی نتیجه محور به برنامه درسی پیامد محور (تحقق شایستگی ها در سطح محصول و سطح برونداد نظام و پیامد آن در سطح جامعه)
- ❑ از یادگیری موضوعات به فرآیند دستیابی به اندیشه ورزی و درک معنا
- ❑ از جداسازی برنامه های آموزشی و پرورشی به برنامه درسی یکپارچه

زیرنظام تربیت معلم و تأمین منابع انسانی

- ❑ از معلم به عنوان انتقال دهنده دانش به معلم به عنوان مربی و اسوه تربیتی و سازمان دهنده فرصت های تربیتی متنوع برای احیا و ارتقاء مراتب حیات طیبیه متربیان
- ❑ از معلم به عنوان مجری تصمیمات برنامه درسی به معلم تصمیم ساز در فرآیند برنامه ریزی درسی
- ❑ از برنامه های صلب و بسته در تربیت مربیان به برنامه هایی منعطف برای دستیابی آنان به هویت حرفه ای منحصر بفرد و توسعه آن مبتنی بر نظام معیار اسلامی
- ❑ از ارتقاء خودبخودی سطح حرفه ای مربیان به ارزیابی عملکرد و صدور درجه مربیگری بر اساس میزان کارآمدی و اثربخشی
- ❑ از فرهنگ سازمانی بسته (محصور نمودن مربیان در فضای مدرسه) به مشارکت جویی علمی و انتقال تجربیات در سطوح مختلف (مدرسه، محلی، ملی و بین المللی)
- ❑ از نگاه به معلم به عنوان کارمند اداری به معلم به عنوان شخصیتی علمی و تربیتی

زیر نظام تأمین و تخصیص منابع مالی

- ❑ از انحصار در تأمین منابع به مشارکت در تأمین منابع
- ❑ از هزینه کرد منابع به مدیریت و سیاستگذاری بهینه منابع و مصارف از عرضه مدار و نهاده محور به ستانده مدار و نتیجه محور
- ❑ از توزیع یکسان منابع به تنوع منابع و توزیع عادلانه آن
- ❑ از نگاه به نظام تربیت رسمی و عمومی به مثابه دستگاهی مصرفی به دستگاه سرمایه ای و مولد منابع انسانی
- ❑ از تغییر در روش نظارت بر هزینه توسط ذیحسابی به حسابرسی پس از خرج

زیرنظام فضا، تجهیزات و فناوری

- ❑ از تأمین کلاس درس به ساماندهی موقعیت های یادگیری
- ❑ از انحصار یادگیری در کلاس درس به تنوع بخشی به محیط های تربیتی و یادگیری
- ❑ از نگاه تفکیکی به فضای فیزیکی مدارس به نگاه فرآیندی به تربیت و ساخت مجتمع های تربیتی
- ❑ از معماری بی هویت و وارداتی به معماری اسلامی ایرانی
- ❑ از مدارس بی هویت و فاقد امکانات و فناوری ها به مدارس با هویت مدرسه صالح و کانون تربیتی محله
- ❑ از طراحی مدارس توسط مهندسين فنی به طراحی تیمی با لحاظ نمودن ابعاد مدرسه صالح
- ❑ از نگاه ابزاری به فناوری ها به استفاده هوشمندانه از فناوری های نوین متناسب با نظام معیار اسلامی

زیر نظام پژوهش و ارزشیابی

- ❑ از نگاه جزیی نگر به نگاه آینده نگر و کل نگرانه برای مواجهه سازنده با چالش های نظام

- ❑ از تمرکز بر روش‌های کمی در پژوهش به تنوع و کثرت در روش‌های پژوهش
- ❑ از پژوهش‌های توصیفی، موردی و پراکنده به پژوهش‌های نظام‌مند، نوآورانه و تحول‌آفرین در راستای عملیاتی نمودن اهداف و کارکردهای نظام تربیت رسمی و عمومی
- ❑ از پراکندگی و جدایی مراکز پژوهشی به وحدت و یکپارچگی عملکرد مراکز پژوهشی سهیم و موثر در امر تربیت
- ❑ از تخصیص فرصت‌های پژوهشی به مراکز رسمی و پژوهشگران حرفه‌ای در سطوح کلان به ایجاد فرصت‌های پژوهشی و جاری و ساری شدن پژوهش در تمامی سطوح
- ❑ از تصدی‌گری در امر پژوهش به مدیریت، نظارت و بهره‌گیری از نتایج پژوهش‌ها
- ❑ از رویکرد آکادمیک و نظری در پژوهش‌های تربیتی و پژوهش برای پژوهش به جهت‌گیری عمل‌مدار، تشخیصی و درمانی، تصمیم‌ساز و کاربردی